

slutad på de topografiska kartbladen Finspång, Norrköping, Björksund, Örebro, Sala, Västerås, Uppsala, Stockholm, Norrtälje, Vaxholm, Dalarö, Trosa, samt vore påbörjad på bladet Malmköping. Före fältarbetenas början vore under vintern 1921—1922 och våren 1922 torvmarksregister utarbetade för följande tidigare undersökta kartblad: Ystad, Simrishamn, Landskrona, Malmö, Ängelholm, Kristianstad, Hjo, Linköping och Karlsborg.

Dessutom hade liksom under föregående år pågått bearbetning av den för-rädsstatistiska undersökningens fältmaterial.

Förutom redan färdigtryckta torvmarksbeskrivningar med tillhörande kartblad beräknades till 1922 års slut följande kartblad med beskrivningar kunna föreligga i tryck, nämligen: Mariestad, Skara, Strömstad, Uddevalla, Fjällbacka, Borås, Göteborg och Ulricehamn, varjämte inom samma tid ännu tre kartblad med beskrivningar, Karlsborg, Hjo och Linköping, torde komma att föreligga i korrektur.

Överdirektören och chefen för undersökningen har sedermera på given anledning inkommit med följande promemoria av den 4 december 1922.

Att nu helt inställa de pågående torvmarksundersökningarna skulle i väsentlig mån göra det redan utförda omfattande och kostbara arbete som nedlagts på dem bortkastat. Detta skulle först och främst bliva fallet, om nödig bearbetning av det föreliggande fältmaterialet ej finge ske. Men dessutom bleve även det myckna arbete, som nedlagts på registrering av för olika ändamål (bl. a. jordbruksändamål) användbara torvmarker kring kommunikationslederna, till föga nytta, om fältarbeten härför hädanefters skulle alldeles inställas. Avbrötes dessa arbeten nu, kunde med säkerhet förutses, att man efter något antal år åter komme att ångra att så skett samt påkalla deras återupptagande. Givetvis bleve emellertid ett återupptagande av arbetena, sedan den nu befintliga organisationen gått sönder och den uppövade personalen förlorats, vida dyrbarare och ur arbetsresultatets synpunkt ogynnsammare, än om arbetet fått oavbrutet pågå.

Å andra sidan syntes det överdirektören ingalunda nödvändigt, att torvmarksundersökningarna för närvarande bedreves i så stor omfattning, som förslaget av den 20 augusti 1922 avsåge. Ifrågavarande förslag vore uppgjort i överensstämmelse med 1916 års torvkommittés av Kungl. Maj:t och riksdagen biträdda plan, att torvinventeringarna skulle bedrivas i sådan omfattning, att de kunde vara helt slutförda efter visst antal år. Med det omfattande arbete, som redan vore utfört och i betraktande av torvbränsleproblemets läge för ögonblicket och den statsfinansiella ställningen syntes det, även med en mycket radikal nedsättning av anslaget till dessa undersökningar, möjligt anordna arbetena så, att den avsedda nyttan därmed i huvudsak vunnes.

Överdirektören föreslog i sådant avseende följande omläggning av undersökningarna:

Fältarbeten:

För ledare, 2 biträdande torvgeologer, 1 torvkemist och 1 registerkortutarbetare	kronor 19,800
För 3 extra torvgeologer under 3 månader (inklusive arvoden)	» 10,700
Expenser för fältarbeten	» 2,000 32,500;

[169.]

Bearbetningen:

2 biträdande torvgeologer à kronor 5,304	kronor 10,608
1 kemist	» 5,304
1 manlig e. o. befattningshavare	» 4,104
2 kvinnliga biträden	» 4,230
Expenser för bearbetningen	» 3,000 27,246,

summa kronor för omlagda torvmarksundersökningarna 59,746.

Detta vore det belopp, som överdirektören ansåge nödigt för ett *fullt tillfredsställande* fortsättande av torvmarksundersökningarna, sedan förutsättningen om deras snabba slutförande uppgivits.

Skulle det oaktat jämväl sistnämnda summa anses för hög, finge överdirektören slutligen framhålla, att en viss nytta med arbetena även skulle kunna vinnas, t. o. m. om *fältarbetena* nedsattes med ytterligare 13,000 kronor (motsvarande för ovan uppräknade 3 extra geologer 10,700 kronor, för 1 manlig e. o. tjänsteman 2,000 kronor samt för expenser 300 kronor) samt *bearbetningen* nedsattes med ytterligare 6,574 kronor (motsvarande för 1 manlig e. o. befattningshavare 4,104 kronor, 1 kvinnligt biträde 2,070 kronor samt för expenser 400 kronor).

Beräkningen finge då följande utseende:

Fältarbeten:

För ledare, 2 biträdande torvgeologer och 1 kemist	kronor 17,800
Expenser för fältarbeten	» 1,700 19,500.

Bearbetningen:

2 biträdande torvgeologer à kronor 5,304	kronor 10,608
1 kemist	» 5,304
1 kvinnligt biträde	» 2,160
Expenser för bearbetningen	» 2,600 20,672

Summa kronor för hela undersökningen 40,172.

Med sistnämnda yttersta reduktion av anslaget till avrundat 40,000 kronor ansåge överdirektören emellertid gränsen vara nådd för den nedprutning av anslaget som kunde göras, om någon verklig nytta skulle kunna vinnas genom torvmarksundersökningarnas fortsättande.

Härvid hade överdirektören helt och hållet strukit posten för tryck, då med ytterligare tryckning utan alltför stor olägenhet torde kunna anstå till en statsfinansiellt gynnsammare tidpunkt.

Departements-
chefen.

Med hänsyn till det nuvarande statsfinansiella läget tillstyrker jag, att torvmarksundersökningarna för budgetåret 1923—1924 inskränkes i enlighet med det i promemorian sist avgivna förslaget.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för undersökning av torvmarker i södra Sverige anvisa för budgetåret 1923—1924 ett *extra reservationsanslag* av kronor 40,000.

Meteorologiska och hydrografiska undersökningar.6—8. *Statens meteorologisk-hydrografiska anstalt.*

Statens meteorologisk-hydrografiska anstalt har enligt gällande instruktion till åliggande, bland annat, att anordna, övervaka och insamla meteorologiska och hydrografiska observationer och mätningar, att granska, bearbeta och bevara desamma samt att utöva uppsikten över och handhava vården av vid rikets kuster anordnade stormvarnings- och vattenhöjdmätningssstationer, att utarbeta och sprida dagliga väderleksrapporter, innehållande synoptiska väderlekskartor, väderleksbeskrivningar och väderleksutsikter samt, när utsikterna därtill giva anledning, stormvarningar, att utbyta meteorologiska telegram med utländska meteorologiska institutioner, i den mån avtal härom komma till stånd, att åt sjöfarande, vilka utföra och förbinda sig att till anstalten insända meteorologiska observationer, meddela nödiga inskruktioner för observationernas utförande m. m. samt att göra resultaten av anstaltens arbeten tillgängliga — förutom genom spridandet av förenämnda väderleksrapporter m. m. — genom utgivande av dels månads- och årsskrifter, innehållande lämpliga sammanställningar och bearbetningar av observationsmaterialet, dels ock avhandlingar och uppsatser, behandlande såväl rent vetenskapliga som ur praktisk synpunkt viktiga frågor.

[170.]
Statens meteorologisk-hydrografiska anstalt.
(ordinarie anslag.)

Den av 1921 års riksdag godkända staten för statens meteorologisk-hydrografiska anstalt har följande utseende:

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsanslag</i>	kronor	131,700
Vikariatsersättningar, <i>förslagsanslag</i>	»	3,800
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m. <i>förslagsanslag, högst</i>	»	16,000
<i>Förslagsanslag</i>		kronor 151,500
Arvoden åt observatörer, <i>reservationsanslag</i>	kronor	40,000
Expenser, <i>reservationsanslag</i>	»	8,000
Summa		kronor 199,500.

I enlighet därmed beviljades för 1922 å ordinarie stat ett förslagsanslag till avlöningar å 151,500 kronor jämte nämnda båda reservationsanslag.

För första halvåret 1923 äro de ordinarie anslagen till statens meteorologisk-hydrografiska anstalt upptagna med hälften av 1922 års belopp.

[170.] Å <i>extra</i> stat anvisades för 1922 till diverse behov vid statens meteorologisk-hydrografiska anstalt ett <i>reservationsanslag</i> å kronor 230,700 samt till bestridande av dels anläggnings- och dels driftkostnader för anordnande av stormvarningar utefter rikets kuster ett <i>förslagsanslag</i> , <i>högst</i> å » 44,000 (Utgifterna för stormvarningarna beräknades till 50,000 kronor, därav emellertid 6,000 kronor ur handels- och sjöfartsfonden.)	
Å <i>tilläggsstat</i> för 1922 beviljades därjämte till väderlekstjänst » 14,000 (Övriga kostnader för väderlekstjänst bestridda ur anslaget för diverse behov vid anstalten.)	
	Summa kronor 288,700.

För första halvåret 1923 hava anvisats till diverse behov..... kronor 94,800	
» stormvarningar » 15,000	
	Summa kronor 109,800.

Ordinarie tjänstemän vid statens meteorologisk-hydrografiska anstalt utföra arbete inom anstaltens samtliga olika verksamhetsområden, jämväl sådana, för vilka särskilda medel anvisats å *extra* stat.

Icke ordinarie befattningshavare vid anstalten avlönas dels av därför avsedd del av ordinarie anslaget, dels ock av sagda å *extra* stat anvisade medel. Från förstnämnda anslag avlönas de flesta innehavarna av de *extra* befattningar, som förefunnos före sammanslagningen av meteorologiska centralanstalten och hydrografiska byrån, och kostnaderna för de återstående ävensom för övriga icke ordinarie befattningshavare bestridas av anslagen å *extra* stat.

Det ordinarie anslaget till observatörer användes för avlöning av de observatörer, som utföra de sedan längre tid tillbaka fortgående klimatologiska och de hydrografiska iakttagelserna. I övrigt avlönas observatörerna från respektive anslagsposter, under anslaget till diverse behov, för väderlekstjänst och nautisk meteorologiska arbeten samt, beträffande stormvarningsstationsföreståndarna, från *extra* anslaget till stormvarningar.

Användningen av anslagen, såväl de ordinarie — med undantag för anslagen till avlöning åt ordinarie tjänstemän samt till vikariatsersättning — som de å *extra* stat anvisade, med undantag av en under anslaget

för diverse behov ingående post å 4,000 kronor för vindmätningssapparater, framgår av följande tablå avseende 1922. [170.]

Anslag	Avsett med angivna belopp till										
	Extra bi-träden	Observer	Expenser	Tele-gram	Pu-blika-tioner	Resor	Utrust-ning	Sol-strål-ning	Pilot-ballong	S u m m a	
										Kronor	Kronor
Å ordinarie stat	16,000	40,000	8,000	—	—	—	—	—	—	—	64,000
Å extra stat till diverse behov: för tillskott i expenser	—	—	10,000	—	—	—	—	—	—	10,000	
för väderleks-tjänst	20,500	35,000	—	38,000	5,000	—	—	—	5,500	104,000	
för resor	—	—	—	—	—	24,000	—	—	—	24,000	
för publikatio-ner	—	—	—	—	40,000	—	—	—	—	40,000	
för arbete av professorn Hamberg ...	—	—	—	—	5,000	—	—	—	—	5,000	
för utrustning	—	—	—	—	—	—	21,000	—	—	21,000	
för bibliotek...	3,500	—	—	—	—	—	3,500	—	—	7,000	
för solstrålning	—	—	—	—	—	—	—	1,500	—	1,500	
för styrelsens resor.....	—	—	—	—	—	1,000	—	—	—	1,000	
för agrikultur-meteorologi...	2,500	—	—	—	—	—	—	—	—	2,500	
förnaut. meteo-rol. arb.	7,700	4,000	2,000	—	8,000	—	3,000	—	—	24,700	240,700
Å extra stat för stormvarningar	3,500	19,000	1,500	9,000	—	3,000	39,000	—	—	—	75,000
	53,700	98,000	21,500	47,000	58,000	28,000	66,500	1,500	5,500	—	379,700

¹ Därav 14,000 kronor anvisade på tilläggsstat för 1922.

² Därav 25,000 kronor behållning från föregående års anslag och 6,000 kronor från handels- och sjöfartsfonden.

Av anslaget å ordinarie stat till expenser samt av den i extra anslaget till diverse behov upptagna anslagsposten tillskott i expenser bestridas anstaltens samtliga utgifter för expenser, med undantag av expenserna vid de nautisk-meteorologiska arbetena och vid stormvarningarna, vilka expenser gäldas av för sistnämnda verksamhetsgrenar å extra stat anvisade medel.

Bihang till riksdagens protokoll 1923. 1 saml.

[170.]

I skrivelse den 12 september 1922 har styrelsen för meteorologisk-hydrografiska anstalten, under åberopande av utav anstaltens chef den 9 september 1922 gjord framställning i ämnet, avgivit förslag i fråga om äskande av anslag till anstalten för budgetåret 1923—1924. Därvid har styrelsen i fråga om de ordinarie anslagen hemställt, att dessa måtte upptagas till ett belopp av 204,500 kronor, fördelade sålunda:

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsanslag</i>	kronor 131,700
Vikariatsersättningar, <i>förslagsanslag</i>	» 3,800
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., <i>förslagsanslag</i> , <i>högst</i>	» 21,000
Arvoden åt observatörer, <i>reservationsanslag</i>	» 40,000
Expenser, <i>reservationsanslag</i>	» 8,000
Summa kronor 204,500.	

Vidare har styrelsen hemställt om anslag å extra stat med 211,200 kronor för diverse behov vid anstalten och 46,000 kronor för stormvarningar. Det begärda anslaget för diverse behov avser täckande av kostnader för vissa expenser, för väderlekstjänst, resekostnader m. m., utgivande av publikationer, tryckning av ett arbete av lektor H. W. Arnell över »Vegetationens årliga utvecklingsgång i Svealand», underhåll av stationer och utrustning, bibliotek, solstrålningsmätningar, resekostnader och traktamentsersättning åt styrelsens ledamöter, agrikultur-meteorologiska undersökningar samt från nautisk-meteorologiska byrån övertagna arbeten.

I nämnda framställning den 9 september 1922 har anstaltens chef ifråga om *väderlekstjänsten* anfört, bland annat, följande.

För väderlekstjänsten skulle det vara av stor nytta att hava tillgång till mätningar i de högre luftlagren från någon station i södra Sverige. Ett lämpligt sätt att erhålla dylika syntes erbjuda sig genom att förlägga dem till flygkompaniet vid Malmslätt. De skulle då kunna omfatta icke blott observationer medelst pilotballonger för att lära känna vindriktningen och vindstyrkan i de övre luftlagren utan jämväl observationer medelst vid aeroplanuppstigningar medfört registrerande instrument över temperatur och fuktighet i de övre luftlagren. Kostnaderna för dessa mätningar syntes vid ett sådant anordnande kunna bli relativt obetydliga, då de däremot ingalunda skulle bli till nytta enbart för väderlekstjänsten utan också från militär synpunkt. Detta gällde dels flygningarna vid Malmslätt, dels ock artilleriets verksamhet. Man skulle nämligen genom dessa observationer få tillgång till genomsnittsvärden å temperatur och fuktighet å olika höjdsikt för en plats i landet, och dessa skulle sedan kunna utnyttjas vid upprättandet av sådana skjuttabeller, vid vilka hänsyn fordrades jämväl till variationerna med höjden av luftens täthet.

Under förutsättning av de militära myndigheternas medverkan i den form, att vid någon daglig övningsflygning till relativt stor höjd en sondering av luftens temperatur och fuktighet medelst vid aeroplanet fästad meteorograf ägde rum, varvid någon ersättning för själva flygningen ej skulle ifrågakomma, samt att handräkningsmanskaper kostnadsfritt funnes att tillgå, skulle kostnaderna för dessa arbeten ställa sig på följande sätt.

Största delen av den instrumentella utrustningen funnes redan vid anstalten eller vid flygkompaniet å Malmslätt. Engångskostnaden för denna skulle därför inskränka sig till att avse inköp av 2 meteorografer, för vilket ändamål 600 kronor beräknades.

För kontrollobservationers anställande vid jordytan före och efter varje flygning, för uttagning och beräkning av temperatur, tryck- och fuktighetsvärdena ur registreringarna samt för chiffterelegrammens avsändande till anstalten i Stockholm ävensom för pilotviseringar, deras bearbetning och avsändande vore ett observatörsarvode erforderligt, vilket torde böra beräknas till 1,200 kronor.

Vidare syntes någon summa böra beräknas i och för gratifikationer åt flygplansförare. För detta ändamål beräknades ett belopp av 1,000 kronor.

Utgifterna för ballonger och vätgas torde kunna uppvägas av den minskning, med vilken man torde kunna räkna beträffande de nuvarande utgifterna för dessa ändamål till de 3 redan befintliga stationerna.

Till det nu utgående anslaget av 5,500 kronor skulle alltså komma för instrumentinköp 600 kronor, för observatörsarvode 1,200 kronor och för gratifikationer åt flygare 1,000 kronor, vadan i anslag för observationer av de högre luftlagren, såsom anslaget vid bifall till detta förslag lämpligare torde böra benämnas, skulle krävas en summa av 8,300 kronor.

Chefen för fortifikationen har, efter samråd med generalfälttygmästaren och inspektören för artilleriet, i infortrat utlåtande av den 30 oktober 1922 tillstyrkt framställningen i denna del.

I fråga om anslagsposten för *resekostnader m. m.* har anstaltens chef vidare anfört, utom annat, att det syntes kunna sättas i fråga, huruvida icke lämpligen anstaltens anslag till resekostnader borde avses att jämväl bestrida kostnaderna för resor, som anstaltens chef och tjänstemän företoge för deltagande i sammanträden inom den internationella meteorologiska organisationen.

Angående framställningen i denna del har statskontoret avgivit infortrat utlåtande den 26 september 1922 och därvid anfört.

I sammanhang med den av 1918 års riksdag beslutade sammanslagningen av dåvarande meteorologiska centralanstalten och hydrografiska byrån till statens meteorologisk-hydrografiska anstalt uppfördes i riksstaten för 1919 till diverse behov vid anstalten ett anslag av 63,200 kronor. Av detta anslag hade ett belopp av 18,000 kronor avsetts till resekostnad och hantlangning vid mätningar (IX H.T. 1918, sid. 356, och R. skr. nr 9 A, sid. 104). För bestridande av dylika resekost-

[170.] nader m. m. hade för 1922 beräknats 24,000 kronor och första halvåret 1923 9,000 kronor.

De resor, om vilka i förevarande framställning vore fråga, vore givetvis av helt annan art än de tjänsteresor av anstaltens personal, för vilka kostnaderna skulle gäldas från berörda anslag. Det syntes därför knappast lämpligt, att kostnaderna för de i framställningen omförmälda resor, som avsåge att befordra internationellt samarbete inom anstaltens verksamhetsområde, utginge av det anslag, varifrån kostnaderna för personalens tjänsteresor bestredes; och detta så mycket mindre, som det ifrågasatts, att Kungl. Maj:t, därest berörda anslag, som hade naturen av reservationsanslag, icke räckte till för ändamålet, skulle av eljest tillgängliga medel anvisa erforderliga belopp.

Det syntes därför lämpligare, att härmed förfores såsom hittills ägt rum och att således Kungl. Maj:t efter prövning i varje särskilt fall beslutade, av vilka medel en resa, som kunde finnas nödig, skulle bestridas.

Sedan frågan om möjligheten att genomföra viss förändrad uppställning av anslagen till statens meteorologisk-hydrografiska anstalt, som skulle kunna medföra större möjligheter till besparingar, ävensom till förenklingar i räkenskaperna, varit föremål för överläggningar med chefen för anstalten, har vid sammanträde med förut omförmälda granskningsnämnd uppgjorts ett sådant förslag. I enlighet härmed och med iakttagande av de nedsättningar av begärda anslag, som därvid befunnits möjliga, skulle ifrågavarande anslag till meteorologisk-hydrografiska anstalten för budgetåret 1923—1924 beräknas sålunda:

A. <i>Ordinarie anslag</i> till		
avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsanslag</i>	kronor	131,700
vikariatsersättningar, <i>förslagsanslag</i>	»	6,000
avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare	»	55,000
		<i>Förslagsanslag</i> kronor 192,700
arvoden till observatörer, <i>reservationsanslag</i>	»	90,000
expenser, <i>reservationsanslag</i>	»	8,000.

Höjningen av anslaget till vikariatsersättningar har ansetts erforderlig med anledning av den efter riksdagens medgivande utfärdade kungörelsen den 15 juni 1922 (nr 370) angående bestridande av kostnaderna för lön till vissa vikarier å befattningar vid statsdepartement och andra till den civila statsförvaltningen hörande verk.

Vid nämnda sammanträde har man beträffande beloppen å 55,000 och 90,000 kronor utgått från följande beräkningar angående erforderliga medel. Det för icke-ordinarie befattningshavare upptagna beloppet, 66,942 kronor, är beräknat under förutsättning av i huvudsak

oförändrat personalantal samt nu gällande bestämmelser för avlöningsförhöjningar. För 1922 har för samma ändamål åtgått i runt tal 61,000 kronor.

[170.]

	Icke-ordinarie befattningshavare	Observatörer (inklusive stormvarningsstationsföreståndare)
För anordnande av meteorologiska och hydrografiska observationer m. m.	kronor 23,153	40,000
» väderlekstjänst	» 25,609	28,000
» bibliotek	» 3,840	—
» agrikultur-meteorologiska undersökningar	» 2,500	—
» nautisk-meteorologiska undersökningar	» 8,000	5,000
» stormvarningar	» 3,840	22,000
Summa kronor	66,942	95,000.

Emellertid hava kostnaderna för de icke-ordinarie befattningshavarna synts kunna reduceras till sammanlagt 55,000 kronor dels genom inskränkningar och dels genom någon nedsättning i arvoden till de icke-ordinarie befattningshavare, som bibehållas. Kostnaderna för observatörer hava likaledes ansetts kunna begränsas till 90,000 kronor.

B. *Extra reservationsanslag* för diverse behov å kronor 137,700, beräknat sålunda:

Tillskott till expenser	kronor 8,000
Telegramkostnader	» 38,000
Publikationer	» 38,000
Resekostnader	» 19,000
Bibliotek	» 2,000
Underhåll av stationer och utrustning	» 15,000
Observationer av de högre luftlagren	» 8,300
Solstrålningsmätningar	» 1,400
Brist & telegramkostnadsanslag för 1922	» 8,000.

Jag tillstyrker anslag till meteorologisk-hydrografiska anstalten enligt den sålunda gjorda beräkningen. Härutöver bör såsom hitills till anstalten från handels- och sjöfartsfonden utanordnas 6,000 kronor såsom bidrag till stormvarningar. Detta belopp, som i överensstämmelse med vad som tidigare ägt rum, skall utbetalas i början av 1924, bör lämpligen i räkenskaperna uppföras såsom tillökning av anslagsposten till underhåll av stationer och utrustning.

Departements-
chefen.

Vidkommande anslagsposten å 8,000 kronor till täckande av brist å telegramkostnadsanslag för 1922 vill jag erinra, att chefen för an-

[170.] stalten redan föregående år (se IX H. T. sid. 315) anmält, att en brist å telegramkostnadsanslaget komme att uppstå, därest ej de engelska observationerna utsändes från station med sådan räckvidd, att de kunde direkt mottagas av anstaltens egen station. Eljest måste nämligen observationerna efter mottagande å radiostationen i Göteborg intelefoneras därifrån till anstalten. Jag vill tillägga, att denna svårighet numera till stor del avhjälpes genom förbättring av anstaltens mottagningsstation (se IX H. T. 1922 sid. 319).

I anslagsposten å 19,000 kronor för resekostnader är icke något belopp beräknat till täckande av kostnaderna för de i chefens för anstalten framställning avsedda resorna för befordrande av internationellt samarbete å anstaltens verksamhetsområde. Ehuru dessa resor synas vara av så stor vikt för anstaltens verksamhet, att det med fog synes kunna ifrågasättas, att särskilt anslag därför borde beredas, lär emellertid, med avseende å vad statskontoret i det avgivna utlåtandet anför, lämpligen böra fortfarande såsom hittills ankomma på Kungl. Maj:t att, efter prövning i varje särskilt fall, anvisa erforderliga medel från nionde huvudtitelns anslag till extra utgifter.

För tryckning av arbetet av lektorn H. W. Arnell har jag icke ansett mig böra uppföra någon särskild post. Därest emellertid det för publikationer uppförda anslaget å 38,000 kronor därtill förslår, lär anstalten vara oförhindrad att trycka arbetet.

Jag torde i detta sammanhang få ånyo omnämna frågan om förläggande till Göteborg av en avdelning av statens meteorologisk-hydrografiska anstalt. Såsom av mig omförmälts i det vid 1922 års statsverksproposition fogade statsrådsprotokollet (IX H. T. sid. 311) avgåvo de särskilt tillkallade sakkunniga för utredning av denna fråga betänkande i ämnet den 24 augusti 1921. De sakkunnigas förslag avsåg förläggande till Göteborg av en meteorologisk institution, omfattande dels ett meteorologiskt observatorium av första klassen, dels ett aerologiskt observatorium för undersökningar av de högre luftlagren och dels en avdelning för väderlekstjänst med uppgift att självständigt, med ledning av inkomna telegrafiska rapporter från in- och utlandet samt från fartyg å Nordsjön och Atlanten ävensom av vid institutionen gjorda iakttagelser, utarbета och utfärda väderleksförutsägelser och stormvarningar för de västra delarna av södra Sverige. I organisatoriskt hänseende skulle den till Göteborg förlagda institutionen vara en avdelning av statens meteorologisk-hydrografiska anstalt i Stockholm. Såsom engångsanslag för institutionen har beräknats för utrustning 40,000 kronor

och för observatoriebyggnad likaledes 40,000 kronor. Årligen skulle [170.] erfordras till avlöningar 54,100 kronor samt till expenser och diverse behov 35,000 kronor, utom hyra för lokal, i vilket avseende omkring 15 rum ansetts erforderliga.

En av de sakkunniga, professorn Nils Ekholm, hade redan före avslutandet av de sakkunnigas arbete i en särskild inlaga till Kungl. Maj:t den 29 september 1920 hemställt om skyndsamma åtgärder för upprättande i Göteborg av en meteorologisk-hydrografiska anstaltens avdelning för väderlekstjänst.

Styrelsen för meteorologisk-hydrografiska anstalten tillstyrkte i utlåtande den 21 oktober 1921, att de sakkunnigas förslag snarast måtte komma till utförande. Mot professorn Ekholms förslag att låta anstå med meteorologiska och aerologiska observatoriet framhöll styrelsen, att avdelningen för väderlekstjänsten, som vore den dyraste, fordrade mera personal än professorn Ekholm beräknat, vilken personal emellertid på den från väderlekstjänsten fria tiden icke skulle få fullt arbete, om ingen annan avdelning funnes.

Sedan Kungl. Maj:t den 15 juni 1922 anbefallt styrelsen för meteorologisk-hydrografiska anstalten att avgiva förnyat yttrande i ärendet och därvid, därest med förläggandet till Göteborg av en avdelning av anstalten ansåges icke kunna vidare anstå, avgiva förslag till de inskränkningar eller besparingar i den framlagda planen, som kunde vidtagas, har styrelsen den 22 november 1922 inkommit med det sålunda infordrade utlåtandet. Däruti har styrelsen förordat, att den av de sakkunniga föreslagna institutionen successivt inrättas i den ordning, att under budgetåret 1923—1924 en byggnad uppföres för ett meteorologiskt och aerologiskt observatorium och att under budgetåret 1924—1925 observatoriets utrustning och inredning ombesörjes samt den 1 januari 1925 observationerna igångsättas, för vilka ändamål ny personal skulle behöva anställas dels från 1 juli 1924 och dels från 1 januari 1925. Styrelsen har vidare tänkt sig, att för närvarande beslut icke skulle fattas rörande tidpunkten för en ytterligare utbyggnad av institutionen för väderlekstjänst och stormvarningar. Styrelsen har beräknat, att för budgetåret 1923—1924 skulle erfordras ett anslag av 40,000 kronor för uppförande av observatoriebyggnaden, som avsetts förlagd å område, som skulle av Göteborgs stadsfullmäktige upplåtas i närheten av den planerade flyghamnen i Torslanda socken. För budgetåret 1924—1925 skulle för utrustning m. m., observatoriets drift och avlöning av personal erfordras ett anslag av 57,925 kronor 50 öre.

Ehuru jag inser betydelsen av inrättande i Göteborg av en me-

- [170.] teorologisk institution, finner jag mig emellertid med avseende å nu rådande förhållanden icke kunna tillstyrka framställning till riksdagen i ämnet.

I enlighet med vad jag förut anfört och under förmälan att jag i nästa punkt kommer att göra framställning angående extra anslag hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna följande ändrade stat för statens meteorologisk-hydrografiska anstalt, att tillämpas från och med den 1 juli 1923:

Stat.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsanslag</i>	kronor 131,700
Vikariatsersättningar, <i>förslagsanslag</i> ..	» 6,000
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m.	» 55,000
<i>Förslagsanslag</i> kronor 192,700.	

Arvoden åt observatörer, <i>reservationsanslag</i>	» 90,000,
Expenser, <i>reservationsanslag</i>	» 8,000;
<i>dels</i> ock i riksstaten uppföra <i>ordinarie</i> anslagen till anstalten sålunda, <i>förslagsanslaget</i> till avlöningar med ... kronor 192,700 <i>reservationsanslaget</i> till arvoden åt observatörer med	
servatörer med	» 90,000
<i>reservationsanslaget</i> till expenser med	» 8,000.

9. *Diverse behov vid statens meteorologisk-hydrografiska anstalt.*

- [171.] Under åberopande av vad jag anfört i nästföregående punkt hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen
- att för diverse behov vid statens meteorologisk-hydrografiska anstalt anvisa för budgetåret 1923—1924 ett *extra reservationsanslag* av ... kronor 137,700.
- Diverse behov vid statens meteorologisk-hydrografiska anstalt.*
(extra anslag.)

10. *Meteorologiska telegram från Färöarna och Island.*

Av det utav 1900 års riksdag beviljade anslag å 144,000 kronor för meteorologiska centralanstaltens förseende med dagliga meteorologiska telegram från Färöarna och Island hava hittills anvisats 52,838 kronor, därav 3,000 kronor för 1922. För första halvåret 1923 anvisades ej något anslag för ändamålet, alldenstund besparingar vid 1922 års slut beräknades förslå för halvårets utgifter.

[172.]
*Meteoro-
 logiska tele-
 gram från
 Färöarna och
 Island.*
 (extra anslag.)

Styrelsen för statens meteorologisk-hydrografiska anstalt har nu för ändamålet begärt ett anslag för budgetåret 1923—1924 av 3,000 kronor.

I av styrelsen åberopad framställning i ämnet från anstaltens chef har denne anfört, att anslaget för budgetåret torde med hänsyn till sannolikt befintlig besparing vid budgetårets början kunna begränsas till 3,000 kronor.

Chefen för anstalten har sedermera meddelat, att 1922 års utgifter för ifrågavarande meteorologiska telegram uppgått till närmare 4,000 kronor samt att vid utgången av första halvåret 1923 kunde beräknas ett reserverat belopp av omkring 3,000 kronor. Härutöver torde för budgetåret 1923—1924 erfordras ett anslag av 1,000 kronor.

I överensstämmelse härmed hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

*Departements-
 chefen.*

att av det utav 1900 års riksdag för meteorologiska centralanstaltens förseende med dagliga meteorologiska telegram från Färöarna och Island beviljade anslag av 144,000 kronor anvisa för budgetåret 1923—1924 ett *extra reservationsanslag* av kronor 1,000.

11. *Meteorologiska iakttagelser i Abisko.*

Till meteorologiska iakttagelser vid den naturvetenskapliga stationen i Abisko m. m. har riksdagen för vart år från och med 1919 anvisat anslag å extra stat. För 1922 anvisades sålunda ett reservationsanslag å 21,000 kronor och för första halvåret 1923 ett reservationsanslag av 9,500 kronor.

[173.]
*Meteoro-
 logiska iakt-
 tagelser i
 Abisko.*
 (extra anslag.)

Bihang till riksdagens protokoll 1923. 1 saml.

[173.] Sistnämnda två anslag beräknades på följande sätt:

	1922	¹ / ₁ — ⁸⁰ / ₆ 1923
Arvode åt observatorn	kronor 6,000	3,500
Lyse och vedbrand åt densamme	» 500	250
Ersättning till biträden för iakttagelsernas be- räkning och korrekturläsning	» 2,000	1,000
Instrumentens underhåll, expenser m. m.	» 500	200
Tryckning av 1921 års iakttagelser	» 6,000	4,500
» » ett års äldre iakttagelser	» 6,000	
Summa kronor	21,000	9,450

Styrelsen för statens meteorologisk-hydrografiska anstalt har nu i den under föregående punkter omförmälda skrivelsen den 12 september 1922 hemställt, att för budgetåret 1923—1924 måtte å extra stat anvisas ett reservationsanslag av 24,650 kronor för meteorologiska iakttagelser i Abisko.

Därvid har styrelsen åberopat en framställning från kommittén för den naturvetenskapliga stationen i Vassijaure, som däri anfört huvudsakligen följande:

Ehuru det vid anslagsberäkningen för första halvåret 1923 för lyse och vedbrand upptagna beloppet av 250 kronor trots betydligt sänkta bränslepris icke räckte till för uppvärmning av de arbets- och bostadsrum, som behövdes för det meteorologiska observatoriets drift, eftersom ur statsanslag förut icke begärts belopp, som helt täckte härmed förenade utgifter, utan bristen beräknats fylld genom tillskott från kommittén, ville kommittén under förutsättning att observatorn finge behållas vid sitt arvode av 7,000 kronor för år icke nu påyrka höjning i detta anslag. Observatorn kunde då åläggas att själv hålla ved, och posten 500 kronor för lyse och vedbrand för framtiden betitlas »bidrag till lyse och bränsle för observatoriet». Anslaget för instrumentens underhåll, expenser m. m. kunde icke utan risk för allvarliga avbrott i registreringarna behållas vid det för första halvåret 1923 bestämda beloppet av 200 kronor. Däremot torde det förut utgående anslaget av 500 kronor för år vara tillräckligt. Någon nämnvärd minskning i priset på meteorologiska registreringsinstrument eller reparation av dylika kunde icke konstateras.

Beträffande tryckning av de meteorologiska iakttagelserna måste kommittén hänvisa till vad kommittén anfört i sin skrivelse den 31 augusti 1921, vars väsentliga innehåll återfunnes i 1922 års statsverksproposition, nionde huvudtiteln, sid. 329. Då där av kommittén endast begärts 6,000 kronor till tryckning av ett års iakttagelser — vilka av departementschefen, med hänsyn till de sjunkande tryckningskostnaderna, sänkts till 4,500 kronor — hade man ansett, att under följande halvår två äldre årgångar skulle kunna tryckas och under första halvåret av 1924 iakttagelserna för 1923. Detta innebure, att av de nu i publikationsfärdig form lig-

gande 8 äldre årgångarna 2 skulle kunna vara tryckta före den 1 juli 1924. [173.] Kostnaden härför kunde, med nuvarande överenskommelser inom tryckeribranschen, beräknas till 4,250 kronor för årgång eller för 3 årgångar 12,750 kronor.

Med hänsyn till de kostnader för korrekturläsning, som tryckning under ett år av 3 årgångar medförde, och till att det förut utgående anslaget på 2,000 kronor för år som ersättning till biträden för iakttagelsernas beräkning och korrekturläsning innefattade blott korrekturläsararvoden för en årgång, hemställdes, att nämnda anslag måtte behållas oförändrat, ehuru för här ifrågakommande ackordsarbeten kommittén låtit vid anstalten utgående analoga realarvoden vara norm, varför betydlig sänkning successivt skett.

Kommitténs framställning avser vidare anslag för fortsättande av vissa förut med understöd uteslutande från privat håll företagna seismometriskas arbeten i Abisko. I detta avseende har kommittén erinrat om förut av kommittén gjorda framställningar i ämnet den 27 och den 31 augusti 1921 samt den 17 juni 1922.

I detta sammanhang torde något närmare böra beröras vad av kommittén anförts i nämnda framställningar ävensom de med anledning av samma framställningar fattade beslut.

I skrivelsen den 27 augusti 1921 till styrelsen för meteorologisk-hydrografiska anstalten anförde kommittén, bland annat, följande.

I det internationella samarbete, som 1904 begyntes genom bildande av den internationella seismologiska associationen, vore Sveriges del ganska blygsam. Genom professorn Filip Åkerbloms initiativ uppsattes en seismograf i Uppsala 1905, vilken ställdes under universitetets inseende, och följande år en mindre dylik vid den naturvetenskapliga stationen i Vassijaure, där den underhållits genom privata medel, som skänkts till nämnda station. Under 1915 hade den förflyttats till Abisko. År 1912 hade ännu en seismograf tillkommit vid universitetet i Lund. Frånvaron av samarbete och i all synnerhet av någon myndighet, som fått i uppdrag att särskilt sörja för den instrumentella seismologins utveckling, hade emellertid gjort, att arbetet inskränkt sig till materialsamling, i det stationen i Uppsala själv publicerat sina primärresultat. Någon sammanställning av dessa från svenskt håll, med avsikt att ur dem härleda kunskaper om jordskorpans beskaffenhet på större djup under vårt land, saknades helt och hållet. En bidragande orsak härtill vore, att de använda seismograferna på grund av friktionsfel ej medgäve att draga fullt säkra slutsatser om de rörelser i jordskorpan, som givit anledning till de registrerade kurvorna. I starkt medvetande härom hade kommittén för den naturvetenskapliga stationen i Vassijaure beslutat 1915 att successivt installera två horisontalseismografer och en vertikalseismograf av furst Galitzins elektromagnetiskt registrerande typ, vilken vore fri från nämnda olägenhet. De båda horisontalseismograferna installerades vid midsommaren 1919, men vertikalseismografen kunde ej levereras av fabrikanten på grund av omständigheter, som stode i samband med världskriget. När sedan sommaren 1921 fabrikanten kunnat tillkännagiva, att han vore i stånd att åter leverera vertikalseismografer, saknade kommittén helt och hållet medel för deras inköp. Ej nog därmed, den allmänna penningknappheten hade under 1921 och 1922 berövat kommittén nästan varje understöd från enskilt håll. Från

[173.] och med utgången av september 1921, då det förut inköpta driftmaterialet för seismograferna tagit slut, måste deras registreringar helt och hållet inställas. I denna situation hemställde kommittén om icke bland anslagen å tilläggsstat för 1922 till statens meteorologisk-hydrografiska anstalt kunde upptagas den blygsamma summa, som fordrades för den seismologiska stationens i Abisko underhåll. Skulle detta vara fallet, hyste kommittén intet tvivel om, att icke medel skulle kunna uppbibras på privat väg för att förhindra registreringarnas avbrytande under de fyra sista månaderna av 1921.

Kommittén hemställde i anslutning härtill om anvisande av 4,100 kronor, därav 2,100 kronor för inköp av en vertikalseismograf utan galvanometer och registreringsapparat samt 2,000 kronor för driften av de seismologiska undersökningarna under 1922.

Styrelsen för statens meteorologisk-hydrografiska anstalt tillstyrkte i skrivelse den 29 september 1921, att Kungl. Maj:t måtte i proposition till 1922 års riksdag föreslå anvisande av anslag i enlighet med kommitténs hemställan.

I ärendet avgavs yttrande den 9 november 1921 av vetenskapsakademien, som därvid under åberopande av ett yttrande av professorn S. Arrhenius och f. d. professorn H. E. Hamberg förordade bifall till framställningen.

I nämnda yttrande anförde Arrhenius och Hamberg, att på grund av stationens i Abisko nordliga läge och dess stora avstånd från andra liknande stationer det där insamlade iakttagelsematerialet erbjöde ett särskilt stort intresse. Då nu under de tryckta ekonomiska förhållandena det visat sig omöjligt att anskaffa nödiga medel för observationernas fortsättande och komplettering av stationens instrumentförråd, syntes det vara av stor betydelse, att staten ingrepe för upprätthållande av verksamheten vid stationen intill dess nödiga medel kunde anskaffas medelst bidrag från enskilda.

Någon framställning till riksdagen gjordes emellertid icke i ärendet, liksom ej heller med anledning av framställningen den 31 augusti 1921, som avsåg anvisande av 1,000 kronor för driften av seismograferna under första halvåret 1923, utan tilldelade Kungl. Maj:t den 2 december 1921 kommittén av nionde huvudtiteln allmänna besparingar ett anslag av 2,100 kronor för inköp av en vertikalseismograf.

I skrivelse den 17 juni 1922 erinrade kommittén, hurusom beträffande nyssnämnda två framställningar av kommittén under hand meddelats, att därest medel till seismografen beviljades, det ej förefölle osannolikt, att någon enskild mecenat ville bestrida driftkostnaderna. Kommitténs förhoppningar om att på enskild väg anskaffa dessa medel, förhoppningar, som varit så starka, att registreringarna av en enskild

ledamot fortsatts, om än ej framkallats, hade emellertid trots alla ansträngningar gäckats. För att förhindra denna värdefulla, alltjämt pågående observationsseries avbrytande på obestämd tid hemställde kommittén, att Kungl. Maj:t måtte medgiva, att 2,000 kronor utanordnades till kommittén för 1922 och 1,000 kronor för första halvåret 1923.

Jämväl denna framställning tillstyrktes av styrelsen för meteorologisk-hydrografiska anstalten.

Kungl. Maj:t, som förklarade sig framdeles vilja till prövning upptaga frågan om det begärda anslaget för första halvåret 1923 anvisade den 29 september 1922 för bestridande av driftkostnaderna under 1922 för undersökningarna från nionde huvudtitelns allmänna besparingar ett belopp av högst 1,800 kronor och förklarade, att till ifrågavarande kostnaders bestridande finge jämväl användas ett belopp av 200 kronor, som inbesparats å det den 2 december 1921 anvisade anslaget till inköp av seismograf.

Härefter torde jag få återgå till kommitténs framställning den 31 augusti 1922, däri kommittén, utöver vad förut omförmäls, anfört följande.

Behovet av anslag för de seismologiska observationerna under budgetåret 1923—1924 kunde beräknas sålunda:

För fotografiskt papper och framkallning	kronor 1,000
Expenser	» 100
Arvoden för apparaternas dagliga skötsel och registreringarnas bearbetning	» 600
Autografisk publikation av resultaten	» 200
summa kronor 1,900.	

Med stöd av vad sålunda anförts anhölle kommittén, att styrelsen för meteorologisk-hydrografiska anstalten ville för budgetåret 1923—1924 tillstyrka ett anslag till kommittén för den naturvetenskapliga stationen i Vassijaure av 24,650 kronor för underhåll av dess geofysiska observatorium i Abisko, sålunda fördelade:

Arvode åt observatorn	kronor 7,000
Bidrag till lyse och bränsle för observatoriet	» 500
Erättning till biträden för iakttagelsernas beräkning under budgetåret och för korrekturläsning av iakttagelserna under åren 1916, 1917 och 1923	» 2,000
Instrumentens underhåll, expenser m. m.	» 500
För fortsättning av de seismometriskas arbetena	» 1,900
För tryckning av iakttagelserna under åren 1916, 1917 och 1923	» 12,750
summa kronor 24,650.	

[173.] Kommittén förutsatte härvid, att anstalten under budgetåret 1923—1924, såsom varit fallet året 1921—1922 och 1922—1923, stationerade en vaktmästare i Abisko till hjälp vid där pågående arbeten för anstaltens räkning och med skicklighet att vid plötsligt förfall för observatorn inträda i dennes ställe, sålunda säkerställande observatoriets oavbrutna drift.

Departements-
chefen.

Vad först vidkommer det begärda anslaget till de förut med av riksdagen anvisade medel understödda meteorologiska iakttagelserna i Abisko är från min sida intet vidare att däremot erinra, än att begränsning synes kunna göras beträffande vissa av de beräknade anslagsposterna.

Sålunda synes mig anslagsposten till arvode åt observatorn 7,000 kronor skäligen kunna nedsättas till 6,000 kronor eller det belopp, som utgick 1922. Vidare anser jag mig ej kunna nu tillstyrka högre anslag till tryckning av iakttagelserna vid stationen än 4,250 kronor eller en tredjedel av det begärda beloppet, som avsetts för tryckning av iakttagelserna för tre år. Vid sålunda föreslagen begränsning av anslagsposten till tryckning, läser också minskning till 1,500 kronor kunna ske i begärt belopp 2,000 kronor för ersättning till biträden för bland annat korrekturläsning av till tryckning avsedda iakttagelser för nämnda tre år.

Beträffande därefter framställningen om anslag med 1,900 kronor till fortsättningen av seismometriskas arbetena, finner jag mig med avseende å vad anförts rörande den stora betydelsen av dessa arbeten böra tillstyrka, att, då till följd av det ekonomiska läget bidrag från enskilda icke nu kan påräknas, staten träder emellan för förhindrande av arbetenas avstannande. Såsom förut erinrats har Kungl. Maj:t för bestridande av driftkostnaderna för 1922 för ifrågavarande observationer av nionde huvudtitelns allmänna besparingar anvisat ett anslag av högst 1,800 kronor. För första halvåret 1923 är däremot intet anslag beviljat, men läser, för den händelse anslag kommer att beviljas för budgetåret 1923—1924, statsbidrag för första halvåret 1923 kunna anvisas av nionde huvudtitelns anslag till extra utgifter.

Anslaget till de meteorologiska iakttagelserna i Abisko torde vid bifall till vad jag här ovan tillstyrkt för budgetåret 1923—1924 böra upptagas sålunda:

Arvode åt observatorn	kronor	6,000
Bidrag till lyse och bränsle för observatoriet.....	»	500
Ersättning till biträden för iakttagelsernas beräkning och korrekturläsning.....	»	1,500

Instrumentens underhåll, expenser m. m.	kronor	500	[173.]
Till fortsättning av de seismometriska arbetena	»	1,900	
Tryckning av iakttagelser	»	4,250	
Summa kronor		14,650.	

Någon reservation å tidigare anslag för ändamålet torde, enligt vad jag inhämtat, icke förefinnas vid utgången av första halvåret 1923.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till fortsättande av de meteorologiska och seismologiska iakttagelserna vid naturvetenskapliga stationen i Abisko samt för publicerande av dylika iakttagelser vid nämnda station och stationen vid Vassijaure anvisa för budgetåret 1923—1924 ett *extra reservationsanslag* av kronor 14,650.

12. *Geofysisk station i samarbete med Roald Amundsens polarexpedition.*

Till förstärkning av den naturvetenskapliga stationen i Abisko med personal och vetenskaplig utrustning för anordnande av en geofysisk station i samarbete med Roald Amundsens polarexpedition beräknades vid framläggande för 1920 års riksdag av förslag om dylikt samarbete, som då avsågs att äga rum under två år, räknat från den 1 juli 1920, totalkostnaden till 38,000 kronor, att fördelas på åren 1920—1922 med respektive 14,350, 15,800 och 7,850 kronor. Med bifall till Kungl. Maj:ts framställning i ämnet har riksdagen för ändamålet anvisat reservationsanslag å tilläggsstat för 1920 med 14,350 kronor samt å extra stat för 1921 med 15,800 kronor och för första halvåret 1923 med 6,350 kronor.

[174.]
Geofysisk station i samarbete med Roald Amundsens polarexpedition.
(extra anslag.)

I den skrivelse från styrelsen för statens meteorologisk-hydrografiska anstalt den 12 september 1922, varom under föregående punkter förmäls, har styrelsen hemställt om anvisande av anslag för budgetåret 1923—1924 för jämväl ifrågavarande ändamål med 15,000 kronor.

Därvid har styrelsen åberopat en framställning av den 9 september 1922 av anstaltens chef, som däruti anfört följande.

För den geofysiska stationen i samarbete med Roald Amundsens polarexpedition hade för första halvåret 1923 anvisats ett belopp av 6,350 kronor.

I enlighet med vad som från början beräknats och föreslagits skulle dessa arbeten räcka i 2 år och vara avslutade den 1 juli 1922. Arbetenas början hade emellertid uppskjutits till den 1 juli 1921, vadan de bort räcka till den 1 juli 1923. Emellertid hade den Amundsenska expeditionens egentliga drift över polarhavet till följd

[174.] av hindrande naturförhållanden ännu icke satts i verket. Planerna på driftens företagande vore emellertid enligt vad chefen för det norska meteorologiska institutet meddelat oförändrade. För de geofysiska arbetena hade dessutom expeditionen anställt ytterligare en deltagare utom doktor Sverdrup nämligen svensken fil. mag. F. Malmgren. Önskemål hade därför framställts, att de i detta samarbete deltagande länderna måtte fortsätta detsamma tillsvidare. På hemställan av den internationella polarkommissionen hade härutinnan den internationella meteorologiska kommittén vid sitt sammanträde i London i september 1921 beslutat, att till de i samarbetet deltagande ländernas regeringar rikta följande framställning:

»Kommittén, som uttrycker sin tacksamhet för de svar, vilka inkommit i anledning av förslaget om geofysiska undersökningar i de norra polartrakterna, rekommenderar, att det nu vid stationer å höga latituder redan påbörjade arbetet måtte fortsättas, och uttalar därför den förhoppningen, att regeringarna vilja bereda anslag för ifrågavarande samarbets fortsättande under hela tiden för den Amundsenska expeditionen 1921—1925 i stället för 1919—1923. Kommittén tillfogar, att i den allmänna meteorologiens intressen jämväl fortsättandet av dessa arbeten efter 1925 skulle vara av stort värde».

Med hänsyn härtill syntes det, som om medel borde anvisas för fortsättandet av det påbörjade samarbetet jämväl budgetåret 1923—1924 åtminstone i den omfattning, som erfarenheten under de gångna åren visat lämpligt. I sådant hänseende syntes en inskränkning av arbetena med norrskensmätningarna kunna ske, alldenstund Abisko och Kiruna icke visat sig vara lämpliga basstationer för att nå goda resultat. Beträffande fortsättande av de magnetiska registreringarna föreläge ju ett särskilt skäl däruti, att dessa vore de enda, vilka för närvarande försigginge i Sverige och därför oavsett ifrågavarande samarbete vore av stor betydelse. Rörande de aerologiska arbetena vid Abisko kunde också framhållas, dels att de vore av betydelse för väderlekstjänsten, i det de möjliggjorde erhållandet av meteorologiska telegram från Abisko även rörande vindarna i de övre luftlagren och om molnens mängd, slag och rörelser, dels att de utgjorde så gott som det enda bidrag som Sverige för närvarande skänkte den internationella utforskningen av de högre luftlagren.

Enligt den ursprungliga planen hade utgifterna för ett år beräknats på ungefärligen följande sätt:

För undersökning av de högre luftlagren	kronor	4,600
» norrskensforskning	»	250
» jordmagnetism	»	250
Diverse	»	500
Personal	»	7,200
Resor och expenser	»	3,000
		kronor 15,800.

Anslaget till undersökning av de högre luftlagren medelst registreringsballonger kunde icke sättas lägre än till 3,800 kronor, alldenstund de härför erforderliga meteorograferna väsentligt stigit i pris. Kostnaderna för de jordmagnetiska undersökningarna hade visat sig större än beräknat, vadan för ändamålet erfordrades 750 kronor. För norrskensfotograferingen erfordrades 250 kronor, för resor och expenser

1,500 kronor, för diverse utgifter 200 kronor. Oavsett personalen skulle alltså utgifterna bli 6,500 kronor.

[174.]

Utgifterna för personalen komme åter att stiga i samband med de nya avlöningsbestämmelserna och de kallortstillägg, som utginge jämlikt dessa. Däremot avsåges icke vidare någon kostnad för biträde med norrskensfotografering i Kiruna, vilket innebure en nedsättning av det ursprungliga anslaget för personal med 1,800 kronor. Under nu nämnda förhållanden bleve utgifterna för arvudet åt observatören och vaktmästaren sammanlagt 8,496 kronor.

Med hänsyn till det anförda föresloges för ifrågavarande samarbete ett anslag för budgetåret 1923—1924 av 15,000 kronor enligt följande fördelning:

För undersökning av de högre luftlagren, förslagsvis	kronor	3,800
» norrskenforskning, förslagsvis	»	250
» jordmagnetiska arbeten, förslagsvis	»	750
» diverse utgifter, förslagsvis	»	200
» personal, förslagsvis	»	8,500
» resor och expenser, förslagsvis	»	1,500

Summa kronor 15,000.

På de av chefen för statens meteorologisk-hydrografiska anstalt anförda skäl finner jag mig böra förorda, att medel för ifrågavarande ändamål beredes även för kommande budgetår. Med hänsyn därtill att, såsom jag inhämtat, en reservation av omkring 2,000 kronor torde vara att påräkna vid utgången av första halvåret 1923 och då även någon minskning av kostnaderna torde kunna ske anser jag mig icke kunna tillstyrka större anslag än 12,000 kronor.

Departements-
chefen.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för den geofysiska stationen i Abisko i samarbete med Roald Amundsens polarexpedition anvisa för budgetåret 1923—1924 ett *extra reservationsanslag* av kronor 12,000.

13. *Hydrogeologiska specialundersökningar.*

För utförande av hydrogeologiska specialundersökningar har riksdagen å extra stat för 1922 anvisat ett reservationsanslag av 12,000 kronor och för första halvåret 1923 ett reservationsanslag av 5,700 kronor.

[175.]
Hydrogeolo-
giska special-
undersök-
ningar.

Dessa anslag hava beräknats sålunda:

Bihang till riksdagens protokoll 1923. 1 saml.

(extra anslag.)

[175.]

	1922	^{1/1—30/6} 1923
Fältarbeten, förslagsvis	kronor 5,000	2,500
Arvode åt biträde, förslagsvis	» 3,600	1,800
Instrument, materiell, tryckningskostnader m. m., förslagsvis	» 3,400	1,400
Summa kronor	12,000	5,700.

I den under föregående punkter omförmälda skrivelsen den 12 september 1922 har styrelsen för statens meteorologisk-hydrografiska anstalt, under återopande av en framställning i ämnet av chefen för Sveriges geologiska undersökning, hemställt om anvisande till undersökningen av ett anslag å 14,000 kronor för hydrogeologiska specialundersökningar.

I nämnda framställning av chefen för geologiska undersökningen har anförts följande.

Vid beräkning av anslagsbehovet för tiden 1 juli 1923—30 juni 1924 syntes böra tagas hänsyn till de normer för avlöning av e. o. befattningshavare vid Sveriges geologiska undersökning, som fastställts genom Kungl. Maj:ts brev den 17 februari 1922, ävensom till bestämmelserna om avlöningsförhöjning genom ålders- tillägg i kungörelsen nr 778/1921. Härigenom vore medgivet, att en biträdande geolog, som uppbure lön från hydrogeologanslaget finge avlönas med 5,304 kronor, och då han med utgången av 1923 tjänstgjort 3 år i samma befattning vore han från och med den 1 januari 1924 berättigad till ett ålderstillägg av 372 kronor. På grund av dessa omständigheter borde posten arvoden åt biträden höjas från 3,600 kronor med $1,704 + 186 = 1,990$ kronor till 5,590 kronor, vilken summa torde böra avrundas till 5,600 kronor.

Posterna för fältarbeten och för instrument, materiell, tryckningskostnader m. m. föreslogos upptagna till förutvarande belopp av respektive 5,000 och 3,400 kronor. Såsom chefen föregående år framhållit, vore dessa belopp i själva verket alltför knappa för bedrivande av ifrågavarande undersökningar i önskvärd omfattning, men ansåge sig chefen på grund av tidsförhållandena icke heller i år böra föreslå någon förhöjning av desamma.

På grund av det anförda hemställde chefen, att styrelsen för utförande av hydrogeologiska undersökningar måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om ett extra reservationsanslag för budgetåret 1923—1924 av 14,000 kronor enligt följande specifikation:

Fältarbeten, förslagsvis	kronor 5,000
Arvode åt biträde, förslagsvis	» 5,600
Instrument, materiell, tryckningskostnader m. m. »	3,400

Summa kronor 14,000.

Departements-
chefen.

I det av chefen för Sveriges geologiska undersökning beräknade beloppet för arvoden åt biträden ingår 186 kronor, av chefen beräknat ålderstillägg, som från och med den 1 januari 1924 skulle utgå till en

biträdande geolog med avlöning från nu ifrågavarande anslag. Då emellertid jämlikt Kungl. Maj:ts den 15 december 1922 meddelade beslut i anledning av Sveriges geologiska undersöknings vid redogörelsen för undersökningens anslagsäskande omförmälda framställning den 6 oktober 1922 avlöningsförhöjning icke kommer att under budgetåret utgå till nämnde befattningshavare, behöver posten till arvode ej höjas med mera än 1,704 kronor eller till 5,300 kronor. Vidare synes mig reducering kunna göras å de beräknade utgiftsposterna till fältarbeten och instrument m. m. därhän, att dessa upptagas med respektive 4,000 och 2,500 kronor. Medelsbehovet för ifrågavarande ändamål skulle alltså uppgå till $(4,000 + 5,300 + 2,500) = 11,800$ kronor.

På grund härav och då å detta anslag ej nu kan räknas med någon reservation till budgetåret 1923—1924, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till utförande av hydrogeologiska specialundersökningar för den hydrografiska undersökningen av Sveriges färskvatten anvisa för budgetåret 1923—1924 ett *extra reservationsanslag* av..... kronor 11,800

O. Diverse.

1. Ålderstillägg.

Under hänvisning till vad angående ordinarie förslagsanslaget till ålderstillägg åberopats under punkten 124 i 1921 års statsverksproposition, nionde huvudtiteln, samt under framhållande att de i år föreslagna löneregleringarna icke inverka å anslagets belopp, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen,

att i riksstaten uppföra *ordinarie förslagsanslaget* till ålderstillägg med kronor 225,000.

[176.]
Ålderstillägg.
(ordinarie
anslag.)

2. Rese- och traktamentspenningar.

Under hänvisning till den redogörelse för ordinarie förslagsanslaget till rese- och traktamentspenningar, vilken lämnats under punkten 173 i 1922 års statsverksproposition, nionde huvudtiteln, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

[177.]
*Rese- och
traktaments-
penningar.*
(ordinarie
anslag.)

[177.]

att i riksstaten uppföra *ordinarie förslagsanslaget* till rese- och traktamentspenningar med kronor 700,000.

3. Skrivmaterialier och expenser, ved m. m.

[178.]

Skrivmaterialier och expenser, ved m. m.

(ordinarie anslag.)

Under hänvisning till den redogörelse för ordinarie förslagsanslaget till skrivmaterialier och expenser, ved m. m., vilken lämnats under punkten 174 i 1922 års statsverksproposition, nionde huvudtiteln, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i riksstaten uppföra *ordinarie förslagsanslaget* till skrivmaterialier och expenser, ved m. m. med kronor 270,000.

4. Tryckningskostnader.

[179.]

Tryckningskostnader.

(ordinarie anslag.)

Under hänvisning till den redogörelse för ordinarie förslagsanslaget till tryckningskostnader, vilken lämnats under punkten 175 i 1922 års statsverksproposition, nionde huvudtiteln, och med hänsyn jämväl till jämnande av huvudtitelnslutsumma hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i riksstaten uppföra *ordinarie förslagsanslaget* till tryckningskostnader med kronor 55,035.

5. Kommittéer och utredningar genom sakkunniga.

[180.]

Kommittéer och utredningar genom sakkunniga.

(ordinarie anslag.)

Under åberopande av vad chefen för finansdepartementet förut denna dag till statsrådsprotokollet över finansärenden anført i fråga om kostnader för kommittéer och utredningar genom sakkunniga, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte i fråga om nionde huvudtitelnslutsumma till ändamålet föreslå riksdagen

att, med uteslutande ur riksstaten av ordinarie förslagsanslaget till kostnader för kommittéer och utredningar genom sakkunniga, i riksstaten för samma ändamål uppföra ett *ordinarie reservationsanslag* av kronor 50,000.

6. Extra utgifter.

Under åberopande av vad chefen för finansdepartementet förut denna dag till statsrådsprotokollet över finansärenden anført i fråga om behovet av anslag för budgetåret 1923—1924 till extra utgifter hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

[181.]
Extra ut-
gifter.
(ordinarie
anslag.)

att i riksstaten uppföra *ordinarie reservations-
anslaget* till extra utgifter med..... kronor 100,000.

7. Tillfällig löneförbättring för viss personal inom den civila statsförvaltningen.

Under åberopande av vad chefen för finansdepartementet förut denna dag till statsrådsprotokollet över finansärenden anført i fråga om beredande av tillfällig löneförbättring för viss personal inom den civila statsförvaltningen hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

[182.]
Tillfällig
löneförbätt-
ring för viss
personal
inom den civila
statsförvalt-
ningen.
(extra anslag.)

att i avvidan på den proposition i ämnet, som kan varda riksdagen förelagd, för beredande av tillfällig löneförbättring för viss personal inom den civila statsförvaltningen beräkna för budgetåret 1923—1924 under nionde huvudtiteln ett belopp av..... kronor 182,000.

8. Tillfälliga lönetillägg för vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare.

Under åberopande av vad chefen för finansdepartementet förut denna dag till statsrådsprotokollet över finansärenden anført i fråga om beredande av tillfälliga lönetillägg för vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

[183.]
Tillfälliga
lönetillägg
för vissa
vaktmästare
och med dem
jämförliga
befattnings-
havare.
(extra anslag.)

att i avvidan på den proposition i ämnet, som kan varda riksdagen förelagd, för beredande av tillfälliga lönetillägg för vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare beräkna för budgetåret 1923—1924 under nionde huvudtiteln ett belopp av..... kronor 9,000.

9. Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst.

[184.]
Dyrtids-
tillägg åt
befattnings-
havare i
statens tjänst.
(extra anslag.)

Under åberopande av vad chefen för finansdepartementet förut denna dag till statsrådsprotokollet över finansärenden anført i fråga om dyrtidstillägg under budgetåret 1923—1924 åt befattningshavare i statens tjänst, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till bestridande av kostnader för dyrtidstillägg åt befattningshavare vid andra verk och institutioner än statens reproduktionsanstalt anvisa för budgetåret 1923—1924 under nionde huvudtiteln ett *extra förslagsanslag* av kronor 1,350,000.

För 1922 hava under nionde huvudtiteln anvisats

ordinarie anslag till belopp av	kronor	12,215,080
extra » » » »	»	8,767,420
anslag å tilläggsstat till belopp av	»	4,825,564
Summa kronor		25,808,064.

För budgetåret 1923—1924 skulle, vid bifall till av mig gjorda förslag, under nionde huvudtiteln uppföras

ordinarie anslag till belopp av	kronor	11,703,850
extra » » » »	»	9,138,850
Summa kronor		20,842,700.

Statsrådets övriga ledamöter instämma i vad departementschefen sålunda hemställt.

Hans Maj:t Konungen lämnar därtill bifall samt förordnar, att utdrag av detta protokoll skall överlämnas till finansdepartementet för iakttagande vid författandet av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående statsverkets tillstånd och behov.

Ur protokollet:

Rune Thygesen.

Sammandrag och register

till

Nionde huvudtiteln. Jordbruksdepartementet.

Nionde huvudtiteln		I statsverksprop. anslags nr		Ordinarie anslag	Extra anslag	Ordinarie anslag	Extra anslag
Sld.	Punkt			Kronor	Kronor	Kronor	Kronor
A. Departementet.							
1	1	1	Departementschefen			24,000	
1	2	2	Departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli, <i>förslagsanslag</i>			171,100	
4	3	3	Egnahemsavdelning inom departementet				26,100
Säger för departementet						195,100	26,100
B. Lantbruksstyrelsen m. m.							
4	4	1	Lantbruksstyrelsen, <i>förslagsanslag</i>	224,100			
Lantbruksingenjörer och deras biträden:							
5	5	2	Lantbruksingenjörer och lantbruksstipendiater	110,800			
5	6	3	Tillskott till dyrtidstillägg för lantbruksingenjörer och lantbruksstipendiater		* 25,000		
6	7	4	Assistenter hos lantbruksingenjörer		36,000	334,900	61,000
Statskonsulenter och deras biträde:							
7	8	5	Statskonsulenter			29,000	
7	9	6	Stipendiat i boskapsskötsel och mejerihushållning m. m.				2,500
Säger för lantbruksstyrelsen m. m.						363,900	63,500
C. Lantbruksakademien och försöksväsendet på jordbruksområdet m. m.							
Lantbruksakademien:							
8	10	1	Lantbruksakademiens sekreterare	5,600			
8	11	2	Lantbruks- och fiskerimuseum, <i>reservationsanslag</i>	12,000			
8	11	3	Lantbruksakademiens tidskrift m. m., <i>reservationsanslag</i>	4,600			
8	11	4	Lantbruksakademiens bibliotek, <i>reservationsanslag</i>	4,500		26,700	

* Beräknat belopp.

Nionde huvudtiteln		I stats- verks- prop. ansla- gets nr		Ordinarie anslag	Extra anslag	Ordinarie anslag	Extra anslag
Sid.	Punkt			Kronor	Kronor	Kronor	Kronor
9	12	5	Försöksväsendet på jordbruksområdet: Centralanstalten för försöksväsendet på jord- bruksområdet	286,000			
11	13	6	Fast försöksverksamhet vid statsunderstödda lantbruks- och lantmannaskolor	8,000		294,000	
11	14	7	Internationella lantbruksinstitutet i Rom, <i>reserva- tionsanslag</i>				10,800
12	15	8	Internationella frysinstitutet i Paris, <i>reservations- anslag</i>				2,800
			Säger för lantbruksakademien och för- söksväsendet på jordbruksområdet m. m.			320,700	13,600
			D. Undervisningsanstalter för jordbruk och lantmannanäringar.				
			Lantbruksinstitutet:				
14	16	1	Lantbruksinstitutet vid Ultuna	97,200			
14	17	2	Diverse behov vid lantbruksinstitutet vid Ul- tuna		24,000		
17	18	3	Byggnadsarbete vid lantbruksinstitutet vid Ul- tuna		49,400		
21	19	4	Lantbruks- och mejeriinstitutet vid Alnarp.....	117,900			
21	20	5	Diverse behov vid lantbruks- och mejeriinstitutet vid Alnarp		17,450		
24	21	6	Byggnadsarbete vid lantbruks- och mejeriinsti- tutet vid Alnarp		2,350	215,100	93,200
			Lanthushållningsseminariet å Rimforså:				
26	22	7	Avlöningar m. m.		18,800		
26	22	8	Ålderstillägg åt lärarinnepersonalen vid semi- nariet, <i>förslagsanslag</i>		2,100		20,900
			Lägre lantbruksundervisning m. m.:				
28	23	9	Understöd åt lantmannaskolor, <i>förslagsanslag</i>	370,000			
28	24	10	Ökat understöd åt lantmannaskolor, <i>förslags- anslag</i>		70,000		
31	25	11	Understöd åt lanthushållsskolor, <i>förslagsanslag</i>	170,000			
32	26	12	Ökat understöd åt lanthushållsskolor, <i>förslags- anslag</i>		35,000		
33	27	13	Understöd åt lantbruksskolor	104,000			
34	28	14	Ålderstillägg åt föreståndare och lärare vid lantmanna-, lanthushålls- och lantbruksskolor, <i>förslagsanslag</i>	40,000			
38	29	15	Dyrtidstillägg åt föreståndare och lärare vid lantmanna-, lanthushålls- och lantbruksskolor		* 170,000		
39	30	16	Lantbruksskolan vid Ultuna	5,650			
39	31	17	Inspektion över de lägre lantbruksundervis- ningsanstalterna	5,000			
40	32	18	Lägre mejeriskolor för kvinnor, <i>reservations- anslag</i>	29,000			
40	33		Utbildningskurser för kontrollassistenter.				
41	34		Utbildningskurser för ladugårdsförmän och svin- skötare.				

* Beräknat belopp.

Nionde huvudtiteln		I stats- verks- prop. ansla- gets nr		Ordinarie	Extra	Ordinarie	Extra
Sid.	Punkt			anslag Kronor	anslag Kronor	anslag Kronor	anslag Kronor
42	35		Utbildningskurser för kvinnliga ladugårdsskötare i Norrland och Dalarna.				
42	36	19	Utbildningskurser i beteskultur och ängsskötsel, <i>reservationsanslag</i>		2,000		
43	37	20	Hovbeslagsskolan vid Alnarp	4,500			
44	38	21	Förstärkning av ordinarie anslaget till hovbeslagsskolan vid Alnarp		2,250		
46	39	22	Understöd åt elever vid lägre lantbruksundervisningsanstalter, <i>reservationsanslag</i>	120,000			
46	39	23	Förstärkning av ordinarie anslaget till understöd åt elever vid lägre lantbruksundervisningsanstalter		20,000	848,150	299,250
49	40	24	Trädgårdsundervisningen: Högre utbildning i trädgårdsfacket, <i>reservationsanslag</i>	4,800			
49	41	25	Lantbruksakademiens trädgårdsskola	12,000			
49	42	26	Trädgårdsskolan vid Alnarp	12,000			
49	43	27	Försöksverksamhet med köksväxter vid Alnarps trädgårdar		13,300		
56	44	28	Byggnadsarbete vid Alnarps trädgårdar		24,500		
58	45	29	Trädgårdsskolorna i mellersta och norra Sverige	22,000			
59	46	30	Ökat anslag till trädgårdsskolorna i mellersta och norra Sverige		15,000		
59	47		Trädgårdsskola för kvinnor.				
60	48	31	Kurser i trädgårdsskötsel, <i>reservationsanslag</i>		9,460	50,800	62,260
			Säger för undervisningsanstalter för jordbruk och lantmannanäringar			1,114,050	475,610
E. Stuteriväsendet.							
61	49	1	Stuteriöverstyrelsen, <i>förslagsanslag</i>			34,400	
			Hingstdepåer och stuteri:				
62	50	2	Avlöningar, <i>förslagsanslag</i>	45,400			
62	50	3	Uppehållande av hingstdepåernas och stuteriets verksamhet, <i>reservationsanslag</i>	185,000		230,400	
88	51	4	Prisbelöningar av hästar, <i>reservationsanslag</i>			100,000	
90	52	5	Åtgärder för inhemska häststammar, <i>reservationsanslag</i>				20,000
91	53	6	Stamboksföring rörande hästar, <i>reservationsanslag</i>				10,000
			Säger för stuteriväsendet			364,800	30,000
F. Boskapsskötsel m. m.							
			Nötboskapsavels befrämjande:				
92	54	1	Befrämjande i allmänhet av nötboskapsaveln, <i>reservationsanslag</i>	205,000			
96	55	2	Understöd åt kontrollföreningsverksamhet, <i>reservationsanslag</i>		50,000		

Nionde huvudtiteln		I stats- verks- prop. ansla- gets nr		Ordinarie anslag	Extra anslag	Ordinarie anslag	Extra anslag
Sid.	Punkt			Kronor	Kronor	Kronor	Kronor
97	56		Avelscentra för nötboskap.				
98	57	3	Befrämjande av nötboskapsaveln inom Norrbottens län		9,000		
99	58	4	Förekommade och hämmande av tuberkelsjukdomar hos nötkreaturen, <i>förslagsanslag</i>		150,000	205,000	209,000
102	59	5	Kontroll å uppvärmning av till kreatursföda avsedd mjölk m. m., <i>förslagsanslag</i>				10,000
			Svinavelns befrämjande:				
104	60		Befrämjande i allmänhet av svinaveln.				
104	61	6	Avkastningsbedömning rörande avelssvin, <i>reservationsanslag</i>				7,000
106	62		Fåravelns befrämjande.				
106	63	7	Fjäderfåavelns befrämjande, <i>reservationsanslag</i>				19,000
109	64	8	Biskötselns befrämjande, <i>reservationsanslag</i>				9,000
			Säger för boskapskötsel m. m.			205,000	254,000
			G. Veterinärväsendet.				
			Veterinärundervisningsanstalter:				
110	65	1	Veterinärhögskolan	212,300			
110	66	2	Diverse behov vid veterinärhögskolan, <i>reservationsanslag</i>		30,300		
111	67	3	Personliga arvodesförhöjningar för vissa befattningshavare vid veterinärhögskolan		3,200		
112	68	4	Veterinärinrättningen i Skara	8,500		220,800	33,500
			Statens veterinärbakteriologiska anstalt:				
112	69	5	Avlöningar m. m.	48,500			
112	70	6	Anstaltens verksamhet, <i>reservationsanslag</i>	26,000			
113	71	7	Bakteriologisk köttkontroll, <i>reservationsanslag</i>		4,000	74,500	4,000
			Veterinärstaten:				
113	72	8	Länsveterinärer och veterinärstipendiater	138,500			
114	73	9	Distriktsveterinärers avlöande, <i>förslagsanslag</i>	250,000			
130	74	10	Dyrtidstillägg åt distriktsveterinärer		* 70,000	388,500	70,000
130	75	11	Förekommade och hämmande av smittsamma sjukdomar bland husdjuren, <i>förslagsanslag</i>			50,000	
131	76	12	Karantänsanstalten i Haparanda för husdjur				1,300
			Säger för veterinärväsendet			733,800	108,800
			H. Lanthushållning i allmänhet.				
			Hushållningssällskapen:				
132	77	1	Allmänt anslag	2,100,000			
132	78	2	Tillfälligt anslag		249,000	2,100,000	249,000
133	79	3	Befrämjande i allmänhet av jordbruk och lantmannanärningar, <i>reservationsanslag</i>			100,000	
			Mindre jordbruket:				
134	80		Höjande av det mindre jordbruket.				
141	81	4	Ordnad bokföring vid mindre jordbruk, <i>reservationsanslag</i>				12,000
			Jordbrukskonsulenter m. m.:				
143	82	5	Jordbrukskonsulenter, <i>förslagsanslag</i>		260,000		

* Beräknat belopp.

Nionde huvudtiteln		I stats- vorks- prop. ansla- gets nr		Ordinarie anslag	Extra anslag	Ordinarie anslag	Extra anslag
Sid.	Punkt			Kronor	Kronor	Kronor	Kronor
143	83	6	Vandringsrättare, <i>reservationsanslag</i>		90,000		
144	84	7	Utbildningskurser för vandringsrättare, <i>reservationsanslag</i>		4,000		
145	85		Täckdikningsförmän.				
146	86		Utbildningskurser för förrättningsmän vid täckdikningsföretag ävensom för täckningsförmän.				354,000
147	87	8	Statens lagerhus och fryshus, <i>förslagsanslag</i> , att utgå i första hand av inkomster av statens lagerhus och fryshus				93,000
153	88	9	Maskin- och redskapsprovningsanstalterna vid Ultuna och Alnarp				46,000
			Kemiska stationer m. m.:				
158	89	10	Kemiska stationer		48,000		
164	90	11	Kemisk-växtbiologiska anstalten inom Norrbottens län		28,000		76,000
			Befrämjande av mossodlingar:				
166	91	12	Svenska mosskulturföreningen		91,600		
169	92		Försöksgård å myrjord i Jämtlands län.				
175	93	13	Försöksgård å myrjord i Norrbottens län		12,000		103,600
			Befrämjande av fröodlingen:				
182	94	14	Frökontrollanstalter		10,000		
185	95	15	Befordrande av inhemsk fröodling, <i>reservationsanslag</i>		16,000		
186	96	16	Sveriges utsädesförening		180,600		206,600
			Befrämjande av trädgårdsodlingen:				
190	97	17	Sveriges pomologiska förening				12,000
192	98	18	Befrämjande av linodling och linberedning, <i>reservationsanslag</i>				5,500
194	99		Lindring av fraktkostnader för kalk.				6,000
197	100	19	Ogräsens bekämpande, <i>reservationsanslag</i>				10,000
198	101	20	Berberisbuskens utrotande, <i>reservationsanslag</i>				4,000
198	102	21	Rönnbärsmalens bekämpande, <i>reservationsanslag</i>				40,000
199	103	22	Lantbruksmöte, <i>reservationsanslag</i>				33,000
204	104	23	Lantbrukskonsulenter i London och Berlin				
207	105		Smörprovningar.				
210	106	24	Föreningar för jordbrukskredit, <i>förslagsanslag</i>				35,000
212	107		Jordbruksräkning.				
214	108	25	Upplysningsverksamhet angående försäljningsföreningar				8,000
215	109	26	Landsbygdens elektrifiering				65,000
215	110	27	Jordbrukarungdomens förbund				10,000
			Säger för lantushållning i allmänhet			2,200,000	1,368,700
			I. Grundförbättringar, kolonisation och egenhemsbildning m. m.				
			Grundförbättringar:				
217	111		Norrländska avdikningsanslaget.				
222	112	1	Allmänna avdikningsanslaget, <i>reservationsanslag</i>				1,050,000

I nionde huvudtiteln		I statsverksprop. anslags nr		Ordinarie anslag	Extra anslag	Ordinarie anslag	Extra anslag
Sid.	Punkt			Kronor	Kronor	Kronor	Kronor
228	113	2	Kolonisation:				
			Odlingshjälp åt innehavare av odlingslägenheter m. fl., <i>förslagsanslag</i>	300,000			
228	114	3	Kolonisation å vissa kronoparker, <i>reservationsanslag</i>		1,110,000		
236	115	4	Kolonat å Abmobergets kronopark i stället för krononybyggen, <i>reservationsanslag</i>		20,000		
236	116	5	Dikning m. m. å Alträskes kolonisationsområde		70,000	300,000	1,200,000
			Egnahemsbildning:				
241	117	6	Odlings- och byggnadshjälp åt egnahemslåntagare		* 800,000		
242	118	7	Jordförmedling i samband med egnahemslånerörelsen		* 200,000		1,000,000
242	119	8	Jordbrukskommissioner, <i>förslagsanslag</i>			15,000	
			Säger för grundförbättringar, kolonisation och egnahemsbildning m. m.			315,000	3,250,000
			J. Fiskeriväsendet.				
243	120	1	Statens lokala fiskeriadministration, <i>förslagsanslag</i>			73,500	
			Fiskerinäringens understöd:				
257	121	2	Fiskets befrämjande i de särskilda orterna, <i>reservationsanslag</i>	99,000			
267	122	3	Befrämjande i allmänhet av fiskerinäringen, <i>reservationsanslag</i>	46,400		145,400	
268	123	4	Undervisningskurser i navigation för bohuslänska fiskare, <i>reservationsanslag</i>				1,550
268	124	5	Södra Sveriges fiskeriförening				35,700
			Hydrografisk-biologiska havsundersökningar:				
271	125	6	Hydrografisk-biologiska kommissionens undersökningar, <i>reservationsanslag</i>		32,000		
271	125	7	Vissa havshydrografiska mätningar, <i>reservationsanslag</i>		8,000		
271	125	8	Sveriges andel i kostnaderna för en internationell hydrografisk-biologisk centralanstalt med laboratorium, <i>reservationsanslag</i>		10,000		
273	126	9	Underhålls- och driftkostnad för fartyget Skagerak, <i>reservationsanslag</i>		94,000		144,000
276	127	10	Underhålls- och driftkostnad för fartyget Eystra-salt, <i>reservationsanslag</i>				13,400
277	128	11	Ett armerat ångfartygs stationerande vid rikets kuster, <i>reservationsanslag</i>				29,300
			Säger för fiskeriväsendet			218,900	223,950
			K. Skogsväsendet.				
			Skogsundervisning m. m.:				
279	129	1	Skogshögskolan	210,700			
284	130	2	Diverse behov vid skogshögskolan, <i>reservationsanslag</i>		15,000		
284	131	3	Personligt ålderstillägg åt extra läraren vid skogshögskolan G. Grönberg		500		

* Beräknat belopp.

I nionde huvudtiteln		I state- verks- prop. ansla- gets nr		Ordinarie anslag	Extra anslag	Ordinarie anslag	Extra anslag
Sid.	Punkt			Kronor	Kronor	Kronor	Kronor
285	132	4	Statens skogsförsöksanstalt	112,375			
295	133	5	Diverse behov vid statens skogsförsöksanstalt, <i>reservationsanslag</i>		47,000		
296	134	6	Specialundersökningar rörande de norrländska skogarnas förnygring, <i>reservationsanslag</i> ..		13,000		
			Ersättning till domänfonden för utgifter för statens skogsskolor:				
296	135	7	Avlöningar, <i>förslagsanslag</i>	100,000			
296	135	8	Övriga utgifter, <i>reservationsanslag</i> ..	96,300			
296	135	9	Ersättning till domänfonden för genom dyrtids- tillägg ökade utgifter för statens skogsskolor, <i>förslagsanslag</i>		31,000		
			Ersättning till domänfonden för utgifter för fort- sättningsskolan vid Kloten:				
302	136	10	Avlöningar, <i>förslagsanslag</i>		18,900		
302	136	11	Övriga utgifter, <i>reservationsanslag</i>		9,000		
302	136	12	Ersättning till domänfonden för genom dyrtids- tillägg ökade utgifter för fortsättningsskolan vid Kloten, <i>förslagsanslag</i>		4,000		
305	137	13	Skogshushållning i allmänhet, <i>reservationsan- slag</i>	26,000		545,375	138,400
			Skogsvård m. m.:				
308	138	14	Ersättning till domänfonden för utgifter för till- syn å enskildas skogar i lappmarkerna samt Särna och Idre socknar, <i>förslagsanslag</i>	440,000			
308	138	15	Ersättning till domänfonden för genom dyrtids- tillägg ökade utgifter för dylik tillsyn, <i>för- slagsanslag</i>		130,000		
309	139	16	Ersättning till domänfonden för utgifter för till- syn å enskildas skogar i Västerbottens och Norrbottens läns kustland, <i>förslagsanslag</i> ...	280,000			
309	139	17	Ersättning till domänfonden för genom dyrtids- tillägg ökade utgifter för dylik tillsyn, <i>för- slagsanslag</i>		100,000		
310	140	18	Ersättning till domänfonden för utgifter för till- syn å enskildas skyddsskogar, <i>förslagsanslag</i> ..	112,000			
310	140	19	Ersättning till domänfonden för genom dyrtids- tillägg ökade utgifter för dylik tillsyn, <i>för- slagsanslag</i>		26,000		
313	141	20	Skogsvård å enskildas skogar i Västerbottens och Norrbottens län samt Särna och Idre socknar, <i>reservationsanslag</i>		98,000		
316	142	21	Skogsvårdens befrämjande, <i>reservationsanslag</i> ..		150,000		
324	143	22	Släckning av skogseld, <i>förslagsanslag</i>	50,000		882,000	504,000
			Utgifter för naturskyddsändamål:				
324	144	23	Kostnader för nationalparker, <i>reservationsan- slag</i>		2,600		
324	144	24	Vetenskapsakademiens förvaltning av natur- skyddsärenden, <i>reservationsanslag</i> ..		3,800		6,400
324	145	25	Belöningar för rovdjurs dödande, <i>förslagsanslag</i> ..			20,000	
Säger för skogsväsendet						1,447,375	648,800

I nionde huvudtiteln		Stats- verks- prop. ansla- gets nr		Ordinarie anslag	Extra anslag	Ordinarie anslag	Extra anslag
Sid.	Punkt			Kronor	Kronor	Kronor	Kronor
			L. Lantmäteriväsendet.				
325	146	1	Lantmäteristyrelsen, <i>förslagsanslag</i>			181,700	
328	147	2	Statens reproduktionsanstalt:				
			Statens reproduktionsanstalts verksamhet, <i>för-</i> <i>slagsanslag</i> , att utgå i första hand av in-	200,000			
			komster av reproduktionsanstalten				
334	148	3	Nyanskaffning vid statens reproduktionsanstalt, <i>reservationsanslag</i>		20,000		
334	149	4	Personligt lönetillägg till föreståndaren för statens reproduktionsanstalt, byråchefen P. A. Eriksson, att utgå i första hand av inkomster av reproduktionsanstalten		1,940		
334	150	5	Dyrtidstillägg åt befattningshavare vid statens reproduktionsanstalt, <i>förslagsanslag</i> , att utgå i första hand av inkomster av reproduktions- anstalten		4,500	200,000	26,440
335	151	6	Lantmäteriundervisningen, <i>reservationsanslag</i> ...				46,000
			Lantmäterikontoren i länen:				
340	152	7	Avlöningar	305,350			
340	153	8	Renovation av kartor för lantmäterikontoren i länen, <i>reservationsanslag</i>	2,000			
341	154	9	Extra arbetskrafter å lantmäterikontoren i länen, <i>reservationsanslag</i>		65,000		
342	155	10	Inbindning av handlingar i lantmäterikontoren i länen, <i>reservationsanslag</i>		2,500		
343	156	11	Anskaffande för lantmäterikontoret i Karlstad av kopior av vissa kartor m. m. <i>reservations-</i> <i>anslag</i>		7,000	307,350	74,500
			Lantmäteripersonal, som sysselsättes med utförande av lantmäteriförrättningar:				
344	157	12	Avlöningar	749,500			
347	158	13	Ersättning för publik renovation, <i>förslagsanslag</i>	30,000			
348	159	14	Tillskott till dyrtidstillägg till vissa lantmätare		* 425,000	779,500	425,000
			Understöd av jorddelningsväsendet:				
348	160	15	Bidrag till lantmäteriförrättningar, <i>förslagsan-</i> <i>slag</i>	* 190,000			
348	160	16	Bidrag till utflytnings- och väganläggningskost- nader, <i>förslagsanslag</i>	* 100,000		290,000	
350	161	17	Avvittringar, <i>förslagsanslag</i>			20,000	
350	162		Tilläggsavvittring i Västerbottens läns lappmark				
352	163	18	Ströängars indragande till kronan, <i>förslagsanslag</i>				150,000
			Säger för lantmäteriväsendet			1,778,550	721,940
			M. Rikets allmänna kartverk.				
356	164		Rikets allmänna kartverk			* 598,400	* 45,000
			Säger för rikets allmänna kartverk			598,400	45,000

* Beräknat belopp.

I nionde huvudtiteln		I statsverksprop. anslags nr	Ordinarie anslag Kronor	Extra anslag Kronor	Ordinarie anslag Kronor	Extra anslag Kronor
Sid.	Punkt					
		N. Geologiska samt meteorologiska och hydrografiska undersökningar.				
357	165	1 Sveriges geologiska undersökning:				
		Sveriges geologiska undersökning, <i>förslagsanslag</i>	157,540			
359	166	2 Fältarbeten m. m. vid Sveriges geologiska undersökning, <i>reservationsanslag</i>		119,900		
361	167	3 Expenser m. m. för Sveriges geologiska undersökning, <i>reservationsanslag</i>		21,800		
362	168	4 Praktisk-geologisk undersökning i Jämtlands och Västerbottens län, <i>reservationsanslag</i>		9,000		
364	169	5 Undersökning av torvmarker i södra Sverige, <i>reservationsanslag</i>		40,000	157,540	190,700
		Meteorologiska och hydrografiska undersökningar:				
		Statens meteorologisk-hydrografiska anstalt:				
367	170	6 Avlöningar, <i>förslagsanslag</i>	192,700			
367	170	7 Arvoden åt observatörer, <i>reservationsanslag</i>	90,000			
367	170	8 Expenser, <i>reservationsanslag</i>	8,000			
376	171	9 Diverse behov vid statens meteorologisk-hydrografiska anstalt, <i>reservationsanslag</i>		137,700		
377	172	10 Meteorologiska telegram från Färöarna och Island, <i>reservationsanslag</i>		1,000		
377	173	11 Meteorologiska iakttagelser i Abisko, <i>reservationsanslag</i>		14,650		
383	174	12 Geofysisk station i samarbete med Roald Amundsens polarexpedition, <i>reservationsanslag</i>		12,000		
385	175	13 Hydrogeologiska specialundersökningar, <i>reservationsanslag</i>		11,800	290,700	177,150
		Säger för geologiska samt meteorologiska och hydrografiska undersökningar			448,240	367,850
		O. Diverse.				
387	176	1 Ålderstillägg, <i>förslagsanslag</i>			225,000	
387	177	2 Rese- och traktementspenningar <i>förslagsanslag</i>			700,000	
388	178	3 Skrivmaterialier och expenser, ved m. m., <i>förslagsanslag</i>			270,000	
388	179	4 Tryckningskostnader, <i>förslagsanslag</i>			55,035	
388	180	5 Kommittéer och utredningar genom sakkunniga, <i>reservationsanslag</i>			50,000	
389	181	6 Extra utgifter, <i>reservationsanslag</i>			100,000	
389	182	7 Tillfällig löneförbättring för viss personal inom den civila statsförvaltningen				* 182,000
389	183	8 Tillfälliga lönetillägg för vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare				* 9,000
390	184	9 Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst, <i>förslagsanslag</i>				1,350,000
		Säger för diverse			1,400,085	1,541,000
		Summa			11,703,850	9,188,850

* Beräknat belopp.

BIHANG
TILL
RIKSDAGENS PROTOKOLL
VID
LAGTIMA RIKSDAGEN I STOCKHOLM
ÅR 1923.

FÖRSTA SAMLINGEN.

SJÄTTE BANDET.

**Bilagor till Kungl. Maj:ts proposition nr 1 angående statsverkets tillstånd och behov:
tionde och elfte huvudtitlarna m. m., samt utgifter för kapitalökning.**

Tionde huvudtiteln.

*Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 8 januari 1923.*

Närvarande:

Statsministern och ministern för utrikes ärendena BRANTING, statsråden
LINDBQVIST, THORSSON, OLSSON, SANDLER, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON,
ÅKERMAN, LINDERS, SCHLYTER, ÖRNE.

Chefen för handelsdepartementet, statsrådet Svensson, redogör
härefter för de frågor, som tillhöra regleringen av utgifterna under riks-
statens tionde huvudtitel för budgetåret 1923—1924, och anför därvid:

A. Departementet.

1. Departementschefen.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att å riksstaten upptaga det *ordinarie* anslaget till
departementschefen med kronor 24,000.

[1.]
Departements-
chefen.
(ordinarie
anslag.)

2. Departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli.

Det ordinarie anslaget till uppehållande av handelsdepartementets
verksamhet, förut 150,300 kronor, är i riksstaten för budgetperioden 1
januari—30 juni 1923 uppfört med halva beloppet eller 75,150 kronor.
Därutöver är för anställande av en teknisk byråchef i departementet å
extra stat anvisat ett belopp av för nyssberörda halvår 6,000 kronor.
Bihang till riksdagens protokoll 1923. 1 saml.

[2.]
Departementets av-
delning av
Kungl. Maj:ts
kansli.
(ordinarie
anslag.)

[2.]

I samband med behandlingen av handelsdepartementets anslagsbehov för nästinstundande budgetår skall jag till en början tillåta mig i korthet beröra ett inom departementets förvaltningsområde fallande viktigt spörsmål, som under de sistförflutna åren varit föremål för vissa utredningar och överväganden och vars lösning är av beskaffenhet att påverka såväl handelsdepartementets som vissa andra ämbetsmyndigheters stater och anslagsbehov, nämligen frågan om den statliga kommersiella informationsverksamheten.

Denna verksamhet handhaves i vårt land av tvänne från varandra skilda, redan före handelsdepartementets tillkomst å extra stat inrättade organ, nämligen utrikesdepartementets speciella handelsavdelning och kommerskollegii upplysningssektion. Gränserna mellan dessa båda organs ämbetsuppgifter äro i mångt och mycket vaga, och bristen på enhetlig ledning av här ifrågavarande verksamhet har under de gångna åren starkt framträtt. Redan vid handelsdepartementets inrättande stod det också klart, såväl att en centralisering av den statligt utövade informationstjänsten borde eftersträvas, som ock att, sedan inom Kungl. Maj:ts kansli tillskapats ett särskilt departement för ledningen av statens näringsfrämjande verksamhet, det organ, hos vilket de i ekonomiskt avseende så viktiga informationsuppgifterna borde sammanföras, måste på något sätt inordnas i eller fast anknytas till handelsdepartementet. Med hänsyn till att den statliga informationsverksamheten till näringslivets tjänst vid denna tidpunkt ännu utgjorde ett i stort sett ganska oprövat område, innefattande så många vitt skilda, grannlaga och svåra uppgifter, att någon närmare plan för verksamhetens bedrivande då icke kunde framläggas, ansågs det emellertid lämpligt, att, innan mera definitiva anordningar av organisatorisk natur träffades, någon tids erfarenhet avvaktades rörande såväl handelsdepartementets som de båda provisoriskt inrättade upplysningsorganens arbete och uppgifter.

Sedan handelsdepartementet någon tid varit i funktion och det därunder ytterligare bestyrkts, att de förefintliga statliga anordningarna på den kommersiella informationens fält voro behäftade med brister, vilka det ur enhetlighetens och planmässighetens synpunkt måste vara angeläget att få undanröjda, tillkallade därefter dåvarande chefen för handelsdepartementet, jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 26 november 1920, vissa personer för att såsom sakkunniga verkställa utredning och avgiva förslag rörande de åtgärder, som kunde vidtagas för åvägbringande av större enhetlighet och effektivitet i vårt lands kommersiella informationsväsende. Den 30 november 1921 avgåvo dessa sakkunniga, vilka funno sig i första hand böra eftersträva en lösning

av den grundläggande frågan om ordnandet av den informationsverksamhet, som innefattar spridande i Sverige av upplysningar om utländska och inhemska ekonomiska förhållanden, betänkande och förslag i ännu. Enligt detta förslag skulle, bland annat, vad nu angår de organisatoriska anordningarna, dels den nuvarande upplysningssektionen inom kommerskollegium överflyttas till handelsdepartementet såsom en särskild upplysningsbyrå, dels ock redaktionen för »Kommersiella meddelanden» ingå i samma upplysningsbyrå och alltså dit överflyttas från kommerskollegii statistiska byrå, varunder redaktionen nu sorterar.

Över förslaget anbefalldes kommerskollegium att efter hörande av de sammanslutningar, vilka kunde vara av frågan intresserade, avgiva utlåtande. Yttranden från åtminstone flertalet av de av kommerskollegium tillfrågade sammanslutningarna hava numera till kollegium inkommit. För egen del har kollegium emellertid ännu icke utlåtit sig i frågan.

Att så icke kunnat ske är, med hänsyn till sakens beskaffenhet, i själva verket i hög grad förklarligt. De spörsmål, varom här är fråga, äro nämligen, såsom redan i det föregående antytts, av synnerligen svårlöst natur, och även i länder med vida större ekonomiska resurser än våra egna har det genomgående visat sig förenat med mycket stora svårigheter att träffa tillfredsställande anordningar i nu ifrågavarande avseende. Under sådana omständigheter är det knappast ägnat att förvåna, att i vårt land, där ju de ekonomiska förutsättningarna lägga avgörande hinder i vägen för en mera omfattande och dyrbar organisation, meningarna i nu förevarande avseende inom auktoritativa allmänna och enskilda kretsar äro delade. Det gäller ju här icke blott att fastställa gestaltningen av den statliga centralmyndigheten, utan i första hand och framför allt dels att taga ställning till frågan, huru på ett område, där materialet är praktiskt taget obegränsat, arbetet skall läggas och anordnas för att med minsta möjliga personal uppnå bästa möjliga resultat, dels ock att avgränsa de uppgifter, som, med hänsyn till såväl sättet för materialets erhållande som statens eget informationsbehov, måste påvila statens organ, från dem, som böra tillkomma näringslivets egna organisationer. Under arbetets gång har det också visat sig, att för vinnande av en tillfredsställande lösning av de spörsmål, varom här är fråga, synnerligen ingående undersökningar och överväganden, i vissa hänseenden sträckande sig än längre än det avgivna sakkunnigbetänkandet, äro av behovet påkallade. Att, innan det erforderliga förberedelsearbetet vederbörligen slutförts, söka forcera fram ärendet till en lösning, vars lämplighet icke kan, i det läge, vari frågan för närvarande befinner sig, på alla punkter fullt bedömas, har jag för min del icke ansett välbetänkt.

- [2.] Vid sådant förhållande och då det lärers böra förutses, att, även sedan kommerskollegii utlåtande avgivits, visst arbete kommer att erfordras, innan ett definitivt ställningstagande i saken från Kungl. Maj:ts sida kan äga rum, har jag ansett mig vid behandlingen av handelsdepartementets och kommerskollegii anslagsbehov för budgetåret 1923—1924 böra utgå ifrån, att någon proposition i ämnet icke kan föreläggas den nu sammanträdande riksdagen.

Jag vill dock redan nu såsom min mening uttala, att de pågående och återstående arbetena på här ifrågavarande område om möjligt böra så bedrivas, att den i sig själv betydelsefulla och jämväl ur besparingssynpunkt beaktansvärda frågan om sammanförande av de nu provisoriskt inrättade statsorganen för kommersiell upplysning till ett centralorgan såvitt möjligt kan bringas under prövning av 1924 års riksdag.

Jag övergår härefter till att behandla ett annat viktigt, inom handelsdepartementets förvaltningsområde fallande spörsmål, vilket, i olikhet med det förra, är av beskaffenhet att redan för budgetåret 1923—1924 påverka handelsdepartementets anslagsbehov, nämligen spörsmålet, huru efter upplösningen av tull- och traktatkommitténs traktatavdelning utredningsarbetet i handelsavtals- och andra liknande frågor lämpligast skall ordnas. Härvid ber jag att få erinra, att jag redan till statsrådsprotokollet över handelsärenden den 22 nästlidna december tillkännagivit min ståndpunkt i ifrågavarande hänseende. Till berörda statsrådsprotokoll anförde jag i förevarande ämne följande:

»Då tull- och traktatkommittén enligt Kungl. Maj:ts beslut den 31 januari 1919 tillsattes, uppdelades den på tre avdelningar, nämligen en tullavdelning, en traktatavdelning och en med den sistnämnda nära sammanhängande skandinavisk avdelning. Traktatavdelningens uppgift var att verkställa utredning av spörsmål rörande Sveriges traktatpolitik och skandinaviska avdelningens närmast att genom särskilda ombud träda i förhandling med delegerade från Norge och Danmark för upprättande, i den mån den härutinnan åvägabragta utredningen gäve anledning, av en definitiv plan för ett framtida ekonomiskt och särskilt handelspolitiskt samarbete de tre länderna emellan.

Bortsett från de särskilda frågor, som tid efter annan behandlats av kommittén i dess helhet, har traktatavdelningen under den hittills gångna tiden huvudsakligen dels insamlat och bearbetat material till belysande av den handelspolitiska situationen och utvecklingen i allmänhet med särskild hänsyn till Sveriges ställning och uppgifter i traktatpolitiskt avseende, dels arbetat på förberedande av kommande traktatförhandlingar med skilda länder. I dessa delar kan avdelningens verksamhet nu anses i viss mån slutförd. Det utlåtande angående riktlinjerna för den närmaste framtidens svenska traktatpolitik, som avdelningen för närvarande har under utar-

betande och som beräknas bliva avgivet i varje fall under loppet av innevarande år, torde kunna betraktas som en slutsten i detta arbete.

Skandinaviska avdelningen har i samarbete med motsvarande institutioner i Norge och Danmark verkat för sina speciella uppgifter. Flera skandinaviska möten hava hållits, och man har nu nått så långt, att gränserna för den närmaste framtidens ekonomiska samarbete mellan de tre länderna kunna anses hava uppdragits.

Då sålunda både traktatavdelningens och skandinaviska avdelningens arbete blivit framfört så långt, som under förhandenvarande förhållanden varit möjligt, har Kungl. Maj:t genom beslut den 24 november 1922 förklarat, att avdelningarna skola upphöra med utgången av år 1922.

Emellertid är det uppenbart, att förberedelsearbetet för kommande traktatförhandlingar, vartill grunden kan sägas vara lagd genom traktatavdelningens verksamhet, måste utan avbrott fortsättas. I själva verket är det att förvänta, att detta arbete under de närmast kommande åren blir både omfattande och mycket betydelsefullt. Redan en hastig överblick av Sveriges traktatpolitiska förhållande till andra makter ger vid handen, att frågan om ny reglering av grunderna för de kommersiella förbindelserna med flera av de ur svensk handelssynpunkt viktigaste länderna kan sägas stå på dagordningen. Jag anser det vara av synnerlig vikt, att beredningen av hithörande frågor verkställas med största omsorg och under sakkunnig ledning samt så mycket som möjligt i direkt anslutning till det arbete, som traktatavdelningen härutinnan utfört. Den handelspolitiska utvecklingen i världen bör sålunda fortfarande ur denna särskilda synpunkt uppmärksamt iakttagas, något som torde vara oundgängligt för att statsmakterna under nu rådande växlingsrika förhållanden skola kunna taga ståndpunkt till de traktatpolitiska spörsmål, som föreligga eller kunna uppkomma, och fortsatta ingående utrednings- och förberedelsearbeten måste tid efter annan bliva erforderliga, i mån som traktatförhandlingar med skilda länder komma att upptagas.

Jag anser det vidare i hög grad önskvärt, att nu berörda verksamhet, såsom utgörande den måhända mest betydelsefulla sidan av statens befattning med utrikeshandeln, för framtiden äger rum under chefens för handelsdepartementet fortlöpande och omedelbara överinseende, och att följaktligen den arbetskraft, som närmast skall hava sig anförtrodd hithörande uppdrag, anknytes till handelsdepartementet. För närvarande förfogar departementet icke i tillräcklig omfattning över personal med den speciella erfarenhet och utbildning, som kräves för befattningen med ifrågavarande ärenden. Detta är däremot fallet med traktatavdelningen, i vars kansli finnas anställda ett antal tjänstemän, som under de år, avdelningen varit verksam, förvärvat dylika kvalifikationer. Av dessa tjänstemän anser jag åtminstone två böra i och med traktatavdelningens upplösning anknytas till handelsdepartementet, den ene såsom extra föredragande för handelstraktatärenden och den andre såsom sekreterare med uppgift att biträda föredraganden. Härigenom skulle departementet bliva iståndsatt att bereda och handlägga de i dess verksamhet vitala traktatfrågorna och den sakkunskap på området, som ifrågavarande tjänstemän otvivelaktigt inhämtat till följd av sin anställning i traktatavdelningens tjänst, komma staten till fortsatt gagn.

Vid överbägande av vilken ställning i avlöningshänseende, som inom handelsdepartementet bör tillerkännas ifrågavarande tjänstemän, har man att taga hänsyn å ena sidan till den utomordentligt omfattande och krävande arten av de frågor, vilka

[2.] skulle ankomma på deras handläggning, men å andra sidan också till nödvändigheten, att statsutgifterna så långt som möjligt hållas nere. För egen del anser jag mig såsom ett minimum böra tillstyrka att, med tillämpning av de för statsdepartementen gällande nya avlöningsbestämmelserna, föredraganden tillerkännes avlöning enligt de grunder, som gälla för förste kanslisekreterare å extra stat, eller med 8,124 kronor för år räknat och sekreteraren enligt grunderna för andre kanslisekreterare å dylik stat, eller med 6,048 kronor för år. Med inräknande av dyrtidstillägg enligt för närvarande gällande grunder skulle alltså kostnaderna för avlöning till ifrågakommande tjänstemän uppgå till omkring 18,600 kronor för år räknat — ett belopp, som i betraktande av det omfattande arbete, departementet skulle från tull- och traktatkommitténs traktatavdelning övertaga, måste anses såsom förhållandevis ringa.

Jag vill dessutom redan nu framhålla, att omförmälda avlöningskostnader böra kunna — genom den omläggning i vissa delar av handelsdepartementets arbete, som de nya arbetskrafterna skulle möjliggöra — mer än kompenseras genom indragning av annan hos departementet förefintlig personal. Någon ökning av totalsumman av de för uppehållande av handelsdepartementets verksamhet erforderliga medel anser jag därför icke behöva för nästinstundande budgetår ifrågasättas.

Till den av mig här ovan behandlade frågan skall jag, i vad angår budgetåret 1923—1924, återkomma, då jag i början av nästinstundande månad har att för sagda budgetperiod framlägga förslag till beräkning av utgifterna under riksstatsens tionde huvudtitel. Då emellertid, såsom förut nämnts, tull- och traktatkommitténs traktatavdelning upphör med utgången av innevarande år, synes det mig, med hänsyn till den mångfald viktiga traktatfrågor, som föreligga till omedelbar behandling, nödvändigt, att omförmälda personalöverflyttning från tull- och traktatkommitténs kansli till handelsdepartementet äger rum redan från och med den 1 nästkommande januari. Medel till bestridande av kostnaderna härför torde för första halvåret 1923 kunna beredas från tionde huvudtitelns anslag till extra utgifter. Arvodena till såväl föredraganden som sekreteraren torde för sagda tid, till undvikande av belastning å dyrtidstilläggsanslaget, böra bestämmas till avrundade månadsbelopp, inkluderande jämväl dyrtidstillägget, och förslagsvis upptagas till respektive 900 och 675 kronor.

På grund av vad jag sålunda anfört hemställer jag nu, att Kungl. Maj:t ville dels förordna sekreteraren å tull- och traktatkommitténs traktatavdelning Chr. Günther och e. o. hovrättsnotarien N. Sehlberg att från och med den 1 januari 1923 tillsvidare till och med den 30 juni samma år, i egenskap av föredragande, respektive sekreterare, inom handelsdepartementet biträda vid beredningen av handelstraktat- och liknande frågor;

dels förklara Günther och Sehlberg berättigade att under den tid, de intill den 1 juli 1923 i ovanberörda egenskaper biträda inom handelsdepartementet, åtnjuta arvode, däri inbegripet dyrtidstillägg, Günther med 900 kronor och Sehlberg med 675 kronor för månad räknat;

dels ock anbefalla statskontoret att från tionde huvudtitelns anslag till extra utgifter (1923 : F : 6) månadsvis i efterskott till Günther och Sehlberg utbetala vad dem sålunda tillkommer.»

Denna min hemställan blev av Kungl. Maj:t bifallen.

[2.]

I enlighet med mina här ovan återgivna uttalanden förordar jag alltså nu, att för budgetåret 1923—1924 framställning göres hos riksdagen om anvisande av ett extra anslag å tillhopa 14,172 kronor för avlöande av en föredragande och en sekreterare med uppgift att inom departementet biträda med beredningen och handläggningen av handels-traktat- och liknande frågor. Såsom jag till förberörda statsrådsprotokoll den 22 december 1922 antydde, synes mig emellertid denna kostnad — till följd av den omläggning i departementets arbete, som de nya arbetskrafterna skulle möjliggöra — kunna mer än kompenseras genom indragning av annan hos departementet nu förefintlig personal. Erfarenheten från departementets hittillsvarande verksamhet har nämligen givit vid handen, att den å extra stat uppförde tekniske byråchefen inom departementet, vilken visserligen tidvis varit hårt arbetstyngd, dock icke under alla tider av året kunnat eller behövt fullt utnyttjas för arbete inom sådana områden, där han äger speciell sakkunskap. Då det efter upplösningen av tull- och traktatkommitténs traktatavdelning synes mig oundgängligen nödvändigt, att handelsdepartementet har till sitt förfogande personal med sakkunskap och förutsättningar för handläggningen av de i departementets verksamhet vitala traktatfrågorna, men jag å andra sidan icke under förhandenvarande statsfinansiella situation anser mig kunna ifrågasätta någon ökning av utgifterna för handelsdepartementet utan fastmer måste eftersträva ett nedbringande av sagda utgifter, har jag, med erfarenhet jämväl om den begränsade omfattning, i vilken rent tekniska spørsmål föreligga till departementets behandling, ansett mig böra förorda, att från och med den 1 juli 1923 den tekniska byråchefsbefattningen inom departementet indrages. Härigenom vinnes, oavsett dyrtidstillägget, en kostnadsbesparing av 12,000 kronor för år.

Såsom ett led i de nödvändiga besparingsåtgärderna finner jag mig härutöver böra föreslå, att handelsdepartementets redan nu fåtaliga extrapersonal ytterligare nedbringas. Jag hemställer, att det å departementets ordinarie stat uppförda anslaget till avlöningar åt icke-ordinarie befattningshavare m. m. minskas från 16,500 till 11,500 kronor för år.

De förslag rörande personalindragningar inom handelsdepartementet, som av mig här ovan framställts, överensstämman i allo med vad den av chefen för finansdepartementet särskilt tillkallade sakkunnige för granskning av de centrala ämbetsverkens personalförhållanden, generaldirektören P. Södermark, i ämnet ifrågasatt. Någon minskning av handelsdepartementets ordinarie arbetskrafter har generaldirektören Södermark

- [2.] icke ansett möjlig att vidtaga. Jämväl härutinnan ansluter jag mig till den sakkunniges uppfattning.

Vid bifall till vad jag här ovan föreslagit, skulle alltså för budgetåret 1923—1924 det ordinarie anslaget till handelsdepartementet, nu 150,300 kronor, minskas med 5,000 kronor, medan det för departementets verksamhet anvisade extra anslaget skulle ökas med 2,172 kronor. Härvid är emellertid att märka, att departementet skulle från tull- och traktatkommitténs traktatavdelning övertaga beredningen av handelstraktatfrågorna.

Framställning rörande det för uppehållande av departementets verksamhet erforderliga extra anslaget skall jag göra under nästföljande punkt.

Den ordinarie staten för handelsdepartementet skulle, med iakttagande av vad chefen för finansdepartementet förut i dag förordat beträffande ändring av beteckningen å vissa anslag, erhålla följande utseende:

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsanslag</i>	kronor 130,500
Vikariatersättningar, <i>förslagsanslag</i>	» 3,300
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m. .	» 11,500

Förslagsanslag kronor 145,300.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, med godkännande av det av mig förordade förslag till stat för handelsdepartementet, å riksstaten upptaga det *ordinarie* förslagsanslaget till handelsdepartementets avdelning av Kungl.

Maj:ts kansli med kronor 145,300.

3. Departementets verksamhet.

- [3.] Under åberopande av vad jag under nästföregående punkt anført, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departemen-
tets verk-
samhet.

(extra anslag.)

att till upprätthållande av handelsdepartementets verksamhet, utöver det ordinarie anslaget, för budgetåret 1923—1924 anvisa ett *extra* anslag av kronor 14,172.

B. Centrala verk med underlydande stater.

Kommerskollegium.

1. Kommerskollegium.

I riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 är det ordinarie förslagsanslaget till kommerskollegium, för år 1922 529,420 kronor, upptaget med 269,960 kronor, varjämte å extra stat för sagda tid till förstärkning av kollegii arbetskrafter anvisats ett förslagsanslag, högst 67,000 kronor. Att det ordinarie anslaget för första halvåret 1923 överstiger hälften av den för kommerskollegium gällande helårsstaten är beroende därpå, att de av kollegii verksamhet föranledda utgifterna fördela sig i någon mån olika på årets båda hälfter.

[4.]
Kommers-
kollegium.
(ordinarie
anslag.)

I skrivelse den 29 augusti 1922 har nu kommerskollegium framlagt förslag i fråga om de anslag, som för uppehållande av ämbetsverkets verksamhet borde hos riksdagen äskas för budgetåret 1923—1924.

Kommerskol-
legii skrivelse
den 29 au-
gusti 1922.

Vad angår den ordinarie staten, har kollegium till en början hemställt, att, därest ingen överflyttning av personal från extra till ordinarie stat komme att äga rum, det ordinarie förslagsanslaget till kollegium måtte för budgetåret 1923—1924 upptagas med enahanda belopp som för år 1922 eller med ett mot den nuvarande ordinarie statens slutsumma svarande belopp av 529,420 kronor.

Emellertid har kollegium jämsides härmed — under erinran huru-
som kollegium under år 1921 gjort framställningar om uppförande å kollegii ordinarie stat av såväl den inom kollegium å extra stat inrättade fartygsinspektionsbyrån som ock den likaledes å extra stat upptagne förste torvingenjören, vilka framställningar för yttrande remitterats till 1902 års löneregleringskommitté — framhållit, att, för den händelse förslag i nyssberörda syften komme att föreläggas innevarande års riksdag, därav påkallade ändringar borde vidtagas i avseende å det för kollegii verksamhet avsedda ordinarie anslaget.

I två särskilda skrivelser av den 12 september 1922 har sedermera 1902 års löneregleringskommitté avgivit ej mindre utlåtande och förslag i fråga om uppförande å ordinarie stat av organen för förhandskontroll å fartygs sjövärdighet, däribland jämväl kollegii fartygsinspektionsbyrå, än även yttrande rörande ifrågasatt omorganisation av torv-

1902 års
lönereg-
leringskom-
mitté.

[4.] staten, i vilket yttrande också behandlas frågan om förste torvingenjörrens uppförande å kollegii ordinarie stat.

I sitt utlåtande beträffande de statliga organen för förhandskontroll å fartygs sjövärdighet förklarar sig kommittén, vad till en början angår centralorganet, kollegii fartygsinspektionsbyrå, hava kommit till den uppfattningen, att tillräckliga skäl icke längre förelåge att förvägra byråns uppförande å ordinarie stat. I enlighet härmed hemställer kommittén, att de för byrån avsedda, nu å extra stat inrättade befattningarna måtte på följande sätt överföras i den för kollegium gällande ordinarie tjänsteförteckningen, nämligen:

	Lönegrad
1 byråchef.....	B 20
1 sekreterare	B 15
1 förste byråinspektör	B 15
1 byråinspektör	B 14
1 kontorsskrivare, kvinnlig	C 5
2 kontorsbiträden, kvinnliga	C 2.

Utöver nämnda ordinarie befattningshavare skulle enligt kommitténs förslag å byrån såsom hittills finnas anställd icke-ordinarie personal, såsom amanuenser och extra biträden.

Vid bifall till vad kommittén sålunda föreslagit borde dels det å kollegii stat upptagna förslagsanslaget till avlöningar åt ordinarie tjänstemän höjas med erforderligt belopp, därvid, i enlighet med hittills tillämpade grunder, kostnaden till avlöning åt envar tjänsteman borde beräknas efter näst högsta löneklassen inom vederbörande lönegrad, dels ock utredning verkställas, huruvida och i vad mån de å kollegii stat uppförda förslagsanslagen till vikariatsersättningar samt till avlöningar åt icke-ordinarie befattningshavare m. m., vilka anslag ju för framtiden komme att tagas i anspråk jämväl för fartygsinspektionsbyråns räkning, borde underkastas förhöjning.

Beträffande lokalorganen är innehållet i kommitténs förslag i huvudsak följande.

De sex förste fartygsinspektörerna skulle överföras å ordinarie stat och inordnas under avlöningsreglementet för befattningshavare vid statsdepartement med flera verk. Förste fartygsinspektörerna i Stockholms, Göteborgs och Sundsvalls distrikt skulle placeras i lönegraden B 18, medan förste fartygsinspektörerna i Malmö, Oskarshamns och Karlstads distrikt skulle i löneavseende sättas en grad lägre.

Av andre fartygsinspektörerna skulle å ordinarie stat, med place-

ring i lönegraden B 13, uppföras allenast de tre i Stockholm, Göteborg och Sundsvall stationerade, ingenjörutbildade tjänstemännen, medan samtliga övriga andre fartygsinspektörer, femton till antalet, vilka icke ägde högskole- utan vanlig maskinteknisk eller nautisk utbildning, fortfarande skulle bibehållas å extra stat men med avlöningen bestämd i anslutning till de nya avlöningsbestämmelserna sålunda, att lönen utginge efter löneklassen närmast under den för ordinarie tjänsteman i lönegraden B 12 gällande begynnelseavlöningen. [4.]

Av de för utförande av skrivarbete å förste fartygsinspektörernas expeditioner för närvarande anställda åtta kvinnliga biträden skulle sex överföras på ordinarie stat med placering i lönegraden C 2.

Kommitténs skrivelse avslutas med en hemställan, att kommerskollegium måtte lämnas tillfälle att verkställa de närmare anslagsberäkningar, som ett genomförande av kommittéförslaget förutsatte.

Vidkommande kollegii förslag om förste torvingenjörrens överförande å kollegii ordinarie stat, har löneregleringskommittén i förberörda den 12 september 1922 avgivna utlåtande rörande omorganisation av torvstaten avstyrkt sagda förslag. Jag kommer att i annat sammanhang närmare redogöra för innehållet i kommitténs ifrågavarande utlåtande.

Sedan jag, i anledning av innehållet i löneregleringskommitténs utlåtande beträffande fartygsinspektionsmyndigheternas organisation och avlöningsförhållanden, anmodat kommerskollegium att till handelsdepartementet inkomma med beräkningar av de anslag, som berördes av kommitténs förslag i omförmälda hänseende, har kollegium i två särskilda skrivelser av den 5 oktober 1922 avgivit dylika beräkningar, avseende den ena anslagen till uppehållande av kollegii verksamhet och den andra de anslag, som, vid bifall till kommitténs förslag beträffande de lokala fartygsinspektionsorganen, komme att för dylikt ändamål erfordras.

Vad angår anslagen till uppehållande av kommerskollegii verksamhet, beräknar kollegium, som återupprepar sin vid flera föregående tillfällen och senast den 29 augusti 1921 gjorda framställning om byråinspektörens å fartygsinspektionsbyrån uppflyttning i lönegraden B 15, att vid bifall till kommitténs förslag med allenast nyssberörda avvikelse dels det ordinarie anslaget till kommerskollegium, nu 529,420 kronor för år, skulle behöva höjas till 596,998 kronor, dels det extra anslaget till förstärkning av kollegii arbetskrafter, nu 134,000 kronor för år, skulle kunna minskas till omkring 74,000 kronor.

*Kommerskollegii skrivelser
den 5 oktober
1922.*

[4.] I avseende å de lokala organen för förhandskontroll å fartygs sjövärdighet, för vilka 1922 års anslag utgjorde 247,450 kronor, medan å övergångsbudgeten anvisats 117,200 kronor, upptaga de av kollegium, med utgångspunkt från löneregleringskommitténs förslag, gjorda beräkningarna dels ett ordinarie anslag å 98,836 kronor dels ock ett extra anslag å 198,301 kronor, eller tillhoppa 297,137 kronor.

Emellertid har kollegium, jämsides med dessa anslagsberäkningar, gjort vissa erinringar i sak mot kommitténs förslag, särskilt i vad angår löneregleringen för andre fartygsinspektörerna.

Kollegium framhåller sålunda, att den lokala organisationen för förhandskontroll å fartygs sjövärdighet numera måste anses hava vunnit sådan stadga, att *hela* organisationen borde uppföras å ordinarie stat, och inlägger en bestämd gensaga mot löneregleringskommitténs förslag på denna punkt, vilket ju innefattar icke blott, att samtliga femton nautiskt och maskintekniskt utbildade andre fartygsinspektörer skulle bibehållas å extra stat, utan även att sist omnämnda tjänstemän skulle placeras i lägre lönegrad än de tre ingenjörsutbildade befattningshavarna i samma ställning. För egen del hemställer kollegium, att samtliga andre fartygsinspektörer måtte överföras å ordinarie stat samt placeras i lönegraden B 13.

Kollegii beräkningar rörande de anslag, som, vid bifall till vad kollegium sålunda hemställt, skulle erfordras för de lokala kontrollorganen, sluta å tillhoppa 325,319 kronor.

Slutligen ber jag få anmäla, att de nautiskt och maskintekniskt utbildade andre fartygsinspektörerna — alltså de, vilka av löneregleringskommittén icke föreslagits till uppförande å ordinarie stat — i en till Kungl. Maj:t inkommen skrift hemställt, att Kungl. Maj:t ville, med frångående i dithörande delar av kommitténs förslag, föreslå den nu sammanträdande riksdagen, att samtliga andre fartygsinspektörer måtte uppföras å ordinarie stat med placering i lönegraden B 13.

Departement-
chefen.

Av den här ovan lämnade redogörelsen framgår, att den första fråga, vilken uppställer sig, då man har att taga ståndpunkt beträffande anslagen å riksstaten för budgetåret 1923—1924 till uppehållande av kommerskollegii ämbetsverksamhet, är, huruvida och i vilken omfattning de statliga organen för förhandskontroll å fartygs sjövärdighet, däribland alltså kollegii fartygsinspektionsbyrå, nu böra överföras å ordinarie stat. För ett dylikt överförande tala givetvis den relativt långa tid, varunder dessa organ nu varit i verksamhet, den stadga i arbetsformerna, som

under den gångna tiden vunnits, och den hänsyn, som i möjligaste mån bör visas gentemot personalens berättigade intressen. [4.]

Å andra sidan lär det emellertid icke heller kunna bestridas, att vägande skäl tala för att låta med den ifrågasatta överflyttningen tills vidare anstå. Sålunda synes mig det av löneregléringskommittén i ämnet utarbetade förslaget åtminstone i ett väsentligt avseende ägnat att ingiva allvarliga betänkligheter. Det torde nämligen enligt min mening starkt kunna ifrågasättas, huruvida det — med de ensartade arbetsuppgifter, som under nuvarande organisation av fartygsinspektionen tillkomma andre fartygsinspektörerna — kan vara riktigt, att, på sätt löneregléringskommittén föreslagit, uppdelas dessa tjänstemän med utgångspunkt från deras examensmeriter i två grupper, av vilka den ena, den med ingenjörsutbildning, skulle uppföras å ordinarie stat, medan den andra, den med nautisk eller maskinteknisk utbildning, skulle icke blott bibehållas å extra stat utan dessutom erhålla en i jämförelse med den första gruppen oförmånlig placering i lönegrad. Från personalhåll har förslaget också mottagits med stark förstämning och väckt — som det vill förefalla mig — berättigade gensagor. Därest man icke kan på ordinarie stat överföra *samtliga* andre fartygsinspektörer — och detta torde under förhandenvarande förhållanden och med hänsyn till innehållet i löneregléringskommitténs utlåtande icke kunna ifrågasättas — synes mig en annan och rättvisare grund än den, kommittén förordar, böra sökas för uppdelandet av andre fartygsinspektörerna i ordinarie och extra befattningshavare. Detta förutsätter emellertid en närmare undersökning, vilken givetvis kräver sin tid.

Om jag redan av här ovan berörda anledning blivit betänksam mot framförandet av förslag till årets riksdag om löneregléring för fartygsinspektionens befattningshavare, är det emellertid två andra omständigheter, vilka på mig verkat utslagsgivande.

För det första ber jag att få erinra om den utredning, som av chefen för finansdepartementet igångsatts för nedbringandet av antalet befattningshavare inom den centrala statsförvaltningen, en utredning, som är avsedd att efter hand utsträckas till att omfatta jämväl lokalstaterna. Då det är ett faktum, att indragnings- och besparingsarbetet väsentligt försvåras av den omständigheten, att en stor del av statsförvaltningens personal är uppförd å ordinarie stat, torde det icke vara lämpligt att, innan utredningsmännens arbete slutförts, å dylik stat överföra personal, som nu är avlönad av extra anslagsmedel.

För det andra är att märka, att för närvarande den lagstiftning, som utgör själva grunden för fartygsinspektionens verksamhet, sjösäker-

- [4.] hetslagstiftningen, till väsentliga delar är föremål för ett ingripande revisionsarbete. Sålunda är den kanske allra viktigaste författningen på ifrågavarande område, förordningen om fartygs byggnad och utrustning, för närvarande föremål för omarbetning inom kommerskollegium, medan andra delar av sjösäkerhetslagstiftningen gjorts till föremål för delvis mycket omfattande, ännu icke slutbehandlade förslag från skeppstjänstkommitterade. Först när genom en slutlig utformning av här ifrågavarande lagstiftning fartygsinspektionens framtida verksamhetsområde och arbetsuppgifter blivit vederbörligen fastställda och klarlagda, torde det böra ifrågakomma att till definitiv prövning upptaga frågan om inspektionsmyndighetens organiserande på ordinarie stat.

Jag tillstyrker sålunda, att även för budgetåret 1923—1924 anslag för såväl fartygsinspektionsbyrån som de lokala organen för fartygs sjövärdighet äskas å extra stat.

Ett annat spörsmål av beskaffenhet att inverka på storleken av det för kommerskollegium avsedda ordinarie anslaget är den i det föregående berörda frågan om förste torvingenjörrens upptagande i kollegii ordinarie tjänsteförteckning och stat. Det förslag, som i dylikt hänseende framställts av kommerskollegium, har emellertid — av skäl, för vilka jag vid behandlingen av torvstaten skall närmare redogöra — av löneregleringskommittén avstyrkts. Jag biträder den ståndpunkt, som löneregleringskommittén i denna fråga intagit.

Jag anser mig vidare i detta sammanhang böra fästa uppmärksamheten på, att, såsom jag redan vid behandlingen av handelsdepartementets medelsbehov anförde, de av min företrädare i ämbetet den 26 november 1920 jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallade sakkunniga för utredning av vissa frågor rörande det statliga kommersiella informationsväsendet i ett den 30 november 1921 dagtecknat betänkande föreslagit överflyttning från kommerskollegium till handelsdepartementet av, förutom den å extra stat inom kollegium inrättade upplysningssektionen, jämväl den å kollegii statistiska byrås avdelning för utgivande av publikationen »Kommersiella meddelanden» anställda personalen. Ett bifall till detta förslag skulle alltså påverka även kommerskollegii stat. Då emellertid, såsom jag redan nämnt, någon proposition i ämnet icke kan förväntas till den nu sammanträdande riksdagen, läser förslaget icke för det budgetår, varom nu är fråga, föranleda någon ändring i kommerskollegii organisation.

Av olika anledningar har jag sålunda funnit mig icke för närvarande kunna biträda något av de till prövning föreliggande förslag,

som skulle hava föranlett ändringar i den för kommerskollegium gällande tjänsteförteckningen och staten. Under sådana omständigheter torde det vid behandlingen av kollegii ordinarie anslagsbehov nu icke återstå annat än att, i likhet med vad som sker beträffande den centrala statsförvaltningen i övrigt, undersöka, huruvida och i vad mån inom kommerskollegium en minskning av personalkostnaderna för nästkommande budgetår må kunna åvägabringas. Härvid har man givetvis i främsta rummet att rikta blickarna på det i den ordinarie staten upptagna anslag, från vilket utgifterna för avlönande av extra ordinarie befattningshavare bestridas, dels ock det extra anslag till förstärkning av kommerskollegii arbetskrafter, som jag under nästpåföljande punkt skall behandla. Vad nu angår det förra anslaget är det i den för kommerskollegium gällande staten upptaget med ett belopp av 110,000 kronor. Den av chefen för finansdepartementet för granskning av ämbetsverkens petita tillkallade särskilda sakkunnige har för sin del föreslagit en nedsättning i anslaget med 15,000 kronor till 95,000 kronor. Ehuru jag — med hänsyn till den tyngande arbetsbörda, som åvilar kommerskollegium, och den mångskiftande arten av de ärenden, med vilka kollegium har att taga befattning — är väl medveten om de svårigheter, vilka en personalindragning för kollegium måste medföra, nödgas även jag, såsom ett led i de inom statsförvaltningen nödvändiga besparingsåtgärderna, hemställa, att för budgetåret 1923—1924 en nedsättning vidtages i ovanberörda anslagssumma. Med beaktande å ena sidan av den möjlighet till utvinnande av ökat arbete, som bör erbjuda sig genom den från och med år 1922 genomförda ökningen med en timme av den dagliga arbetstiden å tjänsterummet, men å andra sidan också av den omständigheten, att från och med nästkommande budgetår avlöningsförhöjningarna till den extra ordinarie personalen inom verket helt skola bestridas av nu ifrågavarande anslag, vilket ursprungligen icke varit för dylikt ändamål beräknat, har jag, lika med den sakkunnige, funnit mig böra tillstyrka, att anslagssumman nedsättes till 95,000 kronor.

Vid bifall till vad jag sålunda förordat och med iakttagande av vad chefen för finansdepartementet förut i dag föreslagit rörande ändring av beteckningen å vissa anslag, skulle alltså från och med den 1 juli 1923 staten för kommerskollegium erhålla följande utseende:

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsanslag</i>	kronor 407,920
Vikariatsersättningar, <i>förslagsanslag</i>	» 11,500
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m....	» 95,000

Förslagsanslag kronor 514,420.

[4.] På grund av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, med godkännande av ovan av mig förordade förslag till stat för kommerskollegium, å riksstaten upptaga det *ordinarie* förslagsanslaget till kommerskollegium med kronor 514,420.

2. Kommerskollegii verksamhet.

[5.] Såsom förut omnämnts, har i riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923, utöver det ordinarie förslagsanslaget till kommerskollegium, till förstärkning av kollegii arbetskrafter å extra stat anvisats ett förslagsanslag, högst 67,000 kronor.

Kommerskollegii verksamhet.
(extra anslag.)

Nämnda anslag är, på sätt framgår av den till 1922 års riksdag avlåtna statsverkspropositionen, punkt 5 under tionde huvudtiteln, samt riksdagens skrivelse nr 10 A, avsett att användas *dels* till bestridande av avlöningar å vissa i fråga om arbetsuppgifter med ordinarie tjänster jämförliga befattningar av sådan art, som avses i 43 § av kungörelsen den 31 december 1921 med avlöningsbestämmelser för icke-ordinarie befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen (nr 778), *dels ock* till vikariatsersättningar samt till avlöande av e. o. tjänstemän m. m. inom de å extra stat inrättade avdelningarna av kollegium.

Med användande av nyssberörda grund fördelar sig anslagsbeloppet å följande beräknade poster:

	Avlöningar till med- ordinarie tjänster jämförliga befatt- ningar	Vikariatsersätt- ningar samt avlö- ningar till e. o. tjänstemän m. m.	Summa
Kamrerar- och kassakontoret	1,218	—	1,218
Handelsbyråns upplysningssektion	11,394	4,550	15,944
Statistiska byråns avdelning för »Kommersiella meddelanden»	3,024	50	3,074
Industribyrån:			
Ärenden rörande kraftlednings- och vatten- kraftslånefonderna	4,626	—	4,626
Ärenden rörande elektriska anläggningar	4,626	235	4,861
» » behörighet att utföra elek- triska anläggningar	4,044	50	4,094
Assistent åt tekniska konsulenten	3,024	—	3,024
Fartygsinspektionsbyrån	18,795	11,100	29,895
Summa	50,751	15,985	66,736

Totalbeloppet har av riksdagen avrundats till 67,000 kronor.

Beträffande användningen av anslaget har Kungl. Maj:t den 20 oktober 1922 meddelat närmare beslut, därvid Kungl. Maj:t förklarat ej mindre, att inom kommerskollegium skulle tillsvidare under tiden 1 januari—30 juni 1923 vara inrättade en upplysningssektion å handelsbyrån samt en fartygsinspektionsbyrå, än även att med anlitan- de av omförmälda anslag finge hos kollegium tills vidare under samma tid anställas nedannämnda extra befattningshavare med placering i löne- grad på sätt av följande sammanställning framgår:

Befattning	Avdelning och lönegrad
<i>Å kamrerar- och kassakontoret:</i>	
Ett kvinnligt kanslibiträde	C 3.
<i>Å handelsbyråns upplysningssektion:</i>	
En byrådirektör	B 18
En sekreterare	B 15
Ett kvinnligt kanslibiträde	C 3
Två kvinnliga kontorsbiträden	C 2.
<i>Å statistiska byråns avdelning för »Kommersiella meddelanden»:</i>	
En aktuarie	B 13.
<i>Å industribyrån:</i>	
En förste byråingenjör	B 15
Ett kvinnligt kontorsbiträde	C 2
för handläggning av ärenden angående kraftlednings- och vattenkraftslånefonderna;	
Ett kvinnligt kontorsbiträde	C 2
för behandling av vissa ärenden rörande elektriska anläggningar;	
En byråingenjör	B 13
Ett kvinnligt kontorsbiträde	C 2
för handläggning av ärenden angående behörighet att utföra elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöverföring m. m.; och	
En assistent åt tekniska konsulenten	B 13.
<i>Bihang till riksdagens protokoll 1923. 1 saml.</i>	3

[5.]

	Befattning	Avdelning och lönegrad
<i>Å fartygsinspektionsbyrån:</i>		
En byråchef.....		B 20
En sekreterare		B 15
En förste byråinspektör.....		B 15
En byråinspektör.....		B 13
En kvinnlig kontorsskrivare.....		C 5
Två kvinnliga kontorsbiträden.....		C 2.

Tillika har Kungl. Maj:t bemyndigat kollegium att till avlöning åt ovan omförmälda befattningshavare, till vikariatsersättning under ledighet för samma befattningshavare, till ytterligare skrivhjälp och extra biträde i övrigt för handläggningen av vissa ärenden rörande elektriska anläggningar, till avlöningar åt amanuenser och övriga extra ordinarie tjänstemän samt tillfälliga biträden å handelsbyråns upplysningssektion och fartygsinspektionsbyrån av de av riksdagen sålunda anvisade medlen använda tillhopa högst 63,394 kronor.

Orsaken till att icke hela det av riksdagen beviljade beloppet, 67,000 kronor, ställts till kollegii disposition är följande.

På sätt framgår av ovanstående tablå över anslagets beräkning, hade till förstärkning av arbetskrafterna å kollegii industribyrå för behandling av vissa ärenden rörande elektriska anläggningar ursprungligen beräknats ett belopp av 4,861 kronor. Med dessa medel hade avsetts att säkerställa behörig behandling av ärenden, som rörde tillämpningen av lagen den 22 juni 1920 med vissa bestämmelser om registrering av elektriska anläggningar samt om rätt till elektrisk kraft, därvid, liksom för år 1922, förutsatts, att en extra förste byråingenjör och ett extra skrivbiträde med avlöning av respektive 3,606 och 1,020 kronor, för halvår räknat, skulle för ändamålet anställas. Sedan emellertid kommerskollegium i skrivelse den 10 februari 1922 anmält, att antalet ärenden, som föranletts av förenämnda lag, icke — såsom man, främst med hänsyn till det ökade kreditvärde, som genom registrering i enlighet med samma lags bestämmelser förlänas fastigheterna, haft anledning att förmoda — stegrats utan tvärtom under de därförut förflutna månaderna avsevärt nedgått, förklarade Kungl. Maj:t den 3 mars 1922, att det å ifrågavarande förste byråingenjörsbefattning meddelade förordnandet skulle med utgången av mars månad 1922 upphöra. Befattningen har därefter icke återbesatts; och anledning föreligger att antaga, att även för första halvåret 1923 det för befattningen avsedda arvodet skall kunna besparas.

[5.]

I skrivelse den 29 augusti 1922 har kommerskollegium nu hemställt, att till förstärkning av kollegii arbetskrafter under budgetåret 1923—24 måtte å extra stat anvisas ett förslagsanslag, högst, av i avrundat tal 133,600 kronor. Kollegium, som vid beräklandet av de för budgetåret erforderliga olika anslagsposter ansett desamma böra upptagas med dubbla beloppen av motsvarande poster för första halvåret 1923, har därvid tillika framhållit, att, för den händelse förslag om fartygsinspektionsbyråns överflyttning å ordinarie stat komme att framläggas till årets riksdag, därav påkallad ändring borde vidtagas i det av kollegium begärda anslaget å extra stat.

Då jag nu går att närmare redogöra för innehållet i kollegii berörda förslag samt min egen ställning till de olika punkterna däri, vill jag förutskicka, att jag — med hänsyn till de bestämmelser, som gälla rörande avlönande av befattningshavare å extra stat — vid ärendets behandling anser mig böra följa den uppdelningsgrund, efter vilken den här ovan först återgivna tablån är uppgjord. Jag kommer sålunda att först uppehålla mig vid de anslagsposter, som äro avsedda att användas till avlönande av innehavare av sådana i fråga om arbetsuppgifter med ordinarie tjänster jämförliga befattningar, vilka åsyftas i 43 § av kungörelsen den 31 december 1921 med avlöningsbestämmelser för icke-ordinarie befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, d. v. s. befattningshavare, för vilka Kungl. Maj:t fastställer lönegrad, och sedan att i ett sammanhang behandla de frågor, som röra vikariatsersättningar ävensom avlöningar åt amanuenser m. m. å de å extra stat inom kollegium inrättade avdelningarna.

Jag ber likaledes att få förutskicka, att samtliga de förslag, som jag i det följande kommer att beträffande kommerskollegium framlägga, helt ansluta sig till vad förutnämnde av chefen för finansdepartementet tillkallade sakkunnige i ämnet ifrågasatt.

Sedan år 1919 har å kommerskollegii kamrerar- och kassakontor varit anställt ett kvinnligt biträde, under tiden från och med den 1 juli 1920 till och med den 31 december 1921 med avlöning, motsvarande den som tillkom kvinnligt biträde av dåvarande andra graden, och från och med den 1 januari 1922 — i enlighet med de förändrade avlöningsprinciper, som kommit till användning för de från och med samma år lönereglerade verken — med placering i lönegraden C 3 samt avlöning av 2,436 kronor.

Befattningshavare, för vilka Kungl. Maj:t fastställer lönegrad.

Kamrerar- och kassakontoret.

[5.] Kollegium, som ansett sig icke böra underlåta att giva uttryck för sin åsikt, att erfarenheten ej på senare tid jävat utan ytterligare i hög grad bestyrkt kollegii uppfattning om det av kollegium vid åtskilliga tillfällen framhållna behovet av ifrågavarande biträdes uppförande i högre lönegrad ävensom anställande å kontoret av en amanuens, har förklarat sig med hänsyn till rådande statsfinansiella förhållanden icke för närvarande vilja i oförändrad lönegrad bibehållas jämväl för budgetåret 1923—1924.

Med hänsyn till det alltjämt förefintliga, oavvisliga behovet av kvalificerat biträde å kollegii kamrerar- och kassakontor, biträder jag kollegii hemställan.

*Uppehållande
å kommers-
kollegii han-
delsbyrå av
en upplys-
ningssektion.*

Å kommerskollegii handelsbyrå har alltsedan år 1920 å extra stat varit inrättad en upplysningssektion. För nämnda sektion äro under första halvåret 1923 avsedda, förutom två amanuenser och annan extra personal, följande arbetskrafter, nämligen: en byrådirektör, en sekreterare, ett kvinnligt kanslibiträde och två kvinnliga kontorsbiträden.

Kollegium, som förklarat sig för närvarande icke vilja föreslå några ändringar i fråga om sektionens personalutrustning, har emellertid framhållit, att för sektionen föreläge ett starkt behov av ökad skrivhjälp. Med hänsyn till nu rådande förhållanden har kollegium likväl förklarat sig icke därutinnan vilja framföra något förslag.

Då det, på sätt jag redan vid behandlingen av anslaget till uppehållande av handelsdepartementets verksamhet närmare utvecklat, icke lär vara möjligt att genomföra den mera djupgående omgestaltning av den statliga kommersiella informationsverksamheten och de därmed sys-selsatta organen, som med hänsyn till vunna erfarenheter måste anses påkallad och önskvärd, torde även för sagda budgetår den inom kommerskollegium inrättade upplysningssektionen böra bibehållas såsom en särskild avdelning å extra stat under kollegii handelsbyrå. Detta hindrar emellertid icke, att, utan avvaktan på organisationsfrågans definitiva lösning, redan nu bör tagas under övervägande, huruvida icke en sådan begränsning av oförändrad verksamhet, sådan den hittills bedrivits, är möjlig, att viss personalminskning kan genomföras. Lika med förut oförändrad sakkunnige har jag — vad nu angår det inom näringsförvaltningens ram befintliga informationsorganet, kommerskollegii upplysningssektion — kommit till den uppfattningen, att avgörande hinder icke möta att under nuvarande statsfinansiella förhållanden så begränsa verk-

samheten på här ifrågavarande område, att indragning av den å sektionen iurättade sekreterartjänsten jämte en kvinnlig kontorsbiträdesbefattning kan äga rum. Jag tillstyrker, att den för uppehållande av sektionens verksamhet avsedda anslagsposten beräknas med utgångspunkt från att så kommer att ske.

[5.]

Sedan år 1922 har å kommerskollegii statistiska byrås avdelning för »Kommersiella meddelanden» — i utbyte mot en amanuens — å extra stat varit anställd en aktuarie.

*Förstärkning
av arbets-
krafterna å
kommers-
kollegii stati-
stiska byrås
avdelning för
»Kommers-
siella medde-
landen».*

Kommerskollegium har nu hemställt, att ifrågavarande befattningshavare måtte bibehållas jämväl för budgetåret 1923—1924.

För egen del anser jag det, icke minst under nuvarande tids-
läge, vara av stor vikt, att förberörda av kollegium utgivna ekono-
miska publikation hålles uppe på så hög standard som möjligt. Då jag
under sådana omständigheter icke anser mig kunna föreslå någon minsk-
ning i de kvalificerade redaktionella arbetskrafterna, biträder jag kollegii
förslag på nu ifrågavarande punkt.

Å kommerskollegii industribyrå hava alltsedan år 1920 å extra
stat varit anställda en förste byråingenjör och ett kvinnligt biträde för
behandling av ärenden angående kraftlednings- och vattenkraftslåne-
fonderna.

*Förstärkning
av kommers-
kollegii arbets-
krafter för
behandling av
ärenden rö-
rande kraft-
lednings- och
vattenkrafts-
lånefonderna.*

Även om dessa befattningshavares bibehållande för nu ifråga-
varande budgetperiod har kommerskollegium gjort framställning.

På sätt jag i det följande skall närmare utveckla, kommer jag
att föreslå betydande minskningar i den för industribyråns elektriska
sektion avsedda extra personal, vartill medel för de senaste budget-
perioderna anvisats av riksdagen. Då det, med den arbetsbörda, som
för närvarande åvilar sektionens ordinarie arbetskrafter, är omöjligt för
dessa att utan personalförstärkning medhinna, utöver dem förut åliggande
göromål, jämväl behandlingen av alla de genom lagstiftningsåtgärder
under de senare åren tillskapade nya arbetsuppgifter, som hittills varit
anförtrodda åt personal å extra stat, och då av dessa arbetsuppgifter
här ifrågavarande låneärenden äro de svåraste och mest tidskrävande,
finner jag mig böra giva min anslutning till kommerskollegii framställ-
ning på nu ifrågavarande punkt.

Som ovan redan omnämnts, har 1922 års riksdag, i likhet med
vad för åren 1921 och 1922 ägt rum, å extra stat för tiden 1 januari—
30 juni 1923 beviljat medel till förstärkning av arbetskrafterna å kom-

*Förstärkning
av arbets-
krafterna å
kommers-*

[5.] *kollegii indu-*
stribyrås
elektriska sek-
tion för be-
handling av
vissa ärenden
rörande elek-
triska anlägg-
ningar.

merskollegii industribyrås elektriska sektion för behandling av vissa ärenden rörande elektriska anläggningar. Av det för ifrågavarande ändamål upptagna anslagsbeloppet voro 3,606 kronor avsedda till avlöning åt en förste byråingenjör och 1,020 kronor till avlöning åt ett kvinnligt biträde. På sätt jag jämväl redan omförmålt, har eliter utgången av mars månad 1922 något förordnande icke meddelats å ifrågavarande förste byråingenjörsbefattning.

Kommerskollegium har nu hemställt, att medel till avlöande av ifrågavarande arbetskrafter måtte beräknas även för budgetåret 1923—1924. Vad angår den ifrågasatta förste byråingenjörsbefattningen har kollegium därvid — efter att hava erinrat om de omständigheter, som på sin tid föranledde upphörandet av meddelat förordnande å samma befattning — anfört följande:

»Vid de överväganden, som vad sålunda förekommit påkallar vid avgörandet av frågan om anvisande i fortsättningen av medel för ifrågavarande extra förste byråingenjörstjänst, har kollegium givetvis skänkt beaktande åt intresset, särskilt under nu rådande förhållanden, av att budgeten icke belastas med andra anslagsposter än sådana, vilka äro oundgängligen av behovet påkallade. I ett fall som det förevarande, då betryggande garantier föreligga för att anslaget icke kommer att för det avsedda ändamålet användas, förrän omständigheterna prövats därtill föranleda, har kollegium emellertid, med tagen hänsyn härtill, ansett sig kunna, ehuru full visshet icke föreligger därom, att anslaget verkligen skall komma till avsedd användning, ifrågasätta åtgärder för dess anvisande. Såvitt nu kan bedömas, föreligger nämligen anledning att utgå ifrån, att inom en nära framtid ett avsevärt antal ärenden av det slag, varom här är fråga, skall föreligga och kräva behandling. Avsaknaden under sådana förhållanden av tillräckliga och fullt kvalificerade arbetskrafter skulle givetvis medföra, ej minst för näringslivet, väsentliga olägenheter av olika slag. Kollegium anser sig därför icke kunna taga på sitt ansvar att nu underlåta anhålla om för ändamålet erforderliga medels fortsatta anvisande, och får kollegium beträffande förevarande anslag i övrigt åberopa vad kollegium anfört i omförmålda underdåniga skrivelse den 29 augusti 1921 rörande motsvarande anslag å övergångsbudgeten samt departementschefens yttrande till statsrådsprotokollet vid föredragningen härav.»

De skäl, som av kommerskollegium anförts till stöd för framställningen om anslagsäskande hos riksdagen i syfte att möjliggöra återbesättande av ifrågavarande förste byråingenjörsbefattning, kan jag för min del icke finna avgörande. Ovissheten, huruvida behov av denna befattningshavare kommer att föreligga, synes mig i nuvarande statsfinansiella situation, som nödgar till indragning till och med av tjänster, om vilkas behövlighet ingen tvekan råder, böra föranleda, att någon åtgärd i det av kollegium avsedda syftet icke vidtages. Jag anser mig så mycket mera föranlåten att intaga denna ståndpunkt, som jag

är av den uppfattningen, att även om, såsom kommerskollegium förväntar, en viss ökning i det slag av ärenden, varom nu är fråga, skulle komma att inträda, en viss minskning av den elektriska sektionens talrika extrapersonal i allt fall är ett ofrånkomligt led i de på alla håll inom statsförvaltningen igångsatta besparingssträvandena.

Av nyssberörda anledning anser jag även den för ovan omförmälda kvinnliga biträde avsedda anslagsposten böra indragas.

Å industribyråns elektriska sektion äro å extra stat anställda en byråingenjör — tidigare en förste byråingenjör — och ett kvinnligt kontorsbiträde för handläggning av ärenden angående behörighet att utföra elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöverföring m. m.

Kollegium har nu hemställt, att ifrågavarande arbetskrafter måtte bibehållas även för budgetåret 1923—1924.

I anslutning härtill och under erinran att collegium sålunda för skilda ändamål nu såsom förut ifrågasatt förstärkningar av arbetskrafterna å kollegii industribyrås elektriska sektion, förklarar sig collegium emellertid icke vilja lämna oanmärkt, att det möjligen vore tänkbart, att framtiden på grund av förändrade förhållanden sådana lättnader i sektionens arbetsbörda kunde inträffa, som medförde, att sektionens ordinarie arbetskrafter kunde få tid övrig för befattning i viss utsträckning jämväl med de nya arbetsuppgifter, för vilkas tillgodoseende extra arbetskrafter för närvarande vore erforderliga. För den händelse utvecklingen skulle gå i antydd riktning, skulle collegium givetvis icke försumma att föranstalta om den indragning av arbetskrafter, som därav kunde föranledas.

Då jag, på sätt av det förut sagda framgår, funnit mig böra förorda bibehållandet jämväl för budgetåret 1923—1924 av den personalförstärkning, som för behandlingen av vissa låneärenden beviljats industribyråns elektriska sektion, och vid bifall härtill sektionen sålunda alltjämt skulle få till sitt förfogande viss kvalificerad extra personal, nödgas jag, med hänsyn till den trängande angelägenheten av att till det minsta möjliga begränsa antalet tjänster å extra stat, tillstyrka, att från och med budgetåret 1923—1924 även nu ifrågavarande båda befattningar indragas.

I detta sammanhang ber jag att få nämna, att den i anledning av ett uttalande av 1921 års riksdag på mitt föranstaltande inom kommerskollegium igångsatta utredningen rörande vissa firmors monopolställning inom det elektriska installationsväsendet ännu icke slutförts.

*Förstärkning
av arbetskraf-
terna å kom-
merskollegii
industribyrås
elektriska
sektion för
handläggning
av ärenden
angående be-
hörighet att
utföra elek-
triska anlägg-
ningar för be-
lysnings eller
arbetsöver-
föring m. m.*

[5.]

*Anställande
å kommers-
kollegii indu-
stribyrå av
en assistent
åt tekniska
konsulenten.*

Allt sedan år 1921 har å kommerskollegii industribyrå å extra stat varit anställd en assistent åt den tekniska konsulenten.

Kommerskollegium har nu hemställt, att nämnde assistent måtte bibehållas jämväl för budgetåret 1923—1924.

Ifrågavarande assistentbefattning tillkom på en tid, då till följd av det ekonomiska uppsvinget den statliga verksamheten på skilda områden var stadd i stark utveckling. Då nu en omsvängning ägt rum, lär det icke kunna undvikas, att vissa inskränkningar måste vidtagas i de under nyssnämnda förhållanden tillkomna befattningar. Vad nu angår assistentbefattningen hos den tekniska konsulenten, vill det synas mig, som om konsulentverksamheten vore av den art, att den utan alltför stora olägenheter borde kunna anpassas efter de förändrade statsfinansiella förutsättningarna och sålunda på ett i förhållande till dessa förutsättningar någorlunda tillfredsställande sätt uppehållas utan anlitande av extra arbetskraft. Jag finner mig sålunda icke kunna biträda kommerskollegii på denna punkt gjorda hemställan utan tillstyrker, att från och med den 1 nästkommande juli ifrågavarande assistentbefattning tills vidare indrages.

*Kommerskol-
legii fartygs-
inspektions-
byrå.*

I den till 1919 års lagtima riksdag avlåtna propositionen om statsverkets tillstånd och behov föreslog Kungl. Maj:t, i samband med framläggande av förslag till omorganisation av kommerskollegium, riksdagen att å extra stat anvisa medel för inrättande av en fartygsinspektionsbyrå inom kommerskollegium.

På Kungl. Maj:ts därom gjorda framställningar har riksdagen även för åren 1921 och 1922 samt för tiden 1 januari—30 juni 1923 för ändamålet beviljat medel å extra stat.

För nämnda byrå äro under första halvåret 1923 avsedda, förutom två amanuenser och annan extra personal, följande arbetskrafter, nämligen: en byråchef, en sekreterare, en förste byråinspektör, en byråinspektör, en kvinnlig kontorsskrivare och två kvinnliga kontorsbiträden.

I sin förberörda skrivelse den 29 augusti 1922 har nu kommerskollegium — under erinran om kollegii förut omnämnda förslag om fartygsinspektionsbyråns uppförande å ordinarie stat och byråinspektörstjänstens uppflyttning i högre lönegrad — tillika anmält, att, därest förslag i berörda syfte icke komme att avlätas till innevarande års riksdag, kollegium icke ville ifrågasätta några ändringar i byråns nuvarande personalutrustning.

Av skäl, som jag redan vid behandlingen av det ordinarie anslaget till kommerskollegium framhållit, synes mig ifrågavarande byrå även

för budgetåret 1923—1924 böra bibehållas å extra stat. De för uppehållande av byråns verksamhet avsedda anslagsmedel synas mig emellertid — vad nu angår den fasta personalutrustningen — kunna minskas med den för avlönande av en i lönegraden B 15 upptagen sekreterare beräknade anslagsposten. Lika med förut omförmälde sakkunnige är jag nämligen av den uppfattningen, att den ordinarie sekreterare, som för närvarande är placerad å handelsbyråns administrativa sektion, icke, såsom arbetsbördan därstädes nu ställer sig, är för sektionen outhärlig utan lämpligen kan överflyttas till tjänstgöring å fartygsinspektionsbyrån. Härigenom skulle vinnas en anslagsbesparing av 7,212 kronor.

[5.]

Vid bifall till vad jag här förut föreslagit skulle alltså för budgetåret 1923—1924 kommerskollegii ordinarie arbetskrafter förstärkas med från extra anslagsmedel avlönade befattningshavare till det antal, i den lönegrad och med den begynnelseavlöning, som framgår av nedanstående tabell:

B e f a t t n i n g	Avdelning och lönegrad	Begynnelse- avlöning Kronor
<i>Å kamrerar- och kassakontoret:</i>		
Ett kvinnligt kanslibiträde	C 3	2,436
<i>Å handelsbyråns upplysningssektion:</i>		
En byrådirektör	B 18	9,060
Ett kvinnligt kanslibiträde	C 3	2,436
Ett kvinnligt kontorsbiträde	C 2	2,040
<i>Å statistiska byråns avdelning för »Kommersiella meddelanden»:</i>		
En aktuarie	B 13	6,048
<i>Å industribyrån:</i>		
För handläggning av ärenden angående kraftlednings- och vattenkraftslånefonderna:		
En förste byråingenjör	B 15	7,212
Ett kvinnligt kontorsbiträde	C 2	2,040
<i>Å fartygsinspektionsbyrån:</i>		
En byråchef	B 20	10,020
En förste byråinspektör	B 15	7,212
<i>Bihang till riksdagens protokoll 1923. 1 saml.</i>		4

[5.]

B e f a t t n i n g	Avdelning och lönegrad	Begynnelse- avlönning Kronor
En byråinspektör	B 13	6,048
En kvinnlig kontorsskrivare	C 5	3,018
Två kvinnliga kontorsbiträden	C 2	4,080

Summa begynnelseavlönning kronor 61,650.

Vikariateer-
sättningar,
extra per-
sonal m. m.

Utöver nyssnämnda belopp, 61,650 kronor, erfordras emellertid, såsom av det förut sagda framgår, en anslagspost till vikariatsersättningar vid ledighet för vissa av ovannämnda befattningshavare samt till avlönande av amanuenser m. m. å de å extra stat inom kollegium inrättade avdelningarna. För sådant ändamål har för tiden 1 januari—30 juni 1923 avsetts ett belopp av 15,985 kronor, vilket belopp enligt kollegii förslag nu skulle för budgetåret 1923—1924 fördubblas.

En nedsättning av detta belopp, i runt tal 32,000 kronor, synes mig emellertid av samma skäl, som föranlett mig att föreslå minskning av det å kollegii ordinarie stat uppförda anslaget till avlöningar åt extra-ordinarie befattningshavare m. m., under förhandenvarande förhållanden ofrånkomlig. Ovanbemälde sakkunnige har föreslagit en nedsättning med 4,570 kronor. Häremot har jag intet att erinra. Jag tillstyrker alltså, att för här ifrågavarande ändamål avses ett belopp av 27,430 kronor eller för jämnande av slutsumman av hela det anslag, varom nu är fråga, 27,350 kronor.

Vid bifall till mitt förslag skulle alltså för budgetåret 1923—1924 till upprätthållande av kommerskollegii verksamhet, utöver det ordinarie anslaget, av riksdagen äskas ett extra anslag å sammanlagt 89,000 kronor. Då i övergångsbudgeten för samma ändamål å extra stat anvisats ett anslag av 67,000 kronor, motsvarande ett helårsbelopp av 134,000 kronor, skulle således det av mig framlagda förslaget innebära en besparing av extra anslagsmedel å 45,000 kronor. Lägges därtill den av mig förordade nedsättningen i kollegii ordinarie anslag, 15,000 kronor, skulle den sammanlagda minskningen i de till uppehållande av kollegii verksamhet avsedda medel uppgå till 60,000 kronor.

Under åberopande av vad jag ovan anför, hemställer jag alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till upprätthållande av kommerskollegii verksamhet, utöver det ordinarie förslagsanslaget, för budgetåret 1923—1924 anvisa ett *extra* anslag av kronor 89,000.

Bergsstaten.**3 och 4. Bergsstaten.**

I riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 är det ordinarie anslaget till bergsstaten, för år 1922 84,800 kronor, upptaget med halva beloppet eller 42,400 kronor. Med bifall till Kungl. Maj:ts förslag har riksdagen därjämte enligt skrivelse den 3 juni 1922, nr 10 A, för första halvåret 1923 å extra stat anvisat ett förslagsanslag å högst 2,600 kronor såsom arvode åt en gruvingenjör.

[6.]
Bergsstaten.
(ordinarie
anslag.)

Vad till en början angår det ordinarie anslaget, är att märka, att 1902 års löneregleringskommitté i ett den 19 september 1922 dagtecknat betänkande avgivit förslag till ny definitiv lönereglering för befattningshavare vid bergsstaten i syfte att till denna kår utsträcka de numera för statsdepartementen m. fl. verk och inrättningar gällande nya avlöningsprinciperna. Visserligen har kommittén, som i samband med löneregleringen förordat viss omorganisation av bergsstaten, förutsatt, att såväl omorganisationen som löneregleringen på grund av desamma föregående nödvändiga åtgärder skulle träda i tillämpning först från och med den 1 juli 1924. För att de erforderliga åtgärderna skulle hinna vidtagas har kommittén emellertid utgått ifrån, att beslut i ämnet skulle fattas redan vid innevarande års riksdag. Kommerskollegium, som den 13 november 1922 avgivit yttrande över kommitténs förslag, har för sin del ifrågasatt sådana ändringar däri, att löneregleringen skulle kunna träda i kraft redan den 1 juli 1923.

Innan jag ingår på en närmare redogörelse för och ställningstagande till de av kommittén och kommerskollegium framlagda förslagen, ber jag att få i korthet erinra om bergsstatens nuvarande organisation och arbetsuppgifter.

Vidkommande organisations- och avlöningsförhållandena vid bergsstaten finnas redogörelser i dessa hänseenden intagna i det vid statsverkspropositionen till 1919 års riksdag, sjunde huvudtiteln, fogade utdraget av statsrådsprotokollet över finansärenden den 9 januari 1919, punkten 26, ävensom i det av departementalkommitterade och kommerskollegiikommittén den 5 juli 1913 avgivna betänkandet angående handelsdepartementet.

Bergsstatens
nuvarande
organisation.

Den för bergsstatens personal nu gällande staten, vilken fastställdes vid 1919 års riksdag, har följande utseende:

[6.]

	Lön	Tjänstgöringspenningar	Orts-tillägg	Summa	Ordinarie anslag
<i>Norra distriktet.</i>					
1 bergmästare med bostadsstation i Luleå eller annan inom distriktet nära postkontor belägen ort på ett avstånd av högst 10 mil från nämnda stad	5,000	2,500	300	7,800	
1 gruvingenjör med dito inom distriktet	3,600	1,800	200	5,600	
1 kvinnligt biträde av första graden	1,100	300	100	1,500	
<i>Gävle-Dala distrikt.</i>					
1 bergmästare med bostadsstation i Falun eller något inom 3 mil därifrån i närheten av järnväg beläget ställe	5,000	2,500	—	7,500	
1 gruvingenjör med dito inom distriktet	3,600	1,800	—	5,400	
1 kvinnligt biträde av första graden	1,100	300	—	1,400	
<i>Östra distriktet.</i>					
1 bergmästare med bostadsstation i Stockholm eller något inom 3 mil därifrån i närheten av järnväg beläget ställe	5,000	2,500	600	8,100	
1 gruvingenjör med dito inom distriktet	3,600	1,800	400	5,800	
1 kvinnligt biträde av första graden	1,100	300	200	1,600	
<i>Mellersta distriktet.</i>					
1 bergmästare med bostadsstation å bostället Knutsberg med Lilla Älvstorp i staden Nora eller annat inom 3 mil därifrån i närheten av järnväg beläget ställe	5,000	2,500	—	7,500	
<i>Anm. Till bergmästaren C. O. Norelius, vilken icke ingått på nya lönestaten, utgår avlöning enligt år 1919 gällande stat.</i>					
1 gruvingenjör med bostadsstation å Stora gården vid Kopparberg	3,600	1,800	—	5,400	
1 kvinnligt biträde av första graden	1,100	300	—	1,400	
<i>Västra distriktet.</i>					
1 bergmästare med bostadsstation i Filipstad	5,000	2,500	—	7,500	
1 kvinnligt biträde av första graden	1,100	300	—	1,400	
<i>Södra distriktet.</i>					
1 bergmästare med bostadsstation i Hälsingborg eller något inom 3 mil därifrån i närheten av järnväg beläget ställe	5,000	2,500	—	7,500	
1 kvinnligt biträde av första graden	1,100	300	—	1,400	
Säger	51,000	24,000	1,800	76,800	
Expenser m. m.				7,500	
Vikariatsersättningar för bergsstatstjänstemän				500	84,800
Summa enligt riksstaten					84,800

Anmärkningar: 1. För bergmästare kan lönen efter 5 år höjas med 600 kronor. För gruvingenjör kan lönen efter 5 år höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor. För kvinnligt biträde kan avlöningen efter 5 år höjas med 200 kronor, efter 10 år med ytterligare 200 kronor och efter 15 år med än ytterligare 200 kronor; skolande av varje avlöningsförhöjning 100 kronor anses tillhöra lön och 100 kronor tjänstgöringspenningar. 2. I de fall rätt att uppbära sportler tillkommer en tjänsteman, må sådana icke åtnjutas till högre belopp än 1,000 kronor årligen.

[6.]

Förutom de i staten upptagna avlöningsförmånerna, tillkommer tjänsteman, såsom ock av staten framgår, i vissa fall och i begränsad omfattning rätt att uppbära sportler — stämpelprovision och expeditiönslösen — varjämte befattningshavarna, enligt vad förut antytts, åtnjuta dyrtidstillägg enligt gällande bestämmelser. Tillfällig löneförbättring utgår däremot icke till befattningshavare vid bergsstaten.

Såsom av förberörda statsrådsprotokoll den 9 januari 1919 framgår, stå därjämte till bergsstatens förfogande vissa boställen, vilka för ändamålet donerats av bruksägare och bergsmän.

För bergsstatens befattningshavare är instruktion utfärdad den 31 december 1919 (svensk författningssamling nr 892). Deras arbetsuppgifter äro i huvudsak följande:

**Bergsstatens
arbetsuppgifter.**

att såsom första instans handlägga — såväl å bergmästarexpeditionen som, i förekommande fall, vid förrättningar vid gruvorna — ärenden rörande gruvors förvärvande och försvar enligt gruvestadgan, såsom inmutnings-, utmåls-, vilostånds- och dylika ärenden;

att anvisa det område i dagen, som innehavare av stenkolskoncession behöver för sitt arbete;

att utöva teknisk inspektion av såväl inmutningsbara fyndigheter som stenkolsfyndigheter;

att upprätta utmålskartor samt verkställa kopior av nya gruvkartor och komplettera dessa kopior;

att hava tillsyn över att vederbörliga gruvkartor bliva upprättade av gruvägarna;

att granska och till kommerskollegium översända upprättade gruvkartor;

att biträda vid utarbetandet av specialbeskrivningar över fyndigheter, särskilt genom att utföra därför erforderliga undersökningar på ort och ställe;

att taga viss befattning med gruvskogar;

att hålla tillsyn över användningen av hammarsmeds- och mästarkassorna samt gruv- och malmöreskassorna ävensom årligen till kommerskollegium avgiva förslag å personer till erhållande av understöd ur armbössefonden och åtskilliga andra kassor, som stå under kollegii förvaltning;

att insamla och granska de statistiska primäruppgifterna rörande bergverken och bruken samt insända desamma till kommerskollegium;

att till kollegium, vederbörande länsstyrelser m. fl. myndigheter avgiva utlåtanden i till bergshanteringen hörande frågor;

[6.]

att beträffande de näringar, vilka kommerskollegium har att såsom bergsöverstyrelse ägna sin omvårdnad, i görligaste mån följa utveckling och tillstånd såväl inom som utom riket och särskilt inom tjänstemannens eget verksamhetsområde ävensom att i allmänhet verka för samma näringars befrämjande;

att för utövande å ort och ställe av sin verksamhet företaga erforderliga tjänsteresor inom sitt tjänstgöringsområde ävensom att, när kommerskollegium finner nödigt, företaga tjänsteresor jämväl utom samma område;

att på anmodan av kollegium infinna sig till överläggning om viktigare fråga inom kollegii verksamhetsområde såsom bergsöverstyrelse; samt

att årligen till kollegium avgiva tjänsteberättelse för det nästflutna året.

En av bergsstatens mest omfattande uppgifter utgöres slutligen av den inspektionsverksamhet, densamma enligt gällande bestämmelser har att i arbetarskyddshänseende utöva vid bearbetningen av inmutningsbara fyndigheter och stenkolsfyndigheter samt annat bergverksarbete ävensom de utvunna produkternas upp- och framforsling, deras invid fyndorten försiggående skrädning, anrikning och brikettering samt beträffande därstädes belägna, för bedrivandet av nu nämnda slag av arbeten avsedda verk och inrättningar.

**Ifrågasatt
omorganisa-
tion av
bergsstaten.**

Jag övergår nu till att behandla de föreliggande omorganisations- och löneregleringsförslagen.

**Minskning
i antalet
bergmästar-
distrikt.**

Löneregleringskommittén har till en början anført, att kommittén, vars uppdrag vid det pågående allmänna löneregleringsarbetet inskränkte sig till rent lönetekniska spörsmål och i regel icke avsåge frågor av organisatorisk natur, vid behandlingen av frågan om ny definitiv löne-reglering för bergsstatens befattningshavare dock funnit sig böra för-orda viss ändring av bergsstatens organisation.

I sådant hänseende har kommittén föreslagit nedbringande av antalet bergmästardistrikt från nuvarande sex till fyra, i sammanhang var-med enligt kommitténs mening en minskning av den ordinarie personalen borde ske med två bergmästare, vilka skulle överföras å in-dragningsstat, och två kvinnliga biträden, vilka skulle uppföras å över-gångsstat. Den kvarblivande ordinarie personalen skulle således enligt kommitténs förslag utgöras av fyra bergmästare, fyra gruvingenjörer och fyra kvinnliga biträden.

Den av löneregleringskommittén framförda tanken på en inskränk-

ning i antalet bergmästardistrikt är i själva verket ingalunda ny. Fastmer har frågan, i samband med genomförandet av den för bergsstaten nu gällande organisationen, varit föremål för ingående överväganden från statsmakternas sida. Härmed förhåller sig på följande sätt.

Enligt vad det förut omnämnda, av kommerskollegiikommittén och departementalkommitterade den 5 juli 1913 avgivna betänkandet angående handelsdepartementet utvisar, hade den senast dessförinnan vidtagna allmänna regleringen av bergmästardistrikten ägt rum enligt kungl. brev till kommerskollegium den 13 november 1874, då riket uppdelades i sex distrikt.

I varje distrikt voro anställda en bergmästare och en gruvingenjör. Bergmästarna voro uppförda å ordinarie stat. Gruvingenjörerna voro anställda allenast mot visst jämförelsevis lågt arvode, och voro dessa befattningars innehavare icke helt upptagna av tjänsten. Annan personal fanns ej.

I sitt meranämnda betänkande angående handelsdepartementet framhöllo kommerskollegiikommittén och departementalkommitterade, att, då det gällde att tillgodose det otvivelaktiga behovet av ökade arbetskrafter inom bergsstaten, en mera rationell fördelning av arbetet inom densamma borde i främsta rummet genomföras. Bergmästarna borde sålunda befrias från åtskilliga mindre viktiga, men ofta tidskrävande göromål och därigenom sättas i tillfälle att mera odelat ägna sig åt sina mera betydelsefulla uppgifter. Fördens skull måste, å ena sidan, gruvingenjörstjänsterna omorganiseras på det sätt, att de bleve ordinarie befattningar, åt vilkas skötande innehavarna skulle uteslutande ägna sig, och, å andra sidan, borde bergsstaten erhålla expeditjonsbiträde i erforderlig utsträckning. Under sådana förhållanden ansåge sig kommittéerna ock kunna föreslå en nedsättning av antalet bergsstatstjänstemän till att utgöra fyra bergmästare och fyra gruvingenjörer, vilka borde fördelas på *fyra* distrikt på det sätt, att varje distrikt finge på sin lott en bergmästare och en gruvingenjör. För utförandet av de rena expeditjionsgöromålen föreslago kommittéerna anställandet av ett fast kvinnligt skriv- och ritbiträde å varje bergmästarexpedition.

Enligt kommittéernas förslag borde distriktsindelningen lämpligen kunna bliva i stort sett den, att nordliga delen och sydliga delen av riket bildade var sitt distrikt, mellersta Sveriges västra del ett distrikt och dess östra del ett distrikt.

Över kommittéernas förslag avgåvo bergmästarna, efter anmodan av kommerskollegium, särskilda utlåtanden, varjämte gruvingenjörerna lämnades tillfälle att yttra sig. Åtskilliga anmärkningar framställdes

[6.] därvid mot förslaget, och ett flertal ändringsförslag framlades för vinande av rättelse av de anmärkta bristerna. Vad antalet bergmästar-distrikt beträffar, anslöto sig emellertid fyra av bergmästarna till kommittéernas förslag om rikets indelning i fyra distrikt, under det att två bergmästare förordade fem distrikt.

Uti utlåtande den 9 november 1917 anförde kommerskollegium, att kollegium för egen del, så vitt då kunde bedömas, fann kommittéernas förslag motsvara behovet av arbetskrafter. Oaktat de egentliga bergsstatstjänstemännens antal minskades, måste nämligen enligt kollegii mening förslaget anses tillföra bergsstaten ett betydande tillskott av arbetskraft såväl genom gruvingenjörsbefattningarnas fulla utnyttjande för bergsstatens arbete som genom rit- och skrivbiträdens anställande. Vad däremot förslaget till distriktsindelning beträffade, ansåg kollegium detta innebära en alltför omfattande och ur flera synpunkter olämplig rubbning i de då bestående förhållandena. Ett av dåvarande t. f. bergmästaren i södra distriktet, numera kommerserådet Karl Sidenvall upprättat förslag till distriktsindelning syntes kollegium väl avvägt och vara ägnat att i väsentlig mån undanröja de anledningar till anmärkning, som förefunnes i fråga om kommittéförslaget i denna del. Kollegium ansåg därför, att t. f. bergmästaren Sidenvalls förslag kunde åtminstone i huvudsak läggas till grund för den blivande distriktsindelningen, som borde ankomma på Kungl. Maj:t.

Enligt ifrågavarande förslag skulle distrikten, som lämpligen borde benämnas norra, mellersta, östra och södra bergmästardistriktet, erhålla följande omfattning:

Norra distriktet: Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands och Jämtlands län;

Östra distriktet: Stockholms stad, Stockholms, Uppsala, Västmanlands, Örebro, Södermanlands och Gottlands län;

Mellersta distriktet: Gävleborgs, Kopparbergs och Värmlands län;

Södra distriktet: Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Blekinge, Kristianstads, Malmöhus, Hallands, Älvsborgs, Göteborgs och Bohus' samt Skaraborgs län.

Enligt vad det vid statsverkspropositionen till 1919 års lagtima riksdag fogade utdraget av statsrådsprotokollet över finansärenden den 9 januari samma år utvisar (sjunde huvudtiteln, punkt 26), framkommo emellertid från vissa intresserade kretsar gensagor mot förslaget om minskning av bergmästardistriktens antal.

Till Kungl. Maj:t inkom sålunda i februari 1918 föreningen »Bergshanteringens vänner» med en framställning i ämnet. Föreningen an-

förde därvid, att, sedan kommittéförslaget avgavs, några år förflutit, varunder gruvhanteringen varit föremål för stark utveckling i flerfaldiga avseenden. Behovet av lätt tillgång till bergsstatens tjänstemän och ämbetslokaler hade därunder skarpt framträtt och hos föreningen stadgat den övertygelsen, att det bleve till stor och kännbar olägenhet, om bergmästardistriktet inskränktes i antal. Därjämte påpekade föreningen de skäl mot den av kommittéerna föreslagna förändringen, som enligt föreningens mening låge i gruvlagstiftningens pågående omarbetning och nödvändigheten av, att den lokala bergsstatens tjänstemän hade tid till vida tätare besök vid gruvfälten än vad då förekomme. Föreningen föreslog därför dåvarande distriktsindelningens bibehållande.

Kommerskollegium, som den 16 mars 1918 avgav utlåtande över nyssberörda framställning, fann därvid icke anledning att frågå sin uti ifrågavarande hänseende förut angivna uppfattning, men betonade tillika, att de arbetskrafter, med vilka bergsstaten enligt kommittéernas, av kollegium biträdda förslag skulle utrustas, måste under alla omständigheter anses vara det minsta, som erfordrades.

I en gemensam skrivelse till kollegium den 3 juni 1918 hemställde vidare samtliga bergmästarna, att till tryggande av den blivande organisationens effektivitet och för bibringande av en sådan elasticitet hos organisationen, att den måtte kunna under en avsevärd tid motstå trycket av en växande arbetsbörda, bergsstaten måtte utrustas med sex bergmästare och sex gruvingenjörer jämte ett skriv- och ritbiträde hos varje bergmästare.

Med överlämnande av bergmästarnas nyssberörda framställning till Kungl. Maj:t anförde kommerskollegium i skrivelse den 18 juni 1918, att kollegium vid avgivande av sitt utlåtande den 9 november 1917 över kommittéernas förslag ansett sig böra i fråga om bergsstatens förseende med arbetskrafter inskränka sig till vad som kunde anses vara oundgängligen erforderligt. Förslaget avsåge alltså ett minimum av arbetskrafter och var givetvis i särskild grad betingat av sparsamhetshänsyn. De arbetsuppgifter, som redan förelåge för den lokala bergsstatens tjänstemän eller vore avsedda att till dem förläggas, vore emellertid i flera hänseenden av den stora omfattning och betydelse, att de utan tvivel komme att bereda full sysselsättning även åt en så utökad personal, som bergmästarna föreslagit. Att detta förslag innebure en förstärkning av den lokala bergsstatens organisation, som måste komma de intressen, densamma vore satt att tjäna, till godo, syntes kollegium säga sig självt.

Vid föredragning inför Kungl. Maj:t den 9 januari 1919 av frågan
Bihang till riksdagens protokoll 1923. 1 saml.

- [6.] om bergsstatens omorganisation yttrade chefen för finansdepartementet, att han till fullo biträdde syftet med kommittéernas förslag att öka bergsstatens arbetskapacitet genom att bättre tillvarata bergmästarnas och gruvingenjörernas kvalificerade arbetskraft, medan för de mera mekaniska göromålen skulle anlitas kvinnliga biträden. Med hänsyn till vad däremot anförts, syntes det emellertid departementschefen ej lämpligt vidtaga den av kommittéerna föreslagna inskränkningen av bergsstats-tjänstemännens antal. Att alltför knappt utrusta en tjänstemannakår, som hade att främja och i det allmännas intresse övervaka en i kraftig utveckling stadd, för landet mycket viktig näring syntes departementschefen icke vara tillrådligt.

Med hänsyn emellertid, vad gruvingenjörerna anginge, till svårigheten att redan då bedöma, huruvida, utom beträffande de mest arbets-tyngda distrikten, nämligen norra, Gävle-Dala, östra och mellersta, förhållandena betingade stadigvarande anställning, på sätt föreslagits, av gruvingenjörer — helst genom anställandet av skriv- och ritbiträden hos bergmästarna en del av dessas arbetsbörda avlyftes — fann sig departementschefen böra föreslå, att av gruvingenjörerna tillsvidare endast fyra anställdes på ordinarie stat samt de två övriga å extra stat.

I överensstämmelse med departementschefens berörda förslag gjorde ock Kungl. Majt framställning i ämnet till riksdagen, och blev framställningen i denna del av riksdagen bifallen.

Löneregleringskommittén.

I sitt ovannämnda betänkande den 19 september 1922 anför nu löneregleringskommittén beträffande bergmästardistriktens antal och därmed sammanhängande spörsmål följande:

»Att kommittén nu i samband med frågan om ny definitiv lönereglering för bergsstatens befattningshavare ansett sig böra upptaga spörsmålet om ändring av bergsstatens organisation, är, såsom ovan antytts, beroende på, att kommittén vid behandlingen av löneregleringsfrågan fått det bestämda intrycket, att den nuvarande organisationen av bergsstaten rönt en tydlig inverkan av det utav kristiden föranledda kraftiga uppsvinget inom bergshanteringen, men att med avseende å numera inträdda förhållanden en begränsning av bergsstatens arbetskrafter utan olägenhet bör kunna ske; och har kommittén funnit sig i sådant hänseende böra återupptaga det av kommerskollegiikommittén och departementalkommittén framlagda förslaget om inskränkning av antalet bergmästardistrikt från sex till fyra.

Vad beträffar den geografiska omfattningen av de sålunda ifrågasatta fyra distrikten, synes kommittén någon erinran icke skäligen kunna göras mot vad kommerskollegium i sådant hänseende förordade i sitt ovanberörda utlåtande den 9 november 1917, om ock till äventyrs erfarenheten må befinnas giva

vid handen, att en eller annan jämkning i den avsedda distriktsindelningen kan visa sig behöfvig.»

[6.]

I detta sammanhang förklarar sig kommittén vilja förutskicka, att, i händelse kommitténs förslag om reduktion av antalet bergmästardistrikt godkändes, det icke bleve möjligt att genomföra omorganisationen av bergsstaten och den därmed förenade löneregleringen redan från och med den 1 juli 1923, utan borde desamma med anledning av de åtgärder, som före omorganisationens ikraftträdande måste vara slutförda, träda i tillämpning först från och med den 1 juli 1924. Kommittén fortsätter härefter:

»Därest kommitténs ovanberörda förslag om inskränkning av antalet bergmästardistrikt vinner Kungl. Maj:ts och riksdagens bifall, kan, såsom förut nämnts, enligt kommitténs förmenande den för bergsstatens arbetsuppgifter erforderliga ordinarie personalen begränsas till fyra bergmästare, fyra gruvingenjörer och fyra kvinnliga expeditiönsbiträden; och skulle sålunda genomförandet av kommitténs förslag föranleda en minskning av antalet ordinarie befattningshavare med två bergmästare och två kvinnliga biträden.

Av de sålunda övertaliga befattningshavarna torde det bliva nödigt, att från den tidpunkt, då den nya organisationen träder i kraft, de två bergmästarne uppföras å indragningsstat, och har kommittén antagit, att av de nuvarande bergmästarne härtill skulle i första hand komma ifråga de två till levnadsåren äldsta, nämligen bergmästarne i mellersta distriktet och i Gävle-Dala distrikt.

Beträffande de anspråk på ersättning, vilka med fog kunna framställas av ifrågavarande befattningshavare, må erinras, att bergmästaren i Gävle-Dala distrikt enligt nu gällande stat är tillförsäkrad avlöning å 7,500 kronor, därav lön 5,000 kronor och tjänstgöringspenningar 2,500 kronor, jämte ett ålderstillägg å 600 kronor, samt att bergmästaren i mellersta distriktet, vilken icke ingått på gällande avlöningsstat utan kvarstår å 1885 års stat, åtnjuter en avlöning å 4,000 kronor, därav lön 2,500 kronor och tjänstgöringspenningar 1,500 kronor, jämte två ålderstillägg, vardera å 500 kronor. Till dessa löneförmåner komma emellertid sportler, vilka den senare äger uppbära oavkortade, under det att för den förre, enligt vad förut nämnts, är bestämt visst maximibelopp — 1,000 kronor. Jämväl för dessa sportler måste tjänstinnehavarna anses vara berättigade till gottgörelse.

Kommittén har föreställt sig, att samma norm härvid kunde komma att tillämpas, som finnes bestämd i riksdagens skrivelser den 22 maj 1909, nr 2, i anledning av indragning av sportler vid hovrätterna och den 29 maj 1911, nr 2, rörande enahanda förhållande i justitierevisionen, och som jämväl tagits till efterföljd vid 1917 års riksdags beslut om indragning av kronofogdebefattningar. I nämnda två skrivelser stadgades, att i stället för sportler, som i sammanhang med lönereglering indroges, skulle utgå gottgörelse beräknad efter medeltalet av den inkomst, tjänstinnehavare kunde anses hava åtnjutit av sålunda indragna sportler under den senast förflutna tid, såvitt möjligt ej understigande fem år, därför denna inkomst kunde utrönas.

[6.]

Då kommittén sålunda ansett, att nyssberörda norm för beräkning av gottgörelse för indragna sportler jämväl bör komma i tillämpning å nu ifrågasatt varande befattningshavare, får kommittén emellertid erinra om, att, vad bergmästaren i Gävle-Dala distrikt beträffar, hänsyn bör tagas till den enligt 1919 års lagtima riksdags beslut gällande inskränkningen i hans sportelrätt.

Såsom förut nämnts, åtnjuter bergmästaren i mellersta distriktet förmånen av fri bostad. Från statens sida torde hinder ej möta, att han må fortfarande komma i åtnjutande av denna förmån intill uppnådd pensionsålder.

I detta sammanhang torde ock beröras ett annat spörsmål, som har samband med kommitténs förslag om minskning av antalet bergmästardistrikt. Därest nämligen detta förslag godkännes och bringas till verkställighet, bleve det erforderligt att — i anslutning till nu gällande avlöningsvillkor om skyldighet för ordinarie befattningshavare vid bergsstaten att underkasta sig reglering av tjänstgöringsområde i sammanhang med förändrad organisation av bergsstaten — förflytta endera av gruvingenjörerna i Gävle-Dala distrikt eller mellersta distriktet till annat distrikt; och i den händelse då den senare, som åtnjuter förmånen av fri bostad, komme att förflyttas till annan bostadsort, uppstode fråga, huruvida gottgörelse för mistningen av sagda förmån borde honom tillerkännas. Det synes kommittén vara med rättvisa och billighet öfverensstämmande, att dylik gottgörelse i så fall beredes honom, och torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma ersättningens belopp.

I samband härmed anser sig kommittén ock böra såsom sin mening uttala, att med hänsyn till det samarbete, som bör äga rum mellan bergmästare och gruvingenjör, samt nödvändigheten även för gruvingenjör att hava lätt tillgång till distriktets arkiv, gruvingenjör bör vara bosatt å samma ort som bergmästaren i det distrikt, han tillhör, för så vitt icke särskilda förhållanden, efter vederbörlig prövning, till annat föranleda.

Vidkommande härefter de två kvinnliga biträden, som vid genomförandet av kommitténs förslag om inskränkning av antalet bergmästardistrikt skulle bliva övertaliga, torde lämpligast vara, att dessa, med bibehållande av dem tillkommande löneförmåner, uppföras å övergångsstat och, i anslutning till det beträffande gruvingenjör nyss återopade avlöningsvillkoret, placeras inom det bergmästardistrikt, där dylik extra arbetskraft kan befinnas erforderlig, för såvitt ej dem må kunna beredas ordinarie anställning inom annan gren av statsförvaltningen.»

I anslutning till vad kommittén sålunda anfört har kommittén — som förutsätter, dels att ovan omförmälda ersättning till de två till indragning ifrågasatta bergmästarna i sin helhet skulle utgå av det under elfte huvudtiteln upptagna anslaget till allmänna indragningsstaten, dels ock att avlöningsreglementet för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, skulle från och med den 1 juli 1924 tillämpas på de kvarblivande befattningshavarna vid bergsstaten — framlagt förslag till ordinarie stat och övergångsstat för bergsstaten, slutande tillhopa å ett belopp av 93,000 kronor och avsedda att tillämpas från nyssberörda tidpunkt.

Över löneregleringskommitténs ifrågavarande förslag har kommerskollegium, såsom redan nämnts, den 13 november 1922 avgivit infortrat utlåtande. [6.]

Vid nämnda utlåtande äro fogade åtskilliga bilagor, däribland utdrag av protokoll, hållet vid sammanträde med samtliga bergmästare inför kollegium den 17—19 oktober 1922, ävensom av fullmäktige i järnkontoret och samtliga gruvingenjörer avgivna yttranden. Fullmäktige i järnkontoret hava för sin del uttalat, att de icke ville motsätta sig den av löneregleringskommittén föreslagna minskningen av bergmästar-distriktens antal från sex till fyra. De hava dock ansett sig böra ifrågasätta, huruvida icke de båda bergmästare, som av kommittén föreslagits till indragning, i stället borde uppföras å övergångsstat, så att deras arbetskraft tills vidare kunde tagas i anspråk.

Efter att hava framhållit, att man syntes hava anledning räkna med att utöver de nu föreliggande arbetsuppgifterna för bergsstaten ytterligare vissa uppgifter inom en nära framtid kunde tillkomma, därvid kollegium syftade på de med varandra delvis sammanhängande frågorna om ändrade grunder för förvaltning av kronans gruvegendom och om ny gruvlagstiftning, yttrar kollegium för egen del bland annat följande:

Kommerskollegium.

»Ehuru naturligtvis en omreglering av distrikten med därav följande delningar och flyttningar av arkiven samt omflyttning av personalen ingalunda verkställas utan olägenhet och kostnad samt mindre distrikt erbjuda praktiska fördelar framför större, vill kollegium dock ej uttala sig mot den föreslagna inskränkningen av distriktens antal. Då kommittén sammankopplat frågan om tjänstemännens antal med den om beredande åt bergmästarna av så hög avlöning, som kollegium anser erforderlig som minimum, är detta ett ytterligare skäl för kollegium att ej vilja i detta hänseende motsätta sig den nya omorganisationen.

På tal härom tillåter sig kollegium även, i anledning av att löneregleringskommittén vidrört frågan om distriktens geografiska omfattning, erinra, att sistnämnda fråga saknar aktualitet för närvarande, då bestämmandet därom enligt § 2 i instruktionen för bergsstatens befattningshavare den 31 december 1919 (nr 892) tillkommer Kungl. Maj:t.»

I fortsättningen förklarar sig kollegium däremot icke kunna biträda förslaget om överförande av två av de nuvarande bergmästarna å indragningsstat.

Till stöd härför antör kollegium bland annat följande:

»Omorganisationsförslagets övriga delar torde emellertid ej tillgodose de ekonomiska synpunkter, kollegium förmodar böra anläggas å detsamma. Trots stark reduktion av bergsstatens arbetskrafter med ty åtföljande försämring i

[6.] dess förmåga att fullgöra sina uppgifter, torde den nya organisationen bli-
dyrare än den nuvarande.

Kollegium har, med hänsynstagande till nuvarande faktiskt föreliggande förhållanden, sökt framkonstruera talen för de påräkneliga utgifterna för bergsstaten för budgetåret 1924—1925, dels enligt nuvarande organisation och avlöningsbestämmelser, dels enligt löneregleringskommitténs förslag. Därvid har collegium ansett sig böra utgå från att bergmästarna i de av kommittén föreslagna fyra distrikten skulle förläggas till de nuvarande bostadsstationerna Luleå, Nora, Filipstad och Ramlösa, där, utom i Luleå, låga levnadskostnader medföra tjänstemännens placering i så billiga ortsgrupper som C och D. Trots detta och trots indragningen av bergsstatens sportler skulle för den nya organisationens första år, därunder statsfinanserna kanske mest vore i behov av lättnad, uppstå, oavsett kostnaderna för den nya distriktsuppdelningen, en årlig merutgift för staten på mellan 4,000 och 5,000 kronor, därvid collegium i likhet med kommittén beräknar 1,000 kronor till vikariatersättningar. De på indragningsstat uppförda bergmästarna komme enligt samma beräkningar att årligen kosta statskassan mellan 21,000 och 22,000 kronor, men detta besparas ej förrän de uppnå pensionsåldern, och det nuvarande ekonomiska läget torde väl åtminstone i någon mån kunna motivera en förhoppning, att för näringslivet och därmed också för staten finansiellt bättre tider då återkommit eller åtminstone nära förestå.

Ehuru givetvis, därest Eders Kungl. Maj:t skulle finna löneregleringskommitténs förslag det oaktat böra genomföras, collegium vill söka träffa sådana anordningar, att med den kvarvarande personalen må kunna, på sätt förut sagts, med undanskjutande av vissa bergsstaten nu åliggande uppgifter, tillgodoses de behov, som för det löpande arbetets bedrivande för tillfället äro angelägnast, får collegium dock hemställa, att förslaget ej måtte av Eders Kungl. Maj:t oförändrat läggas till grund för blivande åtgärder för omorganisationen.»

Efter att vidare hava yttrat sig över ett från bergmästarhåll framfört förslag till frågans lösning, vilket förslag collegium emellertid icke ansåge sig kunna biträda, förklarar sig collegium för egen del vilja, i anslutning till vad av fullmäktige i järnkontoret ifrågasatts, förorda en utväg, som collegium ur olika synpunkter funne lämpligast. Härom anför collegium:

»Kollegium avser härmed, att extra gruvingenjörsbefattningen skulle kunna från och med den 1 juli 1923 indragas samt de två bergmästare, som kommittén ansett böra överföras till indragningsstat, i stället, såsom från järnkontorets sida förordats, sättas på övergångsstat, även detta från och med den 1 juli 1923, då också i övrigt den nya löneregleringen kunde träda i kraft. Efter deras avgång ur tjänsten skulle deras distrikt, i händelse ej då varande förhållanden till annat föranleda, på lämpligt sätt förenas med andra distrikt. Staten skulle härigenom få draga nytta av dessa bergmästares arbetskraft utan annan ytterligare utgift än något över 200 kronor årligen, motsvarande merkostnaden efter nuvarande grunder i till dem utgående dyrtidstillägg på övergångsstat i förhållande till samma tillägg på indragningsstat.

Härtill skulle komma, att de engångskostnader, som måste uppstå vid distriktens omdelning, skulle uppskjutas till en senare tidpunkt, då statsfinanserna torde vara mindre ansträngda än nu.

[6.]

För närmare kännedom om innehållet i kommerskollegii utlåtande med därvid fogade tabeller och yttranden från fullmäktige i järnkontoret, bergmästare och gruvingenjörer ber jag att få hänvisa till handlingarna i ärendet.

Såsom i det föregående erinrats, har tanken på en minskning av antalet bergmästardistrikt redan tidigare varit föremål för allvarligt övervägande, ehuru den hittills icke förverkligats. Då saken nu återupptagits av löneregleringskommittén och det av kommittén i dylikt hänseende framställda förslaget — om än med tvekan — biträts av chefsmyndigheten för bergsstaten, kommerskollegium, har jag så mycket större anledning att med tillfredsställelse ansluta mig därtill, som ju förslaget står i god överensstämmelse med de av tidsläget föranledda allmänna strävandena att genom personalminskningar åstadkomma en effektiv begränsning av statsutgifterna.

Departementschefen.

Om jag sålunda i princip obetingat tillstyrker förslaget om minskning av antalet bergmästardistrikt från sex till fyra, återstår att taga ställning till frågan, huruvida de två övertaliga bergmästarna böra, på sätt löneregleringskommittén förordar, överföras å indragningsstat eller, i enlighet med fullmäktiges i järnkontoret av kommerskollegium biträdda förslag, upptagas å övergångsstat. Det förra alternativet förutsätter, att minskningen i distriktens antal, i samband med löneregleringen för den kvarvarande personalen, sker omedelbart och i ett sammanhang; det senare alternativet däremot innebär, att ändringen i distriktsindelningen genomföres successivt i mån av inträffande ledighet å bergmästartjänsterna. Då i båda fallen staten skulle hava att till de övertaliga bergmästarna utgiva avlöning, intill dess avgång från tjänsten äger rum, synes det ur rent statsfinansiell synpunkt vara av mindre betydelse, vilketdera alternativet som väljes. För egen del är jag emellertid — med hänsyn till att ifrågavarande bergmästare, även om de genom organisationsändringar kunna göras umbärliga, likväl var inom sitt distrikt ostridigt tillföra bergsstaten en arbetskraft av värde — böjd att giva det senare alternativet mitt förord.

Beaktas må ock, att, vid bifall till sagda alternativ, indragning kan ske av den å extra stat inrättade gruvingenjörstjänsten. Skulle de två övertaliga bergmästarna överföras å indragningsstat, synes det mig

- [6.] däremot kunna ifrågasättas, huruvida icke genom en samtidig indragning av nyssberörda tjänst, bergsstaten skulle på en gång bliva i förhållande till sina arbetsuppgifter alltför hårt beskuren.

Jag tillstyrker alltså, att de båda övertaliga bergmästarna — i likhet med löneregleringskommittén syftar jag då på de två till levnadsåren äldste — uppföras å övergångsstat samt att i enlighet härmed minskningen av distriktens antal genomföres successivt i mån av uppstående ledighet å bergmästartjänsterna. Med denna utgångspunkt saknar jag anledning att nu uttala mig i de båda av löneregleringskommittén berörda frågorna rörande de nya bergmästartidriktens geografiska gränser samt gruvingenjörens framtida bostadsort inom samma distrikt. Avgörandet av dessa frågor, vilket lär ankomma på Kungl. Maj:t, synes mig så mycket hellre böra något anstå, som, innan beslut härutinnan fattas, ytterligare utredning i vissa hänseenden framstår såsom önskvärd.

Mot löneregleringskommitténs förslag om uppförande å övergångsstat av de två kvinnliga biträden, som genom distriktsindragningen skulle bliva övertaliga, har jag intet att erinra, liksom icke heller mot förslaget rörande ersättning för mistad bostadsförmån åt bergsstats-tjänsteman, som genom förflyttning går miste om tidigare åtnjuten dylik förmån. Ersättningen torde, på sätt kommittén föreslagit, få bestridas av anslaget till avlöningar åt ordinarie tjänstemän.

Vid bifall till vad jag här ovan föreslagit rörande genomförande successivt av minskningen i antalet bergmästartidrikt, torde hinder icke möta att låta löneregleringen för bergsstatens kvarvarande befattningshavare träda i tillämpning redan den 1 juli 1923. Jag tillstyrker, att så må bliva fallet.

Avlöningsförhållandena.

Då jag nu övergår till att, i anslutning till löneregleringskommitténs utlåtande, behandla spörsmålet rörande avlöningsförhållandena för den efter distriktsindragningen å bergsstaten kvarstående personalen, ber jag att till en början få i korthet erinra om de bestämmelser, som i ifrågavarande hänseende voro träffade före ikraftträdandet av den nu gällande staten, ävensom om den behandling, som föregick fastställandet av sagda stat.

Avlöningsförhållanden vid bergsstaten före den nu gällande staten.

Vid den reglering av löneförmånerna vid bergsstaten, som ägde rum år 1885, bestämdes bergmästarnes avlöning till 4,000 kronor för år räknat, därav lön 2,500 kronor och tjänstgöringspenningar 1,500 kro-

nor, vartill kunde komma två ålderstillägg, vardera å 500 kronor, efter fem, respektive tio års väl vitsordad tjänstgöring i befattningen. Sedan emellertid riksdagen, första gången för år 1913, och därefter årligen beviljat bergmästarne provisoriskt avlöningstillägg med 2,000 kronor till en var ävensom ortstillägg av 400 kronor till bergmästaren i Stockholm och av 200 kronor till bergmästaren i Luleå, åtnjoto alltså bergmästarne vid tiden för den senaste löneregleringens för bergsstaten genomförande en begynnelseavlöning av 6,000 kronor, vartill för bergmästarne i Stockholm och Luleå kommo ortstillägg till nyss angivna belopp. Dessutom uppburo bergmästarne vissa sportler, såsom lösen för mutsedlar, resolutioner och avskrifter, stämpelprovision m. m. Slutligen åtnjoto bergmästarne i mellersta och västra distriktet boställsförmån.

[6.]

För gruvingenjörerna var vid nyssberörda tidpunkt genom kungl. brev den 13 november 1874 fastställt ett årligt arvode av 1,500 kronor. Sedan åtskilliga år hade gruvingenjörerna dessutom uppburit dyrtids- eller extra lönetillägg. Gruvingenjören i mellersta distriktet innehade boställe.

Vid övervägandet av frågan om avlöningen för bergmästarne hade departementalkommitterade och kommerskollegiikommittén i sitt ovan nämnda, den 5 juli 1913 avgivna betänkande jämfört bergmästarnes ställning med yrkesinspektörernas. Därvid hade kommittéernas majoritet, under hänvisning till den mera krävande naturen hos de förras befattningar, föreslagit en avlöning av 7,500 kronor jämte ett ålderstillägg å 600 kronor efter 5 år samt ortstillägg i Stockholm och Luleå med 600 respektive 300 kronor, vartill skulle komma rätt till sportler.

*Senaste löne-
regleringen
för bergs-
staten.*

Två av kommerskollegiikommitténs ledamöter ansågo, att för bergmästarne, oberäknat sportelinkomster, borde fastställas löneförmåner jämförliga med dem, yrkesinspektörerna åtnjote. Då det emellertid vore att förmoda, att befordran till bergmästare i allmänhet komme att vinnas först vid en mera framskriden ålder än den genomsnittliga ålder, yrkesinspektörerna innehade vid tillträddandet av sina befattningar, syntes det reservanterna skäligt, att bergmästarnes avlöning sattes något högre än yrkesinspektörernas och att i anledning därav bergmästarnes begynnelselön komme att motsvara yrkesinspektörernas, tillökad med det första ålderstillägget, alltså tillhopa 6,700 kronor. Därtill borde komma ett ålderstillägg å 500 kronor efter fem års tjänstgöring. Vidare skulle bergmästarne i Stockholm och Luleå åtnjuta ortstillägg å respektive 400 och 200 kronor.

[6.] Beträffande de åt vissa befattningshavare vid bergsstaten upplåtna boställena erinrade kommittéerna, hurusom i den till 1885 års riksdag avlåtna propositionen om lönerreglering för bergmästarne Kungl. Maj:t föreslagit, att de befattningshavare, som innehade åt dem upplåtna boställen, skulle vidkännas avdrag å lönen, men att riksdagen beslutade, att avdrag för berörda förmån icke skulle ske. Inom riksdagen framhölls nämligen från flera håll, att, då vederbörande näringsidkare inköpt och ställt till bergmästarnes förfogande samt underhållit boställena, de gjort detta för att bereda bergmästarne personligen en förmån och därigenom tillförsäkra sina distrikt de dugligaste bergmästarne, men icke för att staten, på sätt då ifrågasattes, därav skulle draga fördel. Kommittéerna ifrågasatte ej heller något avdrag å lön för boställsförmån.

Vidkommande härefter gruvingenjörernas avlöning ansågo kommittéerna, att, då dessa tjänster efter omorganisationen skulle helt taga sina innehavares tid i anspråk, avlöningarna givetvis måste bestämmas efter en helt annan måttstock än den, som varit avgörande för de dåvarande gruvingenjörsarvodena. Särskilt med hänsyn till att bergsstatens inspektionsåligganden enligt kommittéernas mening i ganska stor omfattning borde komma att fullgöras av gruvingenjörerna vore det erforderligt, att dessa befattningshavare besatte goda teoretiska insikter, praktisk erfarenhet och duglighet. Med avseende härå föreslogo kommittéerna för gruvingenjörerna lön och tjänstgöringspenningar till samma belopp som för tjänster av dåvarande andra lönegraden inom centralförvaltningen, alltså lön 3,600 och tjänstgöringspenningar 1,800 kronor, jämte två ålderstillägg å 500 kronor efter fem respektive tio års tjänstgöring i befattningen; gruvingenjörerna i Stockholm och Luleå borde dessutom åtnjuta ortstillägg å 400 respektive 200 kronor.

För utförande av de rena expeditionsgöromålen föreslogo kommittéerna anställandet av ett fast kvinnligt skriv- och ritbiträde å varje bergmästarexpedition.

Enligt vad det förut åberopade statsrådsprotokollet över finansärenden för den 9 januari 1919 utvisar, ansåg sig vederbörande departement-chef böra — i likhet med kommerskollegium — ansluta sig till vad majoriteten inom kommittéerna föreslagit i fråga om bergmästarnes och gruvingenjörernas avlöningsförhållanden. Departementschefen anförde i sådant avseende, att hänsyn givetvis måste här tagas till de utsikter att i enskild tjänst erhålla en betydligt högre avlöning, som för en skicklig bergsingenjör stode öppna i vårt malmrika land. Att för bergsstaten förvärva skickliga, så långt möjligt ekonomiskt oberoende tjänstemän vore emellertid ett oavvisligt behov med hänsyn

till nödvändigheten att mot mäktiga privatintressen hävda de statliga synpunkterna. [6.]

Vad de kvinnliga biträdenas avlöningsförmåner beträffade, syntes det departementschefen, att i fråga om dem enahanda bestämmelser borde gälla, som föreslagits i en av Kungl. Maj:t beslutad framställning till riksdagen rörande förbättrade avlöningsförhållanden för i statsförvaltningen anställda ordinarie kvinnliga biträden. För ifrågavarande biträden föreslogs sålunda såsom för kvinnliga biträden av dåvarande första graden lön 1,100 kronor och tjänstgöringspenningar 300 kronor, jämte tre ålderstillägg å 200 kronor efter respektive 5, 10 och 15 år; de vid bergmästarexpeditionerna i Stockholm och Luleå anställda biträdena skulle dessutom uppbära ortstillägg å 200 respektive 100 kronor.

I enlighet med vad departementschefen sålunda i fråga om avlöningsförhållandena för bergsstatens befattningshavare förordnat, framlade Kungl. Maj:t förslag i ämnet till 1919 års lagtima riksdag.

I sin skrivelse nr 7 A anförde riksdagen, att den vid prövning av Kungl. Maj:ts förslag, om också med viss tvekan, funnit sig böra medgiva, att bergmästarne och gruvingenjörerna komme i åtnjutande av den avlöningsförhöjning, Kungl. Maj:t föreslagit. Däremot hade riksdagen icke ansett därav böra följa, att förstnämnda befattningshavare skulle äga obegränsad rätt att åtnjuta med tjänsten dittills förenade sportler. Enligt vad riksdagens vederbörande utskott inhämtat, hade under åren 1917 och 1918 bergmästarnes sportlar utgjort i genomsnitt 1,428 kronor 26 öre. Under femårsperioden 1912—1916 hade medeltalet utgjort 891 kronor 49 öre.

Det syntes riksdagen, att, när dåmera fråga vore om en fullständig lönerereglering för bergsstaten, det kunde, på sätt tidigare skett i ett flertal motsvarande fall, ifrågasättas, huruvida icke den vissa tjänstemän tillkommande rätten att uppbära sportler helt borde bortfalla. Då emellertid genom ett sådant förfarande någon allmän förbättring i lönevillkoren icke skulle komma till stånd utan tvärt om i vissa fall löneminskning inträda, hade riksdagen icke ansett sig böra besluta om sportelrättens fullständiga upphörande. Däremot hade det syntes riksdagen skäligt att stadga viss begränsning i sportelrätten ifråga, varigenom också en högre grad av likställighet de olika bergmästarne emellan komme att ernås. Det maximibelopp av sportler, som borde få åtnjutas, hade riksdagen ansett lämpligen böra sättas till 1,000 kronor. Vad som för varje tjänsteman i sportelinkomst belöpte över detta belopp skulle redovisas till statsverket.

Emot vad Kungl. Maj:t i förenämnda hänseenden föreslagit be-

- [6.] träffande de kvinnliga biträdena vid bergmästarexpeditionerna gjorde riksdagen ej någon erinran.

Löneregleringskommittén.

I fråga om avlöningsförhållandena för bergsstatens befattningshavare anför löneregleringskommittén nu följande:

»Då kommittén nu har att angiva den ställning i avlöningshänseende, som enligt kommitténs mening bör tillkomma de särskilda befattningshavarna vid bergsstaten, förutsätter kommittén, att avlöningsreglementet för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, skall, om ock med vissa nedan angivna undantag, äga tillämpning å nu ifrågavarande befattningshavare.

Vad då först *bergmästarna* beträffar, har kommittén, med fästat avseende å kompetensfordringarna för sådan befattning och de bergmästarna åliggande arbetsuppgifter samt under förutsättning att kommitténs förslag om inskränkning av antalet bergmästardistrikt från sex till fyra varder godkänt, ansett ifrågavarande befattningshavare skäligen böra hänföras till lönegraden B 19 i den löneplan, som finnes intagen uti 9 § av avlöningsreglementet för befattningshavare vid statsdepartement m. fl. verk. Kommittén förutsätter emellertid härvid ock, att, fränsett den stämpelprovision, som må tillkomma bergmästare enligt gällande författning angående stämpelavgiften, övriga bergmästare hittills tillkommande sportler skola indragas och redovisas till statsverket.

På sätt av det föregående framgår, erhöilo visserligen bergmästarna vid den vid 1919 års lagtima riksdag genomförda löneregleringen en löneställning, som, vad de fasta avlöningsförmånerna angick, var lika med den, som vid sagda tid var fastställd för tjänstemän av dåvarande tredje normalgraden, vilka tjänstemän vid hittills nyreglerade verk och institutioner i regel placerats i lönegraden B 20 av förutnämnda löneplan. Erinras må emellertid, dels att 1919 års lagtima riksdag icke utan viss tvekan biträdde Kungl. Maj:ts förslag om avlöningarna för bergmästare, såväl som för gruvingenjörer, dels ock att bergmästarna icke kommit i åtnjutande av den tillfälliga löneförbättring å 1,000 kronor om året, tjänstemän i tredje normalgraden alltsedan år 1919 uppburit.

Vidkommande den vissa bergmästare hittills tillkommande förmånen av fri bostad torde med hänsyn till de förhållanden, varunder dylik förmån upplåtits, avdrag å lön för innehav av denna förmån, såsom hittills, icke böra äga rum; och torde bestämmelserna i 22 § av det nya avlöningsreglementet i fråga om tjänstebostad i lägenhet, som disponeras av statsverket, icke vara tillämpliga å ifrågavarande befattningshavare.

Beträffande härefter *gruvingenjörerna* uppgå, såsom förut nämnts, deras fasta löneförmåner till samma belopp som de för tjänstemän av förutvarande andra normalgraden fastställda, vilka tjänstemän i nu nyreglerade verk i regel placerats i lönegraden B 15. Gruvingenjörerna äro emellertid icke tillerkända den tillfälliga löneförbättring, varav nämnda befattningshavare i andra normalgraden kommit i åtnjutande. Med hänsyn härtill och då befodringsmöjligheterna för gruvingenjör till bergmästare torde — även efter inskränkning

av antalet bergmästarbefattningar -- kunna anses synnerligen gynnsamma, har kommittén funnit en placering av gruvingenjörerna i lönegraden B 14 kunna vara skälig.

6.]

De å bergmästarexpeditionerna fast anställda *kvinnliga skriv- och ritbiträdena* äro, såsom av det förut anförda framgår, uppförda i hittillsvarande första normala lönegraden. De av dem, som komma att ingå i den nya organisationen, torde under benämningen expeditionsbiträden hänföras till lönegraden C 2 i den nya löneplanen.»

I anledning av vad kommittén sålunda föreslagit yttrar kommerskollegium:

»Kommitténs förslag innebär en relativ sänkning av bergmästarnas löneförmåner, i det att, som kommittén påpekar, bergmästarna genom 1919 års lönereglering fingo en löneställning, som, i vad de fasta avlöningsförmånerna angick, var lika med den, som vid sagda tid var fastställd för tjänstemän av dåvarande tredje normalgraden, vilka tjänstemän i hittills nyreglerade verk och institutioner i regel placerats i nya lönegraden B 20. Då kommittén vid framställandet av sitt förslag erinrar, bland annat, att bergmästarna däremot icke kommit i åtnjutande av den tillfälliga löneförbättring å 1,000 kronor om året, vilken tjänstemän i tredje normalgraden alltsedan år 1919 uppburit, får kollegium emellertid framhålla, att å andra sidan bergmästarna hava förmånen att få behålla intill 1,000 kronor årligen av uppburen lösen, vilket förhållande givetvis minskar det avstånd mellan bergmästarnas och avsedda övriga tredjegradstjänstemäns avlöning, som annars skulle hava förelegat.

Kommers-
kollegium

Ehuru, med hänsyn till önskvärdheten att bergmästarna av sin tjänst åtnjuta sådana förmåner, att skickliga bergsingenjörer kunna lockas att söka anställning å bergsstaten, kollegium helst sett, att bergmästarnas avlöning kunnat utgå efter lönegraden B 20, anser sig kollegium dock ej böra påyrka högre avlöning för bergmästarna än den av löneregleringskommittén föreslagna.

Mot den för gruvingenjörerna föreslagna placeringen i lönegraden B 14 hava i de inkomna yttrandena flera anmärkningar gjorts och även vid bergmästarsammanträdet uttalats betänkligheter.

Ehuru kollegium av nyss anförda rekryteringsskäl även beträffande dessa tjänstemän håller före, att högre avlöning vore eftersträfvansvärd, finner sig kollegium, då mot löneregleringskommitténs jämförelse mellan deras och förste byråingenjörernas avlöningsförhållanden här icke är något att invända, böra biträda kommitténs förslag.

Mot de kvinnliga biträdenas placering å löneskalan har kollegium icke heller något att erinra.»

Mot löneregleringskommitténs av kommerskollegium biträdda förslag i förevarande avseende har jag intet att erinra.

Departements-
chefen.

Med förmälan att det syntts kommittén erforderligt, att, vad bergsstaten beträffade, vissa särskilda avlöningsbestämmelser bleve meddelade, har kommittén på följande sätt uttalat sig i hithörande avseende:

Förbud att
med tjänst å
bergsstaten
förena vissa
uppdrag
m. m.

[6.]
Lönereg-
lingskom-
mittén.

»I olikhet mot vad som gäller i avseende å yrkesinspektör är förbud icke meddelat befattningshavare vid bergsstaten att taga med ekonomisk fördel för- enad befattning med sådana företag, som äro underkastade hans tillsyn. På grund härav torde befattningshavarna ifråga hittills icke varit i saknad av tillfälle att bereda sig inkomst utöver statsavlöningen genom utövande av konsulterande och annan verksamhet inom området av sin speciella sak- kunskap.

Enligt kommitténs mening kan det knappast anses principiellt riktigt, att en statstjänsteman, som har att i denna sin egenskap utöva tillsyn över enskilt företag, skall kunna hava ett ekonomiskt intresse förbundet med samma företag. Emellertid torde det kunna givas undantagsfall, då bergsindustrien lämpligen ej må böra förmenas att tillgodogöra sig den särskilda erfarenhet, bergmästare och gruvingenjörer inom sitt fackområde torde få anses besitta, under förutsättning dock att kommerskollegium prövar så kunna ske utan olägenhet för befattningshavarens statliga verksamhet och utövar nödig kon- troll beträffande de ersättningar, som må av befattningshavare betingas. Därest denna kommitténs uppfattning godtages, torde föreskrifter i ämnet böra meddelas i form av tillägg till vederbörande författningar, som avse eller be- röra ifrågavarande befattningshavares verksamhet, eller genom särskild för- fattning. Den närmare utformningen av förslag till bestämmelser i berörda hänseende torde lämpligen kunna uppdragas åt kommerskollegium.

I varje fall torde såsom särskild avlöningsbestämmelse för bergsstaten, i överensstämmelse med vad kommittén förut uttalat, böra stadgas, att gruv- mätningsuppdrag för enskilda mot ersättning icke må av befattningshavare mottagas.»

I enlighet med vad sålunda anförts föreslår kommittén, att i nu ifrågavarande hänseende måtte beträffande befattningshavare vid bergs- staten meddelas följande särskilda avlöningsbestämmelser:

»Gruvmätningsuppdrag för enskilda mot ersättning må icke av be- fattningshavare vid bergsstaten mottagas.

Befattningshavare vid bergsstaten skall i övrigt vara underkastad i särskild ordning meddelade bestämmelser rörande förbud att för egen eller annans räkning driva eller hava del eller anställning i vissa före- tag eller för sådant företag åtaga sig uppdrag mot ersättning.»

Kommers-
kollegium.

Beträffande berörda förslag anför kommerskollegium följande:

»Kommittén föreslår förbud för befattningshavare att åtaga sig gruv- mätningsuppdrag för enskilda mot ersättning.

Dessa uppdrag hava därigenom utan angivande av anledningen därtill satts i en klass för sig. Kollegium måste därvid erinra, att förbudet på grund av bestämmelsen i gruvstadgans 57 § 3 stycket synes kunna leda till att gruv- ägare, som underlåter att låta mäta sin gruva, i det fall att bergmästaren ej finner någon enskild gruvmätare, som är villig att åtaga sig gruvmätnings- uppdraget, erhåller gruvan mätt utan annan utgift än resekostnads- och

traktamentsersättning åt en för mätningens verkställande ditbeordrad bergsstatstjänsteman. Kollegium får hemställa, att villkoret i fråga utgår och att alltså gruvmätningsuppdrag mot ersättning jämföras med andra uppdrag mot ersättning.»

[6.]

I 57 § av gällande gruvestadga föreskrives, att gruvkarta skall på bekostnad av gruvägaren upprättas av bergsstatstjänsteman eller annan, som av bergverksöverstyrelsen förklarats behörig att verkställa gruvmätningar. Tillika stadgas, att, där gruvägare försummar vad sålunda är föreskrivet, bergmästaren skall hava att å hans bekostnad upprätta eller komplettera gruvkarta. För förrättning av nu ifrågavarande natur utgår ersättning enligt en av Kungl. Maj:t den 12 juni 1885 fastställd taxa å arvode för gruvmätningar och gruvkartors upprättande, kompletterande och kopierande.

Departement-
chefen.

Ett ovillkorligt förbud för bergsstatstjänstemännen att mot ersättning åtaga sig gruvmätningsuppdrag för enskilda synes mig visserligen knappast i och för sig kunna föranleda så egendomliga konsekvenser, som kommerskollegium förmenat, eller att det skulle kunna ställa sig ekonomiskt fördelaktigt för gruvägare att underlåta att själv ombesörja mätning av gruva för att i stället få den tvångsmätt genom bergmästarens försorg. Den ekonomiska fördelaktigheten av det ena eller andra tillvägagångssättet är givetvis icke beroende av bergsstatstjänstemännens rätt eller bristande rätt att åtaga sig gruvmätningar såsom enskilda uppdrag, utan uteslutande av, huruvida ersättningen för tvångsmätningen, som ju *icke* är ett enskilt uppdrag utan en tjänsteförrättning, sättes högre eller lägre än arvodet för den frivilliga mätningen, vare sig denna sedan utföres av bergsstatstjänstemän eller enskilda gruvmätare.

Även om jag alltså icke kan godtaga kommerskollegii argumentering, synes mig i allt fall vägande invändningar kunna göras mot lönerogleringskommitténs förslag i nu ifrågavarande del. Oavsett att det torde kunna ifrågasättas, huruvida förslaget står väl tillsammans med innehållet i 57 § av gruvestadgan, där det uttryckligen förutsättes, att bergsstatstjänstemän skola kunna åtaga sig gruvmätningsuppdrag för enskilda, lär det nämligen, såsom också framhållits i det av fullmäktige i järnkontoret avgivna yttrandet, vara ett tjänsteintresse, att bergsstatstjänstemännen i mån av tid tillhandaga gruvägarna vid mätningar, då de därigenom på ett helt annat sätt än vid en vanlig inspektion bliva i tillfälle att i detalj lära känna gruvorna.

Vid sådant förhållande och då tillräckligt bärande skäl till förmån för det av lönerogleringskommittén i nu ifrågavarande hänseende före-

[6.] slagna specialstadgandet icke synas mig hava blivit anförda, förordar jag, att detsamma uteslutes ur avlöningsvillkoren.

Detta torde så mycket hellre kunna ske, som den av såväl kommittén som kommerskollegium tillstyrkta allmänna föreskriften om skyldighet för befattningshavare vid bergsstaten att underkasta sig i särskild ordning meddelade bestämmelser rörande förbud att för vissa företag åtaga sig uppdrag mot ersättning lärar lämna statsmakterna tillräckligt utrymme för att, därest inskränkande bestämmelser i fråga om bergsstatstjänstemännens rätt att för enskilda utföra gruvmätningsuppdrag framdeles skulle visa sig önskvärda, träffa alla i sådant syfte erforderliga dispositioner. Mot nyssberörda allmänna föreskrift har jag för egen del intet annat att erinra, än att i tydlighetens intresse en mindre jämkning av formell natur bör vidtagas.

Slutligen tillåter jag mig i detta sammanhang framhålla, att enligt de nya avlöningsbestämmelserna bergsstatstjänsteman, som för utförande av enskild mätningsförrättning åtnjuter tjänstledighet från sin befattning, är skyldig avstå alla sina med statstjänsten förenade avlöningsförmåner.

*Semester.
Löneregleringskommittén.*

I fråga om befattningshavarnes vid bergsstaten semesterrätt uttalar sig kommittén på följande sätt:

»Enligt hittills gällande bestämmelser hava bergmästare och gruvingenjörer icke haft rätt till semester. Därest huvudbestämmelserna i det nya avlöningsreglementet utan vidare tillämpades å befattningshavarna i fråga, skulle dessa bliva berättigade till semester i vanlig ordning i den omfattning 21 § i reglementet angiver. För genomförandet av en dylik anordning måste emellertid förutsättas, att i allmänhet vikarier kunna erhållas för de semesterlediga.

Vad bergmästarna beträffar — för vilka, om de hänföras till lönegraden B 19, semestertiden skulle utgöra 45 dagar — låter detta sig göra, i det att gruvingenjör torde kunna förordnas att under semester uppehålla bergmästarebefattning. Annorlunda ställer sig däremot förhållandet beträffande gruvingenjörerna, i det att för dessa befattningshavare tillgång till kompetenta och i övrigt lämpliga vikarier knappast torde kunna i erforderlig omfattning påräknas.

Med hänsyn till nämnda förhållande torde det icke vara lämpligt att tillförsäkra gruvingenjör semesterförmån, men torde i stället den anordningen kunna tillämpas, att gruvingenjör må, i den mån sådant kan ske utan hinder för göromålens behöriga gång och utan kostnad för statsverket, medgivas tjänstfrihet med bibehållen oavkortad avlöning under högst 35 dagar inom ett och samma kalenderår. Föreskrift i nu angivna hänseende torde böra meddelas såsom särskild avlöningsbestämmelse för bergsstaten.

Vad angår semester för de kvinnliga expeditiönsbiträdena vid bergsstaten, torde givetvis å dem 21 § i avlöningsreglementet vinna tillämpning.»

[6.]

I sitt meranämnda yttrande den 13 november 1922 uttalar kommerskollegium, att någon stadigvarande omöjlighet att erhålla vikarie för gruvingenjör icke föreläge.

Kommerskollegium.

Då det i vissa fall kunde vara av behovet påkallat att förordna vikarie för gruvingenjör under sådan ledighet, som nu avsåges, syntes även gruvingenjör böra medgivas semester. Enär emellertid långt ifrån alltid vikarie skulle förordnas, bleve merkostnaden sannolikt ej avsevärd; och ansåge kollegium förslagsanslaget till vikariatsersättningar ej behöva för här omförmälda ändamål höjas.

Vad kommerskollegium anfört har icke givit mig anledning att förorda frångående av den av lönerogleringskommittén i nu ifrågavarande avseende föreslagna anordningen.

Departementschefen.

Föreskrift i ämnet torde böra meddelas såsom särskild avlöningsbestämmelse.

Slutligen uttalar sig lönerogleringskommittén i fråga om de övergångsbestämmelser, som vid ett anslutande av bergsstaten till det nya lönesystemet äro nödvändiga, varjämte kommittén framlägger statförslag och kostnadsberäkningar. Kommittén anför härom:

Övergångsbestämmelser, stater och kostnadsberäkningar.

»Beträffande de verk, å vilka förenämnda avlöningsreglemente blivt tillämpligt från angiven tidpunkt, har i fråga om anordning vid övergång till efterskottsbetalning av hela avlöningen meddelats särskild övergångsbestämmelse. En motsvarande anordning skulle givetvis bliva erforderlig beträffande befattningshavare vid bergsstaten till följd av det nya avlöningssystemets tillämpning å dem; och torde riksdagens medgivande i sådant hänseende böra äskas.

Lönerogleringskommittén.

De särskilda övergångsbestämmelser i övrigt, som erfordras beträffande nu ifrågavarande befattningshavare, torde Kungl. Maj:t vara i tillfälle att själv meddela på grund av riksdagens medgivande i sådant hänseende i sammanhang med antagandet år 1921 av avlöningsreglementet för befattningshavare vid statsdepartement med flera verk.

I gällande riksstat är för bergsstaten uppfört ett ordinarie anslag, från vilket, jämlikt avlönings- och omkostnadsstat, utgå — fränsett ålderstillägg, vilka bestridas av det under tionde huvudtiteln uppförda gemensamma förslagsanslaget till ålderstillägg — avlöningar till ordinarie befattningshavare samt vikariatsersättningar, expenser m. m.

Därest, såsom avsett är, det nya avlöningsreglementet skulle vinna tillämpning å befattningshavare vid bergsstaten, betingas därav förändrad

Bihang till riksdagens protokoll 1923. 1 saml.

[6.] uppställning av bergsstatens stat. Därvid böra, i den mån och på sätt ske kan, beaktas de allmänna grunder, som finnas angivna i kommitténs betänkande delen LXII, sid. 130—133.

Sålunda skulle kostnaderna för avlöningar till ordinarie befattningshavare angivas i en anslagspost, varifrån jämväl skulle bestridas de i lönerna ingående belopp, som motsvara nuvarande ålderstillägg. Denna anslagspost skulle erhålla förslagsanslags natur och har av kommittén beräknats till 81,700 kronor.

Vidare synes böra uppföras en särskild anslagspost till vikariatsersättningar. Från denna post torde jämväl kunna bestridas vikariatsersättningar för de två kvinnliga biträden, som skulle uppföras å övergångsstat. Denna anslagspost har av kommittén upptagits till 1,000 kronor och torde böra betecknas såsom förslagsanslag.

Slutligen torde böra uppföras en särskild anslagspost till expenser m. m. Kommittén, som icke varit i tillfälle att verkställa närmare beräkningar rörande denna post, har upptagit densamma till det i nu gällande stat uppförda beloppet, 7,500 kronor.

Å nu gällande stat för bergsstaten är icke uppförd någon anslagspost för avlöningar åt icke-ordinarie befattningshavare. Kommittén har icke heller ansett sig böra föreslå uppförande av något för detta ändamål avsett anslag. Då emellertid enligt de allmänna grunderna för det nya avlöningsreglementets tillämpning den i 29 § av reglementet omnämnda ersättning för övertidsarbete, därest sådan förekommer, må avföras å dylik post, har kommittén funnit sig böra såsom sin mening uttala, att, vad bergsstaten beträffar, sådan ersättning bör i förekommande fall kunna få utgå av den för expenser m. m. avsedda posten.

Godtages vad kommittén sålunda i olika hänseenden föreslagit, skulle staterna för bergsstaten få följande utseende:

Ordinarie stat:

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsanslag</i>	kronor 81,700
Vikariatsersättningar, <i>förslagsanslag</i>	» 1,000
Expenser m. m.	» 7,500

Summa förslagsanslag kronor 90,200.

Övergångsstat:

	Lön kronor	Tjänst- görings- penningar kronor	Summa kronor	
1 kvinnligt biträde av första graden	1,100	300	1,400	Arlöningen kan efter 5 år höjas med 200 kronor, efter 10 år med ytterligare 200 kronor och efter 15 år med än ytterligare 200 kronor; skolande av varje avlöningsförhöjning 100 kronor anses tillhöra lön och 100 kronor tjänstgöringspenningar.
1 kvinnligt biträde av första graden	1,100	300	1,400	
Summa bestämt anslag	—	—	2,800	

[6.]

Till ledning vid bedömandet av den kostnadsökning, som tillämpning av kommitténs förevarande förslag till omorganisation och lönereglering för ordinarie befattningshavare vid bergsstaten skulle medföra, må anföras nedanstående uppgifter.

För år 1922 är för bergsstaten i riksstaten uppfört ett ordinarie anslag å	kronor 84,800
Läggas härtill de efter förhållandena år 1921 beräknade kostnaderna för ålderstillägg	» 3,400,
erhålles en totalsumma av kronor 88,200.	

De av kommittén föreslagna ordinarie och övergångsstaterna för bergsstaten sluta å ett sammanlagt belopp av 93,000 kronor.

Oberäknat den kostnadsökning, som under första budgetåret för den nya ordinarie statens tillämpning föranledes av löneökningen vid efterskottsutbetalning, skulle kommitténs förslag sålunda kunna anses medföra en merkostnad av 4,800 kronor.

Denna merkostnad torde emellertid i avsevärd mån minskas därigenom, att för de bergmästare, som övergå på den nya ordinarie staten, sportlerna skola i sin helhet tillfalla statsverket.

Vid beräkningen har ej heller hänsyn tagits till dyrtidstillägg och de bestämmelser i utjämnings syfte, som av riksdagen de senare åren vidtagits och tilläventyrs även under följande år kunna varda vidtagna beträffande dyrtidstillägg för befattningshavare vid nyreglerade och dyrtidstillägg för befattningshavare vid icke nyreglerade verk. Å andra sidan har ej heller tagits i betraktande ersättningarna till de bergmästare, som skulle uppföras å indragningsstat.»

Kommitténs utlåtande utmynnar i en hemställan, avfattad i enlighet med de förslag, för vilka jag ovan redogjort.

Beträffande det av kommittén framlagda förslaget till ordinarie stat för bergsstaten har kommerskollegium anmärkt, att kommittén vid beräkningen av anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän tydligen utgått från, att de enligt kommitténs förslag kvarblivande fyra fullständiga bergmästarexpeditionerna skulle vara förlagda till Luleå, Falun, Stockholm och Ramlösa. Då emellertid, därest de två till indragning ifrågasatta bergmästare i stället enligt kollegii förslag bleve uppförda å övergångsstat, avlöningar enligt den nya staten borde beräknas för de fyra övriga, för närvarande i Luleå, Stockholm, Filipstad och Ramlösa bosatta bergmästare med deras skrivbiträden, och då kollegium ansåge, att de fyra gruvingenjörerna borde tillsvidare kvarbliva å nuvarande förläggningsorter, ville kollegium föreslå, att nyssnämnda anslagspost sattes till 81,200 kronor och statens slutsumma således till 89,700 kronor.

Kommerskollegium.

Med avseende å de båda kvinnliga biträden, som skulle flyttas

- [6.] till övergångsstat, vore att märka, att kommittén föreslagit dem till placering inom det bergmästardistrikt, där dylik extra arbetskraft kunde finnas erforderlig, för så vitt ej dem kunde beredas ordinarie anställning inom annan gren av statsförvaltningen. Å förslaget till övergångsstat hade kommittén för dem upptagit ett sammanlagt belopp av 2,800 kronor. Då emellertid å den nu gällande staten ortstillägg å 200 respektive 100 kronor utginge till biträdena i Stockholm och Luleå, finge kollegium hemställa, att — utöver de ändringar, som föranleddes av kollegii förslag beträffande överförande å övergångsstat av de två av kommittén till indragning ifrågasatta bergmästartjänsterna — sådan ändring vidtoges i kommitténs förslag till övergångsstat, att, i händelse ifrågavarande två biträden komme att tjänstgöra å någon av dessa orter, ortstillägg med angivna belopp finge utgå även åt dem.

Departements-
chefen.

Mot de av löneregleringskommittén förordade *övergångsbestäm-
melserna* har jag intet att erinra.

Vidkommande de av kommittén framlagda statförslagen tillåter jag mig till en början, i anslutning till vad jag förut anfört, erinra, att å *övergångsstaten* torde böra uppföras jämväl de båda bergmästare, som av kommittén förordats till överförande å indragningsstat. Vikariatsersättningar för dessa bergmästare torde, i likhet med vad kommittén förutsatt beträffande dylika ersättningar för de i kommitténs förslag till övergångsstat upptagna kvinnliga biträdena, böra få bestridas ur den ordinarie statens anslag till vikariatsersättningar. Vad kommerskollegium föreslagit angående rätt för nyss omförmälda kvinnliga biträden att vid placering i Stockholm eller Luleå åtnjuta ortstillägg anser jag mig böra biträda; och tillstyrker jag alltså, att härav föranlett tillägg göres i kommitténs statförslag.

Beträffande den *ordinarie avlöningsstaten* är att märka, att kollegium beräknat anslaget till avlöningar åt ordinarie tjänstemän 500 kronor lägre än kommittén. Jag har intet att erinra emot, att anslaget upptages till det av kollegium föreslagna beloppet, men tillåter mig, under hänvisning till vad jag förut anfört beträffande den nya distriktsindelningen och vad därmed står i samband, framhålla, att såväl frågan om den fjärde bergmästarexpeditionens förläggning till Falun eller Filipstad som ock spörsmålet om gruvingenjörernas bostadsort i de nya distrikten bör bliva föremål för slutligt avgörande först sedan ytterligare utredning i vissa hänseenden vunnits.

Vid bifall till vad jag här ovan förordat, skulle alltså den ordinarie avlöningsstaten för bergsstaten sluta å ett belopp av 89,700 kronor.

medan slutsumman för övergångsstaten skulle utgöra 14,300 kronor. [6.]
Den å extra stat inrättade gruvingenjörstjänsten skulle indragas.

Under åberopande av vad jag här ovan anført, hemställer jag, Hemställan.
att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels förklara, att avlöningsreglementet för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, skall från och med den 1 juli 1923 äga tillämpning på befattningshavare vid bergsstaten;

dels besluta, att lösen för expeditioner, som utfärdas av befattningshavare vid bergsstaten, å vilka nyssberörda avlöningsreglemente äger tillämpning, skall från och med nämnda tidpunkt i sin helhet redovisas till statsverket;

dels besluta, att uti den till sagda reglemente hörande tjänsteförteckningen må under tionde huvudtiteln införas följande:

Verk och befattningar	Avlöning och lönegrad enligt löneplanen
Tionde huvudtiteln.	

Bergsstaten.

Bergmästare	B 19
Gruvingenjör.....	B 14
Expeditionsbiträde, kvinnligt.....	C 2;

dels bestämma antalet av de i tjänsteförteckningen upptagna ordinarie befattningshavarne vid bergsstaten på följande sätt:

	Avlöningsgrad
4 bergmästare	B 19
4 gruvingenjörer	B 14
4 expeditionsbiträden, kvinnliga.....	C 2;

dels fastställa följande stater för bergsstaten att gälla från och med den 1 juli 1923:

Tionde huvudtiteln.

[6.]

Ordinarie stat.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsanslag</i>	kronor 81,200
Vikariatsersättningar, <i>förslagsanslag</i>	» 1,000
Expenser m. m.	» 7,500

Summa *förslagsanslag* kronor 89,700.

Övergångsstat.

	Lön	Tjänst- görings- pen- ningar	Summa	
	Kronor	Kronor	Kronor	
1 bergmästare	2,500	1,500	4,000	Lönen kan efter 5 år höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
1 »	5,000	2,500	7,500	Lönen kan efter 5 år höjas med 600 kronor. Sportler må icke åtnjutas till högre belopp än 1,000 kronor årligen.
1 kvinnligt biträde av första graden.....	1,100	300	1,400	Avlöningen kan efter 5 år höjas med 200 kronor, efter 10 år med ytterligare 200 kronor och efter 15 år med än ytterligare 200 kronor; skolande av varje avlöningsförhöjning 100 kronor anses tillhöra lön och 100 kronor tjänstgöringspenningar. Ortstillägg utgår vid förläggning i Stockholm med 200 kronor och vid förläggning i Luleå med 100 kronor.
1 kvinnligt biträde av första graden.....	1,100	300	1,400	
Summa anslag	—	—	14,300	

dels besluta följande särskilda bestämmelser att från och med den 1 juli 1923 lända till efterrättelse beträffande befattningshavare vid bergsstaten, å vilka ovannämnda avlöningsreglemente äger tillämpning:

Befattningshavare vid bergsstaten skall vara understad de bestämmelser, som i särskild ordning äro eller varda meddelade, rörande förbud att för egen eller annans räkning driva eller hava del eller anställ-

ning i vissa företag eller för sådant företag åtaga sig uppdrag mot ersättning. [6.]

I stället för vad i 21 § i avlöningsreglementet sägs om semester skall beträffande gruvingenjör gälla, att sådan tjänsteman må, i den mån sådant kan ske utan hinder för göromålsens behöriga gång och utan kostnad för statsverket, kunna medgivas tjänstfrihet med bibehållen oavkortad avlöning under högst 35 dagar inom ett och samma kalenderår;

dels besluta, att, där ordinarie befattningshavare vid bergsstaten, å vilken förenämnda avlöningsreglemente äger tillämpning, enligt hittills gällande bestämmelser ägt uppbära någon del av avlöningen i förskott, vid ingången av juli månad 1923 till honom skall på statsverkets bekostnad utbetalas ett belopp, motsvarande vad befattningshavaren skulle hava i den befattning, han vid utgången av juni månad år 1923 innehar, i förskott uppburit för juli månad 1923, om de dittillsvarande avlöningsbestämmelserna då fortfarande varit gällande;

dels medgiva, att kostnaderna för berörda övergångsanordning må bestridas av den i ordinarie staten för bergsstaten upptagna anslagsposten för avlöningar till ordinarie tjänstemän;

dels förklara, att övriga av riksdagen i dess skrivelse den 22 februari 1921, nr 55, lämnade medgivanden i anledning av den av riksdagen då beslutade löneregleringen för statsdepartement m. fl. verk må i tillämpliga delar gälla även beträffande bergsstaten;

dels medgiva, att vederbörliga ersättningar till vikarier för å övergångsstat uppförda befattningshavare vid bergsstaten, utöver å samma stat tillgängliga avlöningsmedel, må bestridas av den i ordinarie staten för bergsstaten upptagna anslagsposten till vikariatsersättningar;

dels medgiva, att, om bergsstatstjänsteman, som enligt hittills gällande bestämmelser åtnjuter förmån av fri bostad, varder förflyttad till annan bostadsort, honom må kunna efter Kungl. Maj:ts bestäm-

[6.]

mande tilldelas skälig ersättning för genom förflyttningen mistade boställsförmåner, vilken ersättning må utgå ur den å ordinarie stat upptagna anslagsposten till avlöningar åt ordinarie tjänstemän;

dels ock under riksstatens tionde huvudtitel, med uteslutande av det under avdelningen B 3, Bergsstaten, uppförda ordinarie anslaget till bergsstaten, under samma avdelning uppföra

ej mindre under rubriken »Bergsstaten» ett *ordinarie* förslagsanslag å kronor 89,700

än även under rubriken »Övergångsstat» ett *ordinarie* anslag å kronor 14,300.

Sprängämnesinspektionen.

5. Sprängämnesinspektionen.

[7.]
Sprängämnes-
inspektionen.
(ordinarie
anslag.)

I riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 äro de ordinarie anslagen till sprängämnesinspektionen samt inspektionen över elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöverföring, för år 1922 respektive 7,600 och 20,800 kronor, upptagna med halva beloppen eller respektive 3,800 och 10,400 kronor. Med bifall till Kungl. Maj:ts förslag har riksdagen därjämte enligt skrivelse den 3 juni 1922, nr 10 A, för första halvåret 1923 å extra stat såsom särskilda förslagsanslag, högst, anvisat *dels* till arvode åt en assistent vid sprängämnesinspektionen 1,950 kronor, *dels ock* till arvoden åt två assistenter vid inspektionen över elektriska anläggningar 3,900 kronor.

I skrivelse den 28 augusti 1922 har nu kommerskollegium, med utgångspunkt från att den ordinarie personalen vid de båda inspektionerna komme att förbliva oförändrad, framhållit, att ovannämnda extra befattningshavare jämväl under budgetåret 1923—1924 vore oundgängligen erforderliga, samt förty hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för ändamålet å extra stat för samma tid bevilja särskilda förslagsanslag, högst, till belopp av respektive 3,900 och 7,800 kronor.

Vad till en början angår de ordinarie anslagen lär för det budgetår, varom nu är fråga, medelsbehovet böra beräknas efter i viss mån förändrade grunder. I ett den 20 maj 1922 dagtecknat betänkande har nämligen 1902 års löneregleringskommitté avgivit förslag till ny definitiv lönereglering från och med den 1 juli 1923 för be-

fattningshavare vid sprängämnesinspektionen och inspektionen över elektriska anläggningar, i syfte att till dessa institutioner utsträcka de numera för statsdepartementen m. fl. verk och inrättningar gällande nya avlöningsprinciperna. Då kommittén beträffande de båda inspektionerna föreslagit i vissa avseenden likartade bestämmelser, torde det vara lämpligt att i ett sammanhang till behandling upptaga de föreliggande spörsmålen.

[7.]

Innan jag ingår på kommitténs förslag, ber jag att få lämna en kortfattad redogörelse för inspektionernas uppkomst, nuvarande organisation och arbetsuppgifter.

Genom kungörelse den 19 november 1897 angående anordnande av den i förordning samma dag angående explosiva varor under benämning av inspektion för explosiva varor omförmälda myndighet stadgades, att denna myndighet skulle tills vidare utgöras av en av Kungl. Maj:t förordnad inspektör för explosiva varor.

Sprängämnesinspektionen.

Inspektionens uppkomst.

Detta uppdrag anförtröddes — såsom av den i statsverkspropositionen till 1919 års lagtima riksdag, sjunde huvudtiteln, 28:de punkten, intagna redogörelsen framgår — åt den från och med år 1895 för ett år i sänder förordnade tillfälliga yrkesinspektören för verkställande av inspektion i de fabriker, där explosiva varor tillverkades.

Motsvarande anordning med en gemensam befattningshavare bibehölls jämväl, då vid yrkesinspektionens omorganisation år 1912 nyssnämnda tillfälliga yrkesinspektörsbefattning ersattes med en under den då nyinrättade socialstyrelsen lydande befattning som yrkesinspektionens specialinspektör för tillverkningen av explosiva varor (sprängämnesinspektör).

I och med det att sprängämnesinspektören efter beslut av 1919 års lagtima riksdag från och med år 1920 uppfördes å ordinarie stat, fastslogs den dittills mera tillfälliga föreningen hos samma person av inspektionsuppdragen i fråga.

Vid den tidpunkt, då förslaget om sprängämnesinspektörens uppförande å ordinarie stat förelades riksdagen, åtnjöt den tjänsteman, som innehade de förenade befattningarna såsom sprängämnesinspektör och inspektör för explosiva varor, särskilda arvoden, nämligen *dels* i sin förstnämnda egenskap med 2,000 kronor, som utgingo från ett av riksdagen under riksstatens sjätte huvudtitel för upprätthållande av yrkesinspektionens verksamhet, utöver anslaget å ordinarie stat, å extra stat årligen anvisat anslag, och *dels* i sin senare egenskap med 3,000 kronor.

Bihang till riksdagens protokoll 1923. 1 saml.

- [7.] För resor och expenser åtnjöt han såsom inspektör för explosiva varor ersättning med högst 2,500 kronor om året. De båda sistnämnda beloppen utgingo från manufakturförslagslånefonden. Även som sprängämnesinspektör ägde han tillgodoräkna sig resekostnads- och traktamentsersättningar.

*Inspektionens
nuvarande
organisation.*

Den nu gällande ordinarie staten för sprängämnesinspektionen är av följande utseende:

	Lön Kronor	Tjänst- görings- penningar Kronor	Orts- tillägg Kronor	Summa Kronor	
1 sprängämnesinspektör	4,200	2,000	400	5,600	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
Vikariatsersättning, förslagsvis ..	—	—	—	1,000	
Summa kronor	—	—	—	7,600	

*Inspektionens
uppgifter.*

Kungl. Maj:t utfärdade den 31 december 1919 instruktion för sprängämnesinspektionens befattningshavare (svensk författningssamling nr 834) ävensom kungörelse (nr 836), innefattande bestämmelser angående de åligganden, som påvila sprängämnesinspektören i hans egenskap av yrkesinspektionens specialinspektör för tillverkningen av explosiva varor. Genom en ytterligare kungörelse samma dag (nr 835) blev — med upphävande av ovanberörda kungörelse den 19 november 1897 — förordnat, att de åligganden och befogenheter i avseende å tjänstutövning, som förut tillkommit inspektionen (inspektören) för explosiva varor, skulle från och med ingången av år 1920 överflyttas å sprängämnesinspektören.

*Inspektionen
över elek-
triska anlägg-
ningar för
belysning
eller arbets-
överföring.*

*Inspektionens
uppkomst.*

Genom stadgan den 31 december 1902 om elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöverföring förordnades, bland annat, att tillsyn över dylika anläggningar skulle utövas av kommerskollegium samt under kollegium lydande inspektörer, vilka förordnades av Konungen (§ 46).

Uti den till 1903 års riksdag avlåtna statsverkspropositionen föreslogs anvisande på extra stat för år 1904 av anslag till arvoden under åren 1903 och 1904 åt fyra inspektörer med 5,000 kronor till var och en för år räknat och med rätt för Kungl. Maj:t att låta förskottsvis under år 1903 av tillgängliga medel utanordna halva anslagsbeloppet.

[7.]

Riksdagen anvisade medel till arvoden under år 1903 åt fyra och under år 1904 åt två inspektörer med 5,000 kronor till var, för år räknat.

Från och med år 1905 blev antalet inspektörer åter fyra, med årligt arvode till var och en av 5,000 kronor, vilket arvode utgick av ett för anordnande av inspektion över elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöverföring å extra stat för varje år anvisat anslag. Bortsett från extra lönetillägg, uppgingo inspektörernas arvoden till sagda belopp intill år 1913, då arvodena, efter beslut av 1912 års riksdag, höjdes till 6,200 kronor.

Efter förslag av Kungl. Maj:t upptogs vid 1919 års lagtima riksdag frågan om den lokala elektriska inspektionens uppförande å ordinarie stat i samband med det då framlagda förslaget till omorganisation av kommerskollegium.

*Inspektionens
nuvarande
organisation.*

I enlighet med sistberörda förslag, vilket i huvudsak vann riksdagens bifall, uppfördes en av inspektörerna å kommerskollegii stat såsom överinspektör och byrådirektör å kollegii industribyrås elektriska sektion, och har han enligt instruktion den 31 december 1921 § 28 att under vederbörande kommerseråds inseende utöva den närmaste tillsynen över befattningshavarna inom inspektionen över elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöverföring.

Med bifall till Kungl. Maj:ts förslag medgav riksdagen ävenledes, att de tre återstående inspektörsbefattningarna uppfördes å ordinarie stat, och bestämde riksdagen avlöningsförmånerna för befattningarna, jämväl i enlighet med vad Kungl. Maj:t föreslagit, till 6,600 kronor, därav lön 4,200 kronor, tjänstgöringspenningar 2,000 kronor och ortstillägg 400 kronor, vartill skulle kunna komma två ålderstillägg till lönen, vardera å 500 kronor, efter 5 respektive 10 år.

Den ordinarie staten för den lokala inspektionen över elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöverföring blev av följande utseende:

	Lön	Tjänstgöringspenningar	Orts-tillägg	Summa	
	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor	
1 inspektör.....	4,200	2,000	400	6,600	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
2 inspektörer.....	8,400	4,000	800	13,200	
Vikariatsersättningar	—	—	—	1,000	
Summa kronor	—	—	—	20,800	

[7.]

Beträffande anslaget till vikariatsersättningar torde böra erinras, att med detsamma avsågs att bereda gottgörelse åt vikarier, som komme att tjänstgöra i stället för inspektörer, vilka ådragit sig kroppsskada under tjänstutövning och till följd därav under någon tids ledighet finge uppbära full avlöning.

*Inspektionens
uppgifter.*

För befattningshavarne inom inspektionen över elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöverföring är instruktion utfärdad den 31 december 1919 (svensk författningssamling nr 829), varjämte i kungörelse samma dag (nr 837) bestämmelser meddelats angående de skyldigheter, som åvila inspektörerna såsom specialinspektörer inom yrkesinspektionen.

Jag övergår nu till att redogöra för löneregleringskommitténs föreliggande förslag.

*1902 års löne-
reglerings-
kommitté.*

Kommittén har till en början anført, att kommittén vid fullgörandet av sitt uppdrag i enlighet med de direktiv, som meddelats i fråga om de löneregleringsarbeten, varav kommitténs nu ifrågavarande utlåtande utgjorde ett led, ansett sig icke böra ingå på några organisatoriska spørsmål i avseende å de båda inspektionerna utan allenast, med utgångspunkt från nu gällande organisation, framlägga förslag i fråga om avlöningsförhållandena för befattningshavare vid inspektionerna. Kommittén har förklarat sig därvid förutsätta, att avlöningsreglementet för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, skulle äga tillämpning å nu ifrågavarande tjänstemän.

I fråga om det av kommittén uppgjorda förslaget anför kommittén i huvudsak följande:

*Sprängämnes-
inspektören.*

»För att sprängämnesinspektören må kunna på ett tillfredsställande sätt utföra de uppgifter, som i olika hänseenden åligga honom, erfordras givetvis, att han, såsom ock i gällande instruktion för sprängämnesinspektionens befattningshavare föreskrives, i görligaste mån med uppmärksamhet följer utveckling och tillstånd såväl inom som utom riket beträffande de delar av tekniken och näringslivet, som omfatta handhavandet av explosiva och eldfarliga ämnen.

Några särskilda kompetensfordringar för anställning såsom sprängämnesinspektör finnas visserligen icke i vederbörande instruktion uppställda, men det ligger i sakens natur, att denne befattningshavare måste besitta icke blott djupgående teoretiska insikter inom det kemiskt-tekniska facket utan även en stor praktisk erfarenhet rörande tillverkningen av sprängämnen och dylika varor.

Enligt nu gällande stat åtnjuter sprängämnesinspektören en avlöning av 6,600 kronor, vartill kunna komma två ålderstillägg, vardera å 500 kronor, efter

fem respektive tio år. Därjämte utgår tillfällig löneförbättring med 1,000 kronor för år räknat.

[7.]

Då beträffande sprängämnesinspektören i denna hans egenskap, i olikhet mot vad som gäller i avseende å yrkesinspektör, icke är meddelat något förbud att taga med ekonomisk fördel förenad befattning med sådana företag, som äro underkastade hans tillsyn, torde ifrågavarande befattningshavare hittills hava varit i tillfälle att bereda sig inkomst utöver statsavlöningen genom utövande av konsulterande och annan verksamhet inom området av sin speciella sakkunskap.

Såsom i viss mån av betydelse för bedömandet av den ställning i avlöningshänseende, som må böra tilldelas sprängämnesinspektören, anser sig kommittén först böra till behandling upptaga spörsmålet, huruvida även i avseende å denne befattningshavare böra meddelas bestämmelser i syfte att inskränka hans möjligheter att mot ersättning åtaga sig uppdrag åt enskilda.

Enligt kommitténs förmenande kan det knappast anses principiellt riktigt, att en statstjänsteman, som har att i denna sin egenskap utöva tillsyn över ett enskilt företag, skall kunna hava ett ekonomiskt intresse förbundet med samma företag. Då emellertid sprängämnesinspektören torde få anses besitta särskild erfarenhet inom sitt fackområde, kan det dock i undantagsfall vara lämpligt att industrien må få tillgodogöra sig denna hans erfarenhet, under förutsättning att kommerskollegium prövar så kunna ske utan olägenhet för hans statliga verksamhet och utövar nödig kontroll beträffande de ersättningar, som må av inspektören betingas. Därest denna kommitténs uppfattning godtages, torde föreskrifter i ämnet böra meddelas i form av tillägg till vederbörande författningar, som avse eller beröra sprängämnesinspektörens verksamhet, eller ock genom särskild författning. Den närmare utformningen av förslag till bestämmelser i berörda hänseende torde lämpligen kunna uppdragas åt kommerskollegium.

Under förutsättning att sprängämnesinspektörens möjlighet att åtaga sig enskilda uppdrag sålunda inskränkes samt med hänsyn till omfattningen och den synnerligen farliga beskaffenheten av hans statliga verksamhet, har kommittén ansett sig böra föreslå, att han i lönehänseende placeras i 18:e lönegraden, avdelning B, i löneplanen eller samma lönegrad, som kommittén i sitt den 18 maj 1922 avgivna utlåtande (nr 226) rörande den lokala yrkesinspektionen föreslagit för yrkesinspektörerna.

Lika litet som i fråga om sprängämnesinspektören äro särskilda kompetensfordringar stadgade beträffande de elektriska inspektörerna. Men även i avseende å dessa senare måste självfallet fordras högre teoretisk fackutbildning samt erforderlig praktisk utbildning. Enligt instruktionen åligger det tillika befattningshavare vid ifrågavarande inspektion att i görligaste mån med uppmärksamhet följa starkströmsteknikens utveckling samt de åtgärder, som inom och utom riket vidtagas för befrämjande av dess praktiska tillämpning och av skydd mot de med sådana anläggningar förenade faror.

I egenskap av tillsynsman över sådana elektriska anläggningar, till vilkas utförande fordras Konungens tillstånd, må enligt gällande bestämmelser inspektör icke för egen eller annans räkning mot ersättning utöva verksamhet såsom rådgivare rörande elektriska anläggningar, varom här är fråga, därest ej beträffande

*Inspektörer
över elektriska
anläggningar
för belysning
eller arbets-
överföring.*

[7.] anläggning, som ej står under hans tillsyn, kommerskollegium för särskilt fall, då sådant prövas kunna ske utan men för tjänsten, meddelar eftergift. Ej heller må tillsyningsman åtaga sig sådana anläggningars utförande eller driva fabrik eller idka annat industriellt yrke eller i dem hava del eller anställning, för så vitt de avse tillverkning av materiel för elektriska anläggningar av omhandlade slag.

Den lokala inspektionen över elektriska anläggningar utövas i allmänhet av de ifrågavarande inspektörerna ävensom av förenämnde överinspektör i deras egenskap av särskilt förordnade tillsyningsmän. Den starka utveckling, som elektrifieringen inom landet särskilt under senare år erhållit, samt det nära samband, som råder mellan kommerskollegii elektriska sektion och lokalinspektionen, ävensom det förhållandet att samtliga inspektörer äro placerade i Stockholm hava föranlett, att inspektionen över elektriska anläggningar i viss mån fått en annan karaktär än som ursprungligen torde hava varit avsedd. Inspektörerna hava sålunda blivit alltmera knutna vid centralmyndigheten samt avsyningar och dylika förrättningar i ej ringa omfattning måst anförtros åt andra utom inspektionen stående personer.

Utan att vilja ingå på frågan huruvida den organisation av inspektionen, som sålunda blivit rådande, är den för ändamålet lämpligaste, har kommittén utgått från för handen varande förhållanden vid överbägandet av den placering i lönehänseende, som må böra tillkomma de elektriska inspektörerna.

Kommittén har därvid trott sig finna, att ifrågavarande inspektörers tjänsteställning icke kan fullt jämföras med yrkesinspektörernas, med vilka de hittills ansetts böra likställas i avlöningshänseende. Då härtill kommer, att överinspektören, tillika byrådirektör, inom kommerskollegii elektriska sektion, under vilken tjänsteman inspektörerna närmast lyda, är placerad i 19:e lönegraden, har kommittén ansett inspektörerna icke böra hänföras till högre lönegrad än den 17:e inom avdelningen B i löneplanen.

*Icke-ordinarie
personal inom
sprängämnes-
inspektionen
och elektriska
inspektionen.*

Inom sprängämnesinspektionen finnes för närvarande icke någon extra befattningshavare, men har riksdagen för anställande av en assistent å nämnda inspektion beslutat anvisande av ett anslag å extra stat för förra halvåret 1923. Vid den elektriska inspektionen äro sedan några år tillbaka anställda två assistenter med avlöning av anslag å extra stat.

Ehuru anledningar icke torde saknas till ombildning av ifrågavarande icke-ordinarie befattningar till ordinarie tjänster, har dock kommittén, såsom redan antytts, icke ansett sig böra föreslå någon dylik ändring i organisatoriskt hänseende. Vid beräklandet av de för ifrågavarande ändamål avsedda extra anslagens belopp torde emellertid avlöningarna till nämnda icke-ordinarie befattningshavare böra avpassas i lämpligt förhållande till andra motsvarande tjänstemän, exempelvis assistenter inom den lokala yrkesinspektionen.

Semester.

Enligt hittills gällande bestämmelser hava varken sprängämnesinspektören eller inspektörerna för elektriska anläggningar haft rätt till semester.

Därest bestämmelserna i det nya avlöningsreglementet tillämpas å ifrågavarande tjänstemän, skulle dessa bliva berättigade till semester i den omfattning, 21 § i avlöningsreglementet angiver. Enligt nämnda paragraf fordras emellertid för rätt att åtnjuta semester, att detta kan ske utan hinder för göromålen behöriga gång. Härför torde i allmänhet erfordras, att lämplig vikarie kan erhållas för den

semesterledige eller att denne eljest åliggande arbetsuppgifter kuma bestridas av annan befattningshavare.

Vad inspektörerna för elektriska anläggningar beträffar, torde i regeln låta sig göra att såsom vikarie förordna ordinarie eller extra tjänsteman inom kommerskollegii industribyrås elektriska sektion eller, i den mån tillgång finnes till extra assistent vid den elektriska inspektionen, sådan befattningshavare.

Vidkommande åter sprängämnesinspektören torde möjligheten för honom att erhålla semester bliva så gott som undantagslöst beroende på, huruvida vid sprängämnesinspektionen finnes anställd någon extra assistent eller ej.

Enligt vad som framgår av 2 § i avlöningsreglementet för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, skola jämte avlöningsreglementets stadganden kunna för tjänstemän vid vissa verk gälla *särskilda* av Kungl. Maj:t och riksdagen beslutade avlöningsbestämmelser. Vad beträffar sprängämnesinspektören och inspektörerna för elektriska anläggningar, erfordras enligt kommitténs mening, att vissa sådana bestämmelser varda meddelade.

*Särskilda
avlönings-
bestämmelser
m. m.*

I anslutning till vad kommittén i det föregående anför, torde såsom särskild avlöningsbestämmelse för befattningshavare vid sprängämnesinspektionen böra föreskrivas, att sådan befattningshavare skall vara underkastad i särskild ordning meddelade bestämmelser rörande förbud att för egen eller annans räkning driva eller hava del eller anställning i vissa företag eller för sådant företag åtaga sig uppgdrag mot ersättning.

I 55 § av stadgan den 31 december 1902 om elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöverföring, sådan samma paragraf lyder enligt kungörelse den 31 december 1919, är, såsom förut antytts, meddelat förbud för tillsyningsman över dylika anläggningar att utöva viss enskild verksamhet.

En särskild avlöningsbestämmelse, motsvarande den som föreslagits beträffande befattningshavare vid sprängämnesinspektionen, torde i anslutning till nyssberörda föreskrift i stadgan om elektriska anläggningar böra meddelas i avseende å befattningshavare vid inspektionen över elektriska anläggningar.

Beträffande de verk, å vilka avlöningsreglementet den 22 juni 1921 blivit tillämpligt från och med ingången av år 1922, har i fråga om anordning vid övergång till efterskottsutbetalning av hela avlöningen meddelats särskild övergångsbestämmelse. En motsvarande anordning skulle givetvis bliva erforderlig beträffande ordinarie befattningshavare vid sprängämnesinspektionen och inspektionen över elektriska anläggningar till följd av det nya avlöningssystemets tillämpning å dem; och torde riksdagens medgivande i sådant hänseende böra äskas.

De särskilda övergångsbestämmelser i övrigt, som erfordras beträffande nu ifrågakarande befattningshavare, torde Kungl. Maj:t vara i tillfälle att själv meddela på grund av riksdagens medgivande i sådant hänseende i sammanhang med antagandet år 1921 av avlöningsreglementet för statsdepartement med flera verk.

I gällande riksstat är under tionde huvudtiteln särskilt för sprängämnesinspektionen och särskilt för inspektionen över elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöverföring uppfört ordinarie anslag, från vilket, jämlikt vederbörande avlöningsstat, utgå avlöningar — frånsett ålderstillägg, vilka utgå av det under samma huvudtitel uppförda gemensamma förslagsanslaget till ålderstillägg — till ordinarie tjänstemän samt vikariatsersättningar.

Stater.

[7.]

Därest, såsom avsett är, det nya avlöningsreglementet skulle vinna tillämpning å befattningshavare vid ifrågavarande särskilda inspektioner, betingas därav förändrad uppställning av staterna för inspektionerna. Därvid bör, i den mån och på sätt ske kan, beaktas de allmänna grunder, som finnas angivna i kommitténs betänkande delen LXII, sid. 130—133.

Sålunda skulle kostnaderna för avlöningar till ordinarie befattningshavare vid vardera inspektionen angivas i *en* anslagspost, varifrån jämväl skulle bestridas de i lönerna ingående belopp, som motsvara nuvarande ålderstillägg. Anslagsposten i fråga skulle erhålla förslagsanslags natur.

Därjämte bör för vardera inspektionen uppföras en särskild anslagspost till vikariatsersättningar, vilken jämväl torde böra betecknas såsom förslagsanslag.

Såsom redan förut framhållits, har kommittén icke beträffande någondra inspektionen föreslagit upptagande å ordinarie stat av någon anslagspost för bestridande av avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare, utan skulle sådana fortfarande avlönas av anslag å extra stat.

I enlighet med ovan angivna grunder får kommittén framlägga följande förslag till ordinarie stater för sprängämnesinspektionen och för inspektionen över elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöverföring:

Sprängämnesinspektionen.

Avlöning till den ordinarie tjänstemannen, <i>förslagsanslag</i>	kronor 10,500
Vikariatsersättning, <i>förslagsanslag</i>	» 1,000

Summa *förslagsanslag* kronor 11,500.

Inspektionen över elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöverföring.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsanslag</i>	kronor 30,100
Vikariatsersättningar, <i>förslagsanslag</i>	» 1,400

Summa *förslagsanslag* kronor 31,500.

Kostnads-
beräkningar.

Till ledning vid bedömandet av de kostnadsökningar, som tillämpning av kommitténs förevarande förslag till lönereglering för ordinarie befattningshavare vid de ifrågavarande inspektionerna skulle medföra, må anföras nedanstående uppgifter.

För år 1922 är för *sprängämnesinspektionen* i riksstaten uppfört ett ordinarie anslag å

kronor 7,600.

Läggas härtil de efter förhållandena år 1921 beräknade kostnaderna för

<i>dels</i> ålderstillägg för sprängämnesinspektören	» 1,000
<i>dels</i> ock tillfällig löneförbättring för samme tjänsteman	» 1,000,

erhålles en totalsumma av kronor 9,600.

Den av kommittén föreslagna staten för sprängämnesinspektionen slutar å ett sammanlagt belopp av

» 11,500.

Oberäknat den kostnadsökning, som under första budgetåret för den nya statens tillämpning föranledes av löneökningen vid efterskottsutbetalning av hela avlöningen, skulle kommitténs förslag beträffande sprängämnesinspektionen sålunda kunna anses medföra en merkostnad av

» 1,900.

[7.]

För år 1922 är för *inspektionen över elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöverföring* i riksstaten uppfört ett ordinarie anslag å kronor 20,800.

Läggas härtill de efter förhållandena år 1921 beräknade kostnaderna för

dels ålderstillägg för ordinarie tjänstemän » 2,000

dels ock tillfällig löneförbättring för ordinarie tjänstemän » 3,000,

erhålles en totalsumma av kronor 25,800.

Den av kommittén föreslagna staten för inspektionen över elektriska anläggningar slutar å ett sammanlagt belopp av » 31,500.

Oberäknat den kostnadsökning, som under första budgetåret för den nya statens tillämpning föranledes av löneökningen vid efter-skottsutbetalning av hela avlöningen, skulle kommitténs förslag beträffande inspektionen över elektriska anläggningar sålunda kunna anses medföra en merkostnad av » 5,700.

Vidkommande ovan intagna beräkningar i avseende å de särskilda inspektionerna är emellertid att märka, hurusom hänsyn ej tagits till dyrtidstillägg och de bestämmelser, i utjämningssyfte, som av riksdagen vidtagits beträffande dyrtidstillägg för befattningshavare vid nyreglerade och dyrtidstillägg för befattningshavare vid icke nyreglerade verk.»

Kommitténs utlåtande utmynnar i en hemställan, avfattad i enlighet med de förslag, för vilka jag ovan redogjort.

I särskilda den 23 oktober och den 16 november 1922 dagtecknade skrifter hava sedermera ordföranden i svenska teknologföreningens avdelning för elektroteknik civilingenjören J. Mörner m. fl. personer på anförda skäl hemställt, att de elektriska inspektörerna måtte placeras i åtminstone samma lönegrad, som av löneregleringskommittén föreslagits för yrkesinspektörerna.

*Inkomna
skrifter från
civilingen-
jören J.
Mörner m. fl.*

Vidare hava de tre elektriska inspektörerna i en till Kungl. Maj:t inkommen skrift hemställt, att Kungl. Maj:t ville i sitt förslag till löne-reglering för dem hänföra dem till 18:de lönegraden.

Slutligen har elektrifieringskommitténs subkommitté i en den 30 november 1922 avlåten skrivelse gjort enahanda framställning.

För egen del förordar jag godtagande i oförändrat skick av de av löneregleringskommittén framlagda förslagen till avlöningsstater och tjänsteförteckningar för sprängämnesinspektionen och inspektionen över elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöverföring. De av kommittén beträffande befattningshavarna vid nämnda inspektioner förordade särskilda avlöningsbestämmelser hava icke heller givit mig an-
Bihang till riksdagens protokoll 1923. 1 saml.

*Departements-
chefen.*

[7.] ledning till annan erinran, än att en mindre jämkning av formell natur synes mig böra vidtagas.

I avseende å övergången till de nya avlöningsbestämmelserna torde det, såsom kommittén jämväl hemställt, vara nödvändigt att meddela vissa närmare föreskrifter i överensstämmelse med vad som ägt rum vid de under åren 1921 och 1922 beslutade lönereglerna för statsdepartementen och vissa andra verk. Jag biträder vad lönereglerngskommittén därutinnan föreslagit.

Beträffande de å extra stat för närvarande hos inspektionerna anställda assistenterna, en vid sprängämnesinspektionen och två vid elektriska inspektionen, har kommittén, såsom redan antytts, visserligen förklarat, att kommittén funnit anledningar icke saknas till ombildning av ifrågavarande befattningar till ordinarie tjänster, men har kommittén likväl icke ansett sig böra föreslå någon dylik ändring i organisatoriskt häuseende.

Då icke heller jag anser mig nu böra göra någon framställning i förberörda syfte, men oavvisligt behov av ifrågavarande assistentbefattningar alltjämt föreligger, torde extra anslagsmedel fortfarande böra för ändamålet äskas. Härvid bör, på sätt lönereglerngskommittén antytt, iakttagas, att i samband med lönereglerngen för inspektionernas ordinarie personal assistentarvodena omräknas efter de allmänna grunder, som gälla beträffande avlöningar åt befattningshavare å extra stat i de verk och institutioner, som redan undergått lönereglerng. Kommittén har för sin del förutsatt, att ovannämnda assistenttjänster skulle hänföras till samma lönegrad, som kommittén föreslagit för de å ordinarie stat uppförda manliga assistenterna inom den lokala yrkesinspektionen, d. v. s. den trettonde. Med hänsyn till de assistenterna nu tillkommande avlöningsförmånerna, respektive 4,000 kronor för assistent vid yrkesinspektionen och 3,900 kronor för ovannämnda å extra stat anställda assistenter, har jag för min del intet att häremot erinra. I överensstämmelse med de grunder, som gälla i fråga om beräkandet av avlöningar åt å extra stat uppförda befattningshavare i nyreglerade verk, skulle alltså begynnelseavlöningen till nu ifrågavarande assistenter utgå efter den löneklass, som ligger närmast under begynnelseavlöningen för de till trettonde lönegraden hörande ordinarie befattningshavare, eller med 6,048 kronor till en var av dem. För assistenten å sprängämnesinspektionen torde alltså böra beräknas ett anslag å nämnda belopp samt för de båda assistenterna å elektriska inspektionen ett anslag å tillhoppa 12,096 kronor. Härvid är att märka, att eventuellt erforderliga medel för beredande av en första avlöningsförhöjning åt sistnämnda båda be-

fattningshavare — vilka hava så lång tjänstetid, att dylik avlöningsförhöjning för dem kan ifrågakomma — lära böra utgå från det under sjunde huvudtiteln äskade allmänna anslaget till beredande av medel till avlöningsförhöjningar åt befattningshavare å extra stat.

[7.]

Under åberopande av vad jag sålunda anfört och med tillkännagivande att jag under nästpåföljande punkter skall göra framställning om äskande av dels det extra anslag, som kräves för avlöande av en assistent å sprängämnesinspektionen, dels ock de ordinarie och extra anslag, som erfordras för inspektionen över elektriska anläggningar, får jag nu, beträffande den ordinarie staten för sprängämnesinspektionen och vad därmed sammanhänger, hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels förklara, att avlöningsreglementet för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, skall från och med den 1 juli 1923 äga tillämpning å befattningshavare vid sprängämnesinspektionen;

dels besluta, att uti den till samma reglemente hörande tjänsteförteckningen må under tionde huvudtiteln införas följande:

— — — — —

Sprängämnesinspektionen.

Sprängämnesinspektören..... B 18;

dels bestämma antalet av de i tjänsteförteckningen upptagna ordinarie befattningshavare vid sprängämnesinspektionen på följande sätt:

Befattningshavare	Avlöningsgrad
1 sprängämnesinspektör.....	B 18;

dels fastställa ovan av mig förordade förslag till stat för sprängämnesinspektionen att tillämpas från och med den 1 juli 1923;

dels besluta följande särskilda bestämmelse att från och med den 1 juli 1923 lända till efterrättelse beträffande befattningshavare vid sprängämnesinspektionen:

tjänsteman vid sprängämnesinspektionen skall vara underkastad de bestämmelser, som i särskild ord-

[7.]

ning äro eller varda meddelade, rörande förbud att för egen eller annans räkning driva eller hava del eller anställning i vissa företag eller för sådant företag åtaga sig uppdrag mot ersättning;

dels besluta, att till sprängämnesinspektören, som enligt hittills gällande bestämmelser ägt uppbära viss del av avlöningen — såväl i stat upptagen avlöning som tillfällig löneförbättring — i förskott, skall vid ingången av juli månad 1923 på statsverkets bekostnad utbetalas ett belopp, motsvarande vad han skulle hava i förskott uppburit för juli månad 1923, om de dittillsvarande avlöningsbestämmelserna då fortfarande varit gällande;

dels medgiva, att kostnaderna för berörda övergångsanordning må bestridas av den i sprängämnesinspektionens stat upptagna anslagsposten till avlöning till den ordinarie tjänstemannen;

dels förklara, att övriga av riksdagen i dess skriftelse den 22 februari 1921, nr 55, lämnade medgivanden i anledning av den av riksdagen då beslutade löne-regleringen för statsdepartement m. fl. verk må i tillämpliga delar gälla även beträffande sprängämnesinspektionen;

dels ock under riksstatens tionde huvudtitel, med uteslutande av det under rubriken sprängämnesinspektionen uppförda ordinarie bestämda anslaget, under samma rubrik uppföra ett *ordinarie* förslagsanslag å kronor 11,500.

6. Arvode åt en assistent.

[8.] Under åberopande av vad jag under nästföregående punkt anför
 Arvode åt en i fråga om beredande av medel till arvode åt en assistent vid spräng-
 assistent. ämnesinspektionen, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riks-
 (extra anslag.) dagen

att till arvode åt en assistent vid sprängämnesinspektionen för budgetåret 1923—1924 anvisa ett *extra* anslag av kronor 6,048.

Inspektionen över elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöverföring.

7. Inspektionen.

Under åberopande av vad jag vid behandlingen av sprängämnesinspektionens anslagsbehov anfört i fråga om ny definitiv lönereglering för ordinarie tjänstemän vid inspektionen över elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöverföring, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

[9.]
Inspektionen.
(ordinarie
anslag.)

dels förklara, att avlöningsreglementet för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, skall från och med den 1 juli 1923 äga tillämpning å befattningshavare vid inspektionen över elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöverföring;

dels besluta, att uti den till samma reglemente hörande tjänsteförteckningen må under tionde huvudtiteln införas följande:

Inspektionen över elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöverföring.

Inspektör B 17;

dels bestämma antalet av de i tjänsteförteckningen upptagna ordinarie befattningshavare vid inspektionen över elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöverföring på följande sätt:

Befattningshavare	Avlöningsgrad
3 inspektörer	 B 17;

dels fastställa ovan av mig förordade förslag till stat för inspektionen över elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöverföring att tillämpas från och med den 1 juli 1923;

dels besluta följande särskilda bestämmelse att från och med den 1 juli 1923 lända till efterrättelse beträffande befattningshavare vid inspektionen över elek-

[9.]

triska anläggningar för belysning eller arbetsöverföring:

tjänsteman vid inspektionen över elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöverföring skall vara underkastad de bestämmelser, som i särskild ordning äro eller varda meddelade, rörande förbud att för egen eller annans räkning driva eller hava del eller anställning i vissa företag eller för sådant företag åtaga sig uppdrag mot ersättning;

dels besluta, att, där ordinarie tjänsteman vid inspektionen över elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöverföring enligt hittills gällande bestämmelser ägt uppbära någon del av avlöningen — såväl i stat upptagen avlöning som tillfällig löneförbättring — i förskott, vid ingången av juli månad 1923 till honom skall på statsverkets bekostnad utbetalas ett belopp, motsvarande vad tjänstemannen skulle hava i den befattning, han vid utgången av juni månad 1923 innehar, i förskott uppburit för juli månad 1923, om de dittillsvarande avlöningsbestämmelserna då fortfarande varit gällande;

dels medgiva, att kostnaderna för berörda övergångsanordning må bestridas av den i staten för inspektionen över elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöverföring upptagna anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän;

dels förklara, att övriga av riksdagen i dess skrivelse den 22 februari 1921, nr 55, lämnade medgivanden i anledning av den av riksdagen då beslutade löneregleringen för statsdepartement m. fl. verk må i tillämpliga delar gälla även beträffande inspektionen över elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöverföring;

dels ock under riksstatens tionde huvudtitel, med uteslutande av det under rubriken inspektionen över elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöverföring uppförda ordinarie bestämda anslaget, under samma rubrik uppföra ett *ordinarie* förslagsanslag å kronor 31,500.

8. Arvoden åt två assistenter.

Under åberopande av vad jag vid behandlingen av sprängämnesinspektionens anslagsbehov anført i fråga om beredande av medel till arvoden åt två assistenter vid inspektionen över elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöverföring, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

[10.]
Arvoden åt
två assisten-
ter.
(extra anslag.)

att till arvoden åt två assistenter vid inspektionen över elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöverföring för budgetåret 1923—1924 anvisa ett extra anslag av kronor 12,096.

Förhandskontroll å fartygs sjövärdighet.

9. Förhandskontroll å fartygs sjövärdighet.

Till anordnande av förhandskontroll å fartygs sjövärdighet har riksdagen å extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 beviljat ett förslagsanslag å högst 117,200 kronor att användas enligt i huvudsak följande fördelning:

[11.]
Förhandskon-
troll å fartygs
sjövärdighet.
(extra anslag.)

Arvoden till 6 förste fartygsinspektörer å 2,975 kronor	kronor 17,850
» » 18 andre » å 1,800 » »	32,400
Ortstillägg till i Stockholm stationerade fartygsinspektörer, andre fartygsinspektören i Luleå och andre fartygsinspektören i Umeå...	» 800
Rese- och traktamentsersättning till fartygsinspektörerna	» 35,000
Ersättning för skrivmaterialier, lokalhyra och andra kontorskostnader åt fartygsinspektörerna, kostnaderna för överdragskostymer inberäknade	» 14,350
Ersättning till skrivhjälp åt fartygsinspektörerna	» 5,600
» » vikarier för » »	» 1,500
Sakkunniga biträden vid förrättningar inom Sverige	» 1,000
Ersättning för sakkunnig extra arbetshjälp	» 8,700

Summa kronor 117,200.

De i ovanstående specifikation upptagna anslagsposter utgöra, med undantag av posterna till rese- och traktamentsersättning för fartygsinspektörerna och till ersättning för skrivmaterialier, lokalhyra m. m.,

- [11.] av vilka den förra avsevärt sänkts och den senare något höjts, halva beloppen av de för år 1922 för motsvarande ändamål av riksdagen å extra stat anvisade anslagsposter.

*Kommers-
kollegium.*

I skrivelse den 29 augusti 1922 har nu kommerskollegium utlåtit sig rörande de anslagsbelopp, som — under förutsättning att framställning om uppförande å ordinarie stat av de lokala organen för förhandskontroll å fartygs sjövärdighet icke komme att avlätas till innevarande års riksdag — vore för uppehållande av den lokala fartygsinspektionens verksamhet erforderliga för budgetåret 1923—1924.

I kollegii i sådant avseende nu avgivna förslag upptages för nämnda budgetår flertalet av de i anslaget för tiden 1 januari—30 juni 1923 ingående posterna med dubbla beloppet.

Beträffande de poster, vilka avses skola ingå i anslaget annorledes än fördubblade, anföres i huvudsak följande.

*Rese- och
traktaments-
ersättning.*

Till rese- och traktamentsersättning för fartygsinspektörerna — inklusive de extra funktionärerna — hade för år 1922 varit avsett ett belopp av 83,100 kronor. Vid kollegii beräkning av anslag till den lokala fartygsinspektionen för tiden 1 januari—30 juni 1923 hade av nämnda belopp, som beräknats erforderligt även för hela året 1923, 50,000 kronor beräknats böra avses för första hälften av samma år. Denna post hade emellertid av riksdagen, i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag, upptagits med ett till 35,000 kronor nedsatt belopp. Med vidtagande av motsvarande minskning i ovanberörda för helt år beräknade belopp, 83,100 kronor, borde denna anslagspost för nu ifrågasvarande budgetår upptagas med 58,170 kronor.

*Ersättning
till skriv-
materialier
m. m.*

Denna post hade i anslaget för år 1922 upptagits med 28,650 kronor, av vilket belopp, med beräkning av 600 kronor för envar av 24 fartygsinspektörer, 14,400 kronor utgjorde expensmedel och återstoden, 14,250 kronor, medel till lokalhyror. Till enahanda ändamål hade för hela året 1923 av kollegium beräknats en sammanlagd summa av 33,000 kronor. Häri hade expensmedlen ingått med oförändrat belopp, 14,400 kronor, medan kostnaderna för lokalhyror med en förhöjning av 4,350 kronor upptagits till 18,600 kronor. Rörande denna ökning hade kollegium anfört, hurusom för en hel del av ifrågasvarande befattningshavare hyrorna för tjänstelokaler väsentligt stegrats. Uti ett vart av de inträffade fallen av hyresförhöjning hade andra lämpliga kontorslokaler på orten ej stått till buds, i följd varav den begärda höjningen ej kunnat undvikas. Mot den sålunda ifrågasatta ökningen av medlen till lokalhyror hade Kungl.

Maj:t icke funnit skäl till erinran. I sin skrivelse den 3 juni 1922, nr 10 A, hade emellertid riksdagen anmält, att, enligt vad riksdagens vederbörande utskott inhämtat, de hyror, som i vissa fall ifrågasatts, måste betraktas såsom oskäligt höga, och att riksdagen — som i övrigt icke haft något att erinra mot Kungl. Maj:ts framställning i fråga om anslaget för tiden 1 januari—30 juni 1923 till anordnande av förhandskontroll å fartygs sjövärdighet — fördenskull på denna punkt ansetten jämkning nedåt av det begärda anslagsbeloppet vara möjlig. Riksdagen hade på grund därav nedsatt anslagets slutsumma med 2,150 kronor. Nu ifrågavarande post hade alltså i anslaget för nämnda budgetperiod upptagits med inalles 14,350 kronor, därav 7,200 kronor utgjorde expensmedel och 7,150 kronor medel till lokalhyror.

För utrönande, huruvida i och för anslagsberäkningen för budgetåret 1923—1924 möjlighet föreläge att ytterligare nedbringa de till lokalhyra avsedda medlen, hade kollegium anmodat vederbörande fartygsinspektörer att verkställa noggrann undersökning därutinnan. Därvid hade befunnits, att en nedsättning borde kunna ske till samma belopp som det för år 1922 avsedda eller 14,250 kronor. Totalsumman av nu ifrågavarande anslagspost borde alltså upptagas med 28,650 kronor (14,400 + 14,250).

Till skrivhjälp åt fartygsinspektörerna vore i anslaget för tiden 1 januari—30 juni 1923 beräknat ett belopp av 5,600 kronor, motsvarande hälften av samma post i 1922 års anslag, 11,200 kronor. Med dessa medel bestredes kostnaderna för ett kvinnligt biträde å huvudstationen i vart och ett av de sex fartygsinspektionsdistrikten samt för ytterligare ett dylikt biträde å huvudstationen i vardera av Stockholms och Göteborgs distrikt. För nu ifrågavarande budgetår erfordrades utöver förberörda summa ytterligare ett belopp av 1,350 kronor för anställande av ett nytt skrivbiträde å huvudstationen i Sundsvalls distrikt. En dylik ökning av skrivhjälp å denna station syntes nämligen icke längre kunna undvikas på grund av det omfång, skrivgöromålen å stationen till följd av det stora antalet förrättningar i distriktet numera vunnit. Till skrivhjälp åt fartygsinspektörerna under budgetåret borde alltså beräknas ett belopp av 12,550 kronor (11,200 + 1,350).

Ersättning
till skriv-
hjälp.

I detta sammanhang ber jag att få nämna, att de s. k. skeppstjänstkommitterade i skrivelse till Kungl. Maj:t den 7 december 1922 framlagt resultatet av en av kommitterade verkställd utredning angående behovet av särskilda tillsyningsmän för övervakande av fartygs

Skeppstjänst-
kommitterade.

- [11.] lastningsförhållanden. I skrivelsen hava kommitterade konstaterat behövligheten av särskilda åtgärders vidtagande för åstadkommande av en förbättrad lastningskontroll, men avstyrkt anställande av särskilda tillsyningsmän för sådant ändamål. I stället hava kommitterade angivit en utökning av fartygsinspektörernas antal såsom det kraftigaste medlet i sådant syfte ävensom framhållit, att, om ej den statsfinansiella situationen gjort dylikt utsiktslöst, kommitterade ej skulle hava underlåtit att föreslå viss sådan utökning. Nu hava kommitterade inskränkt sig till att framlägga förslag till vissa ändringar i och tillägg till gällande sjöfartssäkerhetslagstiftning ävensom till vissa anordningar beträffande tillsynsarbetets planläggning och inspektionspersonalens organisation, åsyftande att bereda större möjligheter att insätta vederbörande befattningshavare i det arbete och å den ort, där han för tillfället bäst behöves. I samband därmed hava kommitterade hemställt, bland annat, att anslagsposten till rese- och traktamentsersättning till fartygsinspektörerna — inklusive de extra funktionärerna — för budgetåret 1923—1924 måtte ökas med 5,000 kronor.

I anledning av remiss har kommerskollegium, som ännu ej yttrat sig över ovanberörda författningsförslag och vad därmed står i samband, i utlåtande den 12 december 1922 förklarat sig icke hava något att erinra mot den begärda anslagsökningen, därvid collegium emellertid samtidigt framhållit, att, då inspektörernas tid för närvarande ej medgäve någon nämnvärd ökning av antalet tjänsteresor, även om för sådant ändamål ytterligare medel bleve tillgängliga, anslagsökningen enligt collegii mening knappast komme, med inspektionskårens nuvarande begränsade numerär, att medföra någon mera effektiv lastningskontroll.

*Departementss-
chefen.*

Av skäl, för vilka jag redan vid behandlingen av det ordinarie anslaget till kommerskollegium närmare redogjort, anser jag mig icke nu böra framlägga förslag om de lokala fartygsinspektionsorganens överförande å ordinarie stat. Även för budgetåret 1923—1924 lära sålunda för uppehållande av den lokala fartygskontrollen böra beredas extra anslagsmedel. Vid beräkningen av det anslagsbelopp, som för ändamålet bör av riksdagen äskas, har jag givetvis, med hänsyn till de betydande kostnader, som ifrågavarande statskontroll under de senast förflutna åren dragit, ansett mig böra taga i allvarligt övervägande, huruvida icke genom personalindragningar även på detta område av statsförvaltningen minskning av statsutgifterna skulle kunna åstadkommas. Emellertid förhåller det sig, som bekant, så, att på grund av vissa under sistförflutna höst inträffade, allmänt kända omständigheter krav från olika håll rests på, att

för vinnande av större effektivitet i kontrollen särskilt beträffande fartygs lastning inspektionspersonalen borde i stället för att minskas fastmer ytterligare förstärkas. Ehuru jag för egen del är av den uppfattningen, att den ökning av sjöfartssäkerheten, som på här ifrågasättande väg står att vinna, svårligen kan, om den skall bli av någon verklig betydelse, åstadkommas utan en så avsevärd ökning av personalkostnaderna, att den icke under nuvarande statsfinansiella situation kan ifrågasättas, anser jag det å andra sidan icke vara försvarligt att, såsom förhållandena på ifrågasatt område utvecklat sig, genom en indragning av nu förefintlig inspektionspersonal minska effektiviteten av den ur säkerhetssynpunkt dock högst betydelsefulla kontroll, som redan med nuvarande resurser från statsmakternas sida utövas. Jag anser mig hava så mycket större anledning att icke nu föreslå någon ändring i inspektionspersonalens antal, som, på sätt jag förut anfört, den lagstiftning, som utgör grunden för fartygsinspektionens verksamhet, sjösäkerhetslagstiftningen, för närvarande är föremål för en ingående revision, vars avslutande utgör förutsättningen för ett allsidigt bedömande av inspektionens framtida arbetsuppgifter och personalbehov.

Detta hindrar emellertid icke, att vissa jämkningar i besparingssyfte synas mig kunna vidtagas i de av kommerskollegium för budgetåret 1923—1924 i nu ifrågasatt hänseende framställda anslagsäskandena. Till en början kan jag sålunda icke biträda kommerskollegii förslag om inrättande av en ny skrivbiträdesbefattning i Sundsvall. Vidare synes mig det till expensmedel åt envar av de 24 fartygsinspektörerna och de 4 extra funktionärerna beräknade beloppet, 600 kronor, skäligen böra nedsättas till 500 kronor, varigenom en minskning av respektive 2,400 och 400 kronor skulle vinnas i de till skrivmaterialier, lokalhyra m. m. samt till sakkunnig extra arbetshjälp avsedda anslagsposterna. Slutligen torde anslagsposterna till ersättning åt vikarier för fartygsinspektörerna samt till sakkunniga biträden vid förrättningar inom Sverige, nu respektive 3,000 och 2,000 kronor för år, kunna minskas till respektive 2,000 och 1,000 kronor.

Vidkommande ovan omförmälda, av skeppstjänstkommitterade avgivna förslag är jag med kommitterade ense om önskvärdheten av, att genom lagstiftningsåtgärder och anordningar av organisatorisk natur effektiviteten av kontrollen rörande fartygs lastningsförhållanden i möjligaste mån ökas. Jag har också för avsikt att, sedan yttrande i ämnet av kommerskollegium avgivits, återkomma till kommitterades förslag i denna del. Den av kommitterade begärda ökningen av anslagsposten till rese- och traktamentsersättning för fartygsinspektörerna kan jag

- [11.] emellertid icke tillstyrka, då jag är av den uppfattningen att, även med viss omläggning av fartygsinspektionens arbetssätt, det av kommerskollegium ursprungligen till rese- och traktamentskostnader äskade beloppet, 58,170 kronor, bör vara för ändamålet tillräckligt.

För budgetåret 1923—1924 skulle alltså beräkningen av anslagsbehovet för den lokala fartygskontrollen ställa sig sålunda:

Arvoden till 6 förste fartygsinspektörer à 5,950 kronor	kronor	35,700
» » 18 andre » à 3,600 »	»	64,800
Ortstillägg till i Stockholm stationerade fartygsinspektörer, andre fartygsinspektören i Luleå och andre fartygsinspektören i Umeå	»	1,600
Rese- och traktamentsersättning till fartygsinspektörerna	»	58,170
Ersättning för skrivmaterialier, lokalhyra och andra kontorskostnader åt fartygsinspektörerna, kostnaderna för överdragskostymer inberäknade	»	26,250
Ersättning till skrivhjälp åt fartygsinspektörerna	»	11,200
Ersättning till vikarier för fartygsinspektörerna	»	2,000
Sakkunniga biträden vid förrättningar inom Sverige	»	1,000
Ersättning för sakkunnig extra arbetshjälp	»	17,000

Summa kronor 217,720.

Detta belopp understiger med 29,730 kronor det å riksstaten för år 1922 för enahanda ändamål anvisade anslaget.

De villkor och bestämmelser, som äro gällande för användningen av det nu utgående anslaget, torde böra äga giltighet jämväl för budgetåret 1923—1924.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till anordnande av förhandskontroll å fartygs sjövärdighet, i huvudsaklig överensstämmelse med av mig angivna grunder, för budgetåret 1923—1924 anvisa ett *extra* anslag av kronor 217,720.

Undervisningsanstalter för sjöfart.

10. Navigationsskolorna.

- [12.] Det ordinarie anslaget till navigationsskolorna, för år 1922 178,645 kronor, är i riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 upptaget med 91,400 kronor. Att sistnämnda anslag överstiger hälften av den för navigationsskolorna gällande helårsstaten är beroende därpå, att de av

Navigationsskolorna.
(ordinarie anslag.)

navigationsskolornas verksamhet föranledda utgifterna fördela sig i någon mån olika på årets båda hälfter. [12.]

I skrivelse den 26 augusti 1922 har nu kommerskollegium förklarat sig icke hava anledning ifrågasätta några ändringar i den för navigationsskolorna gällande staten.

I berörda stat finnes upptagen en anslagspost å, för helt år räknat, 9,850 kronor till böckers, undervisningsmateriells och andra inventariers underhåll och förökande samt till utgifter för bränsle, lyshållning m. m. Med hänsyn till de väsentligt stegrade priserna å eldnings- och belysningsmaterialier har emellertid riksdagen, för att bereda ytterligare medel till navigationsskolornas uppvärmning och belysning, beviljat för vart och ett av åren 1918—1920 ett förslagsanslag å högst 21,000 kronor, för år 1921 ett dylikt anslag å högst 18,000 kronor och för år 1922 ett förslagsanslag å högst 5,000 kronor.

Nu har kommerskollegium i en likaledes den 26 augusti 1922 dagtecknad skrivelse hemställt, att även för tiden 1 januari 1923—30 juni 1924 särskilda anslag för nu ifrågavarande ändamål måtte beviljas till ett sammanlagt belopp av 4,500 kronor.

Till stöd för framställningen anför kollegium följande:

»Även för tiden den 1 januari—30 juni 1923 samt budgetåret 1923—1924 torde en förstärkning av det ordinarie anslaget bliva nödvändig. För att kunna fixera storleken av densamma har kollegium från föreståndarne vid navigationsskolorna införskaffat uppgifter å till huru stort belopp medel från förstärkningsanslag för dels tiden den 1 januari—30 juni 1923 dels ock budgetåret 1923—1924 kunde beräknas bliva för vederbörande skola erforderliga.

Av dessa uppgifter, vilka härjämte överlämnas, synes framgå, att för samtliga skolor för nu ifrågavarande ändamål från förstärkningsanslag skulle erfordras för tiden den 1 januari—30 juni 1923 ett sammanlagt belopp av 1,417 kronor 50 öre och för budgetåret 1923—1924 2,682 kronor.

Föreståndarne hava emellertid grundat sina beräkningar dels på ett elevantal, beräknat med hänsyn till den tendens till minskning i elevantalet, som under de senaste åren visat sig, dels därpå att inskrivnings- och terminsavgifter vid skolorna jämväl under läsåret 1923—1924 bestämmas till enahanda belopp som de för innevarande läsår gällande, dels ock på det bränslepris, som å respektive platser för närvarande är gällande.

Med hänsyn till ovissheten om elevantalet vid skolorna under ifrågavarande tidsperioder och om bränslepriserna under samma tid, finner kollegium emellertid försiktigheten bjuda, att anslagen icke sättas lägre än till 1,500 kronor för tiden den 1 januari—30 juni 1923 och till 3,000 kronor för budgetåret 1923—1924.

På grund av vad sålunda anförts får kollegium hemställa, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att till förstärkning av det ordinarie anslaget till navigationsskolorna bevilja dels för tiden den 1 januari—30 juni 1923 å tilläggsstat till riksstaten för samma tid ett förslagsanslag, högst, 1,500 kronor, dels ock å extra stat för budgetåret 1923—1924 ett förslagsanslag, högst, 3,000 kronor.»

[12.]

De vid kommerskollegii sistberörda skrivelse fogade, av föreståndarne för rikets navigationsskolor lämnade uppgifterna angående beräknade inkomster samt utgifter till expenser vid nedannämnda navigationskolor under vårterminen 1923 och läsåret 1923—1924 utvisa följande:

Navigations- skolan i	Inkomster		Utgifter		Brist	
	Vårterminen 1923	Läsåret 1923—1924	Vårterminen 1923	Läsåret 1923 1924	Vårterminen 1923	Läsåret 1923—1924
Stockholm	2,890: —	6,810: —	4,000: —	7,500: —	1,110: —	690: —
Göteborg	—	8,400: —	—	9,000: —	—	600: —
Härnösand	1,580: —	3,400: —	1,887: 50	3,860: —	307: 50	460: —
Kalmar	—	3,313: —	—	3,945: —	—	632: —

För den femte navigationsskolan, den i Malmö, beräknas någon brist icke komma att uppstå.

Departements-
chefen.

Vad först angår det ordinarie anslaget till navigationsskolorna, tillåter jag mig erinra om, att åt särskilda av chefen för ecklesiastikdepartementet enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 3 december 1920 tillkallade sakkunniga uppdragits att verkställa utredning och avgiva förslag rörande ny definitiv lönerreglering för bland annat lärarpersonalen vid navigationsskolorna. Då dessa sakkunniga emellertid, enligt vad jag inhämtat, icke lära hinna slutföra sitt arbete i sådan tid, att någon framställning om definitiv lönerreglering för ifrågavarande lärarpersonal kan avlätas till innevarande års riksdag, torde för tiden den 1 juli 1923—30 juni 1924 anslagsbehovet för navigationsskolorna fortfarande böra beräknas med utgångspunkt från den för skolorna nu gällande staten.

Vidkommande härefter kollegii framställning om beredande av ytterligare medel till navigationsskolornas uppvärmning och belysning framgår ju av de utav föreståndarne för navigationsskolorna lämnade uppgifterna, att, liksom under de närmast förflutna åren, även för tiden 1 januari 1923—30 juni 1924 en brist i det ordinarie anslag, ur vilket värme- och belysningsutgifterna bestridas, lär vara att motse, även om denna brist med ledning av föreståndarnes uppgifter torde kunna uppskattas till något lägre belopp än det, vartill kommerskollegium ansett sig böra upptaga densamma. Ett tilläggsanslag, ungefärligen motsvarande den beräknade sammanlagda bristen, 3,799 kronor 50 öre, lär under sådana omständigheter vara oundgängligen erforderligt. Kommerskollegii förslag om avrundning uppåt av anslaget anser jag mig däremot icke kunna biträda i vidare mån än som erfordras för anslagssummans jämnande till närmaste hela krontal. Anslaget torde, även

till den del, som avser täckande av brist för första halvåret 1923, böra upptagas i riksstaten för budgetåret 1923—1924. Framställning härom skall jag göra under nästpåföljande punkt.

[12.]

Jag hemställer alltså nu, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att å riksstaten upptaga det *ordinarie* anslaget till navigationsskolorna med kronor 178,645.

11. Ytterligare medel för navigationsskolornas uppvärmning och belysning.

Under åberopande av vad jag under nästföregående punkt anfört, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

[13.]

att för beredande av ytterligare medel till navigationsskolornas uppvärmning och belysning under tiden 1 januari 1923—30 juni 1924 å riksstaten för budgetåret 1923—1924 anvisa ett *extra* anslag av kronor 3,800.

Ytterligare medel för navigationsskolornas uppvärmning och belysning.

(extra anslag.)

12. Navigationslärarkursen.

I riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 är det ordinarie reservationsanslaget till navigationslärarkursen, för år 1922 2,200 kronor, upptaget utan angivet belopp.

[14.]

Navigationslärarkursen.

(ordinarie anslag.)

Anledningen till att på denna punkt icke gjordes någon framställning till riksdagen om anslagsäskande var den, att kommerskollegium i skrivelse den 29 augusti 1921 hade anmält, att någon navigationslärarkurs icke skulle komma att anordnas läsåret 1922—1923 samt att å ifrågavarande anslag funnes en avsevärd reservation, vilken komme att till större delen kvarstå disponibel till budgetåret 1923—1924.

I skrivelse den 26 augusti 1922 har nu kommerskollegium, under framhållande att navigationslärarkurs enligt i ämnet gällande bestämmelser skulle anordnas vart annat år och således nästa gång läsåret 1923—1924, tillika uttalat, att kollegium funnit anslag för ifrågavarande ändamål böra för budgetåret 1923—1924 upptagas med sedvanligt belopp.

Då, enligt vad jag sedermera från kollegium under hand inhämtat, å ifrågavarande anslag den 6 oktober 1922 fanns en reservation av 7,466 kronor 14 öre, vilket belopp kommer att till större delen kvarstå

Departementschefen.

- [14.] disponibelt till budgetåret 1923—1924, saknar jag även nu anledning att på denna punkt göra hemställan om anslagsäskande.

Jag tillstyrker alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att å riksstaten för budgetåret 1923—1924 upptaga det *ordinarie* reservationsanslaget till navigationslärarkursen

utan angivet belopp.

13. Ålderstillägg för personalen vid undervisningsanstalterna för sjöfart.

[15.]
*Ålderstillägg
för personalen
vid undervisnings-
anstalterna för
sjöfart.*

I riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 är det ordinarie förslagsanslaget till ålderstillägg för personalen vid undervisningsanstalterna för sjöfart, för år 1922 11,000 kronor, upptaget med halva beloppet eller 5,500 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

(ordinarie
anslag.)

att å riksstaten upptaga det *ordinarie* förslagsanslaget till ålderstillägg för personalen vid undervisningsanstalterna för sjöfart med kronor 11,000.

Skeppsmätningskostnad.

14. Skeppsmätningskostnad.

[16.]
*Skeppsmät-
ningskostnad.*
(ordinarie
anslag.)

I riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 är det ordinarie förslagsanslaget till skeppsmätningskostnad, för år 1922 32,200 kronor, upptaget med halva beloppet eller 16,100 kronor.

I en till Kungl. Maj:t ställd, av kommerskollegium med eget utlåtande den 26 augusti 1922 överlämnad skrift hava nu samtliga skeppsmätningsskontrollörer i riket gjort framställning om åtgärder i syfte, att de i likhet med annan personal inom den civila statsförvaltningen måtte komma i åtnjutande av tillfällig löneförbättring. Kommerskollegium har för egen del biträtt framställningen samt tillika hemställt, att utredning måtte igångsättas rörande lönereglering för skeppsmätningsskontrollörerna.

Berörda framställning har överlämnats till finansdepartementet för att, i vad angår frågan om tillfällig löneförbättring för skeppsmätningsskontrollörerna, tagas under övervägande vid uppgörande av förslag angående dylik löneförbättring under budgetåret 1923—1924 för viss, ännu icke lönereglerad personal inom den civila statsförvaltningen. Först

sedan avgörande i nämnda fråga träffats, lär det böra ifrågakomma att till prövning upptaga spørgsmålet, huruvida utredning bör igångsättas rörande ny definitiv lönereglering för skeppmätningsskontrollörerna.

[16.]

Jag hemställer nu, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att å riksstaten upptaga det *ordinarie* förslagsanslaget till skeppmätningsskostnad med kronor 32,200.

Lots- och fyrväsendet.

15. Lots- och fyrinrättningen.

Å riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 har riksdagen, i enlighet med vad i en till riksdagen avlåten proposition den 10 mars 1922 (nr 181) föreslagits, under rubriken lots- och fyrinrättningen uppfört ett ordinarie förslagsanslag å 3,088,377 kronor.

[17.]

Lots- och fyrinrättningen.

(ordinarie
anslag.)

Från berörda anslag skola bestridas utgifterna för följande stater, nämligen: avlöningsstat för lotsstyrelsen, avlöningsstat för lots- och fyrstaten, övergångs- och indragningsstat för lots- och fyrstaten, pensionsstat för lotsstyrelsen samt lots- och fyrstaten ävensom omkostnadsstat.

Ifrågavarande stater, vilka varit i kraft, avlöningsstaten för lotsstyrelsen från och med den 1 januari 1922 och övriga stater från och med den 1 innevarande januari, sluta å följande belopp, nämligen: avlöningsstaten för lotsstyrelsen 188,100 kronor, avlöningsstaten för lots- och fyrstaten 4,045,000 kronor, övergångs- och indragningsstaten för lots- och fyrstaten 6,875 kronor samt pensionsstaten för lotsstyrelsen samt lots- och fyrstaten 302,000 kronor. Omkostnadsstaten, som fastställts endast för första halvåret 1923, slutar för denna tid å ett belopp av 817,390 kronor.

Kostnaden för förstnämnda fyra stater, för helt år tillhopa 4,541,975 kronor, har för tiden 1 januari—30 juni 1923 upptagits med halva beloppet eller, i jämnt krontal, med 2,270,987 kronor. Sammanlägges sistnämnda belopp med den för tiden 1 januari—30 juni 1923 gällande omkostnadsstatens slutsumma 817,390 kronor, erhålles ett belopp av 3,088,377 kronor, vilket ock, på sätt ovan sagts, utgör den av riksdagen för nyssberörda budgetperiod under titeln »lots- och fyrinrättningen» anvisade anslagssumman.

I särskilda skrivelser den 29 augusti och den 3 oktober 1922 har nu lotsstyrelsen framlagt förslag i fråga om de anslag, som för uppehållande av lotsstyrelsens och lotsverkets verksamhet böra hos riksdagen

Lotsstyrelsen.

Bihang till riksdagens protokoll 1923. 1 saml.

- [17.] äskas för budgetåret 1923—1924. Därvid har lotsstyrelsen beträffande de särskilda staterna anfört huvudsakligen följande.

Avlöningsstat för lotsstyrelsen.

I fråga om denna stat ansåge styrelsen sig för närvarande icke böra föreslå någon ändring.

Visserligen hade å lotsbyrån behov av förstärkning av arbetskrafterna sedan länge gjort sig starkt gällande. Styrelsen, som i detta sammanhang ansåge sig böra allenast erinra om, att å lotsbyrån byråchefen — som i vissa tekniska frågor erhöle biträde av en av fyringenjörerna — vore den ende ordinarie tjänstemannen, funne därför nödvändigt, att lotsbyrån, så snart omständigheterna det medgäve, ökades med viss ordinarie arbetskraft. Då styrelsen emellertid för närvarande icke gjorde framställning om medel till en ny ordinarie tjänst i styrelsen, skedde detta av hänsyn till det nuvarande statsfinansiella läget.

Avlöningsstat för lots- och fyrstaten.

I denna stat hade styrelsen ingen förändring att föreslå. Styrelsen ville emellertid anmärka, att det belopp, som uppfördes under anslagstiteln »lotspersonalens andel i lotspenningar», borde uträknas att utgöra 40 procent av det belopp, som å riksstatsförslagets inkomstsida kunde komma att uppföras under rubrik: Uppbörd i statens verksamhet: Lotspenningar.

Övergångs- och indragningsstat för lots- och fyrstaten.

Av personalen å denna stat hade ytterligare avgått mästerylotsen vid Botorps lotsplats C. A. Sjögren med årlig avlöning av 600 kronor, med vilket belopp anslaget till denna stat borde minskas, eller från 6,875 kronor till 6,275 kronor.

Pensionsstat för lotsstyrelsen samt lots- och fyrstaten.

I denna stat ifrågasatte lotsstyrelsen icke någon ändring.

Omkostnadsstat.

Med undantag för anslagen till bidrag till underhåll, komplettering och drift av båtar vid lotsplatser å 100,000 kronor, till bestridande av Sveriges bidrag till underhåll av en fyr å Kap Spartel å 1,080 kronor samt till bidrag från Sverige för uppförande och underhåll av en fyr å Kap Guardafui å 560 kronor, vilka tre anslag hade ansetts böra i sin

helhet anvisas å budgeten för första halvåret 1923, hade å nämnda budget omkostnadsstatens anslag med ett par mindre jämkningar uppförts med allenast hälften av de i samma stat tidigare upptagna, för helt år avsedda beloppen.

[17.]

Bland omkostnadsstatens särskilda anslag märktes ett förslagsanslag, högst, till täckande av motsedda brister i omkostnadsstatens förslagsanslag. Detta anslag hade upptagits å riksstaterna för ett vart av åren 1921 och 1922 med 800,000 kronor samt å riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 med hälften av samma belopp eller 400,000 kronor.

Omkostnadsstaten för år 1921, däri inberäknat nu ifrågavarande anslag å 800,000 kronor, slutade å ett belopp av 1,489,049 kronor. Då utgifterna å staten för samma år belöpt sig till 2,011,059 kronor 20 öre, hade alltså ett överskridande ägt rum med icke mindre än 522,010 kronor 20 öre. Visserligen hade under första hälften av år 1922 utgifterna å statens olika titlar i huvudsak visat en bestämd tendens till nedgång mot kostnaderna under första halvåret 1921 — hänförande sig till största delen till de minskade utgifterna för kol, olja och fotogen — men då de största anvisningarna å omkostnadsstaten ägde rum mot slutet av varje kalenderår i samband med fyringenjörernas och verkmästarnas med flera redogörars redovisningar, kunde ännu icke med någon som helst sannolikhet den totala utgiftssumman för år 1922 beräknas. Förhållandena i förevarande avseende under budgetåret 1923—1924 undandroge sig på grund härav allt bedömande.

Emellertid ansåge styrelsen, att en reglering av omkostnadsstatens olika förslagsanslag, så snart omständigheterna det medgäve, borde äga rum. Med hänsyn till att önskvärd stadga i förhållandena ännu icke kunnat konstateras, syntes likväl även för budgetåret 1923—1924 utvägen med anvisande av ett förslagsanslag, högst, till täckande av motsedda brister i omkostnadsstatens förslagsanslag böra anlitas.

På grund av vad styrelsen anfört i fråga om de beräkneliga utgifterna för budgetperioden 1923—1924, ansåge styrelsen försiktigheten bjuda, att förstärkningsanslaget även för nu ifrågavarande statsregleringsperiod beräknades till 800,000 kronor.

Lotsstyrelsen ville därjämte meddela, att styrelsen funnit en uppdelning av vissa omkostnadsstatens anslag i mindre anslag lämpligen böra företagas. Då en dylik uppdelning emellertid torde böra verkställas i samband med ett mera definitivt fastställande av omkostnadsstatens ordinarie slutsumma, komme förslag i sådant hänseende att göras först ett följande år.

[17.] Därest å omkostnadsstaten för budgetåret 1923—1924 dels förenämnda tre anslag till bidrag till underhåll, komplettering och drift av båtar vid lotsplatser, till bestridande av Sveriges bidrag till underhåll av en fyr å Kap Spartel samt till bidrag från Sverige för uppförande och underhåll av en fyr å Kap Guardafui uppfördes med enahanda belopp som å övergångsbudgeten, dels ock omkostnadsstatens övriga, å sistnämnda budget anvisade förslagsanslag upptoges med fördubblade belopp, skulle alltså — under förutsättning vidare, att anslaget till täckande av motsedda brister i förslagsanslagen sattes till 800,000 kronor — omkostnadsstatens slutsumma för statsregleringsperioden 1923—1924 uppgå till 1,533,140 kronor.

I händelse av bifall till vad lotsstyrelsen sålunda föreslagit, skulle medelsbehovet under anslagstiteln »Lots- och fyrinrättningen» för budgetåret 1923—1924 ställa sig sålunda:

Avlöningsstat för lotsstyrelsen	kronor	188,100
» » lots- och fyrstaten	»	4,045,000
Övergångs- och indragningsstat för lots- och fyrstaten	»	6,275
Pensionsstat för lotsstyrelsen samt lots- och fyrstaten	»	302,000
Omkostnadsstat	»	1,533,140
Summa kronor		6,074,515.

Departements-
chefen.

Beträffande till en början *avlöningsstaten för lotsstyrelsen* har jag givetvis, liksom beträffande övriga under handelsdepartementet lydande centrala verk, tagit under allvarligt övervägande möjligheten att genom personalinskränkningar uppnå en minskning i de för uppehållandet av styrelsens verksamhet utgående anslagen. Att det här icke kan bli fråga om några alltför stora belopp, framgår emellertid redan av den omständigheten, att, trots tillväxten av styrelsens arbetsbörda, personalen icke, i motsats till vad fallet varit inom åtskilliga andra ämbetsverk, under krisåren undergått någon mera betydande ökning. Den ordinarie personalen har sålunda bibehållits vid oförändrad numerär, och även i avseende å den extra ordinarie personalen har ökningen varit förhållandevis ringa. Vid lotsstyrelsens anslutande till det nya lönesystemet blev likväl anslaget till avlöningar åt icke ordinarie befattningshavare, vilket anslag med utgångspunkt från de förutvarande personalförhållandena skulle hava satts till 25,000 kronor, på framställning av lotsstyrelsen höjt till 33,600 kronor. Då ur nyssberörda anslag numera skola bestridas jämväl kostnaderna för de avlöningsförhöjningar, till

vilka den extra personalen från och med 1922 års början är författningsenligt berättigad, anser jag mig beträffande lotsstyrelsen icke kunna för närvarande påyrka anslagsminskningar i vidare mån, än att anslaget i fråga återföres till ett belopp av 25,000 kronor.

Vad jag sålunda förordat överensstämmer till fullo med det förslag, som den av chefen för finansdepartementet tillkallade sakkunnige för granskning av ämbetsverkens personalförhållanden, generaldirektören P. Södermark, i nu ifrågavarande hänseende framställt. Härutöver har den sakkunnige uttalat, att enligt hans mening, vid inträffande ledighet å kamrerartjänsten inom lotsstyrelsen, en tjänst i lönegraden B 13 borde kunna helt indragas, varjämte vid ledighet å registratorsbefattningen de registratorn åliggande göromålen borde överflyttas å en kvinnlig befattningshavare. Häremot har jag för egen del intet att erinra. Någon ändring i lotsstyrelsens stat för budgetåret 1923—1924 föranledes emellertid icke av vad sålunda ifrågasatts.

Vid bifall till vad chefen för finansdepartementet förut i dag föreslagit rörande ändring av beteckningen å vissa anslag, skulle alltså för budgetåret 1923—1924 staten för lotsstyrelsen erhålla följande utseende:

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsanslag</i>	kronor 151,000
Vikariatsersättningar, <i>förslagsanslag</i>	» 3,500
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m. »	25,000

Förslagsanslag kronor 179,500.

I de särskilda anslagsbeloppen å den av 1922 års riksdag fastställda, ännu endast några dagar tillämpade nya *avlöningsstaten för lots- och fyrstaten* har jag för närvarande funnit mig icke kunna framställa något förslag till nedsättning. Vad särskilt angår anslagsposterna till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., till skötsel av fyrar utan ständig bevakning, till kost eller kostpenningar för personalen å fyrskepp samt till lotsverkets undervisningsanstalter m. m., ber jag få erinra, att anslagen uppförts med nuvarande belopp, sedan de för motsvarande ändamål förut anvisade anslagen visat sig icke vara för sitt ändamål tillräckliga utan måst högst väsentligt överskridas. Då erfarenhet ännu saknas om, huruvida de nuvarande anslagssummorna äro tillräckliga eller icke, torde anslagen för budgetåret 1923—1924 böra upptagas med samma belopp, varmed de uppförts i den nu gällande staten. Skulle emellertid erfarenheten giva vid handen, att nedsättningar i de olika anslagsposterna kunna genomföras, böra givetvis till ett kommande budgetår åtgärder i sådan riktning vidtagas.

[17.]

I detta sammanhang bör anmärkas, att i det av chefen för finansdepartementet framlagda förslaget till beräkning av inkomsterna å riksstaten för budgetåret 1923—1924 inkomsttiteln Lotspenningar upptagits med ett från 1,500,000 till 2,100,000 kronor förhöjt belopp. Då å utgiftssidan anslaget till lotspersonalens andel i lotspenningar bör sättas till 40 procent av inkomsttitelns belopp eller sålunda, vid bifall till chefens för finansdepartementet nyssberörda förslag, till 840,000 kronor, föranledes härav en ändring i avlöningsstaten för lots- och fyrstaten, som med icke mindre än 240,000 kronor höjer slutsumman av anslaget till lots- och fyrinrättningen. Det bör emellertid framhållas, att denna anslagshöjning är av rent bokföringsmässig natur och icke ökar statsverkets kostnader för lots- och fyrväsendet. Då inkomsttiteln höjes med 600,000 kronor, medan i avseende å utgiftsanslaget ökningen inskränker sig till 240,000 kronor, uppstår fastmera i budgethänseende en nettovinst för statsverket av 360,000 kronor.

Vid bifall till vad chefen för finansdepartementet beträffande inkomsttiteln Lotspenningar föreslagit, skulle alltså för budgetåret 1923—1924 avlöningsstaten för lots- och fyrstaten erhålla följande utseende:

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsanslag</i> ...	kronor 2,880,000
Lotspersonalens andel i lotspenningar, <i>förslagsanslag</i> ..	» 840,000
Vikariatsersättningar, <i>förslagsanslag</i>	» 25,000
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., <i>förslagsanslag</i>	» 400,000
För skötsel av fyrrar utan ständig bevakning, <i>förslagsanslag</i>	» 50,000
Kost eller kostpenningar till personalen å fyrskepp m. m., <i>förslagsanslag</i>	» 60,000
För betjäning av livräddningsanstalterna, <i>förslagsanslag</i> ..	» 11,000
Lotsverkets undervisningsanstalter m. m., <i>förslagsanslag</i> ..	» 19,000

Summa *förslagsanslag* kronor 4,285,000.

Mot vad lotsstyrelsen anført i fråga om *övergångs- och indragningsstaten för lots- och fyrstaten* har jag icke någon erinran att framställa. Denna stat skulle i följd härav minskas från nuvarande belopp, 6,875 kronor, med 600 kronor till 6,275 kronor. Nämda jämkning torde emellertid ej behöva föranleda framläggande av förslag till ny stat för riksdagens godkännande, utan synes mig tillfyllest, att därav betingad minskning i medelsbehovet iakttages vid förevarande anslags beräkning.

Vidkommande slutligen *omkostnadsstaten* tillåter jag mig, vad till en början angår det å sagda stat uppförda *förslagsanslaget* till bestri-

dande av Sveriges bidrag till underhåll av en fyr å Kap Spartel, erinra, att Kungl. Maj:t på given anledning enligt beslut den 20 oktober 1922 medgivit viss förhöjning av omförmälda bidrag. Härmed förhåller sig på följande sätt. [17.]

Jämlikt art. II i konventionen den 31 maj 1865 emellan Sverige med flera stater, å ena sidan, samt Marocko, å andra sidan, angående förvaltningen och underhållet av en fyrinrättning på Kap Spartel skola de för fyrinrättningens underhåll och förvaltning nödiga kostnader bestridas av de kontraherande makterna medelst ett årligt bidrag, vars belopp skall vara lika för var och en av dem.

Efter därom gjorda framställningar har Kungl. Maj:t den 13 juli 1906 förordnat, att Sveriges årliga bidrag från och med nämnda år skulle utgöra 1,500 francs, och den 11 juni 1920 medgivit, att berörda bidrag tillsvidare årligen finge utgå i pesetas efter den kurs, som vid utbetalningen av bidraget för året vore gällande. I enlighet härmed utanordnades jämväl för år 1922 för ändamålet ett belopp av 1,500 pesetas eller, omräknat i svenskt mynt efter den kurs, som gällde vid utanordningstillfället, 922 kronor 50 öre. Av det i omkostnadsstaten för ändamålet upptagna förslagsanslaget å 1,080 kronor återstod således 157 kronor 50 öre.

Vid sammanträde den 22 juni 1922 med den för fyrens förvaltning och underhåll tillsatta internationella kommissionen beslöts emellertid — enär till följd av dyrtiden dels viss brist uppstått i de för fyrens underhåll anslagna medel, dels ock nödvändighet förelåg att tillmötesgå vissa från fyrbevakningens sida framställda anspråk på löneförhöjning — att hos de till konventionen anslutna makterna göra hemställan dels om inbetalning från varje makts sida av ytterligare 850 pesetas för år 1922 till täckande av omförmälda brist, dels ock om förhöjning av de årliga bidragen från 1,500 till 2,000 pesetas. Även till Sverige ingick en hemställan i dylikt syfte, undertecknad av presidenten för ovan omförmälda kommission, vilken hemställan den 7 september 1922 genom utrikesdepartementet överlämnades till handelsdepartementet.

I häröver avgivet utlåtande tillstyrkte lotsstyrelsen bifall till framställningen samt anförde vidare, att, då under nuvarande kursförhållanden härav icke skulle föranledas överskridande i vidare mån av förberörda å lotsstyrelsens omkostnadsstat uppförda förslagsanslag än för år 1922 med 331 kronor 25 öre och för år 1923 med 70 kronor, styrelsen icke funne sig böra föreslå någon förhöjning av anslaget i fråga.

Genom ovannämnda beslut den 20 oktober 1922 bemyndigade

- [17.] Kungl. Maj:t sedermera, med bifall till den gjorda framställningen, lotsstyrelsen att från det å omkostnadsstaten för lots- och fyrinrättningen med livräddningsanstalterna uppförda förslagsanslaget till bestridande av Sveriges bidrag till underhåll av fyren å Kap Spartel utbetala dels såsom ytterligare bidrag till fyrens underhåll under år 1922 ett belopp, motsvarande i spanskt mynt 850 pesetas, dels ock såsom årligt bidrag från och med år 1923 tillsvidare ett belopp, motsvarande i spanskt mynt 2,000 pesetas, allt under villkor likväl att även övriga vederbörande makter, i vad på dem ankomme, godkände den internationella kommissionens förslag.

Till vad sålunda förekommit ber jag nu endast att få lägga, att jag, lika med lotsstyrelsen, anser någon förhöjning av beloppet av förenämnda å omkostnadsstaten uppförda förslagsanslag icke för budgetåret 1923—1924 behöva ifrågasättas.

Vad angår omkostnadsstaten i övrigt, är jag jämväl därutinnan ense med lotsstyrelsen, att en viss reglering uppåt av vissa å sagda stat upptagna förslagsanslag knappast i längden torde kunna undvikas. Att nu — i brist på tillräckligt fasta hållpunkter — företaga en sådan reglering synes mig emellertid icke tillrådligt. Jag tillstyrker därför, att även för budgetåret 1923—1924 förfares på samma sätt som hittills, d. v. s. att omkostnadsstatens förslagsanslag förstärkas med en särskild, för alla anslagen gemensam, till beloppet begränsad anslagspost. Beloppet av denna anslagspost synes mig emellertid med hänsyn till den inträdda prissänkningen och nödvändigheten att till det yttersta begränsa de utgifter, som från ifrågavarande förslagsanslag skola bestridas, böra sättas väsentligt lägre än lotsstyrelsen föreslagit. För egen del tillstyrker jag ett belopp av 600,000 kronor.

Vid bifall till vad sålunda föreslagits *dels* av mig, *dels ock* förut i dag av chefen för finansdepartementet rörande ändring av beteckningen å vissa anslag, skulle alltså för tiden 1 juli 1923—30 juni 1924 omkostnadsstaten erhålla följande utseende:

Omkostnadsstat.

Till konsumtionsartiklar för fyrar, mistsignalstationer och livräddningsstationer, <i>förslagsanslag</i>	kronor 142,500
» reparation och underhåll av byggnader vid lots- och fyrplatser samt livräddningsstationer, båkar och andra anstalter, vilka	

icke här nedan särskilt upptagas, ävensom dithörande inventariersedlar, <i>förslagsanslag</i>	kronor	80,000	
Till fyrskeppens reparation, rustning, utläggning och intagning, driftkostnader ävensom dithörande inventariersedlar, <i>förslagsanslag</i>	»	87,500	
» lotsverkets ångfartygs och tjänstefartygs underhåll och komplettering, rustning och driftkostnader ävensom dithörande inventariersedlar, <i>förslagsanslag</i>	»	111,000	
» bidrag till underhåll, komplettering och drift av båtar vid lotsplatser	»	100,000	
» bojars och prickars anskaffning, underhåll, utsättning och intagning, <i>förslagsanslag</i>	»	68,000	
» skrivmaterialier och expenser, ved m. m. för lotsstyrelsen, <i>förslagsanslag</i>	»	10,000	
» hyra för lotsstyrelsens ämbetslokal, <i>förslagsanslag</i>	»	14,000	
» kontorshyror och expenser inom lotsdistrikten, <i>förslagsanslag</i>	»	45,000	
» grundräntor, jordskyld, ersättning för vedbrand, <i>förslagsanslag</i>	»	5,000	
» rese- och traktamentskostnader m. m., <i>förslagsanslag</i>	»	30,000	
» utbildande av personal för gnisttelegrafering, <i>förslagsanslag</i>	»	3,500	
» extra utgifter, <i>förslagsanslag</i>	»	35,000	
» bestridande av Sveriges bidrag till underhåll av en fyr å Kap Spartel, <i>förslagsanslag</i>	»	1,080	
» bidrag från Sverige för uppförande och underhåll av en fyr å Kap Guardafui, <i>förslagsanslag</i>	»	560	733,140
» täckande av motsedda brister i förestående förslagsanslag	»		600,000
Summa kronor			1,333,140.

[17.] Anslaget till lots- och fyrinrättningen skulle alltså enligt mitt förslag för budgetåret 1923—1924 upptagas med (179,500 + 4,285,000 + 6,275 + 302,000 + 733,140 + 600,000) 6,105,915 kronor. Minskningar skulle göras i anslagsposterna till lotsstyrelsen med 8,600 kronor, till övergångsstaten med 600 kronor och till omkostnadsstaten med 200,000 kronor, allt för år räknat, medan avlöningsstaten för lots- och fyrstaten skulle — dock utan kostnad för statsverket — bokföringsmässigt ökas med 240,000 kronor, likaledes för helt år.

På grund av vad jag under denna punkt anfört hemställer jag alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, med godkännande av ovan av mig förordade förslag till avlöningsstat för lotsstyrelsen, till avlöningsstat för lots- och fyrstaten samt till omkostnadsstat för lots- och fyrinrättningen, att tillämpas från och med den 1 juli 1923, i riksstaten upptaga det *ordinarie* förslagsanslaget till lots- och fyrinrättningen med kronor 6,105,915.

16. Säkerhetsanstalter för sjöfarten.

[18.] Till säkerhetsanstalter för sjöfarten har 1922 års riksdag, i anledning av Kungl. Maj:ts därom gjorda framställningar, å extra stat för första halvåret 1923 och å tilläggsstat för år 1922 beviljat särskilda reservationsanslag till belopp av respektive 112,000 och 57,000 kronor. (extra anslag.)

I sin förberörda skrivelse den 29 augusti 1922 har nu lotsstyrelsen hemställt, att för nämnda ändamål måtte å riksstaten för budgetåret 1923—1924 uppföras ett reservationsanslag å 262,000 kronor.

Styrelsen har i skrivelsen avgivit närmare redogörelse angående de nyanskaffningar och arbeten, som enligt styrelsens åsikt borde verkställas medelst det sålunda begärda extra anslaget. Beträffande de särskilda anslagsbeloppen anför styrelsen i huvudsak följande.

A. Lotsbyrån.

Pråm för transporter kronor 15,000.

Under flera år hade lotskaptenen i östra lotsdistriktet framhållit nödvändigheten av att ersätta distriktets transportpråm, som vore gammal och dessutom för liten för att numera rätt fylla sin uppgift, med en ny pråm. Lotsstyrelsen, som delade denna lotskaptenens åsikt, hade därför ansett sig böra anmäla behovet av en ny transportpråm.

I detta sammanhang ville styrelsen framhålla, att de fartyg, som stode till lotsstyrelsens och lotsverkets disposition för bland annat utläggning och intagning av lys- och ljudbojar samt större flytande sjömärken, med det växande antalet av dessa märken och bojar, vilka senare dessutom väsentligt ökats i storlek och tyngd, visat sig icke kunna på ett tillfredsställande sätt fylla dem i sådant hänseende åliggande uppgifter.

Nybyggnad av ett arbetsfartyg ansåge lotsstyrelsen därför vara ett behov, som inom den närmaste tiden måste tillgodoses.

Vidare vore vissa av fyrskeppen så gamla, att den tid finge anses vara nära förestående, då de ej längre kunde med trygghet utläggas på sina stationer. Lotsstyrelsen funne det därför nödvändigt, att ytterligare nybyggnad av fyrskepp inom en nära framtid vidtoges.

Under sådana omständigheter skulle styrelsen ej tvekat att hos Kungl. Maj:t göra framställning om avlåtande av proposition till 1923 års riksdag om anvisande av medel till byggnad av ej blott ett nytt tidsenligt arbetsfartyg utan även ett nytt tidsenligt fyrskepp, därest ej den statsfinansiella ställningen bjöde styrelsen att vid begäran om anslag framgå med största försiktighet. Styrelsen hade likväl ansett sig ej kunna underlåta att i förevarande sammanhang framhålla dessa båda önskemål såsom de mest trängande av de behov, vilka under de närmaste åren måste tillgodoses.

B. Fyringenjörkontoret.

1) *Om- och tillbyggnad av boningshus m. fl. arbeten vid Ölands norra uddes fyrplats* kronor 20,000.

I skrivelse den 31 augusti 1921 hade lotsstyrelsen för dessa arbetens utförande begärt ett belopp av 50,000 kronor, därav av riksdagen för första halvåret 1923 anvisats 25,000 kronor. För fullgörande av ifrågavarande arbeten erfordrades ytterligare ett belopp av 20,000 kronor. Lotsstyrelsen hade nämligen på grund av viss inskränkning i de planerade byggnadsarbetena ansett sig kunna något reducera kostnaderna i förutvarande beräkningar beträffande samma arbeten.

Styrelsen ansåge sig i detta sammanhang böra framhålla, att kostnaderna för lotsverkets byggnadsarbeten vore mera svårberäkneliga än för vanliga dylika arbeten, detta på grund av byggnadsplatsernas i regel avskilda samt för väder och vind utsatta belägenhet. Svårigheterna att göra mera exakta kostnadsberäkningar vore således icke beroende endast av förändringarna i arbetslönerna å den allmänna arbetsmark-

[18.] naden, utan sammanhängande kostnaderna dessutom nära med väderleksförhållandena under den tid, arbetena påginge.

2) *Nytt fyrmästarhus vid Svartö—Dämman i Kalmarsund och ändring av därvarande bostadshus* kronor 22,500.

Till detta ändamål hade lotsstyrelsen i skrivelse den 31 augusti 1921 begärt ett anslagsbelopp av 45,000 kronor, därav riksdagen för första halvåret 1923 anvisat 22,500 kronor. För fullföljande av sålunda beslutade arbeten fordrades ytterligare 22,500 kronor. Kostnaderna för detta arbete hade styrelsen ej ansett sig kunna nedbringa.

3) *Upprensning av lotshamnen vid Tistlarnes upp-passningsställe, Vrångö lotsplats sydväst om Göteborg* kronor 17,500.

Därtill hade lotsstyrelsen i skrivelse den 31 augusti 1921 begärt ett belopp av 35,000 kronor, varav riksdagen för första halvåret 1923 anvisat 17,500 kronor. Till de beslutade arbetena begärdes nu ytterligare 17,500 kronor.

4) *Upprensning av lotshamnen vid Rönnskärs lotsplats utanför Piteå*..... kronor 30,000.

Genom uppgrundning hade Rönnskärs lotshamn utanför Piteå blivit oanvändbar för lotsarnas motorbåt, vilken på grund av de otillfredsställande hamnförhållandena varit utsatt för haveri, som medfört kostnader för lotsverket. Båten måste hållas förankrad på den omkring 1½ latitudminuts avstånd belägna Kinnebäcksfjärden, när den på grund av väderleksförhållandena ej kunde förankras utanför hamnen. Enär det under förenämnda förhållanden föreläge fara för att lotsningstjänsten icke på vederbörligt sätt skulle kunna uppehållas, vore det av behovet påkallat att snarast få föreslagen upprensning verkställd, vartill lotsstyrelsen i skrivelse den 31 augusti 1921 anhållit om medel. Enligt fiskehamnskommissionens förslag vore Rönnskärs hamn avsedd att uppmuddras, men intet vore bestämt om tidpunkten härför. Av lotsstyrelsen föreslaget upprensningsarbete vid platsen i fråga förminskade väsentligen det för fiskehamnen erforderliga muddringsarbetet.

I sammanhang därmed ville lotsstyrelsen anmäla, att även lotshamnarna vid Rödkallen och Malören, båda inom övre norra lotsdistriktet, måste upprensas eller omläggas, om icke lotsningstjänsten därstädes skulle äventyras. För att så vitt möjligt hålla kostnadssummorna för lotsverkets arbeten nere hade lotsstyrelsen emellertid funnit lämpligt att ej för närvarande göra framställning om medel därtill.

5) *Ny fyr å Björkskär i Östergötlands skärgård i stället för Rimö flaggrunds lysboj, vilken avsåges att förflyttas till Gränsöström i samma skärgård* kronor 3,000.

En betydande förbättring av fyrbelysningen i östgötaskärgården vunnes genom att ersätta Rimö flaggrunds lysboj med en mindre fyr utan ständig bevakning å Björkskär, varigenom navigeringen i detta svårtrafikabla farvatten bleve avsevärt underlättad. Den efter fyrens uppförande obehövlige lysbojen vid Rimö flaggrund skulle sedermera förläggas vid Gränsöström, varest farleden vore trång och krokig, varför en lysboj därstädes erfordrades. Om medel till byggande av ifrågavarande fyr hade lotsstyrelsen gjort framställning i skrivelse den 31 augusti 1921.

6) *Lotshamn vid Bungeör, Fårösunds lotsplats* kronor 40,000.

Lotsuppassningen för söderifrån kommande fartyg, vilka önskade lots från Fårösunds lotsplats, vore förlagd å Bungeör, varest ingen hamn funnes till skydd för lotsarnas båtar. Den nuvarande båtplatsen å Bungeör fyllde ej de fordringar, man måste ställa på en hamn för lotsuppassning. Den sedan äldre tider använda och av en naturlig vik bildade båthamnen å norra ändan av ön hade under årens lopp allt mer och mer uppgrundats, så att den numera största delen av året ej ens kunde användas för mindre båtar. Vid lågvatten måste lots lämnas fartyg från endast 17 å 18 fot långa båtar, vilket ej alltid vore utan fara. Efter begagnandet måste båtarna uppdragas på land på nordvästsidan av ön, då båthamnen trots båtarnas ringa djupgående vore oanvändbar. Vid sydliga till nordvästliga vindar och krabb sjö ginge det emellertid icke för sig att sjösätta båt från öns västsida. Här begärt anslag skulle täcka kostnaderna för byggande av en för lotsningstjänstens behöriga upprätthållande nödvändig hamn samt för anordnande av erforderlig båtslip. Till förestående arbeten hade lotsstyrelsen tidigare i skrivelse den 30 september 1920 begärt anslag.

7) *Ny båtbygga vid Örskärs lotsplats norr om Öregrund* kronor 12,000.

Vid denna lotsplats funnes för närvarande en synnerligen bristfällig båtbygga i saknad av erforderligt vattendjup. I stället för att grundligt reparera och förlänga den nuvarande byggan hade det visat sig ändamålsenligare att helt nybygga en dylik å annan plats, varom lotsstyrelsen i skrivelse den 31 augusti 1921 hade gjort framställning.

[18.]

- 8) *Till- och ombyggnad av bostadshuset vid Djurstens fyrplats å Gräsön utanför Öregrund*..... kronor 7,500.

Anslaget utgjorde ett led i pågående arbeten till förbättring av bostadsförhållandena för lotsverkets personal. Den nuvarande fyrvaktarlägenheten vid platsen ifråga, bestående av rum och kök, vore trång, och avsåge föreliggande förslag tillbyggande av ytterligare ett rum jämte vissa arbeten å bostadshuset.

- 9) *För anordnande av båtslip vid Romelsö lotsplats, norr om Skellefteå*..... kronor 4,000; samt

- 10) *För anordnande av båtslip vid Bremö lotsuppassningsställe utanför Sundsvall* kronor 4,500.

Behovet av båtslipar vid de olika lotsplatserna hade allt mera gjort sig gällande, allteftersom större motorbåtar kommit i bruk. Särskilt vid norrlandsplatserna hade det visat sig nödvändigt att anordna båtslipar, enär isförhållandena där ofta lade hinder i vägen för lotsbåtarnas införande vintertid till slip eller båtvarv.

Vid Romelsö och Bremö hade lotspersonalen av egna medel anskaffat dyrbara motorbåtar, för vilka slipar vore erforderliga, varom lotsstyrelsen i skrivelse den 31 augusti 1921 gjort framställning.

- 11) *Upprensning av lotshamnen vid Vinga, Brännö lotsplats utanför Göteborg, och förbättrande av båtbyggarna därstädes* kronor 60,000.

Vid Vinga lotsuppassningsställe utanför Göteborg hade hamnförhållandena sedan länge varit otillfredsställande. Behovet av desammas förbättrande hade allt mera framträtt, sedan de ökade anspråken på lotsuppassningen med därav betingade kraftigare och dyrbarare båtmaterial framkommit. Den fordran måste uppställas, att lotsbåtarna under alla väderleksförhållanden skulle kunna dels gå ut från och in i hamnen, dels ligga skyddade i densamma. Särskilt under den senast gångna svåra isvintern visade sig hamnförhållandena å platsen i fråga olämpliga för den där förlagda viktiga lotsuppassningen. För förenkling av arbetsledningen och nedbringande av transport- och resekostnader vid förevarande arbete vore önskvärt, att detsamma finge utföras i samband med de ovan föreslagna arbetena vid den närbelägna Tistlarnes lotshamn.

- 12) *Anordnande av en 4:e ordningens agafyr å Jungfrun i Kalmarsund* kronor 26,000.

Sedan gammalt hade en fyrbyggnad å ön Jungfrun i Kalmarsund varit planerad, och hade till en början avsetts, att denna fyr skulle förses med mistsignalering och ständig bevakning. Nu föreliggande förslag avsåge endast en agafyr utan ständig bevakning, uppställd å Jungfruns östra sida och tjänande jämte de utan ständig bevakning varande fyrarna Tokenäs och Hornsudde till ledning för sjöfarten i Kalmarsund mellan Dämmans fyr i söder och Ölands norra uddes fyr i norr.

[18.]

Slutligen ansåge lotsstyrelsen sig böra anmäla, att från sjöfartshåll flerfaldiga gånger önskemål kraftigt framförts beträffande anordnandet av en mistsignalstation vid Hävringe fyrplats utanför Oxelösund med dess under normala tider stora malmtrafik. Vare sig nu ifrågavarande mistsignalering anordnades från ett med mistsignalapparat försett fyrskepp, förlagt utanför Hävringe, eller på annat sätt, skulle emellertid erforderliga anordningar draga så betydande kostnader, att lotsstyrelsen med hänsyn till nuvarande statsfinansiella läge icke ansett sig böra i år framkomma med anhållan om medel därtill.

Tillförordnade byråchefen i lotsstyrelsen O. H. Stenberg har till det hos lotsstyrelsen förda protokollet rörande nu ifrågavarande ärende uttalat, att han ansett, att lotsstyrelsen även bort göra framställning om anslag å riksstaten för budgetåret 1923—1924 till ändring av Svängens fyr i enlighet med en av honom i egenskap av chef för västra lotsdistriktet tidigare till lotsstyrelsen avlåten hemställan i sådant syfte.

Innan jag går att närmare uttala mig rörande de av lotsstyrelsen framställda anslagskraven, tillåter jag mig erinra, att från de under åren 1914—1921 till säkerhetsanstalter för sjöfarten anvisade reservationsanslag under fjolåret såsom i anspråk tagen kapitaltillgång till inkomstsidan i riksstaten för första halvåret 1923 överförts ett belopp av 107,850 kronor, utgörande besparingar, vilka, sedan vissa arbeten slutförts, visat sig hava uppstått å därför avsedda anslagsposter. Därvid förutsattes, att de å vissa andra anslagsposter uppkomna brister å tillhoppa 46,077 kronor 49 öre skulle i sinom tid täckas av de överskott, som, enligt vad som upplysts, vore att förvänta å en del då ännu icke avslutade arbeten.

*Departements-
chefen.*

I en till riksräkenskapsverket ställd skrivelse, därav avskrift till mig överlämnats, har lotsstyrelsen nu meddelat, att å ifrågavarande reservationsanslag för närvarande icke finnes några andra behållningar än sådana, som erfordrades för pågående eller förestående arbeten, men

[18.] att åtskilliga av dessa arbeten komme att slutföras under år 1922, varför lotsstyrelsen under innevarande år torde bliva i tillfälle att angiva den slutliga ställningen beträffande ytterligare ett antal i anslagen ingående poster.

Under sådana omständigheter lär det icke vara möjligt att för finansierandet av budgeten för räkenskapsåret 1923—1924 taga i anspråk några medel från nu ifrågavarande reservationsanslag. Först i den mån efter arbetenas avslutande besparingar visat sig verkligen hava uppkommit, torde det kunna bliva fråga om att använda dem för täckande av andra statsverkets utgifter.

Vidare ber jag att i detta sammanhang få bringa i erinran, att 1922 års riksdag jämlikt skrivelse den 7 juni 1922, nr 291, för bekämpande av arbetslösheten å tilläggsstat för år 1922 anvisat, utöver förut för samma ändamål beviljade medel, ett reservationsanslag av 50,000,000 kronor ävensom medgivit, att av nämnda belopp finge till statsbeställningar hos industrien genom vissa ämbetsverk användas 15,000,000 kronor, därav för beställningar och arbeten genom kommunikationsverken 10,000,000 kronor och för beställningar genom andra ämbetsverk 5,000,000 kronor.

Sedan statens arbetslöshetskommission sedermera i infordrat utlåtande avgivit förslag till plan angående ifrågavarande statsbeställningar, i vad de skulle ske genom andra ämbetsverk än kommunikationsverken, har Kungl. Maj:t enligt beslut den 7 juli 1922 bemyndigat lotsstyrelsen att, med iakttagande av de i ovanberörda riksdagsskrivelse angivna villkor, hos svenska industriföretag göra de beställningar, som avsåges i nedanstående förteckning, till högst däri angivna priser, nämligen:

1 reservmotorbåt till fyrskepp	för högst kronor	7,000
1 motorlotskuttermotor	» » »	45,000
3 motorer för lotsplatser	» » »	36,000
1 motorbåt vid Dämmans fyrplats	» » »	7,000
1 » » Klövskärs »	» » »	7,000
1 » » Eggegrunds »	» » »	7,000
1 lysboj för fotogenbelysning med förankringsgods vid Gettryggen	» » »	5,000
1 agalysboj med förankringsgods vid Kungsgrund	» » »	18,000
1 agalysboj med förankringsgods vid grundet Bosen	» » »	6,500

1 klockboj vid grundet Södergrundan utanför Sandhamn	för högst kronor	8,000
Nytt maskineri till fyrskeppet nr 23 Grundkallen	» » »	126,000
Förstärkning av ljusstyrkan och ändring av fyrkaraktären å Skagsfyr	» » »	8,000
Införande av agabelysning å Skäggenäs fyr i Kalmarsund	» » »	13,500
1 agafyr på Sandgrundet å fjärden söder om Vaxholm	» » »	12,000
Förbättring av mistsignaleringen vid Måseskärs fyrplats	» » »	23,000
Provisorisk förbättring av mistsignaleringen vid Härnö fyr	» » »	6,300
Införande av agabelysning i stället för fotogenbelysning vid Ratans två fyrrar	» » »	21,000
Utbyte vid Örskärs fyrplats av den nuvarande roterande spegelapparaten mot en modern blyxfyrapparat med montage	» » »	32,000
Reservförankringsmateriel för fyrskepp och lysbojar	» » »	50,000
Införande av värmeledning vid Tjärvens fyr i Ålands hav	» » »	6,000
Införande av värmeledning vid lotsverkets huvudförråd vid Rosenvik å kungl. Djurgården i kontors-, förråds- och verkstadslokaler samt upppassningsrum för lotsarna vid Stockholms lotsplats	» » »	20,000
Ny båtbygga vid Gökalvs lotsplats	» » »	12,000
Reparation av båthamnen vid Aspö lotsplats	» » »	6,000

Summa kronor 482,300.

Medelst det sålunda till lotsstyrelsens förfogande ställda beloppet har styrelsen, glädjande nog, satts i tillfälle att vidtaga en hel del av styrelsen under de senare åren ifrågasatta åtgärder till lots- och fyrväsendets utveckling och främjande, som under kristiden måst eftersättas. Det oaktat återstå dock, såsom av lotsstyrelsens förberörda skrivelse den 29 augusti 1922 framgår, ett stort antal för sjöfarten och lotsverket önskvärda arbeten och anskaffningar, vilka icke kunnat tillgodoses ur nyss omförmälda, till statsbeställningar hos den svenska industrien av-

Bihang till riksdagens protokoll 1923. 1 saml.

[18.] sedda anslag och därför nu av lotsstyrelsen framföras för att beaktas vid uppgörandet av riksstaten för budgetåret 1923—1924.

Givetvis skulle jag gärna hava sett, att det varit möjligt att i huvudsak tillmötesgå de önskemål, för vilka lotsstyrelsen sålunda gjort sig till tolk.

Såsom jag förut upprepade gånger framhållit, gör emellertid den nuvarande statsfinansiella situationen det till en tvingande nödvändighet att söka å den budget, varom nu är fråga, till det yttersta begränsa statens utgifter och sålunda bland annat tillse, att budgeten så långt som möjligt befrias från belastning av anslag för nya ändamål. Det lär därför icke kunna undvikas, att i och för sig beaktansvärda ändamål nu icke kunna tillgodoses. Trots önskvärldheten av att flertalet av de av lotsstyrelsen nu föreslagna arbeten och anskaffningar snarast möjligt må komma till utförande, finner jag mig sålunda i det förhandenvarande budgetära läget nödsakad att föreslå högst väsentliga inskränkningar i de av lotsstyrelsen framställda anslagskraven. Härnedan följer en redogörelse för vad jag för närvarande anser mig i ifrågavarande avseende kunna tillstyrka.

Till om- och tillbyggnad av boningshus m. fl. arbeten vid Ölands norra uddes fyrplats, vilka arbeten år 1921 av lotsstyrelsen beräknats draga en sammanlagd kostnad av 50,000 kronor, har å riksstaten för första halvåret 1923 anvisats halva beloppet eller 25,000 kronor. Numera har efter viss inskränkning i de planerade arbetena totalkostnaden beräknats till 45,000 kronor, vadan för arbetenas fullbordande skulle behöva anvisas ytterligare 20,000 kronor. Jag tillstyrker, att detta belopp beviljas å nu ifrågavarande riksstat.

Vidare har riksdagen å övergångsbudgeten anvisat hälften av de belopp, som beräknats för dels uppförande av nytt fyrmästarhus vid Svartö-Dämmans fyrplats och ändring av därvarande bostadshus dels ock upprensning av lotshamnen vid Tistlarnes lotsuppassningsställe eller respektive 22,500 och 17,500 kronor. Återstående hälften av de för ifrågavarande ändamål beräknade totalbeloppen torde nu böra anvisas å riksstaten för budgetåret 1923—1924.

Beträffande de av lotsstyrelsen ifrågasatta anslag till *nya* arbeten och anskaffningar finner jag mig av förut framhållna sparsamhetshänsyn förhindrad i vidare mån biträda styrelsens förslag än så vitt angår dels anskaffning av en transportpråm för östra lotsdistriktets räkning, dels ock utbyte av Rimö flaggrunds lysboj mot en mindre fyr å Björkskär i Östergötlands skärgård.

Anskaffningen av den föreslagna nya transportpråmen anser jag

icke böra undanskjutas, varför jag, i likhet med lotsstyrelsen, tillstyrker, att anslag för ändamålet nu äskas av riksdagen. Vad angår de föreslagna ändrade fyranordningarna i Östergötlands skärgård anser jag desamma, med hänsyn till de betydande fördelar för sjöfarten, som därigenom för jämförelsevis obetydliga kostnader skulle vinnas, redan under nästinstundande budgetperiod böra få komma till utförande. Jag biträder sålunda även i denna del lotsstyrelsens förslag.

I övrigt kan jag, såsom redan nämnts, icke nu förorda äskande av anslag för de av lotsstyrelsen föreslagna nya arbeten och anskaffningar.

Vid bifall till vad jag här ovan föreslagit, skulle alltså nu av riksdagen begäras anslag för nedannämnda ändamål och med följande belopp, nämligen:

	Kronor
Om- och tillbyggnad av boningshus m. fl. arbeten vid Ölands norra uddes fyrplats	20,000
Nytt fyrmästarhus vid Svartö-Dämmans fyrplats och ändring av därvarande bostadshus	22,500
Upprensning av lotshamnen vid Tistlarnes upppassningsställe, Vrångö lotsplats	17,500
Pråm för transporter för östra lotsdistriktets räkning	15,000
Ny fyr å Björkskär i Östergötlands skärgård i stället för Rimö flaggrunds lysboj, vilken avses att förflyttas till Gränsöström i samma skärgård	3,000
Summa kronor	78,000.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till säkerhetsanstalter för sjöfarten för budgetåret 1923—1924 anvisa ett *extra* reservationsanslag av kronor 78,000.

Patent- och registreringsverket.

17. Patent- och registreringsverket.

1921 års riksdag upptog i riksstaten för år 1922 det ordinarie reservationsanslaget till upprätthållande av patent- och registreringsverkets verksamhet med 970,440 kronor, att direkt utgå av patent- och varumärkes- samt registreringsavgifters medel.

[18.]

[19.]
Patent- och
registrerings-
verket.
(ordinarie
anslag.)

[19.] I den till 1922 års riksdag avlåtna statsverkspropositionen föreslog Kungl. Maj:t, i samband med framläggande av förslag om anslag till upprätthållande av patent- och registreringsverkets verksamhet under tiden 1 januari—30 juni 1923, vissa ändringar i den för ämbetsverket för år 1922 fastställda staten, varigenom densamma, från och med den 1 januari 1923 räknat, skulle sänkas till 956,140 kronor. Å övergångsbudgeten skulle härav enligt Kungl. Maj:ts förslag uppföras halva beloppet eller 478,070 kronor.

I skrivelse den 11 mars 1922, nr 54, anmälde emellertid riksdagen, bland annat, att enligt riksdagens mening den i helårsanslaget till ämbetsverket ingående, för inköp av böcker och tidskrifter samt för tryckning och bindningskostnader m. m. avsedda anslagsposten å 200,000 kronor borde kunna nedbringas med 20,000 kronor eller för jämnande av ordinarie reservationsanslagets slutsumma med 20,140 kronor, på grund varav och då riksdagen i övrigt icke ansett sig böra vidtaga någon ändring i de av Kungl. Maj:t för upprätthållande av ämbetsverkets verksamhet äskade anslagsposterna det av Kungl. Maj:t begärda beloppet nedsatts till 468,000 kronor.

*Patent- och
registrerings-
verket.*

Under framhållande, att den från och med den 1 januari 1923 fastställda staten ännu icke varit i tillämpning och att några nya omständigheter eljest icke förekommit, som kunde föranleda ämbetsverket att föreslå ändring av samma stat, har nu patent- och registreringsverket i skrivelse den 4 september 1922 hemställt, att Kungl. Maj:t ville till riksdagen göra framställning om anslag till ämbetsverket för budgetåret 1923—1924 med det belopp, som på grund av 1922 års riksdags beslut komme att utgöra slutsumman av helårsstaten för verket, eller 936,000 kronor.

*Departements-
chefen.*

Såsom jag redan vid anmälan av de frågor, som rörde regleringen av tionde huvudtitelns utgifter å 1923 års övergångsbudget, hade tillfälle att till statsrådsprotokollet över handelsärenden den 7 januari 1922 närmare utveckla, har till följd av den under högkonjunkturen inträffade starka ökningen av antalet till ämbetsverket inkommande patentärenden hos ämbetsverket uppstått en högst avsevärd balans av obehandlade dylika ärenden. Antalet hos rotelföreståndarna för granskning liggande patentärenden utgjorde sålunda den 1 september 1921 icke mindre än 7,762. Under det senast förgångna året har visserligen till följd av dels en inträdd minskning i antalet nyinkomna ärenden dels ock en stark forcering av det inom verket bedrivna arbetet balansen betydligt nedbragts, så att de för granskning hos rotelföreståndarna liggande

patentärendena den 1 september 1922 utgjorde 6,057. Även denna siffra är emellertid i förhållande till det antal ärenden, som patentverket i genomsnitt medhinner att årligen slutbehandla, oroväckande stor. [19.]

Möjligheten att för det budgetår, varom nu är fråga, genomföra minskningar, utöver dem som redan under fjolåret vidtogos, i de för uppehållande av patent- och registreringsverkets verksamhet utgående anslag måste givetvis i viss mån ses mot bakgrunden av dessa förhållanden. Särskilt bör, vad nu angår det anslag, varur avlöningarna till den hos verket anställda extra personalen bestridas, beaktas, att även en mycket betydande personalminskning icke påverkar det belopp, varmed anslaget bör i staten upptagas. Det förhåller sig nämligen, såsom jag redan under fjolåret påpekade, så, att under en följd av år högst väsentliga överskridanden av sagda anslag ägt rum. Sålunda hava utgifterna å anslaget, som i nu gällande stat är för helt år upptaget med 138,000 kronor, utgjort icke mindre än år 1920 227,711 kronor, år 1921 225,233 kronor och under år 1922 omkring 257,000 kronor.

Att under sådana omständigheter fråga vid olika tillfällen väckts om anslagets höjande är icke ägnat att förvåna. Sålunda framhöll patent- och registreringsverket redan i skrivelse den 26 augusti 1919 angående förändrad utgiftsstat för verket, att det sannolikt icke kunde undvikas, att anslaget till de extra befattningshavarna komme att avsevärt överskridas. Av förhållandena påkallade arvodesförhöjningar till den extra personalen samt ökat behov av extra arbetskrafter särskilt å patentavdelningen med flera omständigheter föranledde kostnader, vilka med anslaget skulle bestridas. Då emellertid dessa kostnader icke för det dåvarande kunde med tillförlitlighet till sin storlek bedömas, blev någon höjning av anslaget icke vidtagen.

Med sina nyssberörda uttalanden torde ämbetsverket närmast hava syftat på den väsentliga ökning i antalet inkommande patentansökningar, som redan vid nämnda tidpunkt inträtt. Under det att högsta antalet patentansökningar, som före kriget under något år inkommit, var 3,683, utgjorde motsvarande antal år 1919 6,165 och år 1920 6,046. I anledning av denna ökade arbetsbörda ansåg patent- och registreringsverket det vara nödvändigt, att särskilda åtgärder vidtoges för tillvaratagande av allmänhetens intressen. Hos Kungl. Maj:t gjordes framställningar om förordnande av adjungerade ledamöter, vilka framställningar vunno Kungl. Maj:ts bifall, och av ämbetsverket anställdes ny extra teknisk personal. Samtidigt skedde en betydande stegring av antalet ärenden på bolagsavdelningen, vilken, även den, krävde arbetsförstärkning.

[19.]

I skrivelse den 23 september 1921 angående stat för ämbetsverket för första halvåret 1923 redogjorde patent- och registreringsverket sedermera utförligt för utgifterna å anslaget under de senaste åren. Till denna redogörelse, vilken finnes i sin helhet intagen i det vid statsverkspropositionen till 1922 års riksdag fogade utdraget av statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 7 januari 1922, tillåter jag mig här hänvisa. Ämbetsverket uttalade däri bland annat, att det måste sin plikt likmätigt tillse, att icke sådana åtgärder föresloges, som äventyrade allmänhetens berättigade krav med avseende å ärendenas behandling; och då balansen av oavgjorda patentärenden, vilken den 1 september 1921 utgjorde 12,971, var så stor, att den anställda personalen under flera år framåt skulle hava full sysselsättning med ärendenas behandling, ansåge sig ämbetsverket icke stå till svars med att redan då föreslå några mera betydande personalminskningar. Utgifterna å ifrågavarande anslag för tiden 1 januari—30 juni 1923 beräknades av ämbetsverket till 135,000 kronor; och hemställde ämbetsverket förty om anslagets upptagande i staten för nämnda halvår med angivna belopp, motsvarande ett helårsanslag av 270,000 kronor.

Denna patent- och registreringsverkets hemställan ansåg jag mig icke kunna biträda. Vid ärendets föredragning inför Kungl. Maj:t anförde jag, hursom jag, med full uppskattning av angelägenheten att patent- och registreringsverket sattes i tillfälle att så fort och så väl som möjligt utföra de viktiga arbetsuppgifter, som påvilade ämbetsverket, och med all förståelse för de synpunkter, åt vilka verket givit uttryck, likväl vid noggrant övervägande av saken kommit till den uppfattningen, att, även om det icke vore möjligt att då fastslå en viss bestämd personalminskning, som under alla förhållanden måste genomföras, det dock finnes åtskilliga omständigheter, som talade för, att för den budgetperiod, varom då vore fråga, en i allt fall rätt så kraftig dylik minskning kunde utan allvarligare men för arbetsresultatet åvägbringas. Såsom sådana omständigheter framhöll jag den inträdda minskningen i antalet inkommande patentansökningar, den dagliga arbetstidens utsträckande till 7 timmar, medgiven arbetsförstärkning i förut beviljad omfattning jämväl för år 1922 och ämbetsverkets inflyttning i sina nya ämbetslokaler, vilket allt borde föranleda, att en högst avsevärd avarbetning av balansen skulle under år 1922 kunna åstadkommas. Då jag alltså funnit mig hava anledning hoppas, att det trots allt skulle lyckas patent- och registreringsverket att under första halvåret 1923 utan allvarligare men för arbetsresultatet i huvudsak hålla utgifterna inom den vid bestämmandet av anslagets dåvarande

belopp avsedda ramen, ansåg jag mig böra stanna vid att icke föreslå någon höjning av anslagssumman. [19.]

Riksdagen, som visserligen ansåg sig böra ifrågasätta, huruvida icke avarbetningen av den kvarstående balansen av oavgjorda ärenden på ett för allmänheten tillfredsställande sätt kunde bedrivas även med viss personalminskning utöver den av mig ifrågasatta, fann sig dock böra upptaga anslaget till det av mig förordade beloppet.

I anledning av vad sålunda förekommit har patent- och registreringsverket under det senast förgångna halvåret vidtagit ingripande åtgärder för nedbringande av utgifterna från nu ifrågavarande anslag. Omfattande avskedanden inom alla kategorier av extra befattningshavare — tekniska och administrativa tjänstemän, kvinnliga biträden och expeditionsvakter — hava ägt rum, och för en del såsom outhärlig ansedd teknisk personal hava, mot compensation av något nedsatt arbetstid, väsentliga nedsättningar i avlönerna vidtagits. Antalet jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande förordnade tillfälliga ledamöter har jämväl nedbragts, så att, enligt Kungl. Maj:ts beslut den 8 december 1922, kostnaderna för denna arbetsförstärkning för första halvåret 1923 skulle inskränka sig till ett belopp av 7,400 kronor. Att helt indraga de adjungerade ledamöterna har emellertid, i betraktande av den stora alltjämt kvarstående balansen av patentansökningar, icke ansetts tillrädligt. Behandlingen av patentansökningar, vilken i själva verket innebär ett dömande mellan å ena sidan sökanden-uppfinnaren och å andra sidan allmänheten, här huvudsakligen representerad av industrien och eventuellt innehavaren av ett svenskt patent, är nämligen så betydelsefull och krävande, att det synts mig icke kunna undgås, att, när nu en svår anhopning av patentärenden ägt rum, ämbetsverket alltjämt får i viss — om än minskad omfattning — med sig såsom tillfälliga ledamöter adjungera kvalificerad arbetskraft.

Allt som allt torde de vid ämbetsverket hittills genomförda indragningsåtgärderna representera en årlig besparing i utgifterna från nu ifrågavarande anslag av omkring 90,000 kronor. Avsikten är emellertid, att ytterligare besparingar skola under första halvåret 1923 i mån av möjlighet vidtagas; och anledning lärers därför vara att hoppas, att, även om för sagda budgetperiod utgifterna icke kunna helt nedpressas inom ramen av anslagssumman, det anslagsöverskridande, som kan komma att äga rum, dock skall kunna begränsas till ett, i förhållande till vad hittills varit fallet, jämförelsevis ringa belopp.

Visserligen kan det måhända icke helt undvikas, att, såsom en

[19.] följd av de vidtagna och planerade åtgärderna, avarbetningen av verkets arbetsbalans kommer att fortskrida något långsammare än önskligt hade varit. I närvarande statsfinansiella situation, som påkallar den strängaste sparsamhet inom alla förvaltningsområden, lär det emellertid vara ofrånkomligt, att den sökande allmänheten i vissa fall underkastar sig olägenheter, som kanske eljest icke behövt ifrågakomma. Åtskilliga omständigheter tala därjämte för, att trots personalinskränkningarna avarbetningen av balansen skall kunna fortgå någorlunda tillfredsställande. Sålunda har arbetsresultatet å verkets olika rotlar under det gångna året väsentligt ökat, antalet nyinkomna patentansökningar har avsevärt nedgått och den totala balansen oavgjorda patentansökningar, som vid årets början utgjorde 12,810, hade vid årets slut minskats till omkring 10,800.

Då jag nu har att taga ställning till frågan, med vilket belopp förevarande anslag skall för budgetåret 1923—1924 upptagas i patent- och registreringsverkets stat, vill jag redan från början tillkännagiva, att jag anser en fortgående minskning av utgifterna för den vid patent- och registreringsverket anställda extra personalen, med hänsyn till såväl det allmänna budgetära läget som verkets egen ekonomi, ofrånkomligen nödvändig. Att utgå ifrån att redan för budgetåret 1923—1924 personalinskränkningar utöver de redan vidtagna skulle kunna genomföras i sådan omfattning, att den nuvarande, så högst väsentligt överskridna anslagssumman, kan sänkas, synes mig emellertid, i betraktande av den alltför kvarstående stora arbetsbalansen, icke möjligt. Det bör ihåggkommas, att redan ett nedbringande av utgifterna å anslaget därhän, att de för ifrågavarande budgetperiod hålla sig inom ramen av anslagssumman, innebär, att kostnaderna för extrapersonalen måste sänkas till inemot hälften av vad de hittills utgjort. Ehuru en dylik kostnadsminskning icke utan högst betydande svårigheter låter sig genomföra, är jag, såsom redan antytts, av den uppfattningen, att den likväl i förhandenvarande ekonomiska situation måste för budgetåret 1923—1924 eftersträvas och uppnås. Därmed torde emellertid för sagda budgetperiod gränsen för det möjliga vara nådd, om man icke vill riskera ett allvarligt äventyrande av verkets förmåga att fullgöra sina uppgifter och ett enligt min mening alltför höggradigt eftersättande av allmänhetens intresse att få sina patentansökningar behandlade inom någorlunda rimlig tid. Under uttryckligt framhållande av, att sådana anstalter böra träffas, att kostnaderna för extrapersonalen hålla sig inom anslagssumman, tillstyrker jag alltså, att för budgetperioden 1923—1924 förevarande anslag bibehålles vid oförändrat belopp.

Då jag icke heller i fråga om övriga å verkets stat uppförda anslagsposter nu anser mig kunna föreslå några nedsättningar, förordar jag alltså, att i den riksstat, som för ovannämnda budgetperiod skall fastställas, anslaget för uppehållande av ämbetsverkets verksamhet upptages med ett mot slutsumman av dess nuvarande stat svarande belopp av 936,000 kronor. [19.]

Det slut, vartill jag sålunda ifråga om patent- och registreringsverket kommit, överensstämmer tillfullo med den uppfattning, åt vilken förutnämnde, av chefen för finansdepartementet tillkallade särskilde sakkunnige, generaldirektören Södermark, i nu förevarande ämne givit uttryck. Han yttrar nämligen beträffande patent- och registreringsverket följande:

»Då det givetvis ej i nu förevarande sammanhang kan ifrågasättas någon omläggning av systemet för patentärendenas behandling, måste det med hänsyn till balansens storlek anses uteslutet att nu vidtaga någon minskning i den ordinarie personalen på patentavdelningen. Ej heller beträffande andra avdelningar av verket har för närvarande varit möjligt framkomma med förslag till indragning av ordinarie tjänster. Vad åter angår de icke-ordinarie befattningshavarna inom verket i allmänhet, synes det däremot vara nödvändigt, att — på sätt framhölls i statsrådsprotokollet till 1922 års statsverksproposition — personalen så nedbringas, att anslaget för ändamålet icke överskrides. Enligt erhållna uppgifter skulle personalen till den 1 januari 1923 minskas med ett tiotal manliga extra befattningshavare, förutom en extra expeditivsvakt, ävensom 9 extra kvinnliga biträden, allt beräknat efter heltidstjänstgöring. Den minskning av utgifterna med 119,000 kronor för år — utom dyrtidstillägg — som en nedgång från 1922 års kostnader till årsanslaget skulle innebära, kommer emellertid att medföra ytterligare minskning av såväl teknisk som administrativ extra personal. Genom en dylik personalminskning bör patentverket kunna uppehållas med sina egna inkomstmedel, vilket får beträffande detta verk anses utgöra det bästa målet för besparingssträvandena.»

Jag anser mig slutligen böra nämna några ord om patent- och registreringsverkets nuvarande ekonomiska ställning. Ämbetsverkets inkomster, vilka äro avsedda att täcka dess utgifter, hava de senaste åren icke varit tillräckliga för detta ändamål, varför ämbetsverket erhållit förskott av andra statsmedel mot återbetalningsskyldighet. I skrivelse den 25 november 1921 beräknade ämbetsverket bristen för åren 1922—1924 till tillhoppa 500,000 kronor; för tiden därefter ansåg sig ämbetsverket kunna hysa bestämd förhoppning, att något förskott ej behövde ifrågakomma. 1922 års riksdag beviljade för år 1922 och första halvåret 1923 en försträckning av tillhoppa 275,000 kronor. Enligt vad som meddelats mig, anser patent- och registreringsverket numera grundad anledning föreligga att antaga, att någon vidare försträckning åt ämbets-

Bihang till riksdagens protokoll 1923. 1 saml. 14

- [19.] verket icke skall vara behöfvig. Visserligen visa inkomsterna av aktiebolagsregistreringen för närvarande en väsentlig minskning, vilket är en given följd av den rådande depressionen. Inkomsterna av årsavgifter för patent hava rönt en menlig inverkan därav, att patent, som innehas av undersåtar särskilt i valutasvaga länder, i stor utsträckning icke upprätthållas genom inbetalning av årsavgifter utan få förfalla. Å andra sidan torde sjunkande utgiftsposter, såsom dyrtidstillägg, tryckningskostnader samt de besparingar, som genom minskning av arbetskrafter och eljest kunna åstadkommas, giva giltigt stöd för ämbetsverkets ovanberörda antagande.

På grund av vad jag sålunda anført, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att å riksstaten upptaga det *ordinarie* reservationsanslaget till upprätthållande av patent- och registreringsverkets verksamhet med..... kronor 936,000,
att direkt utgå av patent- och varumärkes- samt registreringsavgifters medel.

18. Dyrtidstillägg vid patent- och registreringsverket.

- [20.] Under åberopande av vad chefen för finansdepartementet förut denna dag till statsrådsprotokollet anført i fråga om dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen
- Dyrtidstillägg vid patent- och registreringsverket.*
(extra anslag.)

att till täckande av kostnader för dyrtidstillägg åt befattningshavare vid patent- och registreringsverket för budgetåret 1923—1924 anvisa ett *extra* reservationsanslag av kronor 140,000,
att direkt utgå av patent- och varumärkes- samt registreringsavgifters medel.

19. Kostnader, som föranledas av överståthållarämbetets och länsstyrelsernas befattning med vissa slag av registrering.

- [21.] Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställningar har riksdagen till bestridande av kostnaderna för den överståthållarämbetet och länsstyrelserna åliggande befattning med registreringar och anmälningar till förenings-, försäkrings- och handelsregistren å extra stat
- Kostnader, som föranledas av överståthållaräm-*

anvisat för vart och ett av åren 1912—1922 ett förslagsanslag å 4,000 kronor och för första halvåret 1923 ett dylikt anslag å 2,000 kronor ävensom medgivit, att de till nämnda myndigheter inflytande avgifter för sådana registreringar och anmälningar finge tillföras dessa anslag såsom särskilda uppbördsmedel. [21.] *betets och länsstyrelsernas befattning med vissa slag av registrering.*

Då anslag för ändamålet jämväl för budgetåret 1923—1924 är av behovet påkallat, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen (extra anslag.)

att till bestridande av kostnaderna för den överståthållarämbetet och länsstyrelserna åliggande befattning med registreringar och anmälningar till förenings-, försäkrings- och handelsregistren för budgetåret 1923—1924 anvisa ett *extra* förslagsanslag

av..... kronor 4,000

ävensom medgiva, att de till nämnda myndigheter inflytande avgifter för sådana registreringar och anmälningar må tillföras detta anslag såsom särskilda uppbördsmedel.

Försäkringsinspektionen.

20. Försäkringsinspektionen.

I riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 är det ordinarie reservationsanslaget till upprätthållande av försäkringsinspektionens verksamhet, för år 1922 130,400 kronor, upptaget med halva beloppet eller 65,200 kronor, att direkt utgå av bidrag till försäkringsinspektionen. [22.] *Försäkringsinspektionen.* (ordinarie anslag.)

Den av riksdagen godkända staten för försäkringsinspektionen har följande utseende:

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsvis beräknade till.....	kronor	68,000
Arvoden å 3,000 kronor till två ledamöter.....	»	6,000
Till vikariatsersättningar, avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare, resekostnads- och traktamentsersättningar m. m., förslagsvis beräknat till.....	»	50,000
Avlöning åt en å övergångsstat uppförd registrator.....	»	6,400
Summa kronor		130,400.

Vid beräkningen av de för uppehållande av försäkringsinspektionens verksamhet under budgetåret 1923—1924 erforderliga anslag har jag, *Departementschefen.*

- [22.] liksom beträffande övriga under handelsdepartementet lydande centrala verk, tagit under övervägande möjligheten att genom personalinskränkningar eller andra åtgärder uppnå en minskning i det anslag, från vilket utgifterna för avlönande av extra ordinarie befattningshavare m. m. bestridas. För att bilda mig en uppfattning, huruvida och i vad mån en dylik minskning vore möjlig att genomföra, har jag från inspektionen införskaffat uppgifter såväl rörande anslaget anlitande under åren 1919—1921 samt januari—oktober månader år 1922 som ock beträffande de extra arbetskrafter, som varit hos inspektionen anställda under sistnämnda tidsperiod. Av de mig sålunda tillhandakomna uppgifterna framgår, att utgifterna å anslaget ställt sig på följande sätt:

	H e l a å r e t			Januari— oktober 1922
	1919	1920	1921	
	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor
Belysning och uppvärmning	1,945.89	2,611.27	1,608.65	1,918.25
Böcker och tidningar	1,070.31	1,204.87	1,981.54	1,594.63
Diverse	481.05	411.20	396.51	143.84
Hyror	3,875.00	4,700.00	9,625.00	11,450.00
Inventarier	1,880.26	55.25	2,192.90	1,286.09
Kungörelser	654.50	680.20	591.99	1,177.90
Postavgifter	859.88	291.94	—	1.00
Renskrivning	221.20	349.24	96.10	804.52
Resekostnader	2,148.10	3,465.46	4,548.35	2,003.09
Skrivmateriel	2,272.54	2,668.42	1,715.42	1,931.04
Telefon och telegram	690.10	853.50	1,598.60	1,217.40
Tryckning	20,337.06	23,341.00	18,303.50	11,448.94
Städning	1,460.45	1,465.10	1,722.48	1,823.67
Arvoden och vikariatsersättningar	19,009.80	5,511.55	13,224.64	7,595.99
Flyttningskostnader	—	—	3,005.13	110.00
Summa kronor	56,905.59	47,609.00	60,610.81	44,505.86

Till förestående tabell må anmärkas, att anledningen till ökningen av hyres- samt belysnings- och uppvärmningskostnaderna är att söka däri, att från och med den 1 oktober 1921 jämlikt Kungl. Maj:ts tillstånd för ämbetsverket förhyrts en ny lokal, väsentligt större än den, vari ämbetsverket tidigare varit inrymt.

Utgifterna till arvoden och vikariatsersättningar för tiden januari—oktober 1922 fördela sig sålunda:

Kvinnliga extra kanslibiträdet	kronor 1,463.28
Förste amanuensen	» 2,055.00
Extra expeditivsvakten	» 1,740.00
Tillfällig arbetskraft	» 1,804.85
Vikariatsersättning	» 532.86

Summa kronor 7,595.99.

Av förestående specifikationer framgår, att det icke torde vara möjligt att för närvarande åstadkomma någon alltför betydande minskning av belastningen å ifrågavarande anslag. Då emellertid i avseende å en del anslagsposter utgifterna torde kunna åtminstone något nedbringas, synes mig en viss jämkning nedåt av anslagets slutsumma, förslagsvis till 45,000 kronor, kunna vidtagas. Detta är också det resultat, vartill den förut omförmälde, av chefen för finansdepartementet tillkallade sakkunnige, generaldirektören Södermark, i ifrågavarande hänseende kommit. En anslagsminskning äger visserligen i detta fall icke någon budgetär betydelse, då ämbetsverkets utgifter helt bestridas av de till verket inflytande inkomsterna, vilka å riksstatsens inkomstsida upptagas till enahanda belopp som utgiftsstatens slutsumma och, i den mån de överstiga denna, tillföras det till uppehållande av inspektionens verksamhet anvisade reservationsanslaget. Å detta anslag finnes för närvarande en anseelig behållning, vilken författningsenligt icke kan tagas i anspråk för andra ändamål. Ehuru verkets ekonomiska ställning sålunda är god och icke i och för sig nödvändiggör den ifrågasatta anslagsnedsättningen, synes mig densamma i allt fall vara befogad såsom ett led i de på alla håll inom statsförvaltningen igångsatta besparingssträvandena.

I den ordinarie personalen vid försäkringsinspektionen har ovan nämnde sakkunnige ansett sig för närvarande icke kunna föreslå någon minskning, under uttalande likväl av den uppfattningen, att vid inträffande ledighet å ordinarie befattning borde tagas under noggrann omprövning, huruvida då någon indragning kunde ske. Jag ansluter mig till den mening, åt vilken den sakkunnige sålunda givit uttryck.

Till sist anser jag mig i detta sammanhang böra nämna, att den sakkunnige, i anledning av ovan omförmälda, betydande behållning å reservationsanslaget till uppehållande av försäkringsinspektionens verksamhet, ansett sig böra ifrågasätta, huruvida icke försäkringsbolagens avgifter till inspektionen kunde för framtiden något sänkas. Till denna fråga, vilken är av beskaffenhet att kunna i administrativ ordning avgöras, skall jag i annat sammanhang återkomma.

På grund av vad jag sålunda anfört, hemställer jag nu, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels från och med den 1 juli 1923 sänka det i staten för försäkringsinspektionen upptagna anslaget till vikariatsersättningar, avlöningar till icke-ordinarie

[22.]

befattningshavare, resekostnads- och traktamentsersättningar m. m., nu förslagsvis beräknat till kronor 50,000, med » 5,000 till » 45,000, *dels ock*, vid bifall härtill, å riksstaten upptaga det *ordinarie* reservationsanslaget till uppehållande av försäkringsinspektionens verksamhet med kronor 125,400, att direkt utgå av bidrag till försäkringsinspektionen.

21. Dyrtidstillägg vid försäkringsinspektionen.

[23.] Under åberopande av vad chefen för finansdepartementet förut denna dag till statsrådsprotokollet över finansärenden anført i fråga om dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

(extra anslag.)

att till täckande av kostnader för dyrtidstillägg åt befattningshavare i försäkringsinspektionen för budgetåret 1923—1924 anvisa ett *extra* reservationsanslag av kronor 15,500, att direkt utgå av bidrag till försäkringsinspektionen.

Statens provningsanstalt.

22. Statens provningsanstalt.

[24.] I riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 är det *ordinarie* förslagsanslaget till upprätthållande av statens provningsanstalts verksamhet uppfört med halva beloppet av den av 1922 års riksdag godkända helårsstaten för anstalten eller med 172,000 kronor, att utgå i första hand av inkomster av statens provningsanstalt.

Statens provningsanstalt.

(ordinarie anslag.)

Nämnda helårsstat har följande utseende:

Avlöningsstat:

Avlöningar till ordinarie befattningshavare, *förslagsanslag* kronor 193,000
Vikariatsersättningar, *förslagsanslag* » 3,000

[24.]

Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., <i>förslagsanslag, högst</i>	kronor	56,000	
Inspektörens arvode	»	1,000	kronor 253,000.

Omkostnadsstat:

Till gas och elektrisk ström, <i>förslagsanslag</i>	kronor	12,000	
» värme, <i>förslagsanslag</i>	»	10,000	
» inventarier och inventariers underhåll, <i>förslagsanslag, högst</i>	»	8,000	
» bibliotek, <i>förslagsanslag, högst</i>	»	3,000	
» glasvaror, <i>förslagsanslag</i>	»	4,000	
» tillfälliga biträden, tjänsteresor m. m., <i>förslagsanslag</i>	»	22,000	
» laboratorieutensilier, kemikalier, materialier, förbrukningsartiklar, provningsanordningar m. m., <i>förslagsanslag</i>	»	18,000	
» expenser, <i>förslagsanslag</i>	»	11,000	
» försäkring av byggnader och utrustning, underhåll av tomten m. m., <i>förslagsanslag</i>	»	3,000	kronor 91,000.

Förslagsanslag kronor 344,000,

att utgå i första hand av inkomster av statens provningsanstalt.

Nu har styrelsen för statens provningsanstalt i skrivelse den 28 augusti 1922 framlagt förslag till utgiftsstat för anstalten under tiden 1 juli 1923—30 juni 1924. Detta förslag innebär minskning i såväl avlöningsstaten som omkostnadsstaten, sådana de nu äro fastställda.

Avlöningsstaten.

Beträffande avlöningsstaten föreslås till en början sänkning av förslagsanslaget till avlöningar till ordinarie befattningshavare med 8,500 kronor eller från 193,000 kronor till 184,500 kronor. Vidare föreslås, att ersättningen för övertidsarbete, vilken för närvarande bestrides från förslagsanslaget, högst, till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., i stället måtte få utgå från förslagsanslaget till vikariatsersättningar samt att i anledning härav sistnämnda anslag måtte under benämning »vikariatsersättningar och övertidsersättningar» upptagas med ett med 2,000 kronor förhöjt belopp, medan anslaget till

Styrelsen för
statens
provnings-
anstalt.

[24.] avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m. skulle minskas med enahanda summa.

Såsom skäl för förslaget om sänkning av avlöningsanslaget för de ordinarie befattningshavarna med 8,500 kronor till 184,500 kronor anför styrelsen — under framhållande att någon ändring icke föreslages i antalet av dessa befattningshavare — att avlöningarna till dem med tillämpning av det från och med år 1923 för anstalten gällande avlöningsreglementet beräknades komma att uppgå till sistnämnda belopp.

Beträffande de föreslagna ändringarna i övriga anslagsposter uttalar sig styrelsen på följande sätt.

De övertidsersättningar, som utginge vid anstalten, vore avsedda att från och med år 1923 bestridas från ovanberörda förslagsanslag, högst, å 56,000 kronor till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m. Då emellertid storleken av dylika ersättningar vore beroende på mängden och beskaffenheten av de till anstalten inkomna uppdrag och därför icke kunde med tillräcklig säkerhet på förhand beräknas, ville styrelsen föreslå, att övertidsersättningar finge bestridas från förslagsanslaget till vikariatsersättningar samt att de ifrågavarande båda anslagsposterna fördelades sålunda:

vikariatsersättningar och övertidsersättningar,	
<i>förslagsanslag</i>	kronor 5,000
avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare,	
<i>förslagsanslag, högst</i>	» 54,000.

Departements-
chefen.

För egen del finner jag icke tillräckliga skäl föreligga att, på sätt styrelsen för anstalten hemställt, överflytta bestridandet av övertidsersättningar från ett begränsat till ett obegränsat anslag. Jag kan alltså icke biträda styrelsens framställning i förevarande del.

I övrigt föranleder styrelsens förslag ingen annan erinran från min sida, än att jag — på sätt också av generaldirektören Södermark ifrågasatts — anser anslaget till avlöningar åt icke-ordinarie befattningshavare m. m. böra icke oväsentligt sänkas, förslagsvis till 42,000 kronor.

Omkostnadsstaten.

Styrelsen för
statens
provnings-
anstalt.

I denna stat föreslår styrelsen för provningsanstalten i sin förberörda skrivelse den 28 augusti 1922 följande ändringar:

Med hänsyn till den fortskridande prissänkningen borde förslagsanslagen å 12,000 kronor till gas och elektrisk ström samt å 10,000

kronor till värme sänkas till respektive 11,000 kronor och 6,000 kronor. [24.]

Då förslagsanslaget å 22,000 kronor till tillfälliga biträden, tjänsteresor m. m. vore i väsentlig grad beroende av omfattningen av till anstalten inkomna uppdrag, syntes detta anslag med hänsyn till den arbetsminskning, som kunde förväntas under nu ifrågavarande budgetår, kunna sänkas till 17,000 kronor.

Förslagsanslaget till expenser å 11,000 kronor borde däremot höjas till 15,000 kronor. Som skäl härför har styrelsen anfört följande.

Ur detta anslag bestredes, bland annat, kostnaderna för särtryck av anstaltens tekniskt-vetenskapliga meddelanden och för dess årsberättelse. För att i möjligaste mån nedbringa kostnaden för och erhålla lämplig spridning av anstaltens meddelanden publicerades dessa i lämpliga fack-tidskrifter, vilka sålunda bure kostnaden för avhandlingens sättning och klichéer. Anstalten rekvirerade därefter särtryck i begränsat antal exemplar, vilka dels försålles, dels överlämnades till inom facket verk-samma svenska och utländska korporationer, tidskrifter och bibliotek. Styrelsen ansåge såväl detta förfaringssätt som även utsändandet av en kortfattad årsberättelse vara en oundgänglig propagandåtgärd för anstaltens verksamhet, och den tillämpade formen syntes vara den för anstalten mest förmånliga. Antalet av anstaltens tekniskt-vetenskapliga publikationer och cirkulär vore statt i ökning och kunde numera beräknas årligen uppgå till ett tiotal. En del av kostnaderna för anstaltens meddelanden återflöte emellertid som likvid för försålda publikationer och inginge i anstaltens inkomster.

I sin helhet skulle sålunda vid bifall till styrelsens förslag om-kostnadsstaten för provningsanstalten från och med den 1 juli 1923 minskas med ett belopp av 6,000 kronor eller från 91,000 kronor till 85,000 kronor.

Styrelsens förslag om höjning av anslaget till expenser kan jag icke biträda. Det synes mig nämligen — särskilt med hänsyn till det prisfall, som även under det sistförflutna året ägt rum — som om de utgifter, vilka skola ur anslaget bestridas, borde kunna för budgetåret 1923—1924 rymmas inom det nuvarande anslagsbeloppet. Departements-
chefen.

Mot de av styrelsen tillstyrkta sänkningarna av anslagen till gas och elektrisk ström, till värme samt till tillfälliga biträden m. m. har jag intet annat att erinra, än att i avseende å sistnämnda anslag ned-sättningen synes mig kunna göras något större än vad styrelsen ifråga-
Bihang till riksdagens protokoll 1923. 1 saml. 15

[24.] satt. I överensstämmelse med vad generaldirektören Södermark härutinnan föreslagit, förordar jag, att anslagssumman upptages till 15,000 kronor.

I övriga å omkostnadsstaten uppförda anslag har, såsom av det förut sagda framgår, styrelsen icke ifrågasatt någon ändring. För egen del tillstyrker jag emellertid, att även anslagen till bibliotek samt till laboratorientensilier m. m., nu 3,000 och 18,000 kronor, sänkas, förslagsvis till respektive 2,000 och 16,000 kronor.

*Anstaltens
inkomster.*

Rörande anstaltens inkomster vill jag i detta sammanhang erinra, att desamma under fjolåret av anstaltens styrelse beräknades för år 1923 komma att uppgå till ett belopp av 274,400 kronor, däri inbegripet ett bidrag från järnkontolet å 4,400 kronor. Hälften av detta belopp eller 137,200 kronor har i överensstämmelse med av styrelsen uttalad mening upptagits såsom påräknelig inkomst av anstaltens verksamhet under tiden 1 januari—30 juni 1923. I sin ovannämnda skrivelse den 28 augusti 1922 har nu styrelsen anført, att det syntes vara mera ovisst, om denna inkomst skulle kunna uppnås. Till följd av den alltjämt rådande arbetsinskränkningen inom industrien hade nämligen uppdragen under år 1922 varit vida färre än som beräknats, vadan inkomsterna av verkställda provningar under sistnämnda år torde komma att uppgå till endast omkring 200,000 kronor i stället för det för samma år i sådant hänseende ursprungligen beräknade beloppet 300,000 kronor. Försiktigheten syntes bjuda, att även för tiden 1 juli 1923—30 juni 1924 provningsinkomsterna uppskattades något lägre än vad för år 1923 beräknats eller till 250,000 kronor. Med inbegripande av ett bidrag från järnkontolet å 4,400 kronor borde sålunda inkomsterna under budgetåret 1923—1924 beräknas komma att uppgå till 254,400 kronor.

Mot vad styrelsen sålunda anført har jag intet att erinra och tillstyrker alltså, att vid beräkningen av statsverkets inkomster titeln »Inkomster av statens provningsanstalt» upptages i överensstämmelse med vad styrelsen hemställt.

Vid bifall till vad som föreslagits dels av mig här ovan, dels ock förut i dag av chefen för finansdepartementet rörande ändring av be-teckningen å vissa anslag, skulle staten för provningsanstalten sålunda från och med den 1 juli 1923 erhålla följande ändrade utseende:

Avlöningsstat.

Avlöningar till ordinarie befattningshavare, <i>förslagsanslag</i>	kronor 184,500
Vikariatsersättningar, <i>förslagsanslag</i>	» 3,000
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m.	» 42,000
Inspektörens arvode	» 1,000
	kronor 230,500.

Omkostnadsstat.

Till gas och elektrisk ström, <i>förslagsanslag</i>	kronor 11,000
Till värme, <i>förslagsanslag</i>	» 6,000
Till inventarier och inventariers underhåll	» 8,000
Till bibliotek	» 2,000
Till glasvaror, <i>förslagsanslag</i>	» 4,000
Till tillfälliga biträden, tjänsteresor m. m., <i>förslagsanslag</i>	» 15,000
Till laboratorieutensilier, kemikalier, materialier, förbrukningsartiklar, provningsanordningar m. m., <i>förslagsanslag</i>	» 16,000
Till expenser, <i>förslagsanslag</i>	» 11,000
Till försäkring av byggnader och utrustning, underhåll av tomten m. m., <i>förslagsanslag</i>	» 3,000
	kronor 76,000.

Förslagsanslag kronor 306,500,

att utgå i första hand av inkomster av statens provningsanstalt.

Sistberörda summa understiger med ett belopp av 37,500 kronor summan av den för provningsanstalten nu gällande helårsstaten.

På grund av vad sålunda anförts hemställer jag nu, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, med godkännande av det av mig förordade förslaget till stat för statens provningsanstalt, att tillämpas från och med den 1 juli 1923, i riksstaten upptaga det *ordinarie* förslagsanslaget till upprätthållande av provningsanstaltens verksamhet med kronor 306,500,

att utgå i första hand av inkomster av statens provningsanstalt.

C. Handel och sjöfart.

1. Bidrag till underhållande av handelshögskolan i Stockholm.

[25.] Såsom bidrag till underhållande av handelshögskolan i Stockholm har av riksdagen anslagits för vart och ett av åren 1910—1921 ett belopp av 30,000 kronor, för år 1922 ett belopp av 60,000 kronor och för första halvåret 1923 ett belopp av 30,000 kronor. Detta understöd har för vart och ett av åren 1921 och 1922 samt för första halvåret 1923 uppförts å extra stat med föreskrift tillika beträffande åren 1921 och 1922, att ena hälften skulle utbetalas under förra och andra hälften under senare halvåret. Ett av riksdagen vid beviljandet av berörda anslag fästade villkor har varit, att vid högskolan skulle finnas ett visst antal friplatser, för de senare åren bestämt till 12.

I fråga om organisationen av handelshögskolan och grunderna för dess verksamhet tillåter jag mig hänvisa till vad det vid propositionen nr 51 till 1909 års riksdag fogade utdraget av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 19 februari 1909 därom innehåller.

I skrivelse den 29 augusti 1922 har nu styrelsen för handelshögskoleföreningen i Stockholm gjort framställning om statsbidrag till högskolan för studieåret 1923—1924 med ett belopp av 60,000 kronor.

Till stöd för berörda framställning anför styrelsen bland annat följande.

Styrelsen för
handelshög-
skoleföre-
ningen.

Jämväl för sin fortsatta verksamhet vore handelshögskolan i hög grad beroende av statens stöd i samma utsträckning, som de senast beviljade understöden innebure, d. v. s. ett belopp av 60,000 kronor för studieår. Behovet vore så mycket mera framträdande, som handelshögskolans egna inkomster under tryck av den rådande depressionen fortfarande vore stadda i nedgång. Antalet elever, som under vårterminen 1921 utgjort 171, hade under senaste studieåret minskats till 153, och i följd därav hade det i avgifter från eleverna inflytande beloppet nedgått från 163,910 kronor under studieåret 1920—21 till 147,575 kronor under studieåret 1921—22.

Såsom styrelsen framhållit i sin år 1921 till Kungl. Maj:t ingivna ansökan om statsunderstöd, hade det närmast varit de höga årsavgifterna, som hämmat frekvensen. För att härutinnan åstadkomma en ändring hade handelshögskolans direktion beslutat sänka årsavgifterna från och

med höstterminen 1922. Då denna sänkning emellertid måste i sin ordning ytterligare nedbringa högskolans egna inkomster, vore det fortsätta statsunderstödet ett oundgängligt villkor för att högskolan skulle kunna fortsätta sin verksamhet under samma former som hitintills. [25.]

I det utlåtande av den 30 augusti 1922, varmed kommerskollegium till Kungl. Maj:t överlämnat den från handelshögskoleföreningens styrelse inkomna skrivelsen, har kollegium anförut, att samma skäl, som på sin tid anfördes först för en höjning av anslaget och sedermera för ett bibehållande av det ökade anslaget, alltjämt i lika mån gjorde sig gällande. Kollegium tillstyrkte därför utan tvekan den nu gjorda framställningen.

*Kommers-
kollegium.*

De skäl, som åren 1921 och 1922 föranledde beviljandet av det till 60,000 kronor för år förhöjda anslaget till handelshögskolan, torde i huvudsak allt fortfarande äga giltighet. För att handelshögskolan må bli i stånd att även under nästinstundande läsår i någorlunda oförändrad omfattning fullfölja sin för landet och dess näringsliv betydelsefulla verksamhet, nödgas jag därför, trots de statsfinansiella svårigheterna, avstå från att, såsom ju eljest legat nära till hands, påyrka återgång i full utsträckning till de förhållanden, som i avseende å statsunderstödet belopp varit gällande intill början av år 1922. En viss nedsättning av statsbidraget, sådant det för år 1922 samt första halvåret 1923 utgått, synes mig likväl under förhandenvarande budgetära situation ofrånkomlig. Jag tillstyrker, att denna nedsättning för läsåret 1923—1924 bestämmes till 10,000 kronor och att sålunda för motsvarande budgetperiod statsbidraget till handelshögskolan upptages med ett till 50,000 kronor minskat belopp.

*Departements-
chefen.*

Vid utbetalningen av statsbidraget torde, liksom förut varit fallet, böra fästas det villkor, att under det läsår, statsbidraget avser, minst 12 friplatser för studerande vid högskolan finnas inrättade.

På grund av jag sålunda anförut, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, under förutsättning att verksamheten vid handelshögskolan i Stockholm fortsättes efter i huvudsak den nu följda plan, såsom bidrag till underhållande av samma skola under läsåret 1923—1924 å riksstaten för budgetåret 1923—1924 anvisa ett *extra* anslag av kronor 50,000,

[25.]

att till handelshögskoleföreningens i Stockholm styrelse utbetalas med hälften under senare halvåret 1923 och återstående hälften under förra halvåret 1924 under villkor, att minst tolv friplatser för studerande vid högskolan komma att finnas inrättade under hela läsåret 1923—1924.

Export- och handelsstudiestipendier.

[26.]
Export- och
handelsstudie-
stipendier.

För vart och ett av åren 1897—1908 beviljade riksdagen på extra stat anslag till handelsstipendier. Anslaget utgick med 10,000 kronor för vardera av åren 1897 och 1898, 20,000 kronor för vart och ett av åren 1899—1904 och 30,000 kronor för vart och ett av åren 1905—1908.

I skrivelse den 30 december 1907 gjorde kommerskollegium framställning om förändrade föreskrifter i fråga om sättet och villkoren för utdelande av statens handelsstipendier samt hemställde därvid, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att, med indragning av anslaget till handelsstipendier, anvisa tvänne anslag, vardera å 20,000 kronor om året, för att på i skrivelsen närmare angivet sätt användas det ena till exportstipendier och det andra till handelsstudiestipendier.

Med bifall till en i anslutning härtill avlåten proposition anvisade 1908 års riksdag å extra stat för år 1909

dels, såsom reservationsanslag, ett belopp av 20,000 kronor för att utdelas såsom understöd under benämning av exportstipendier till personer, som, utan officiell ställning, företrädesvis i Ryssland; på Balkanhalvön eller i länder utom Europa verkade för avsättning av svenska exportartiklar; samt

dels ett belopp av likaledes 20,000 kronor till handelsstudiestipendier att tjäna såsom understöd för förvärvande utomlands av praktiska insikter i handelsyrket.

I fråga om nämnda stipendiers utdelning och de fordringar, som borde ställas å deras innehavare, meddelade Kungl. Maj:t den 17 juni 1908 bestämmelser, för vilka redogörelse lämnats i statsrådsprotokollet den 14 januari 1910, bifogat samma års statsverksproposition.

Sedermera hava för vart och ett av åren 1910—1915 och 1921 ifrågakvarande tvänne anslag utgått med enahanda belopp, som anvisats för år 1909, varvid bör anmärkas, att vid 1911 års riksdag jämväl anslaget till handelsstudiestipendier erhöi reservationsanslags natur. Under åren 1916—1920 utgick anslaget till exportstipendier med van-

ligt belopp, medan däremot, till följd av de av världskriget föranledda säregna förhållandena, anslag till handelsstudiestipendier beviljades allenast för åren 1916 och 1917 och för vardera av dessa år endast med 10,000 kronor.

[26.]

Vid anmälan inför Kungl. Maj:t den 7 januari 1921 av frågan om förnyat anslag för år 1922 för uppehållande av stipendieverksamheten upptog min företrädare i ämbetet till behandling en utav Sveriges allmänna exportförening gjord framställning, åsyftande, förutom höjning av summan av stipendierna till 60,000 kronor, förändring av stipendiernas natur samt sättet för deras utdelning. Beträffande det närmare innehållet i berörda framställning ävensom i ett av kommerskollegium, efter hörande av åtskilliga institutioner, över framställningen avgivet utlåtande tillåter jag mig hänvisa till vad det vid statsverkspropositionen till 1921 års riksdag fogade utdraget av statsrådsprotokollet över handelsärenden, sid. 140—144, därom innehåller. I dylikt hänseende ber jag nu endast få erinra om, att exportföreningens av kommerskollegium tillstyrkta förslag utmynnade i ett sammanförande av de båda anslagen till exportstipendier och handelsstudiestipendier till ett anslag, inom vilket bägge stipendiatgrupperna skulle tillgodoses, samt att kollegium i anslutning härtill föreslog vissa ändringar i de för stipendierna förut gällande bestämmelser, vilka ändringar borde vinna tillämpning jämväl i avseende å användningen av de vid 1922 års ingång odisponerade medel från äldre anslag. Vad beträffar föreningens förslag om höjning av det sammanlagda stipendieanslaget till 60,000 kronor, biträdess detsamma i princip av kollegium. Då emellertid vid 1921 års ingång — med inräknande av de för samma år beviljade anslag — funnes disponibelt till utdelning av exportstipendier ett belopp av 25,000 kronor och till utdelning av handelsstudiestipendier ett belopp av 60,000 kronor, syntes det kollegium, att, även om 1921 års stipendier skulle tillmätas något rikligare än förut, en ganska avsevärd besparing skulle kunna påräknas till 1922 års stipendieutdelning. Kollegium ansåg sig därför icke böra ifrågasätta någon höjning i anslagssumman för nämnda år.

Vad exportföreningen och kommerskollegium sålunda föreslagit beträffande anslagens sammanförande till ett anslag och ändringar i dittills gällande bestämmelser för stipendierna fann sig departementschefen böra tillstyrkta. I avseende å stipendieanslagets sammanlagda belopp fann han sig — utan att för det dåvarande taga ställning till frågan, huruvida detsamma för framtiden borde ökas eller ej — böra biträda vad kollegium i dylikt hänseende hemställt, varför han tillstyrkte, att anslaget för år 1922 upptoges till ett belopp, motsvarande summan av

[26.] de för år 1921 för ifrågavarande ändamål beviljade båda anslagen, eller sålunda till 40,000 kronor.

På därom av departementschefen gjord hemställan föreslog där-
efter Kungl. Maj:t riksdagen att

ej mindre å extra stat för år 1922 anvisa ett reservationsanslag av 40,000 kronor för att, i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen tillstyrkta grunder, utdelas såsom understöd *dels*, under benämning exportstipendier till personer, som utan officiell ställning utrikes verkade för avsättning av svenska exportartiklar, import till Sverige av råvaror och andra förnödenheter samt transitohandeln över Sverige, *dels ock*, under benämning handelsstudiestipendier, till personer, som önskade utrikes förvärva praktiska insikter i handelsyrket;

än även medgiva, att ovanberörda av departementschefen förordade grunder finge efter Kungl. Maj:ts närmare beprövande tillämpas jämväl i avseende å användningen av vad som vid 1921 års utgång återstode odisponerat av de till export- och handelsstudiestipendier tidigare anslagna medel.

Mot de av Kungl. Maj:t föreslagna ändrade grunderna för stipendieverksamheten hade riksdagen intet att erinra. Med hänsyn till de förefintliga relativt stora reservationerna å stipendieanslagen fann sig riksdagen emellertid böra begränsa anslagsbeloppet till 10,000 kronor.

Den 26 september 1921 utfärdade Kungl. Maj:t sedermera i enlighet med ovanberörda grunder kungörelse med allmänna bestämmelser för statens exportstipendier och handelsstudiestipendier (nr 636).

På grund av att vid 1921 års utgång — förutom ovan omfördälda belopp av 10,000 kronor — en reservation å 80,288 kronor 79 öre från äldre anslag kunde beräknas disponibel för utdelning av stipendier av nu ifrågavarande slag, förklarade jag mig vid föredragning inför Kungl. Maj:t den 7 januari 1922 av de frågor, som tillhörde regleringen för tiden 1 januari—30 juni 1923 av utgifterna under riksstatus tionde huvudtitel, sakna anledning att å övergångsbudgeten göra hemställan om anslagsäskande för stipendieverksamheten.

*Kommers-
kollegium.*

I skrivelse den 21 augusti 1922 har nu kommerskollegium gjort framställning om beviljande å riksstaten för budgetåret 1923—1924 av anslag till export- och handelsstudiestipendier. Beträffande anslagets belopp har kollegium hemställt, att detsamma för ifrågavarande tid måtte sättas till 30,000 kronor. Till stöd härför anför kollegium bland annat följande:

»I utlåtande den 26 augusti 1920 angående framställning av Sveriges allmänna exportförening om ändringar av de för export- och handelsstudiestipendier gällande bestämmelser biträdde kollegium i princip exportföreningens förslag om höjning av det sammanlagda stipendieanslaget till 60,000 kronor.

I underdånig skrivelse den 17 juni 1922 angående fördelning av ifrågavarande stipendier under år 1922 ansåg emellertid kollegium, att med hänsyn till den statsfinansiella ställningen endast omkring 40,000 kronor borde tagas i anspråk för ändamålet, och hemställde i överensstämmelse härmed om fördelning av allenast 39,900 kronor.

Efter den av Eders Kungl. Maj:t den 7 sistlidne juli verkställda utdelningen av årets stipendier, sammanlagt 42,400 kronor, men med tillägg av besparade medel, finnes å ifrågavarande anslag en disponibel behållning å 49,722 kronor 97 öre. Av detta belopp finner kollegium av nyss angivna skäl endast omkring 40,000 kronor böra tagas i anspråk under år 1923, vadan vid 1923 års slut skulle återstå odisponerade omkring 9,700 kronor. För år 1924 skulle sålunda, för att det under åren 1922 och 1923 begränsade utdelningsbeloppet icke skall behöva minskas, erfordras ytterligare 30,000 kronor.

Med avseende å det sålunda anförda och då det enligt kungörelsen den 26 september 1921 med allmänna bestämmelser för statens exportstipendier och handelsstudiestipendier åligger kollegium att redan under år 1923 vidtaga vissa förberedelser för utdelning av 1924 års stipendier, hemställer kollegium, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att till export- och handelsstudiestipendier å extra stat för budgetåret 1 juli 1923—30 juni 1924 anvisa ett reservationsanslag av 30,000 kronor.»

Av vad kommerskollegium anført framgår, att, efter den under år 1922 verkställda stipendieutdelningen, vid 1923 års ingång för sådant ändamål finnes disponibelt ett belopp av omkring 50,000 kronor samt att, därest stipendier under år 1923 bliva utdelade till ungefär enahanda belopp som under de senaste åren utgått, vid 1923 års slut en besparing å allenast omkring 10,000 kronor kan påräknas till 1924 års utdelning. *Departementets
chefen.*

Detta belopp är givetvis otillräckligt, om ifrågavarande stipendieverksamhet skall kunna under år 1924 uppehållas i någorlunda samma utsträckning som hittills. Då emellertid åtminstone på senare tid fördelningen av stipendierna alltid försiggått under sista hälften av året, torde ett eventuellt anslag för 1924 års stipendieutdelning icke behöva upptagas å 1923—1924 års budget utan skäligen kunna överskjutas å nästpåföljande riksstat. Visserligen förhåller det sig, på sätt kommerskollegium framhållit, så, att kollegium författningsenligt har att vidtaga vissa förberedelser för 1924 års stipendieutdelning redan under år 1923, men då dessa förberedelser endast bestå i införskaffande av upplysningar från vissa korporationer för bedömande av till vilka länder exportstipendiater lämpligen böra utsändas o. d., torde någon större olägenhet

- [26.] icke förorsakas därav, att ifrågavarande förarbete utföres, innan storleken av det för stipendieutdelningen disponibla beloppet slutligt fastställts. Med kungörandet till ansökning av stipendierna torde kunna anstå, till dess beslut i anslagsfrågan fattats av riksdagen, även om härav måhända föranledes, att själva stipendieutdelningen kommer att äga rum något senare på året än hittills varit fallet.

Jag får sålunda anmäla, att jag icke anser mig böra för här ifrågavarande ändamål hemställa om något anslagsäskande å riksstaten för budgetåret 1923—1924.

2. Statsunderstöd till auktoriserade handelskammare i riket.

- [27.] I anledning av en av Kungl. Maj:t gjord framställning anvisade 1916 års riksdag såsom understöd till auktoriserade handelskammare i riket på extra stat för år 1917 ett förslagsanslag å högst 36,000 kronor att utgå med ett belopp av 3,000 kronor till envar handelskammare under de villkor, Kungl. Maj:t i överensstämmelse med av riksdagen angivna grunder kunde komma att föreskriva.
- Statsunderstöd till auktoriserade handelskammare i riket.*
(extra anslag.)

Sedan kommerskollegium avgivit infordrat utlåtande, utfärdade Kungl. Maj:t den 15 december 1916 kungörelse (nr 599) angående auktoriserade handelskammare, varjämte Kungl. Maj:t samma dag fastställde villkor och bestämmelser för åtnjutande av förutnämnda av riksdagen anvisade anslag.

Sedermera har riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställningar, anvisat enahanda belopp för nu ifrågavarande ändamål å extra stat för ett vart av åren 1918, 1919, 1920, 1921 och 1922; och har Kungl. Maj:t enligt beslut den 2 november 1917, den 4 oktober 1918, den 26 september 1919, den 17 september 1920 och den 8 september 1921 för anslagens åtnjutande fastställt samma villkor och bestämmelser som de för år 1917 gällande.

Vid föredragning inför Kungl. Maj:t den 7 januari 1922 av de frågor, som tillhörde regleringen för tiden 1 januari—30 juni 1923 av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel, fann jag mig, då, enligt vad kommerskollegium hade meddelat, utbetalningen av eventuellt understöd för år 1923 till handelskamrarna kunde anstå till efter den 1 juli 1923, för ifrågavarande ändamål icke böra göra någon framställning om anslag å övergångsbudgeten.

Nu har kommerskollegium i skrivelse den 18 augusti 1922 gjort framställning om beredande av anslag åt de auktoriserade handelskamrarna för år 1923 med samma belopp som för år 1922.

Även för år 1923 torde de auktoriserade handelskamrarna bära i viss utsträckning beredas understöd av statsmedel. Av besparingsskäl synes mig likväl det till envar handelskammare utgående understödsbeloppet bära minskas från 3,000 till 2,000 kronor. Härigenom möjliggöres en nedsättning av anslagets slutsumma till 24,000 kronor. Vid bifall till vad sålunda föreslagits synes mig möjlighet bära inrymmas för Kungl. Maj:t att, i fall av behov och efter närmare utredning, något jämkas på det av riksdagen hittills vid anslagets beviljande fästade villkoret, att lägsta medlemsavgiften i statsunderstödd handelskammare icke får överskrida 10 kronor. I övrigt torde de för åtnjutande av 1922 års anslag gällande villkor och bestämmelser allt fortfarande bära äga tillämpning.

[27.]
Departements-
chefen.

Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom understöd till auktoriserade handelskammare i riket, att utgå med ett belopp av 2,000 kronor till envar handelskammare under av mig förordade villkor, å riksstaten för budgetåret 1923—1924 anvisa ett *extra* anslag av..... kronor 24,000.

3. Statsunderstöd till svenska handelskamrar i utlandet.

Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning anvisade 1920 års riksdag, för beredande av statsunderstöd under år 1921 dels å 15,000 kronor till vardera av svenska handelskamrarna i London och Paris, dels å 10,000 kronor åt vardera av svenska handelskamrarna i Nordamerikas Förenta stater och Schweiz samt svenska föreningens i Petrograd handelskommitté eller den svenska handelskammare, som kunde komma att träda i handelskommitténs ställe, dels ock å 5,000 till svenska handelskammaren i Sydney, å extra stat för år 1921 ett förslagsanslag, högst, å 65,000 kronor.

[28.]
Statsunder-
stöd till sven-
ska handels-
kamrar i ut-
landet.
(extra anslag.)

För år 1922 höjdes anslagsbeloppet till 67,500 kronor, att utgå med 20,000 kronor till handelskammaren i London, med 15,000 kronor till vardera av handelskamrarna i Paris och Nordamerikas Förenta stater, med 10,000 kronor till handelskammaren i Schweiz och med 7,500 kronor till handelskammaren i Sydney. Från svenska föreningens i Petrograd handelskommitté hade vid detta tillfälle icke inkommit någon framställning om statsbidrag.

Sedan kommerskollegium anmält, att med utbetalningen av eventuella understöd för år 1923 till handelskamrarna kunde anstå till årets senare hälft, förklarade jag mig, vid föredragning inför Kungl. Maj:t den 7 januari 1922 av de frågor, som tillhörde regleringen för första halvåret

[28.] 1923 av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel, sakna anledning att för ifrågavarande ändamål göra hemställan om anslagsäskande å övergångsbudgeten.

Med skrivelse den 25 augusti 1922 har nu kommerskollegium till Kungl. Maj:t överlämnat till kollegium inkomna framställningar från svenska handelskamrarna i Frankrike, Nordamerikas Förenta stater och Sydney om statsunderstöd jämväl för år 1923, samtidigt varmed kollegium dels avgivit infordrat utlåtande över en direkt till Kungl. Maj:t inkommen framställning i enahanda syfte från handelskammaren i London, dels ock på given anledning uttalat sig i fråga om fortsatt understöd till handelskammaren i Schweiz.

Jämväl svenska föreningens i Petrograd handelskommitté har i två särskilda till kollegium inkomna skrifter gjort framställning om statsunderstöd för år 1923, vilka framställningar av kollegium med utlåtande den 31 augusti 1922 överlämnats till Kungl. Maj:t.

Handels-
kammaren i
London.

Svenska handelskammaren i London har för år 1923 begärt ett anslag, icke understigande 25,000 kronor. Såsom stöd för framställningen om ökat statsbidrag har framhållits, att för ett fullt utnyttjande av de möjligheter, som skapats för kammaren genom tillkomsten av dess egen byggnad, erfordrades med nödvändighet ökade inkomster.

Kungl. Maj:ts minister i London har — under framhållande att, sedan kammaren tagit i besittning sina nya lokaler i det för kammarens räkning uppförda huset, den därigenom vore i stånd att möta de nya krav, som säkerligen komme att ställas på densamma, så snart den nuvarande depressionen å världsmarknaden gått över — på det varmaste förordat bifall till framställningen.

Handelskam-
maren i
Frankrike.

Svenska handelskammaren i Frankrike har för år 1923 anhållit om ett understöd av 25,000 kronor. Såsom skäl härför har åberopats, bland annat, att kammaren under de senaste åren utvidgats till en svensk central i Frankrike för kommersiell upplysningsverksamhet och propaganda samt i stor omfattning övertagit därmed förenade ärenden, som förut handlagts av olika svenska konsulat. Handelskammarens arbetsbörda hade sålunda starkt utökats och i samband därmed även dess personal. Kammarens utgiftsstat hade — senast på grund av höjda post-, telefon- och telegramtaxor — befunnit sig i ständigt stegring. För att omhändervä Sveriges ekonomiska propaganda i Frankrike och där bedriva erforderlig upplysningsverksamhet om vårt land fordrades en stark samt med talrik och tillräckligt kompetent personal försedd institution. Man kunde icke förvänta, att under nuvarande förhållanden de officiella

myndigheterna skulle mäkta med en dylik arbetsbörda. Enda vägen till att bringa reda och kraft i den svenska upplysnings- och propaganda-verksamheten i Frankrike vore därför att taga vara på och vidare omhulda den till större delen på privat ekonomiskt understöd uppbyggda svenska handelskammaren i Frankrike och genom ett erforderligt större statsbidrag sätta denna i stånd att fullfölja och ytterligare förbättra sitt arbete efter hittills följda linjer. Såsom skäl för höjt statsanslag ville kammaren vidare framhålla, att den genom fallissemang, som inträffat, fått sitt medlemsantal och därigenom sina inkomster icke oväsentligt minskade, samt att i samma riktning inverkade affärsmännens obenägenhet att under nuvarande kristid annonsera i kammarens Bulletin, för vilken kostnaderna under senare år helt kunnat bestridas av annonsinkomsterna.

[28.]

Svenska handelskammaren i Nordamerikas Förenta stater hemställer om ett statsunderstöd för år 1923 till ett belopp av likaledes 25,000 kronor. Till stöd härför framhålles, att de ständigt växande kraven på handelskammarens tjänster erfordrade uppbyggandet av en organisation, som i underhåll krävde vida större summor än under föregående år; att kammarens tjänster med all säkerhet skulle tagas i anspråk i än högre grad, då tiden komme för ett ljusare handelsläge och ett livligare varuutbyte mellan Sverige och Förenta staterna; att, medan kammarens utgifter sålunda trots iakttagande av all sparsamhet fortfarande visade tendenser att stiga, dess inkomster under depressions-tiden stadigt minskats, beroende huvudsakligen på svårigheterna att inkassera medlemsavgifter; att handelskammarens reservkapital därför särskilt under de sista tolv månaderna måst strängt anlitas och dess reserver sjunkit i betänklig grad; samt att handelskammarens bekymmer för framtiden skulle i hög grad lättas genom ett statsbidrag å 25,000 kronor.

*Handelskam-
maren i För-
enta staterna.*

Svenska handelskammaren i Sydney anhöll till en början i en till kollegium inkommen skrivelse om ett statsanslag för år 1923 av 10,000 kronor. Såsom skäl för den begärda förhöjningen av statsbidraget framhöll kammaren, att svårigheten och omkostnaderna att i Australien, så långt från hemlandet, organisera och upprätthålla en svensk handelskammare vore i jämförelse med andra platser mycket stora. Framför allt hade det under det gångna året visat sig synnerligen svårt att bland hemlandets köpmän och firmor väcka intresse och erhålla understöd för kammarens verksamhet i denna avlägsna världsdel. Med de medel, som stode handelskammaren till förfogande, hade det ej heller lyckats kammaren att engagera den personal, som behövdes för att kammaren

*Handelskam-
maren i
Sydney.*

[28.] på ett fullt tillfredsställande sätt skulle kunna fylla sina uppgifter. Härtill komme, att handelskammarens nyligen upprättade provlager, som till en viss del använts av hemlandets exportörer, om ock ej till den grad, som önskvärt vore, för närvarande vore inrymt på kammarens kontor, vilket emellertid ej vore tillräckligt stort för att tillnärmelsevis kunna rymma en representativ utställning av svenska varor. En lämpligare lokal måste därför snarast möjligt anskaffas, men kammaren hade hittills på grund av bristande medel ej varit i stånd härtill. Halvåret 1 januari—30 juni 1921 visade en brist på £ 121: 16: 7. Sedan sistnämnda dag hade omkostnaderna proportionellt ökats.

I en senare till kollegium inkommen skrivelse har handelskammaren anhållit, att understödet måtte bestämmas till 15,000 kronor, därvid kammaren ytterligare framhållit sitt behov av höjt statsunderstöd för att särskilt kunna engagera den för kammarens växande uppgifter erforderliga personalen samt hyra lämpligare och rymligare lokaler för kammarens kontor och svenska provlager.

*Handelskam-
maren i
Schweiz.*

Svenska handelskammaren i Schweiz — som till en början i en till Kungl. Maj:t ställd skrivelse begärt understöd för år 1923 med samma belopp som för år 1922 eller 10,000 kronor — har sedermera i en till kommerskollegium inkommen skrift meddelat, att kammaren beslutat att med utgången av år 1922 träda i likvidation.

*Svenska före-
ningens i
Petrograd
handelskom-
mitté.*

Svenska föreningens i Petrograd handelskommitté har i den första av sina ovanberörda båda framställningar begärt ett statsanslag för år 1923 å 10,000 kronor. Sedermera har kommittén, med frångående av samma framställning, anhållit om ett anslag av 4,000 kronor. Till stöd för sistnämnda, den 21 augusti 1921 dagtecknade framställning anför kommittén, bland annat, följande.

I sin första framställning hade kommittén framfört den åsikten, att den alltjämt i Sovjetryssland fortgående omdaningeu nått därhän, att grundad anledning funnes antaga, att, även om handelskommittén icke under åren 1922 och 1923 skulle kunna återupptaga sin verksamhet i Ryssland, så många svensk-ryska handelsfrågor av vikt skulle uppstå, att det måste anses icke utan betydelse, att svenska myndigheter samt svensk handel och industri vid lösande av dessa hade att tillgå en med ryska förhållanden förtrogen sammanslutning av handelskommitténs karaktär, liksom det för kommitténs framtida arbete i Ryssland vore av största vikt, att kontinuiteten i dess verksamhet icke brötes under de svåra för-

hållanden, som svensk-ryska företagare alltjämt hade att kämpa emot. Utvecklingen sedan dess syntes icke hava jävat denna kommitténs uppfattning. Alltunder det kommittén fortfarande ansåge av vikt, att kontinuiteten i dess verksamhet icke brötes, funne den sig emellertid böra under rådande allmänna depression och lägervall i den svensk-ryska handeln till det yttersta begränsa sina anspråk på allmän eller enskild offervillighet för kommitténs finansiering, vadan kommittén ville nedsetta det begärda anslagsbeloppet till 4,000 kronor.

[28.]

I sin ovanberörda skrivelse den 25 augusti 1922 uttalar kommerskollegium, att handelskamrarna i London, Frankrike, Nordamerikas Förenta stater och Sydney gjort sig förtjänta och äro i behov av statsunderstöd även för år 1923. I avseende å understödets storlek förklarar sig emellertid kollegium med hänsyn till den statsfinansiella ställningen icke vilja för år 1923 ifrågasätta högre belopp än som utgått för år 1922 med undantag dock för handelskammaren i Sydney, som på grund av sina ringa ekonomiska resurser borde tilldelas ett till 10,000 kronor förhöjt understöd.

Kommerskollegium.

Beträffande handelskammaren i Schweiz har, framhåller kollegium, understödsfrågan förfallit i och med kammarens beslut att med utgången av år 1922 träda i likvidation.

Vidkommande slutligen den av svenska föreningens i Petrograd handelskommitté gjorda framställningen uttalar kollegium i särskild skrivelse den 31 augusti 1922, att vad kommittén anfört utan tvivel förtjänade beaktande. Då emellertid enligt kollegii mening kommitténs verksamhet under år 1923 näppeligen kunde bliva av någon nämnvärd betydelse och kommittén i allt fall icke saknade ekonomiska resurser, funne sig kollegium böra hemställa, att kommitténs framställning icke måtte föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

För närmare kännedom om innehållet i de ingivna framställningarna med därvid fogade bilagor ävensom de över framställningarna avgivna yttrandena tillåter jag mig hänvisa till handlingarna i ärendet.

I betraktande av den för landets näringsliv i hög grad gagneliga verksamhet, som av de svenska handelskamrarna i utlandet utövats, och med hänsyn särskilt till de betydelsefulla uppgifter, som nu efter världskrigets slut åligga dem, då det gäller att i utlandet bereda marknad för våra exportprodukter, anser jag, i likhet med kommerskollegium, angeläget, att de även för år 1923 beredas effektivt stöd genom tillskott av statsmedel för uppehållande av sin rörelse.

Départementschefen.

[28.] Av statsfinansiella skäl lärer emellertid i samtliga fall en icke obetydlig nedsättning av de begärda understöden vara ofrånkomlig. Med beaktande att i avseende å handelskammaren i Schweiz frågan om statsbidrag för år 1923 förfallit, tillstyrker jag, att för nämnda år understöd må utgå med 17,500 kronor till handelskammaren i London, med 12,500 kronor till vardera av handelskamrarna i Paris och Nordamerikas För-
enta stater samt med 7,500 kronor till handelskammaren i Sydney. Den av svenska föreningens i Petrograd handelskommitté gjorda, av kommerskollegium avstyrkta framställningen om statsunderstöd anser jag mig — med hänsyn till ovissheten om huruvida och i vilken utsträckning kommittén må kunna under år 1923 återupptaga sin verksamhet — icke för närvarande böra biträda.

Vid bifall till vad av mig föreslagits, skulle alltså totalsumman av de till understöd åt svenska handelskamrar i utlandet för år 1923 erforderliga beloppen utgöra 50,000 kronor.

För understödens åtnjutande torde böra stadgas skyldighet för handelskamrarna att såväl till chefen för handelsdepartementet som till kommerskollegium avgiva berättelser över institutionernas verksamhet under ifrågavarande år ävensom redogörelser för institutionernas ekonomiska ställning vid utgången av samma år.

På grund av vad sålunda anförts hemställer jag nu, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom understöd för år 1923, på sätt av mig förordats, till svenska handelskamrar i utlandet å riksstaten för budgetåret 1923—1924 anvisa ett *extra* anslag av kronor 50,000.

4. Bidrag till Sveriges allmänna exportförening.

[29.] Sveriges allmänna exportförening har alltsedan sin tillkomst år 1887 årligen tilldelats statsunderstöd med varierande belopp. Från och med år 1917 har understödet utgått med ena hälften ur ett å riksstaten beviljat särskilt anslag samt andra hälften ur handels- och sjöfarts- samt manufaktur- och handelslångfonderna, med lika fördelning fonderna emellan. För år 1922 — liksom för åren 1920 och 1921 — har det sammanlagda understödsbeloppet utgått med 50,000 kronor, därav alltså 25,000 kronor anvisats å riksstaten.

Vid föredragning inför Kungl. Maj:t den 7 januari 1922 av de frågor, som tillhörde regleringen för första halvåret 1923 av utgifterna

Bidrag till
Sveriges
allmänna
exportförening.
(extra anslag.)

under riksstatens tionde huvudtitel, förklarade jag mig — sedan kommerskollegium anmält, att med utbetalningen av eventuell understöd för år 1923 kunde anstå till efter den 1 juli samma år — sakna anledning att för ifrågavarande ändamål göra hemställan om anslagsäskande å övergångsbudgeten.

[29.]

I en till Kungl. Maj:t ställd, av kommerskollegium med eget utlåtande den 18 augusti 1922 överlämnad skrift har nu föreningens styrelse, med bifogande av förslag till inkomst- och utgiftsstat för år 1923, gjort framställning om beviljande av understöd till föreningen för år 1923 med enahanda belopp, som för vart och ett av de senaste tre åren till föreningen utgått, eller 50,000 kronor.

*Sveriges
allmänna
export-
förening.*

I sin berörda skrivelse yttrar styrelsen, att som bekant prisstegringen numera i allmänhet upphört och att i stället prissänkning inträtt. Ehuru det givetvis vore ytterst vanskligt att bedöma prisrörelsens gång under de närmaste åren, hade styrelsen så långt möjligt vore i bifogat förslag till stat för år 1923 tagit hänsyn till det förändrade ekonomiska läget och i enlighet härmed sänkt utgiftssummorna på de flesta punkter. De enda poster, för vilka höjningar gjorts, vore för redaktionssekreteraren och annonschefen för föreningens tidskrift »Svensk export» samt för östeuropeiska (förutvarande ryska) avdelningen. Vad de två förstnämnda utgiftsposterna beträffade, hade höjningen sin orsak däri, att nya kvalificerade personer anställts å resp. platser, vilka personer även deltog i föreningens allmänna informationsverksamhet. Beträffande utgiftsökningen för den östeuropeiska avdelningen borde påpekas, att föreningen under nu rådande situation i Ryssland kunnat nöja sig med en mindre personal på denna avdelning, men att allt tydde på, att arbetet under år 1923 komme att bliva mera omfattande. Med hänsyn till den ryska marknadens stora framtida vikt vore det därför föreningens avsikt att anskaffa ännu en kvalificerad person på avdelningen. Då det på grund av redan vunna erfarenheter vore tydligt, att även inkomsterna för föreningen komme att minskas, vore det för styrelsen omöjligt att för år 1923 begära ett minskat statsanslag, om ej en tillbakagång i föreningens verksamhet skulle riskeras.

Ur det av föreningen ingivna statförslaget må här särskilt anmärkas, att avlönningarna — med ovan angivna undantag — genomgående upptagits med väsentligt sänkta belopp.

I det utlåtande, varmed föreningens framställning till Kungl. Maj:t överlämnats, tillstyrker kommerskollegium beviljandet av det äskade statsbidraget.

*Kommers-
kollegium.*

[29.]

I samband därmed återupprepar kollegium sina vid tvänne tidigare tillfällen gjorda uttalanden om önskvärdheten av, att handels- och sjöfarts- samt manufakturförlagslånefonderna icke vidare belastades med någon del av det till exportföreningen utgående statsbidraget, utan att hela det för ändamålet erforderliga beloppet ställdes till förfogande å riksstaten.

*Departements-
chefen.*

Med hänsyn till det arbete, som exportföreningen nedlagt och alltjämt nedlägger på befordrandet av vår varuavsättning till utlandet, anser jag det uppenbart, att föreningen, som för fullföljandet av sin verksamhet i önskvärd utsträckning alltjämt är i behov av ekonomiskt stöd från statens sida, även för år 1923 bör beredas dylikt stöd i den omfattning, förhållandena medgiva. Såsom jag upprepade gånger förut i dag framhållit, kan det emellertid i det starkt försämrade budgetära läge, som nu inträtt, icke undgås, att avsevärda nedsättningar måste vidtagas icke blott i anslagen till statens egna ämbetsverk och institutioner utan även i bidragen till enskilda, av statsmedel understödda organisationer — de må utöva en än så landsgagnelig verksamhet. Då nu, enligt vad det av exportföreningens styrelse ingivna statförslaget för år 1923 giver vid handen, föreningens inkomster och utgifter för sagda år skulle balansera å en summa av icke mindre än 330,000 kronor samt vid sådant förhållande en inkomstminskning av exempelvis 10,000 kronor svårligen bör kunna alltför menligt påverka resultatet av föreningens arbete i dess helhet, anser jag mig böra tillstyrka, att såsom ett led i de på alla håll inom den statliga och statsunderstödda verksamheten igångsatta besparingssträvandena statsbidraget till föreningen för ifrågavarande år nedsättes till 40,000 kronor.

För åtnjutande av statsbidraget torde böra stadgas samma villkor i fråga om kontroll över föreningens verksamhet m. m., som de, vilka under de sistförflutna åren varit i sagda hänseenden gällande.

Vidkommande sättet för beredande av de för statsbidraget erforderliga medlen delar jag visserligen den av kommerskollegium uttalade uppfattningen om önskvärdheten av, att fonderna, vilkas tillgångar ändå äro hårt anlitade, icke betungas med årligen återkommande bidrag av den storlek, varom i detta fall är fråga. Att just nu — då nödvändigheten att så långt som möjligt begränsa riksstatsutgifterna i högre grad än någonsin påkallar den allra största varsamhet i fråga om upptagandet i budgeten av nya utgiftsposter — vidtaga en överflyttning på riksstaten av den hittills på fonderna vilande delen av understödet synes mig emellertid icke böra ifrågasättas.

Jag tillstyrker därför, att jämväl för år 1923 hälften av statsbidraget må få utgå ur manufakturförlags- samt handels- och sjöfartsfonderna med lika fördelning fonderna emellan; och ämnar jag beträffande denna del av det ifrågasatta understödet göra särskild framställning hos Kungl. Maj:t.

[29.]

Jag hemställer alltså nu, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, under villkor att Sveriges allmänna exportförening under år 1923 bedriver sin verksamhet i huvudsakligen den form och i minst den omfattning, som i företedd förslagsstat för samma år anges, samt att i granskningen av föreningens verksamhet och räkenskaper deltagar en av Kungl. Maj:t förordnad revisor, såsom bidrag till föreningens verksamhet under sistnämnda år å riksstaten för budgetåret 1923—1924 anvisa ett *extra* anslag av kronor 20,000, med skyldighet för föreningen att såväl till chefen för handelsdepartementet som till kommerskollegium avgiva berättelse om föreningens verksamhet under år 1923 ävensom redogörelse för föreningens ekonomiska ställning vid utgången av samma år.

5. Bidrag till en internationell byrå i Bryssel för handelsstatistik.

Den 31 december 1913 avslöts mellan ett flertal länder, bland dem Sverige, en konvention, enligt vilken i Bryssel skulle inrättas en internationell handelsstatistisk byrå, vilken skulle stå under belgiska regeringens överinseende och hava till ändamål att vid sidan av den särskilda, av varje land upprättade handelsstatistiken verkställa en på gemensam beteckning för ett visst antal av de viktigaste import- och exportvarorna, med angivande av deras värde och om möjligt även vikt m. m., grundad statistik. Enligt det till konventionen fogade organisationsreglementet för byrån skall varje fördragsslutande stat årligen insända två exemplar av sin årsberättelse över handeln samt till Belgiens utrikesminister under första kvartalet av varje år inbetala sin efter handelsomsättningen bestämda bidragsandel i byråns utgifter, vilka vid konventionens avslutande approximativt beräknades till 35,000 francs per år. För bestämmandet av bidragsandelen äro vederbörande stater i förenämnda reglemente indelade i sex klasser, varvid Sverige hittills hänförs till den fjärde, vilken omfattar länder med en handelsomsättning av från 1 miljard intill 2 miljarder francs och för vilken fast-

[30.]

*Bidrag till en
internationell
byrå i Bryssel
för handels-
statistik.*

(extra anslag.)

[30.] ställts en bidragsandel av 900 francs. Eventuellt överskott i budgeten för ett år skall tilläggas en reservfond, avsedd att användas för oförutsedda utgifter, vilken fond i händelse av byråns upphörande skall fördelas mellan de fördragsslutande staterna i proportion till respektive bidragsandelar. Å andra sidan skall varje stat av byråns årsbulletin erhålla tio exemplar för varje summa av 100 francs, vartill dess bidragsandel i byråns utgiftsbudget uppgår, jämte årsberättelse om byråns ekonomi och verksamhet. Avtalet var gällande för en tid av sju år, räknat från den 1 juli 1914, med rätt för varje till avtalet anslutet land att tolv månader före utgången av nyssnämnda tid hos belgiska regeringen uppsäga sin anslutning till avtalet, i vilket fall likväl medelaktighet i byråns gemensamma fond förlorades. Utebleve uppsägning inom nyss angiven tid, vore avtalet utan vidare gällande under ytterligare sju år och så undan för undan.

Den 27 juni 1914 beslöt Kungl. Maj:t, att förenämnda konvention skulle för Sveriges del ratificeras, och är densamma, då uppsägning därav icke skett, fortfarande gällande.

Riksdagen har till bestridande av Sveriges bidrag till byrån enligt av Kungl. Maj:t därom gjorda framställningar för vart och ett av åren 1915—1922 såsom förslagsanslag på extra stat anvisat ett belopp av 650 kronor. Anslagen för åren 1915—1921 hava dock icke tagits i anspråk, emedan byrån då icke varit i funktion.

Vid föredragning inför Kungl. Maj:t den 7 januari 1922 av de frågor, som tillhörde regleringen för tiden 1 januari—30 juni 1923 av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel ansåg jag mig därför icke böra göra någon hemställan om förnyat anslagsäskande i ämnet, och anförde jag därvid, att, om behov av medel för ändamålet under nämnda budgetperiod komme att föreligga, det erforderliga beloppet torde kunna bestridas från tionde huvudtitelns anslag till extra utgifter.

Framställning av byrån om ökat bidrag.

I skrivelse den 10 januari 1922 till chefen för handelsdepartementet anhöll emellertid sedermera utrikesdepartementet att bliva satt i tillfälle att avlåta svar i anledning av ett genom härvarande belgiske minister framfört meddelande, att byrån ifråga funnit nödvändigt att hos de stater, som ratificerat konventionen rörande dess upprättande, begära en höjning av de till byråns verksamhet utgående bidragen. Av en till utrikesdepartementets skrivelse fogad, från byrån härrörande framställning framgick, att utgifterna för byrån med iakttagande av sträng sparsamhet numera beräknades till 66,000 francs om året, medan bidragsandelarna från de sjutton länder, som ratificerat konventionen,

enligt ovan angivna grunder uppginge till allenast 16,800 francs. Av detta belopp beräknades från Sverige 1,000 francs, varvid Sverige, tydligen med utgångspunkt från värdet av dess handelsomsättning år 1913, hänförts till den tredje av organisationsreglementets sex klasser, omfattande stater med en handelsomsättning av från 2 intill 3 miljarder francs. För täckande av utgifterna erfordrades således bidragsandelar fyra gånger så stora som de i byråns organisationsreglemente härför fastställda beloppen, och begärde därför byrån respektive staters medgivande till en sådan ökning av bidragsandelarna.

[30.]

I sitt i ärendet den 26 juli 1922 avgivna yttrande har kommerskollegium tillstyrkt, att, under förutsättning att de till konventionen anslutna viktigare industrimakterna för sin del beviljade den ifrågasatta förhöjningen av anslaget till byrån och därigenom visade sitt intresse för densamma, även för Sveriges del ett förhöjt bidrag finge utgå.

Kommerskollegium.

Genom utrikesdepartementets försorg har jag införskaffat upplysningar om den ställning, andra till byrån anslutna stater intaga till den ifrågasatta förhöjningen av bidragen, och har jag därvid erfarit, att åtskilliga stater, däribland Norge och Danmark, redan bifallit byråns begäran om ökning av bidragen i fråga.

Departementschefen.

Med hänsyn härtill och då från belgisk sida upprepade framställningar gjorts om erhållande av svar å den till vårt land gjorda häuvändelsen, ansåg jag mig böra den 3 november 1922 anmäla ärendet i statsrådet. I enlighet med min tillstyrkan fann Kungl. Maj:t därvid gott *dels* för Sveriges del medgiva — dock under villkor att enahanda medgivande lämnades av övriga till konventionen anslutna stater i vad på dem ankomme — att de fördragsslutande staternas bidragsandelar för bestridande av byråns årliga utgifter finge från och med år 1922 utgå med högst fyra gånger de belopp, vartill dessa andelar fastställts i organisationsreglementet för byrån, *dels ock* till bestridande av det sålunda eventuellt förhöjda bidraget för år 1922, högst 3,600 francs, — i vad detsamma överstege det av riksdagen beviljade anslaget å 650 kronor — anvisa medel från det för nämnda år under tionde huvudtiteln uppförda anslaget till extra utgifter.

Det är att antaga, att byrån nu efter världskrigets slut kommer att träda i full utövning av sin verksamhet, varför behov av medel för bestridande av det å Sverige belöpande bidraget jämväl under följande år torde komma att föreligga. Då, såsom ovan sagts, inbetalningen av bidragsandelarna skall äga rum under första kvartalet av varje år men

[30.] något anslag för ändamålet icke å övergångsbudgeten uppförts, torde, på sätt jag till statsrådsprotokollet den 7 januari 1922 förutsatte, det för år 1923 erforderliga beloppet böra utanordnas av andra till Kungl. Maj:ts förfogande stående medel. För år 1924 däremot synes mig, såsom tidigare skett, anslag böra hos riksdagen äskas, och torde det samma — med hänsyn till den växlande kursen å francs — icke böra sättas lägre än till 1,200 kronor. Härvid är emellertid att märka, att det förhöjda bidraget kommer att utbetalas endast under förutsättning, att övriga vederbörande makter, i vad på dem ankommer, lämna i motsvarande mån förhöjda bidragsbelopp.

På grund härav får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till täckande av den å Sverige belöpande delen av kostnaderna under år 1924 för en internationell byrå i Bryssel för handelsstatistik å riksstaten för budgetåret 1923—1924 anvisa ett *extra* förslagsanslag å kronor 1,200.

6. Ersättning till sjömanshusen.

[31.] *Ersättning till sjömanshusen.*
(extra anslag.) Under rubrik »ersättning till sjömanshusen» anvisade riksdagen å extra stat för vart och ett av åren 1900—1911 ett anslag å 30,000 kronor för beredande åt sjömanshusen av skälig ersättning för dem åliggande bestyr med värnpliktiges inskrivning och redovisning samt med utarbetande av sjöfartsstatistiska uppgifter.

På därom av Kungl. Maj:t i 1911 års statsverksproposition gjord framställning höjde samma års riksdag anslaget för år 1912 till 40,000 kronor, vilket belopp sedermera för ifrågavarande ändamål av riksdagen anvisats även för vart och ett av åren 1913—1920.

Med anledning av en inom riksdagen väckt motion hade riksdagen emellertid i skrivelse den 29 maj 1915, nr 175, anhållit, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning rörande sjömanshusen i riket, i syfte att dessa institutioner på ett ändamålsenligare sätt än hittills måtte komma att tillvarataga sjöfolkets intresse.

I berörda skrivelse anförde riksdagen bland annat: En undersökning borde företagas rörande sjömanshusens befattning med de värnpliktiges inskrivning och redovisning, därvid borde beräknas, till vilket belopp kostnaderna därför ävensom kostnaderna för sjömanshusens förvaltning för övriga statsändamål kunde anses belöpa sig. I samband därmed borde övervägas, i vad mån ett särskiljande av sjömanshusens

understödjande och förvaltande myndighet kunde äga rum. När en dylik undersökning blivit verkställd, borde staten omedelbart till sjömanshusen erlägga det årliga belopp, som kunde befinnas utgöra skälig ersättning för sjömanshusens arbete för statens räkning. [31.]

Efter hörande av kommerskollegium uppdrog Kungl. Maj:t den 30 juni 1916 åt kollegium att med tillhjälp av sakkunniga verkställa den av riksdagen begärda utredningen ävensom att till Kungl. Maj:t avgiva det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Sedan kommerskollegium med anledning härav tillkallat sakkunniga för verkställande av berörda utredning, meddelade nämnda sakkunniga, som antagit benämningen 1917 års sjömanshuskommitterade, i en till kollegium ingiven, av kollegium med skrivelse den 17 september 1918 till Kungl. Maj:t överlämnad skrift, att på grund av vissa ogynnsamma omständigheter, som under arbetets gång inträffat, den åt kommitterade auförtrodda utredningen blivit väsentligen fördröjd. Kommitterade, som emellertid hyste förhoppning att kunua före utgången av år 1918 avgiva slutligt förslag i ämnet, ansåge, med hänsyn till det trängande behovet av ökad ersättning till sjömanshusen för deras understödsverksamhet, att frågan om förhöjt statsunderstöd borde upptagas till prövning redan vid 1919 års riksdag. För att bereda kommerskollegium tillfälle att hos Kungl. Maj:t göra hemställan i berörda hänseende hade kommitterade lämnat en kortfattad redogörelse för det huvudsakliga innehållet av deras blivande förslag ävensom uppgift å det ungefärliga anslagsbelopp, som av kommitterade ansåges böra såsom bidrag till sjömanshusens förvaltningskostnader av riksdagen äskas. Nämnda bidrag beräknades av kommitterade för år 1919 uppgå till sammanlagt 265,000 kronor, varjämte kommitterade förklarade sig ämna begära minst motsvarande belopp jämväl för år 1920. Därvid hade statsbidraget beräknats till 75 procent av totalkostnaderna.

I sin ovannämnda skrivelse den 17 september 1918 hemställde kommerskollegium med anledning härav, att Kungl. Maj:t måtte till 1919 års riksdag avlåta proposition om beredande för vart och ett av åren 1919 och 1920 av förhöjt statsbidrag, i enlighet med vad kommitterade föreslagit, till bestridande av sjömanshusens förvaltningskostnader under nämnda år.

Vid föredragning av detta ärende för Kungl. Maj:t den 9 januari 1919 anförde dåvarande chefen för finansdepartementet, att, ehuru det visserligen vore ovedersägligt, att sjömanshusen vore i behov av ökat statsbidrag, spörsmålet om sjömanshusens omorganisation vore så nära

- [31.] förbundet med själva anslagsfrågan, att dessa frågor borde lösas i ett sammanhang. Departementschefen fann sig med hänsyn därtill icke i frågans dåvarande läge kunna tillstyrka anslagsökningen utan föreslog jämväl för år 1920 det sedvanliga anslaget å 40,000 kronor.

Kungl. Maj:ts i enlighet härmed gjorda hemställan blev av riksdagen bifallen.

Sedan förenämnda sakkunniga härefter den 18 november 1919 till kommerskollegium avlämnat betänkande och förslag angående sjömanshusens organisation, hemställde kommerskollegium, som för egen del ännu icke tagit slutlig ställning till de sakkunnigas förslag, i en den 9 december 1919 till Kungl. Maj:t avlåten skrivelse — intagen å sidorna 129—131 i tionde huvudtiteln till 1920 års statsverksproposition — på anförda skäl om åtgärder, i syfte att statens bidrag till bestridande av sjömanshusens förvaltningskostnader under såväl år 1920 som år 1921 måtte bringas att uppgå till 162,000 kronor.

Vid föredragning härav för Kungl. Maj:t den 7 januari 1920 anförde nuvarande chefen för finansdepartementet, att det vore med tvekan, han toge ståndpunkt till vad kommerskollegium sålunda hemställt. Givetvis talade mycket starka skäl för att låta med höjande av det till sjömanshusen utgående anslaget anstå, till dess frågan om sjömanshusens omorganisation föreläge i färdigberett skick och anslagsbehovet samt grunderna för ersättningen kunde med säkerhet bedömas. Då departementschefen emellertid av vad i ärendet förekommit blivit övertygad om, att statsverkets kostnader icke kunde ställa sig lägre än vad kollegium beräknat, funne han sig likväl böra biträda kollegii framställning, i vad den avsåge höjning för år 1921 av det till sjömanshusen utgående statsbidraget.

Kungl. Maj:ts i enlighet härmed hos riksdagen gjorda hemställan blev av riksdagen bifallen.

I skrivelse den 5 november 1920 — intagen å sidorna 160 och 161 i tionde huvudtiteln till 1921 års statsverksproposition — avgav kommerskollegium sedermera förslag till fördelning av berörda anslag, varefter Kungl. Maj:t den 19 i samma månad beträffande användningen av anslaget meddelade beslut i överensstämmelse med kollegii förslag.

Redan dessförinnan eller i skrivelse den 26 augusti 1920 hade kommerskollegium till Kungl. Maj:t inkommit med framställning om anslag å 1922 års riksstat för enahanda ändamål och till samma belopp som för år 1921. I en på begäran av dåvarande chefen för handelsdepartementet upprättad, den 1 november 1920 dagtecknad promemoria angav

kollegium de närmare skälen till, att det av de sakkunniga avgivna förslaget till sjömanshusens omorganisation ännu icke vid dåvarande tidpunkt blivit med eget utlåtande från kommerskollegium till Kungl. Maj:t överlämnat. I fråga om dessa skäl tillåter jag mig hänvisa till vad det vid statsverkspropositionen till 1921 års riksdag fogade utdraget av statsrådsprotokollet över handelsärenden den 7 januari 1921 å sidorna 162—164 därom innehåller.

Vid föredragning av ärendet inför Kungl. Maj:t den 7 januari 1921 anförde departementschefen, att, då av olika anledningar kollegium ännu icke kunnat framlägga något förslag till lösning av frågan om sjömanshusens organisation, det för år 1921 beviljade anslaget till sjömanshusen fördelats mellan de olika institutionerna på det sätt, som, med hänsyn tagen till deras ekonomiska ställning, ansetts — under förutsättning av oförändrad organisation — bäst ägnat att befrämja det av riksdagen uttalade önskemålet om åstadkommande av största möjliga förbättring och utjämning av den av sjömanshusen bedrivna understödsverksamheten. Då det, huru än sjömanshusens organisationsfråga slutligt komme att lösas, i varje fall vore uppenbart, att någon minskning i anslagsbeloppet, sådant detsamma för år 1921 bestämts, icke kunde vidtagas utan allvarligt men för den verksamhet, som av sjömanshusen utövades, fann departementschefen sig böra biträda kollegii framställning.

Kungl. Maj:ts i enlighet härmed gjorda hemställan blev av riksdagen bifallen.

Sedan Kungl. Maj:t därefter vid anmälan den 22 juni 1921 av riksdagens skrivelse den 17 juni 1921, nr 10 A, däri riksdagen anmält sitt beslut i ifrågavarande angelägenhet, förklarat sig framdeles vilja, efter framställning från kommerskollegium, meddela beslut rörande användningen av det av riksdagen till sjömanshusen för år 1922 beviljade anslaget å 162,000 kronor, avgav kommerskollegium i skrivelse den 21 november 1921 förslag till fördelning av anslaget, därvid kollegium anförde bland annat följande:

»Kollegium har vid uppgörandet av sitt ifrågavarande förslag utgått ifrån i huvudsak samma synpunkter, som av kollegium i underdånigt utlåtande den 5 november 1920 framhållits vid avgivande av förslag i fråga om det för innevarande år för samma ändamål anvisade statsanslaget. De förändringar i de olika sjömanshusens andelar, som komma till synes i det nu avgivna förslaget, grunda sig dels å konstaterade mindre förskjutningar i de särskilda sjömanshusens ekonomi, dels å den omständigheten, att kollegium vid sin nu förevarande fördelning haft tillgång till nya uppgifter rörande kapitaltillgången per inskriven sjöman vid varje sjömanshus.

Med åberopande i tillämpliga delar av sitt berörda underdåniga utlåtande den 5 november 1920 hemställer kollegium alltså, att av nu ifrågavarande anslag ersättning måtte tilldelas de särskilda sjömanshusen med följande belopp, nämligen:

Bihang till riksdagens protokoll 1923. 1 saml.

[31.]

	Kronor		Kronor
Sjömanshuset i Falkenberg	400	Sjömanshuset i Oskarshamn	7,300
» i Gävle	4,500	» i Piteå	500
» i Göteborg	22,000	» i Ronneby.....	100
» i Halmstad	5,600	» i Simrishamn	5,000
» i Haparanda	100	» i Skellefteå	100
» i Hudiksvall	200	» i Stockholm	4,500
» i Hälsingborg	10,800	» i Strömstad	10,400
» i Härnösand.....	2,500	» i Sundsvall	2,300
» i Jönköping	100	» i Söderhamn.....	1,600
» i Kalmar	8,000	» i Söderköping	100
» i Karlshamn	10,000	» i Södertälje	1,000
» i Karlskrona	2,700	» i Sölvesborg.....	2,600
» i Karlstad	200	» i Trälleborg	1,300
» i Kristianstad	1,400	» i Uddevalla	15,100
» i Kungälv	300	» i Umeå.....	400
» i Landskrona	2,800	» i Uppsala	100
» i Lidköping	200	» i Vadstena	100
» i Linköping	100	» i Varberg	1,500
» i Luleå	1,000	» i Visby	6,800
» i Lysekil	1,000	» i Västervik	10,400
» i Malmö	3,500	» i Västerås	100
» i Marstrand	6,600	» i Ystad	500
» i Norrköping.....	3,000	» i Örnsköldsvik... ..	100
» i Nyköping	3,100		
		Summa kronor	162,000.

I anledning därav att riksdagen, i samband med anvisandet av förevarande anslag, förmått sig förutsätta, att Eders Kungl. Maj:t riktade sin uppmärksamhet på åstadkommande av förenklingar i sjömanshusens organisation, i den mån sådana visade sig lämpliga och möjliga att ernå, har kollegium ansett sig böra erinra, att de sakkunniga, '1917 års sjömanshuskommitté', vilka av kollegium, jämlikt på sin tid lämnat nådigt bemyndigande, tillkallats för att biträda kollegium vid anbefalld utredning angående sjömanshusens omorganisation, den 18 november 1919 avgivit betänkande och förslag i ämnet; och har kollegium för avsikt att, så snart förhållandena sådant medgiva, till Eders Kungl. Maj:ts slutliga prövning hänskjuta omförmälda ärende.»

Vid föredragning den 2 december 1921 av kollegii sistberörda skrivelse har Kungl. Maj:t beträffande användningen av 1922 års anslag meddelat beslut i överensstämmelse med kollegii förslag.

Sedan kommerskollegium anmält, att, enligt vad kollegium efter skriftväxling med sjömanshusen inhämtat, någon olägenhet av att uppskjuta utbetalningen till sjömanshusen av ett eventuellt anslag för kalenderåret 1923 till årets senare hälft icke komme att uppstå, förklarade jag mig vid föredragning inför Kungl. Maj:t den 7 januari 1922 av de

frågor, som tillhörde regleringen för tiden 1 januari—30 juni 1923 av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel, sakna anledning att på denna punkt göra hemställan om anslagsäskande å övergångsbudgeten. [31.]

I skrivelse den 28 augusti 1922 har nu kommerskollegium hemställt, att anslag för förevarande ändamål och till enahanda belopp som för varterdera av åren 1921 och 1922, 162,000 kronor, måtte å riksstaten för budgetåret 1923—1924 hos riksdagen äskas för år 1923.

Kommerskollegium.

Efter att till en början hava erinrat om bland annat ovannämnda av kollegium avgivna promemoria anför kollegium följande:

»Flertalet av de i nämnda promemoria åberopade skälen för dröjsmålet med framläggande av definitivt förslag till sjömanshusens omorganisation hava numera bortfallit. Sålunda har förslaget till sjömanslag m. m. lett till utfärdande den 15 juni 1922 av sjömanslagen och genomförande i samband därmed av åtskilliga ändringar i sjölagen. Lagen om arbetstiden å svenska fartyg torde vidare icke längre lägga hinder i vägen för ett förslag i nu ifrågavarande avseende, då lagens verkningar, såvitt angår mönstringsförrättarnas funktioner, numera torde kunna anses utrönta. Slutligen har skeppstjänstkommitterades förslag till författning rörande betygsböcker för sjöfolk resulterat i utfärdandet av förordningen angående tjänstgöringsbetyg för sjöfolk den 30 september 1921.

Med hänsyn härtill och då 1921 års riksdag i samband med anvisande av anslag för ändamålet för innevarande år fann sig med anledning av vad i viss motion anförts böra uttala, att riksdagen förutsatte, att Eders Kungl. Maj:t riktade sin uppmärksamhet på åstadkommande av förenklingar i sjömanshusens organisation, i den mån sådana visade sig lämpliga och möjliga att ernå, samt därjämte den numera utfärdade, den 1 januari 1923 ikraftträdande sjömanslagen under alla förhållanden måste föranleda till genomförande av vissa, ej oväsentliga ändringar i sjömanshusförordningen, vilka borde träda i kraft berörda den 1 januari 1923, fann kollegium under loppet av sistlidna vår tidpunkten inne att upptaga frågan om sjömanshusens omorganisation till dryftande utan avbidan å de ytterligare förslag i vissa hänseenden, som kunde vara att vänta från skeppstjänstkommitterade. Utlåtande och förslag i organisationsfrågan hava på grund härav inom kollegium preliminärt utarbetats. Kollegium har emellertid sedermera under hand från handelsdepartementet mottagit meddelande, att frågan icke ansåges böra upptagas till definitiv prövning, förrän det från skeppstjänstkommitterade väntade förslaget angående en förbättrad sjömanspensionering blivit framlagt, samt att kollegium därför borde låta tillsvidare anstå med avgivande av sitt utlåtande och förslag i ämnet. Med anledning härav har kollegium icke ansett sig böra slutligen överarbeta och nu avlämna sitt förslag i omförmälda spörsmål. I fråga om de ändringar i sjömanshusförordningen, som, enligt vad kollegium ovan omförmäلت, direkt betingas av sjömanslagens ikraftträdande, har kollegium för avsikt att framdeles avgiva särskilt förslag.

Såsom ovan antytts och jämväl i förenämnda underdåniga framställning av den 9 december 1919 samt åberopade promemoria av den 1 november 1920 framhållits, kan emellertid ett vare sig definitivt eller provisoriskt förslag rörande sjömans-

[31.] husens omorganisation icke under några förhållanden medföra ifrågasättande för statsverkets del av mindre årligt anslag till sjömanshusens förvaltningskostnader än det av riksdagen för varje av åren 1921 och 1922 anvisade.

På grund av vad sålunda anförts och under åberopande av innehållet i kollegii omförmälda underdåniga framställning av den 9 december 1919 hemställer kollegium, det Eders Kungl. Maj:t tacktes till riksdagen avlåta framställning om anvisande å extra stat för budgetåret 1923—1924 av ett förslagsanslag, högst, 162,000 kronor till beredande åt sjömanshusen för år 1923 av skälig ersättning för dem åliggande bestyr med värnpliktiges inskrivning och redovisning samt för andra dem åvilande bestyr för statsverkets räkning.»

*Departements-
chefen.*

Den av riksdagen på sin tid begärda utredningen angående sjömanshusen avsåg — förutom en undersökning huruvida handhavandet av sjömanshusens olika uppgifter lämpligen låte sig centraliseras till ett mindre antal sjömanshus än det nuvarande antalet, 47 stycken, och en undersökning rörande det belopp, med vilket statsverket skäligen borde, såsom ersättning för sjömanshusens arbete för statens räkning, bidra till sjömanshusens förvaltning — åstadkommandet av en utjämning och förbättring av sjömanshusens understödsverksamhet. Berörda spörsmål sammanhänger emellertid på det allra närmaste med den, likaledes efter riksdagens initiativ, till utredning genom de s. k. skeppstjänstkommitterade upptagna frågan angående en förbättrad sjömanspensionering. Detta är så mycket mer fallet, som, enligt vad jag inhämtat, i det förslag, som från nämnda kommitterade förväntas, lära komma att ifrågasättas åtgärder av ingripande betydelse för sjömanshusens ekonomi. Det har under sådana omständigheter synts mig uppenbart, att frågan om sjömanshusens omorganisation icke kan upptagas till definitiv prövning förrän i samband med ett ställningstagande i de spörsmål, som för närvarande äro föremål för skeppstjänstkommitterades utredning. Då denna utredning ännu icke slutförts, har jag ansett mig böra utgå ifrån, att nuvarande provisorium i fråga om ersättning till sjömanshusen bör gälla även under år 1923.

Beträffande storleken av statsbidraget tillstyrker jag på de av kommerskollegium framhållna skäl, att detsamma för budgetåret 1923—1924 upptages med samma belopp som för ett vart av åren 1921 och 1922.

På grund av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att å riksstaten för budgetåret 1923—1924 under benämning »ersättning till sjömanshusen» anvisa ett extra anslag av kronor 162,000,

för beredande under år 1923 åt sjömanshusen av [31.]
skälig ersättning för dem åliggande bestyr med värn-
pliktiges inskrivning och redovisning samt för andra
dem åvilande bestyr för statsverkets räkning:

7. Läkarundersökning av sjöfolk.

I en den 14 april 1917 till riksdagen avlåten proposition (nr 256) [32.]
föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att, under förutsättning att riksdagen
antog ett av Kungl. Maj:t framlagt förslag till lag om ändring i vissa
delar av sjölagen, till läkarundersökning av sjöfolk i enlighet med vissa
närmare angivna grunder å extra stat för år 1918 bevilja ett förslags-
anslag å 27,000 kronor. *Läkarunder-
sökning av
sjöfolk.* (extra anslag.)

Sedan Kungl. Maj:ts berörda förslag till lag om ändring i vissa
delar av sjölagen av riksdagen godkänts, anmälde riksdagen i skrivelse
den 16 juni 1917 angående regleringen för år 1918 av utgifterna under
riksstatens sjunde huvudtitel, att jämväl framställningen om anslag till
läkarundersökning av sjöfolk av riksdagen bifallits.

Genom de ändrade bestämmelserna i sjölagen avsågs att från och
med år 1918 närmare reglera fordringarna i sanitärt hänseende å sjö-
män jämte å fartyg anställda personer, vilka ej hörde till den egentliga
besättningen. Framställningen i förberörda anslagsfråga föranleddes,
såsom av det vid ovannämnda proposition nr 256 fogade utdraget av
statsrådsprotokollet över finansärenden framgår, därav, att i samband
med den föreslagna nya lagstiftningen fråga väckts, att statsverket
skulle i viss utsträckning deltaga i bekostandet av de läkarintyg, som
enligt sagda lagstiftning (32, 70 och 108 §§ i sjölagen) i åtskilliga fall
förutsattes, ävensom det läkarintyg, som jämlikt § 13 i förordningen
angående sjömanshusen i riket samt sjöfolks på- och avmönstring m. m.
den 13 juli 1911 stadgats såsom villkor för sjömäns inskrivning vid
sjömanshus.

Närmare bestämmelser rörande ifrågavarande läkarintyg samt för-
delningen av kostnaderna för desamma mellan statsverket och den in-
tygssökande meddelades sedermera i en den 31 december 1917 utfärdad
förordning (nr 932) angående läkarintyg för sjöfolk, till vilken förord-
ning — med däri genom förordning den 14 augusti 1918 (nr 680)
gjorda ändringar — jag tillåter mig hänvisa.

Även för åren 1919—1922 anvisades på Kungl. Maj:ts i stats-
verkspropositionerna till 1918—1921 års riksdagar därom gjorda fram-
ställningar enahanda anslagsbelopp för ifrågavarande ändamål.

[32.]

I skrivelse den 25 augusti 1921 hemställde kommerskollegium, att anslaget för tiden 1 januari—30 juni 1923 måtte sättas till 25,000 kronor. Till stöd för den sålunda begärda anslagshöjningen åberopade kollegium en av kamreraren hos kollegium avgiven promemoria rörande anslagets anlåtande dels under januari—juni månader åren 1919—1921 dels ock under hela åren 1919 och 1920, av vilken promemoria inhämtades, att utgifterna under samma tid varit följande:

	Januari—juni	Hela året.
1919	22,379: —	32,175: 50
1920	28,731: —	45,816: 50
1921	25,626: 50	—

Vid föredragning inför Kungl. Maj:t den 7 januari 1922 av denna fråga uttalade jag, bland annat, att enligt min uppfattning de av kollegium anförda siffrorna otvetydigt gäve vid handen, att en höjning måste vidtagas, om anslaget skulle svara mot utgifterna å detsamma, varför jag, lika med kollegium, fann mig böra föreslå, att anslaget för första halvåret 1923 upptoges med ett belopp av 25,000 kronor.

Kungl. Maj:ts i anslutning därtill till riksdagen avlåtna framställning blev av riksdagen bifallen.

Kommers-
kollegium.

Nu har kommerskollegium i skrivelse den 29 augusti 1922 gjort framställning om beviljande jämväl för tiden 1 juli 1923—30 juni 1924 av anslag till bestridande av de enligt nu gällande grunder å statsverket belöpande kostnaderna för läkarundersökning av sjöfolk. Beträffande anslagets belopp har kollegium hemställt, att detsamma för ifrågavarande tid måtte sättas till 40,000 kronor. Till stöd härför har kollegium anført följande:

»Utgifterna under nedan angivna tider till läkarundersökning av sjöfolk framgå av följande tablå, uppgjord med ledning av från riksräkenskapsverkets riksbokslutsbyrå under hand inhämtade uppgifter:

1/7 1919—30/6 1920	kronor 38,527: 50
1/7 1920—30/6 1921	» 42,712: — och
1/7 1921—30/6 1922	» 28,388: 50.

Beträffande den avsevärda nedgången i kostnaderna under helårsperioden 1/7 1921—30/6 1922 torde böra erinras därom, att nämnda period ungefärligen sammanfaller med tiden, varunder den svenska handelsflottan till betydande del var antingen upplagd eller sysselsatt under utländsk flagg med främmande besättningar.

För det budgetår, varom nu är fråga, torde enligt kollegii uppskattning ej kunna beräknas lägre anslagsbelopp än 40,000 kronor. Ovan omförmälda bestämmelser synas böra lända till efterrättelse även ifråga om detta anslag.

Kollegium hemställer alltså, det Eders Kungl. Maj:t tacktes hos riksdagen göra framställning om anvisande till läkarundersökning av sjöfolk å extra stat för budgetåret 1 juli 1923—30 juni 1924 av ett förslagsanslag å 40,000 kronor.»

[32.]

Även för budgetåret 1923—1924 erfordras anslag för nu ifrågasvarande ändamål. Beträffande det belopp, som behöves, är det givetvis under nuvarande ovissa förhållanden å sjöfartens område omöjligt att göra några mera exakta beräkningar. Ehuru icke utan tvekan anser jag mig emellertid böra föreslå, att den av kommerskollegium förordade anslagssumman nedsättes till 35,000 kronor.

Departementss-
chefen.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till läkarundersökning av sjöfolk i enlighet
med de av mig angivna grunder å riksstaten för budget-
året 1923—1924 bevilja ett *extra* för-
slagsanslag av kronor 35,000.

8. Arvoden åt två dispachörsassistenter.

Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställningar har riksdagen för vart och ett av åren 1912—1922 på extra stat till arvode med 2,000 kronor åt envar av två dispachörsassistenter, anställda den ene i Stockholm och den andre i Göteborg, anvisat ett förslagsanslag å högst 4,000 kronor. Å extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 har till arvode med 1,000 kronor åt envar av nämnda personer anvisats ett dylikt anslag å 2,000 kronor.

[33.]

Arvoden åt
två dispa-
chörsassisten-
ter.

(extra anslag.)

Då anslag för ändamålet erfordras jämväl för tiden 1 juli 1923—30 juni 1924, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1923—1924 anvisa till arvode
med 2,000 kronor åt en var av två dispachörsassisten-
ter, anställda den ene i Stockholm och den andre i
Göteborg, ett *extra* anslag av kronor 4,000.

9. Bidrag till uppehållande av internationell patrulleringstjänst i norra Atlanten.

Å den i London under vintern 1913—1914 hållna internationella sjösäkerhetskonferensen träffades nödiga anstalter för anskaffande genom Nordamerikas Förenta staters försorg av två fartyg, avsedda för internationell patrulleringstjänst i de av is hemsökta trakterna av Atlantiska oceanens norra del. Bestämmelserna härom finnas intagna i den vid

[34.]

Bidrag till
uppehållande
av internatio-
nell patrulle-
ringstjänst
i norra At-
lanten.

(extra anslag.)

- [34.] ifrågavarande konferens ingångna, i London den 20 januari 1914 under tecknade konventionen, varest stadgas, att nämnda två fartyg skola användas under hela den årstid, då is förekommer, för efterforskningar av drivis och under resten av året till undersökningar och observationer angående isförhållandena samt till oskadliggörande av vrak. I planen ingick, att utgifterna för denna patrulleringstjänst skulle i viss proportion bestridas av olika stater. Sveriges andel i kostnaderna fixerades till 2 procent.

Sedermåra har riksdagen i enlighet därmed för vart och ett av åren 1914—1917 beviljat medel såsom bidrag till bekostande av ifrågavarande patrulleringstjänst.

Under åren 1917 och 1918 inställdes patrulleringstjänsten med anledning av då rådande internationella förhållanden.

Sedan utrikesdepartementet i skrivelse den 10 juni 1919 till dåvarande chefen för finansdepartementet meddelat, att härvarande amerikanska beskickning anhållit om upplysning, huruvida Sverige ville deltaga i den extra bidragsskyldighet för upprätthållande av berörda patrulleringstjänst, som uppkommit därigenom, att dels Österrike-Ungern och Tyska riket vägrat att vidare erlægga dem åliggande bidrag, dels ock från rysk sida dylikt bidrag icke heller kunde påräknas, varigenom Sveriges andel av kostnaderna, med iakttagande av samma proportion länderna emellan som förut, skulle höjas till $2\frac{38}{81}$ procent, tillstyrkte bemålde departementschef vid föredragning i statsrådet av 1920 års statsverksproposition, i vad denna rörde förevarande fråga, att Sveriges bidrag tillsvidare finge utgå efter den procentsats, som sålunda föreslagits, varjämte departementschefen hemställde, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att, i enlighet med för respektive år beräknade kostnader, bevilja såsom bidrag till ifrågavarande patrulleringstjänst dels för åren 1919 och 1920 å tilläggsstat för sistnämnda år ett förslagsanslag av 19,000 kronor, dels ock å extra stat för år 1921 ett dylikt anslag av 9,500 kronor.

Kungl. Maj:ts i enlighet härmed gjorda framställningar blevo av riksdagen bifallna.

Även för år 1922 anvisades av riksdagen anslag till tackande av den å Sverige belöpande delen av kostnaderna för ifrågavarande patrulleringstjänst med samma belopp som för år 1921.

I skrivelse den 25 augusti 1921 hemställde sedermera kommerskollegium, under åberopande av innehållet i en av kamreraren hos kollegium avgiven och skrivelsen bifogad promemoria, att sistberörda för år 1922 beviljade anslag måtte ånyo uppföras å riksstaten för tiden 1

januari—30 juni 1923. I berörda promemoria — jämte kollegii skrivelse intagen å sid. 128 och 129, tionde huvudtiteln, i 1922 års statsverksproposition — framhölls bland annat, att, då bidraget plägade rekvireras först året efter det, för vilket det vore avsett, det i 1921 års riksstat upptagna, för samma år avsedda anslaget till ifrågakarande ändamål komme att tagas i anspråk först under första hälften av år 1922 och det för sistnämnda år avsedda först under förra hälften av år 1923. Visserligen syntes inga hinder föreligga för att det av riksdagen för år 1922 anvisade bidraget, när det under våren 1923 utbetaltes, avfördes å 1922 års anslagstitel, därest anslag för ändamålet icke komme att finnas å övergångsbudgeten, men utfallet av övergångsbudgetens realiserande komme att på denna punkt innebära en brist, som kassafonden finge ersätta. Då det givetvis vore av största vikt, att budgeten i alla punkter beräknades så exakt sig göra läte, borde bidraget för år 1922 uppföras i övergångsbudgeten med det belopp, varmed det beräknades komma att utgå.

[34.]

Vid föredragning inför Kungl. Maj:t den 7 januari 1922 av denna fråga anförde jag, att den åtgärd, som av kommerskollegium sålunda ifrågasattes, vore av rent bokföringsteknisk natur och icke inverkade på storleken av de utgifter, som statsverket hade att under budgetperioden bestrida. På grund därav och då jag, lika med kollegium, funne det önskvärt, att budgeten på alla punkter gjordes så rättvisande som möjligt, fann jag mig böra biträda kollegii framställning.

Kungl. Maj:ts i anslutning härtill avlåtna framställning blev av riksdagen bifallen.

Nu har kommerskollegium i skrivelse den 30 augusti 1922 hemställt om beviljande jämväl för år 1923 av anslag till ifrågakarande ändamål med samma belopp som för år 1922.

Då enahanda anslag torde erfordras jämväl för år 1923, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen *Departements-*
chefen.

att till täckande av den å Sverige för år 1923 belöpande delen av kostnaderna för uppehållande av internationell patrulleringstjänst i norra Atlanten å riksstaten för budgetåret 1923—1924 bevilja ett *extra* förslagsanslag av kronor 9,500.

D. Bergsbruk, industri, hantverk och slöjd.

1. Reseunderstöd åt personer, som önska i främmande länder förvärva ökad insikt och skicklighet i vad till bergshantering hör.

[35.]
*Reseunderstöd
 åt personer,
 som önska i
 främmande
 länder för-
 värva ökad
 insikt och
 skicklighet i
 vad till bergs-
 hanteringen
 hör.*

På därom av Kungl. Maj:t gjord framställning beslöt 1915 års riksdag att för år 1916 nedsätta det i den å ordinarie stat uppförda anslagstiteln »Befrämjande i allmänhet av bergsbruket» ingående reservationsanslaget till reseunderstöd åt personer, som önska i främmande länder förvärva ökad insikt och skicklighet i vad till bergshantering hör, från 6,000 kronor till 3,000 kronor.

Jämväl för åren 1917 och 1918 bestämdes berörda anslag till samma belopp 3,000 kronor.

För år 1919 blev anslaget helt indraget.

1919 års riksdag bestämde ifrågavarande anslag till 3,000 kronor.

1920 års riksdag, som i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag fann förevarande anslag för år 1921 böra upptagas med samma belopp som under åren närmast före världskriget, bestämde detsamma till 6,000 kronor.

Med detta belopp upptogs anslaget jämväl för år 1922.

Det i ovannämnda anslagstitel ingående bestämda anslaget var för samma år upptaget med ett belopp av 2,700 kronor.

I enlighet med Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har 1922 års riksdag *dels* från och med år 1923 indragit sistnämnda anslag, *dels* ock i riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 upptagit det i anslagstiteln ingående reservationsanslaget till reseunderstöd utan angivet belopp.

*Departements-
 chefen.*

Med hänsyn till den budgetära ställningen nödgas jag i år liksom under fjolåret avstå från att framställa några äskanden om anslag till reseunderstöd.

Jag hemställer därtör, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i riksstaten för budgetåret 1923—1924 upptaga det *ordinarie* reservationsanslaget till reseunderstöd åt personer, som önska i främmande länder förvärva ökad insikt och skicklighet i vad till bergshantering hör,

utan angivet belopp.

Befrämjande av slöjderna.

2—6. Befrämjande i allmänhet av slöjderna.

Å riksstaten för år 1922 var under den å ordinarie stat uppförda anslagstiteln »Befrämjande i allmänhet av slöjderna» upptaget ett belopp av 143,500 kronor, därav 13,500 kronor bestämt anslag och återstoden 130,000 kronor särskilda reservationsanslag till reseunderstöd.

Dessa reservationsanslag fördelade sig på följande sätt:

till reseunderstöd åt arbetare i de särskilda näringsyrkena 75,000 kronor,

till reseunderstöd åt idkare av hantverk eller annan mindre industri 25,000 kronor,

till reseunderstöd åt verkmästare och förmän inom industrien 20,000 kronor och

till reseunderstöd åt teoretiskt och praktiskt bildade tekniker, som icke ägna sig åt bergshanteringen, 10,000 kronor.

I skrivelse den 28 oktober 1921 gjorde kommerskollegium framställning om äskande hos riksdagen för tiden 1 januari—30 juni 1923 av anslag till dylika reseunderstöd med tillhopa 29,300 kronor, vilket belopp, tillsammans med då beräknade besparingar till år 1923 av inemot 60,000 kronor, av kollegium ansågs erforderligt för första halvåret 1923.

Vid föredragning inför Kungl. Maj:t den 7 januari 1922 av denna fråga förklarade jag mig, under hänvisning till vad chefen för finansdepartementet förut samma dag anfört i fråga om uteslutande ur övergångsbudgeten av samtliga anslag för dylika ändamål, icke kunna biträda framställningen, och tillstyrkte jag, att ifrågavarande reservationsanslag i riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 upptoges utan angivna belopp.

Kungl. Maj:ts i anslutning härtill avlåtna framställning har av riksdagen bifallits.

Vidkommande det i anslagstiteln ingående bestämda anslaget å 13,500 kronor anförde jag vid samma tillfälle, att på mitt föranstaltande en undersökning verkstälts angående de ändamål, vartill ifrågavarande anslag på senare tid använts. Av denna undersökning hade framgått, att ur anslaget under en längre följd av år anvisats bland annat ett belopp å 6,000 kronor till Chalmers tekniska institut i Göteborg såsom bidrag till uppehållande av verksamheten vid den i samband med institutet stående mekanisk-tekniska materialprovnsanstalten. Därutöver

[36.]
Befrämjande
i allmänhet
av slöjderna.
(ordinarie
anslag.)

[36.] hade ur anslaget utanordnats diverse smärre belopp till befrämjande av olika, slöjdväsendet närstående ändamål. Då någon olägenhet av att, vad angick år 1923, uppskjuta de utbetalningar, vilka från anslaget borde verkställas, till årets senare hälft, icke syntes föreligga, fann jag mig sakna anledning att beträffande detta anslag göra hemställan om medelsanvisning å övergångsbudgeten.

I enlighet med Kungl. Maj:ts i anslutning härtill gjorda framställning blev också anslaget å övergångsbudgeten upptaget utan angivet belopp.

Kommerskollegium.

I skrivelse den 11 september 1922 har nu kommerskollegium framlagt förslag i fråga om de anslag, som enligt kollegii mening borde under förberörda anslagstitel hos riksdagen äskas för tiden 1 juli 1923—30 juni 1924. Det av kollegium beräknade anslagsbeloppet, vad angår de särskilda reservationsanslagen till reseunderstöd, framgår av följande av kollegium uppgjorda tablå:

Anslagets benämning	Besparing till 1923	Erforderligt anslag för budgetåret 1923—1924	Summa kronor
1. Reseunderstöd åt arbetare i de särskilda näringsyrkena	50,400	10,000	60,400
2. D:o åt idkare av hantverk och annan mindre industri	3,250	15,000	18,250
3. D:o åt verkmästare och förmän inom industrien	5,200	10,000	15,200
4. D:o åt andra tekniker än bergstekniker	8,275	20,000	28,275
Summa kronor	67,125	55,000	122,125

Efter att bland annat hava framhållit, att de av kollegium sålunda verkställda beräkningarna avsåge medelsbehovet för ett och ett halvt kalenderår — tiden 1 januari 1923—30 juni 1924 — hemställer kollegium, att å riksstaten för budgetåret 1923—1924 måtte under ovanberörda anslagstitel upptagas ett sammanlagt belopp av 68,500 kronor, därav 13,500 kronor bestämt anslag och återstoden 55,000 kronor såsom särskilda reservationsanslag till reseunderstöd att fördelas på de olika anslagsposterna i enlighet med kollegii i ovanberörda tablå avgivna förslag.

I detta sammanhang ber jag få meddela, att kommerskollegium såväl i nu ifrågavarande skrivelse som i en den 30 augusti 1922 dagtecknad framställning i fråga om anslag till befrämjande av husslöjden för nu ifrågavarande budgetperiod framhållit, att sistnämnda anslag

lämpligen borde sammanföras med de under rubriken befrämjande i allmänhet av slöjderna upptagna anslagen. [36.]

Vad först angår det i nu ifrågavarande anslagstitel ingående, till manufakturernas befrämjande avsedda, bestämda anslaget å 13,500 kronor, ber jag att få nämna, att, enligt vad jag förvissat mig om, utbetalningarna från anslaget under senare år icke någon gång överskridit ett belopp av 8,000 kronor för år räknat. Med hänsyn härtill anser jag mig böra förorda, att från och med det budgetår, varom nu är fråga, anslaget nedsättes till nyss omförmälda belopp. *Departements-
chefen.*

Vidkommande härefter de i samma anslagstitel ingående särskilda reservationsanslagen till reseunderstöd tillåter jag mig hänvisa till vad jag under nästföregående punkt i detta ämne anför. Jag tillstyrker i enlighet härmed, att anslagen i riksstaten för budgetåret 1923—1924 upptagas utan angivna belopp.

Kommerskollegii förslag om sammanförande under gemensam rubrik av å ena sidan nu ifrågavarande anslag och å andra sidan anslaget till befrämjande av husslöjden föranleder icke någon erinran från min sida.

Under åberopande av vad jag sålunda anför, hemställer jag nu, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i riksstaten för budgetåret 1923—1924 upptaga
dels det i den *ordinarie* anslagstiteln »Befrämjande
i allmänhet av slöjderna» ingående anslaget till manu-
fakturernas befrämjande med kronor 8,000,
dels ock de i samma anslagstitel ingående reserva-
tionsanslagen, nämligen
reservationsanslaget till reseunderstöd åt arbetare
i de särskilda näringsyrkena,
reservationsanslaget till reseunderstöd åt idkare
av hantverk och annan mindre industri,
reservationsanslaget till reseunderstöd åt verk-
mästare och förmän inom industrien
och
reservationsanslaget till reseunderstöd åt teore-
tiskt och praktiskt bildade tekniker, som icke ägna
sig åt bergshanteringen,
utan angivna belopp.

7. Befrämjande av husslöjden.

[37.]
Befrämjande
av husslöjden.
(ordinarie
anslag.)

I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag upptogs i 1922 års riksstat det ordinarie anslaget till befrämjande av husslöjden med oförändrat belopp 25,000 kronor. Av anslaget voro 2,000 kronor avsedda till avlöning åt en instruktör i husslöjd och återstående beloppet, 23,000 kronor, avsett till understödjande av husslöjden i allmänhet.

Sedan den ordinarie instruktören i husslöjd A. W. Nordin beviljats avsked från instruktörstjänsten från och med den 1 januari 1914, förordnade Kungl. Maj:t — med hänsyn därtill, att frågan om ordnandet av statens verksamhet för husslöjdens befrämjande vore under utredning av en för ändamålet tillsatt kommitté — att den ordinarie instruktörsbefattningen icke skulle anslås ledig utan uppehållas på förordnande med användande av det för befattningen anvisade arvodel.

Det av ovannämnda kommitté, den så kallade hemslöjdskommittén, under år 1917 avgivna betänkande med förslag till omorganisation av det statsunderstödda hemslöjdsväsendet är ännu icke slutligt behandlat. Förslaget, varöver åtskilliga myndigheter avgivit utlåtande, är för närvarande remitterat till kommerskollegium, som anbefallts att yttra sig över detsamma.

I skrivelse den 29 augusti 1921, innefattande förslag till anslagsäskande å övergångsbudgeten på nu ifrågavarande punkt, anförde kommerskollegium, att kollegium med hänsyn till den statsfinansiella ställningen ansett sig för sin del icke kunna för det dåvarande ifrågasätta slutlig prövning av de omfattande och kostsamma förslag, som berörda betänkande innehölle. Någon framställning om ändring i de dittillsvarande statliga åtgärderna för hemslöjdens befrämjande komme kollegium därför ej att vid detta tillfälle göra. Vad anginge frågan, med vilket belopp det ordinarie anslaget till befrämjande av husslöjden borde upptagas i riksstaten för första halvåret 1923, kunde den del av 1922 års anslag, 23,000 kronor, som avsetts till understödjande av husslöjden i allmänhet, ur övergångsbudgeten uteslutas, då utdelningen av understöd från samma anslagsdel utan större olägenhet kunde uppskjutas till 1923 års senare hälft. Av återstående anslagsdel, 2,000 kronor, utgörande arvode åt extra instruktören i husslöjd, det vill säga den person, som förordnats att uppehålla den ordinarie instruktörsbefattningen, borde hälften ställas till förfogande under första halvåret 1923.

Med bifall till Kungl. Maj:ts i anslutning härtill avlätna framställning har riksdagen för tiden 1 januari—30 juni 1923 upptagit det ordinarie anslaget till befrämjande av husslöjden med 1,000 kronor.

Förutom anslaget å ordinarie stat har å extra stat för år 1922 [37.] anvisats såsom särskilda förslagsanslag, högst, dels till arvodesförhöjning åt ovannämnde extra instruktör i husslöjd 1,000 kronor dels ock för beredande av personligt ålderstillägg till samma befattningshavare, Olof Olsson Hagner, 500 kronor.

Även för första halvåret 1923 har av riksdagen för samma ändamål anvisats dylika anslag å respektive 500 kronor och 250 kronor.

I skrivelse den 28 augusti 1922 har nu kommerskollegium — under förutsättning att såsom ordinarie anslag till hussløjdens befrämjande, i likhet med vad senast för år 1922 ägt rum, bleve anvisat ett belopp av 25,000 kronor — hemställt om bemyndigande att av samma anslag till arvode åt en extra instruktör i husslöjd använda ett belopp av högst 3,000 kronor, i sammanhang varmed de dittills å extra stat beviljade anslagen för beredande av avlöningsförstärkning åt samma instruktör skulle bortfalla.

Kommerskollegium.

Till stöd härför anför kollegium följande:

»Vidkommande den extra instruktörsbefattningen vill kollegium meddela, att bemålde Hagners förordnande att uppehålla densamma kommer att inom den närmaste tiden upphöra. Kollegium har nämligen under övervägande att i samråd med förefintliga hemslojdsorganisationer genomföra en omläggning av arbetsområdet för ifrågavarande befattning. I samband härmed synes det med befattningen förenade arvodet böra begränsas till 3,000 kronor, på grund varav icke för närvarande erfordras något anslag till ålderstillägg åt extra instruktören.

Vad därefter beträffar det belopp å 1,000 kronor, som i form av särskilt anslag utgått till arvodesförhöjning åt extra instruktören, torde detta — under förutsättning att såsom ordinarie anslag till hussløjdens befrämjande i likhet med förut anvisas 25,000 kronor — med hänsyn till den statsfinansiella ställningen övergångsvis kunna, liksom arvodet å 2,000 kronor, utan större olägenhet utgå från sagda ordinarie anslag, varigenom något särskilt förslagsanslag för ändamålet ej skulle erfordras för budgetåret 1923—1924.»

Mot kommerskollegii förevarande förslag, vilket ju åsyftar besparande av de hittills å extra stat beviljade anslagen till avlöningsförstärkning åt den extra instruktören i husslöjd, har jag intet annat att erinra, än att, för vinnande av ytterligare erforderlig utgiftsminskning, beloppet av det ordinarie anslaget till befrämjande av hussløjden synes mig böra från och med den 1 juli 1923 sänkas till 20,000 kronor. I enlighet härmed hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departementschefen.

att å riksstaten upptaga det ordinarie anslaget till befrämjande av hussløjden med..... kronor 20,000.

[38.]

Torvtillgångarnas tillgodogörande.

I skrivelse den 17 augusti 1922 har kommerskollegium hemställt, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärd för anvisande å riksstaten för budgetåret 1923—1924 av ett reservationsanslag å 50,000 kronor till åtgärder för torvtillgångarnas tillgodogörande.

Till stöd härför har kommerskollegium anfört följande.

Enligt vad kollegium inhämtat, förefanns den 4 augusti 1922 å de reservationsanslag, vilka under årens lopp anvisats till åtgärder för torvtillgångarnas tillgodogörande, en disponibel behållning av 113,872 kronor 60 öre. Av detta belopp vore visserligen några tusental kronor, som anvisats, ännu icke lyftade, men å andra sidan föreläge ytterligare anspråk på medel ur nämnda anslag, och kollegium hade redan tillstyrkt utanordnande av flera tiotusental kronor till olika ändamål. Med hänsyn till den stora vikten av att värdefulla uppslag till åtgärder för torvtillgångarnas tillgodogörande icke på grund av bristande medel måste lämnas oförsökta, något som särskilt under den nu rådande depressionen inom torvindustrien skulle vara synnerligen beklagligt, ansågo kollegium, att behov av förnyelse av berörda reservationsanslag föreläge. Kapitalförstärkningen syntes kollegium kunna inskränkas till det ovan angivna beloppet 50,000 kronor.

Enligt en sedermera av statskontoret lämnad uppgift belöpte sig behållningen å ovanberörda anslag den 31 oktober 1922 till omkring 107,000 kronor.

Departements-
chefen.

Givetvis är det fullkomligt omöjligt att på förhand ens närmelsevis beräkna, i vilken omfattning och till vilka belopp anspråk på bidrag från nu ifrågavarande anslag under den närmaste tiden kunna vara att förvänta, då ju detta i hög grad är beroende av de uppfinningar och praktiska uppslag på det torvtekniska området, som från olika håll kunna framkomma. I varje fall synes det mig emellertid uteslutet, att under nuvarande budgetära situation och med de förhållanden, som sedan några år tillbaka varit och ännu äro rådande å torvmarknaden, hos riksdagen ifrågasätta beviljande av nya medel för här ifrågavarande ändamål. Det lär alltså vara nödvändigt att tillse, att utlämningen av bidrag från omförmälda anslag så inskränkes, att den nu förefintliga behållningen åtminstone till den 1 juli 1924 förslår för tillgodo-seende av de oundgängligaste behoven.

Jag saknar sålunda anledning att på denna punkt göra någon

hemställan om anslagsäskande och övergår till att behandla övriga för [38.]
torrväsendet ifrågasatta anslag.

8—10. Torvingenjörer m. m.

Statens torvtjänstemän utgöras för närvarande av en förste torvingenjör med arvode från och med år 1920 av 6,400 kronor, varav dock 400 kronor, utgörande ortstillägg, få uppbäras allenast under förutsättning, att han är bosatt i Stockholm, fyra torvingenjörer, var och en med arvode likaledes från och med år 1920 av 4,000 kronor, samt två torvassistenter, vardera med arvode av 3,000 kronor. Utöver arvodena utgå personliga ålderstillägg till förste torvingenjören Ernst Jacob Wallgren och torvingenjören Thure Gustaf Thorgny Björkman, vardera å 1,000 kronor, samt till torvingenjörerna friherre Melcher Otto Falkenberg, Gustaf Theodor Sjögren och Lars Jönsson, ett vart å 500 kronor.

[38.]
*Torvingen-
jörer m. m.*
(extra anslag.)

Förutom de medel, som åtgå till bestridande av de sålunda angivna arvodena jämte ålderstillägg, sammanlagt 31,900 kronor, varav halva beloppet eller 15,950 kronor beräknats för första halvåret 1923, har riksdagen för sagda budgetperiod anvisat dels till reseersättning åt nämnda sju befattningshavare ett belopp av 12,000 kronor — med hänsyn till den sannolika fördelningen av torvtjänstemännens resor å hela året upptaget med 60 procent av hela det för året för ändamålet beräknade beloppet, 20,000 kronor — dels ock till skrivhjälp åt förste torvingenjören ett belopp av 750 kronor. Det sammanlagda anslagsbeloppet till torvingenjörer och torvassistenter å riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 utgör sålunda 28,700 kronor, fördelat å tre anslagsposter, en å 750 kronor för ovanberörda skrivhjälp, en å 1,750 kronor för förenämnda ålderstillägg och en å 26,200 kronor för övriga utgifter.

Såsom jag redan vid min behandling av de ordinarie anslagen till kommerskollegium anmält, har kollegium i skrivelse den 2 september 1921 gjort framställning om torvtjänstemannakårens uppförande å ordinarie stat, i sammanhang varmed kollegium ifrågasatt vissa ändringar i kårens nuvarande organisation.

*Kommerskol-
legii skrivelse
den 2 septem-
ber 1921.*

Kollegii förevarande förslag innebär i korthet följande.

Förste torvingenjören skulle under benämning förste byråingenjör och med placering i 15:e lönegraden överföras å kommerskollegii stat.

Jämväl de båda torvassistenterna, som nu biträdde förste torv-
Bihang till riksdagens protokoll 1923. 1 saml.

[38.] ingenjören å dennes expedition, borde få sin tjänstgöring förlagd till kommerskollegium, dock med skyldighet för dem att vid behov företaga förrättningsresor för undersökningar, besiktningar och värderingar m. m. samt att mottaga förordnanden för torvingenjörerna. Med hänsyn till önskvärdheten att vid behov kunna utan större svårighet vidtaga eventuellt erforderliga dispositioner i avseende å dessa båda befattningar syntes de emellertid böra uppföras endast å extra stat, intill dess det visat sig, huruvida båda vore stadigvarande behövliga och huruvida i övrigt mera ingripande förändringar beträffande dem vore önskvärda. Togs hänsyn till för tillfället utgående dyrtidstillägg, syntes den nya femtonde löneklassen närmast motsvara torvassistenternas faktiska avlöningsförmåner. Avlöningarna till dessa båda befattningshavare borde därför utgå efter sagda avlöningsklass.

De fyra torvingenjörerna skulle med placering i trettonde lönegraden kvarstå å lokalstaten. Till var och en av dem borde dessutom utgå ett anslag å 500 kronor till skrivhjälp och andra expenser.

Över kommerskollegii berörda framställning har 1902 års löne-regleringskommitté den 12 september 1922 avgivit utlåtande.

1902 års
löne-regle-
ringskom-
mitté.

Därvid har kommittén till en början uttalat den uppfattningen, att redan den nuvarande statsfinansiella situationen måste mana till stor betänksamhet och försiktighet över huvud taget i fråga om tjänsters uppförande å ordinarie stat. Vad nu torvstatens tjänstemän anginge, syntes det kommittén, med hänsyn till det inträdda tryckta läget å torvmarknaden och de ytterst ovissa framtidsutsikterna på detta område, så mycket mindre böra ifrågakomma att uppföra några torvtjänstemannabefattningar å ordinarie stat, som det i stället enligt kommitténs förmenande borde tagas under övervägande, huruvida icke — utöver den reduktion av antalet befattningshavare, dels en assistent för undersökning av staten tillhöriga mossar, dels ock tre torvbiträden, som komme att inträda med 1923 års ingång — ytterligare förenkling av torvstatens organisation skulle kunna genomföras, exempelvis genom minskning av antalet torvassistenter och eventuellt även av antalet torvingenjörer eller genom andra åtgärder.

Under framhållande att det emellertid med de direktiv, kommittén fått till iakttagande vid pågående löne-regleringsarbeten, icke torde ankomma på kommittén att i berörda hänseende utarbeta något förslag, har kommittén tillika ifrågasatt, att åt kommerskollegium måtte uppdragas att verkställa erforderlig utredning i ämnet samt avgiva det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Sedan jag, i anledning av vad kommittén i ovanberörda utlåtande uttalat rörande ytterligare förenkling av torvstatens organisation, i skrivelse den 19 september 1922 anmodat kommerskollegium att till handelsdepartementet inkomma med de förslag till indragningar av tjänster och besparingar i övrigt, som kunde vidtagas i avseende å torvstaten, har kollegium i skrivelse den 3 november 1922 avgivit dylikt förslag.

[38.]
*Kommerskollegii skrivelse
den 3 november
1922.*

Kommerskollegium omförmåler därvid till en början, att kollegium, för utredning av det av löneregleringskommittén berörda spörsmålet, dels inhämtat yttrande från torvtillverkarnas tekniska förening dels ock införskaffat vissa uppgifter från torvingenjörerna för belysande, utöver vad årsberättelserna om torvtjänstemännens verksamhet innehålla, av omfattningen av deras arbete för torvhanteringen.

Beträffande själva saken förordar kollegium, ehuru med tvekan, indragning av den ena av de båda torvassistentbefattningarna, varjämte kollegium, i samband med framläggande av förslag om höjning med 1,000 kronor av arvudet åt den torvassistent, som enligt kollegii mening borde kvarbliva, föreslår, att den förut till 20,000 kronor, för helt år räknat, upptagna anslagsposten till reseersättning åt torvtjänstemännen måtte upptagas med ett till 14,000 kronor nedsatt belopp. I torvingenjörernas antal anser sig kollegium icke kunna tillstyrka någon ändring.

Till stöd härför anför kollegium bland annat följande:

»Med anledning av vad Kungl. Maj:t funnit gott förordna i kungörelse den 20 oktober 1922 angående återbesättande av vissa befattningar vid den civila statsförvaltningen m. m., anser sig kollegium böra föreslå uppskjutande tillsvidare av behandlingen av förslaget den 2 september 1921 till ändrad organisation av torvstaten m. m., i vad detsamma avser uppförande av vissa torvtjänstemannabefattningar på ordinarie stat.

Till belysande av spörsmålet, huruvida ytterligare några tjänster på torvstaten kunna indragas, får kollegium framhålla några synpunkter i avseende på torvtjänstemännens arbetsuppgifter och arbetsbörda. Torvingenjörerna skola enligt sin instruktion icke blott undersöka mossar och uppgöra förslag och kostnadsberäkningar till fabriksanläggningar för tillgodogörande av torv, utan även lämna anvisningar och råd för torvberedning i såväl större som mindre omfattning ävensom tillhandagå med biträde, råd och upplysningar i alla torvtekniska frågor.

Under en depressionsperiod minskas givetvis deras arbete för planerade nya företag, och är kollegium av den bestämda uppfattningen, att de under högkonjunkturen varit i så hög grad upptagna med arbete för mossundersökningar och planläggning för nya fabriker, att deras av statsmakterna avsedda rådgivande verksamhet i andra torvtekniska frågor blivit lidande därpå.

Kollegium anser sig kunna ansluta sig till det av styrelsen för torvtillverkarnas tekniska förening gjorda uttalandet, att torvindustriens nuvarande svåra och vanskliga ställning skulle bli ännu sämre, om det stöd, som från statens sida

[38.]

hittills lämnats densamma genom torvtjänstemännen, skulle bli föremål för långt gående inskränkningar. Fastän läget inom detta som så många andra områden för närvarande vore mörkt, finge man väl ändock icke tänka sig, att torvindustrien skulle komma att nedläggas, utan hysa förhoppning, att densamma med återinträdande normala prisförhållanden på arbets- och varumarknaderna åter skulle kunna bedrivas med ekonomiskt lönande resultat.

Det mest tillförlitliga sättet att i jämförbara siffror angiva förändringarna i torvtjänstemännens arbete torde vara att sammanställa den tid, deras tjänsteresor tagit i anspråk. Då icke samtliga torvingenjörer förrän under det sista året fört diarium över in- och utgående skrivelser, kan nämligen icke någon uppskattning av förändringarna i arbetets omfattning verkställas med ledning av sådana uppgifter, vilka för övrigt vid en verksamhet sådan som torvingenjörernas måste anses giva ett avsevärt sämre underlag för uppskattning i förevarande hänseende än tiden för tjänsteresorna. Efter uppgifter i årsberättelserna har följande sammanställning av de särskilda tjänstemännens förrättnings- och resedagar under sista tioårsperioden upprättats.

	1912	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921
Wallgren	53	84	95	123	169	144	89	81	84	62
Björkman	146	149	158	172	169	200	700	140	157	90
Falkenberg	171	153	90	186	245	192		207	194	121
Sjögren	102	70	51	147	158	169		155	121	77
Jönsson	44	48	54	44	61	232		173	129	88
Summa	516	504	448	672	802	937	789	756	685	438
Uttström	—	—	—	—	—	202	392	221	190	208
Äström	—	—	—	—	—	—		7	21	4
Fredman	—	—	—	—	—	—		213	187	168
Summa	516	504	448	672	802	1,139	1,181	1,197	1,083	818
Därav statsmossinventering	—	—	—	—	—	382	370	421	369	375

Vid jämförelse mellan siffrorna för åren 1912—1914 och 1921, vilket sistnämnda år torde få betecknas som ett typiskt depressionsår, finner man, att antalet rese- och förrättningsdagar per tjänsteman och år varit ungefär lika stort, eller omkring 100, vilket bestyrker uttalandet i kollegii förslag angående ändrad organisation av torvstaten m. m. den 2 september 1921, att stadigvarande arbete för tjänstemannakåren förefinnes. Utöver i årsberättelserna redovisade förrättningar hava torvingenjörerna utfört sådana åt enskilda utan förordnande av chefsmyndigheten, alltså utan att reseersättning utgått av statsmedel, med 19 förrättnings- och resedagar under vardera av åren 1920 och 1921. Om man bortser från arbetet med statsmossinventeringen, som huvudsakligen utförts av två av assistenterna, kommer man till det resultat, att arbetskvantiteten, uppskattad efter nu använda grunder, ungefär motsvarar vad som under åren närmast före världskriget var normalt för 5 tjänstemän. Redan härav torde framgå, att kollegium icke finner någon möjlighet

föreligga att föreslå inskränkning i antalet tjänster, vad beträffar förste torvingenjören och torvingenjörerna. Emellertid har kollegium innevarande år funnit, att torvingenjörernas tid icke längre i samma grad som tidigare upptagits av förrättningar åt allmänheten, och på grund därav kunnat förordna torvtjänstemän till lärare vid torvskolan i större utsträckning. Under år 1921 undervisade sålunda torvtjänstemännen vid torvskolan i Markaryd under sammanlagt 40 dagar och år 1922 under 82 dagar samt beräknas under år 1923 komma att undervisa vid den kurs i torvhantering i Älmhult, som Kungl. Maj:t genom nådigt brev den 25 augusti 1922 bemyndigat kollegium att ombesörja i huvudsaklig överensstämmelse med kollegii förslag den 7 augusti 1922, under tillsammans 7 månader, motsvarande 210 dagar. Genom en sådan anordning och andra i det följande berörda uppgifter anser kollegium, att torvingenjörernas tid kommer att helt och hållet tagas i anspråk för tjänsten.»

Efter att vidare hava framhållit, att torvtjänstemännen hittills haft tillfälle att genom föredrag och annan upplysningsverksamhet i viss mån arbeta för torvströprodukters ökade användning och att arbete med avvägbringande av rättvisare försäljningsnormer för torvströprodukter påginge, vilken verksamhet, om icke arbetet för torvproducenterna komme att upptaga tjänstemännens arbetstid i alltför hög grad, borde utvidgas, anför kollegium än vidare:

»Beträffande torvassistenternas antal får kollegium erinra, att detta redan vid årsskiftet 1922—1923 kommer att minskas till 2, då den särskilt för statsmossinventeringen avsedda assistenttjänsten upphör. I sitt förut berörda förslag till ändrad organisation av torvstaten har kollegium förordat uppförande av 2 assistenttjänster på extra stat med hänsyn till önskvärldheten att vid behov kunna utan större svårighet vidtaga ändrade dispositioner i avseende på dessa befattningar. I avseende på arbetsuppgifterna för assistenterna får kollegium anföra, att den ene huvudsakligen biträtt förste torvingenjören å hans expedition, och har erfarenheten givit vid handen, att sådant biträde fortfarande erfordras. Den andre assistenten har biträtt förste torvingenjören såväl å expeditionen som stor utsträckning med statsmossinventeringens fältarbeten.

Enligt den ursprungliga planen skulle statsmossinventeringen hava avslutats år 1921. I gemensam skrivelse den 30 september 1920 hava kollegium och lantbruksstyrelsen anmält, att arbetet icke hunne slutföras inom denna tid, och anhållit om ytterligare anslag för såväl 1921 som 1922 med respektive 5,000 och 16,500 kronor, varav 2,000 kronor beräknades för sammanställning av mossinventeringens totalresultat. 1921 års riksdag beviljade icke anslagen i begärd utsträckning utan anvisade 3,500 och 15,000 kronor respektive. Arbetet har under åren 1921 och 1922 fortgått med mera än beräknad hastighet, men inventeringen hinner ändock icke avslutas innevarande år, oaktat kollegium anlitat alla arbetskrafter, som kunnat disponeras för ändamålet. Enligt av förste torvingenjören lämnade uppgifter beräknades vid ingången av år 1921, då kollegium blev chefsmyndighet för torvtjänstemännen, på grundval av då kända förhållanden de återstående icke inventerade statsmossarna söder om 61:a breddgraden till 1,012 mossar om tillsammans cirka 13,600 hektar. Under år 1921 inventerades 611 mossar om 8,112.56 hektar, och

[38.] för inventering år 1922 borde alltså funnits kvar endast 401 mossar om cirka 5,500 hektar, men, av i samband med uppgörandet av resplanerna för år 1922 i domänstyrelsen inhämtade uppgifter och under inventeringens fortgång vunnen kännedom om ytterligare statsmossar, framgick det, att vid ingången av år 1922 återstode ej mindre än 772 mossar om tillsammans 12,761 hektar, och att alltså för åren 1921 och 1922 ej mindre än 371 mossar om tillsammans 7,193 hektar ingått eller böra ingå i inventeringen utöver vad tidigare beräknats. Till följd härav kan icke inventeringen helt avslutas innevarande år, utan måste även under nästkommande år arbetskrafter disponeras för ändamålet. Då, såsom förut nämnts, den särskilt för statsmossinventeringen anställda assistenten avgår med innevarande års utgång, måste alltså arbetet utföras av kvarvarande torvtjänstemän. Sedan fältarbetet avslutats, återstår bearbetningen av det insamlade materialet för att bringa det i sådan form, att i framtiden önskade uppgifter om statsmossarna kunna erhållas därur utan större tidsutdräkt. På grund av såväl den omnämnda minskningen i för inventeringens avslutande begärda anslag som den oförutsett långa tid, som åtgår för fältarbetet, med åtföljande ökade kostnader, komma icke beviljade anslag att räcka för anlitage av särskilda arbetskrafter för sammanställning och bearbetning av inventeringsmaterialet, utan måste även detta utföras av ordinarie arbetskrafter. Att en dylik bearbetning måste utföras ligger i öppen dag, och arbetet härmed, som bör utföras av personer med kännedom om fältarbetena, kan icke i nämnvärd grad uppskjutas utan fara för försämring av slutresultatet.

För tillgodoseende av behovet av torvsakkunnigt biträde å förste torvingenjörens expedition har kollegium även tagit under övervägande möjligheten av, att någon torvingenjör placerades i Stockholm och hade att jämväl biträda å nämnda expedition. Då emellertid, enligt vad som framgår av ovanstående, kollegium är av den åsikten, att torvingenjörerna hava sin tid så upptagen av de uppgifter, som nu åligga dem, att något verksamt biträde å förste torvingenjörens expedition icke annat än i undantagsfall skulle kunna påräknas, har kollegium icke ansett denna väg framkomlig.

Härav framgår, att kollegium anser, att, så vitt för närvarande kan bedömas, den ena torvassistentbefattningen är oundgängligen nödvändig för framtiden och den andra högeligen önskvärd under året 1 juli 1923—30 juni 1924 för avslutande av statsmossinventeringen och bearbetande av resultatet från densamma. Kollegium hyser visserligen den förhoppning, att statsmossinventeringens fältarbeten skola vara avslutade före den 1 juli 1923, men säkert är detta icke. Indragning av en assistenttjänst redan från denna tid skulle visserligen komma att försena färdigställandet av redogörelsen, men med hänsyn till nuvarande svåra statsfinansiella läge anser sig kollegium icke kunna påyrka den senare assistenttjänstens bibehållande efter den 1 juli 1923.

Det av kollegium i förslaget den 2 september 1921 angående ändrad organisation av torvstaten uttalade önskemålet om närmare samband mellan kollegii och förste torvingenjörens verksamhet torde, såsom löneregleringskommittén även framhåller, kunna åtminstone i huvudsak provisoriskt uppnås genom ändring av instruktionen. Beträffande de fyra torvingenjörerna har kollegium ingen ändring att föreslå, varemot för den kvarblivande torvassistenten viss förläggningsort bör bestämmas, och torde därvid knappast någon annan ort kunna ifrågakomma än den,

[38.]

där förste torvingenjörens expedition är förlagd, eller Stockholm. Genom en sådan anordning skulle assistentens rätt att räkna tjänstgöring hos förste torvingenjören som sådan extra förrättning i statens tjänst, för vilken dagtraktamente utgår, bortfalla. Denna rätt har i kollegii nyssnämnda förslag uppskattats till cirka 2,500 kronor årligen för varje assistent, och då den förefunnits flera år, synes det vara skäligt, att dess borttagande i någon mån kompenseras genom höjning av det direkt utgående arvodet. Med hänsyn till storleken av torvingenjörernas arvoden anser kollegium emellertid, att arvodet till assistent icke lämpligen bör höjas med mera än 1,000 kronor till 4,000 kronor, varav 300 kronor torde anses utgöra ortstillägg. Totalavlöningen för assistent blir genom en sådan ändring sänkt med omkring 1,500 kronor årligen. Det begärda anslaget till rese- och traktamentsersättningar för torvtjänstemännen skulle då kunna minskas med 6,000 kronor till 14,000 kronor.»

Kommerskollegii skrivelse utmynnar i ett uttalande, att, därest torvtjänstemännen även för budgetåret 1923—1924 skulle kvarbliva å extra stat, ett anslag av 45,400 kronor vore erforderligt för sagda budgetperiod, fördelat på följande poster:

Arvoden:

till förste torvingenjören.....	kronor	6,400	
» fyra torvingenjörer à 4,000 kr.	»	16,000	
» en torvassistent	»	4,000	kronor 26,400
Rese- och traktamentsersättningar			» 14,000
Skrivhjälp åt förste torvingenjören			» 1,500
Personliga ålderstillägg.....			» 3,500
Summa kronor 45,400.			

För närmare kännedom om innehållet i kollegii sistberörda skrivelse jämte de vid densamma fogade bilagor tillåter jag mig hänvisa till handlingarna i ärendet.

Lika med löneregleringskommittén är jag av den uppfattningen, att det, med hänsyn till rådande statsfinansiella förhållanden och det inträdda tryckta läget å torvmarknaden, icke kan ifrågakomma att å ordinarie stat nu överföra några torvtjänstemannabefattningar. Fastmer lär det, på sätt löneregleringskommittén ifrågasatt och jag själv i min skrivelse till kommerskollegium den 19 september 1922 redan antytt, böra allvarligt övervägas, huruvida icke, sedan den tidigare inom torvindustrien rådande högkonjunkturen numera efterträtts av en djupgående och efter allt att döma långvarig depression, möjlighet föreligger att genom indragning av personal uppnå effektiva minskningar i de anslagsmedel, som hitills å extra stat årligen beviljats för uppehållande av torvstatens verksamhet.

*Departements-
chefen.*

[38.] En omständighet, som härvid synes mig värd synnerligt beaktande, är, att torvstatens personal, som i samband med det av krigsårens avspärrning föranledda exceptionella uppsvinget inom torvindustrien i hög grad utökades, alltjämt, trots det fullständigt ändrade läget å torvmarknaden, är större än under förkrigstiden och de första krigsåren. Personalen, som vid 1917 års ingång utgjordes av allenast en förste torvingenjör, tre torvingenjörer och en torvassistent, d. v. s. fem personer, förstärktes efter nämnda tidpunkt successivt med ytterligare en torvingenjör och två torvassistenter ävensom tre torvbiträden, så att kåren vid 1920 års ingång uppgick till ej mindre än elva personer, nämligen en förste torvingenjör, fyra torvingenjörer, tre torvassistenter och tre torvbiträden. Visserligen har med ingången av år 1923 personalen minskats med en torvassistent och de tre torvbiträdena, vartill enligt kommerskollegii förslag från och med den 1 juli 1923 skulle komma indragning av ytterligare en torvassistenttjänst, men alltjämt skulle enligt sistnämnda förslag torvingenjörernas antal bibehållas vid fyra i stället för tidigare tre.

Att i samband med den av kristidens bränsleknapphet föranledda livliga verksamheten på torvområdet kraftiga utökningar av torvstatens personal måste vidtagas innebär i och för sig intet förvånande. Lika naturligt synes det mig emellertid vara, att, sedan en fullständig omsvängning i marknadsläget inträtt, även i personalavseende en återgång till de av konjunkturläget betingade ändrade förhållandena i full utsträckning äger rum.

Då det nu gäller att taga ställning till vad i dylikt hänseende kan åtgöras, vill jag redan från början tillkännagiva, att den personalminskning, som av kommerskollegium föreslagits, nämligen indragning av en torvassistent, icke synes mig tillräcklig. Vad som härutöver närmast synes mig kunna ifrågasättas är att nedbringa torvingenjörernas antal till detsamma som vid ingången av år 1917, d. v. s. till tre. Visserligen är det klart, att en dylik åtgärd, som ju bland annat skulle föranleda en icke oväsentlig utsträckning av de tre kvarvarande torvingenjörernas tjänstgöringsdistrikt, icke låter sig genomföra utan vissa svårigheter. Med hänsyn till den minskning i torvingenjörernas arbetsbörda över huvud taget, som föranletts av de förändrade konjunkturerna å torvmarknaden, och särskilt den minskning, som måste hava inträtt i deras arbete med undersökningar och upprättande av planer beträffande torvlåneärenden såsom en given följd av torvlånefondens numera mycket obetydliga kapitaltillgång och den därav nödvändiggjorda väsentliga inskränkningen av utlåningsrörelsen, vill det dock synas mig, som om

genom ett fullt rationellt utnyttjande av den tillgängliga arbetskraften en återgång numera skulle vara möjlig till det antal torvingenjörstjänster, som vid ovan angivna tidpunkt fanns inrättat.

Härtill kommer ytterligare en omständighet, som kraftigt talar för att den av mig nu ifrågasatta personalminskningen utan alltför stora olägenheter låter sig genomföra. Såsom av kommerskollegii yttrande framgår, har kollegium, med hänsyn till det minskade arbetet för torvingenjörerna, haft för avsikt att låta torvingenjörerna tjänstgöra såsom lärare vid den undervisningskurs i torvhantering, som enligt ett av kollegium i annat sammanhang framlagt förslag skulle anordnas under året 1924. För torvingenjörernas tjänstgöring vid sagda kurs har beräknats en sammanlagd tid av icke mindre än 210 dagar. Då jag emellertid, på sätt jag under nästföljande punkt skall närmare utveckla, ämnar förorda inställande av kursen i fråga, lärer följaktligen torvingenjörernas arbetstid i motsvarande mån bli lediggjord.

Jag anser mig sålunda böra förorda, att — utöver vad kommerskollegium ifrågasatt — indragning äger rum av en av de fyra torvingenjörsbefattningarna. I nuvarande statsfinansiella situation och såsom förhållandena å torvmarknaden under det sistförflutna året utvecklat sig, nödgas jag emellertid gå ännu ett steg längre. Kommerskollegium har, såsom av det förut sagda framgår, till bibehållande under budgetåret 1923—1924 förordat en torvassistent, vilken, med placering å förste torvingenjörens expedition, skulle biträda denne med där förefallande göromål och särskilt ägna sig åt sammanställandet av statsmossinventeringens resultat. Då till följd av den stora nedgång i torvlåneärendenas antal, som redan inträtt och på grund av den successiva minskningen av torvlånefondens kapitaltillgångar än mera torde komma att inträda, förste torvingenjörens arbetskraft i icke ringa mån torde komma att frigöras från göromål, som hittills tagit mycken tid i anspråk, vill det synas mig, som om — även med risk att avslutandet av förberörda sammanställning därigenom skulle något försenas — jämväl nu ifrågasatt torvassistenttjänst borde kunna utan alltför stor olägenhet indragas från och med den 1 juli 1923.

Vid bifall till vad jag här ovan ifrågasatt skulle alltså, med utgångspunkt från de nuvarande avlöningsförhållandena, i vilka jag icke anser mig böra föreslå någon ändring, till arvoden åt torvstatstjänstemännen — en förste torvingenjör och tre torvingenjörer — för budgetåret 1923—1924 krävas ett belopp av sammanlagt 18,400 kronor.

I avseende å övriga av kommerskollegium för torvstaten äskade anslagsbelopp ber jag att få erinra, att, då samtliga torvingenjörer äro

Bihang till riksdagens protokoll 1923. 1 saml.

[38.] tillerkända ålderstillägg och jag nu ifrågasatt indragning av en torvingenjörstjänst, det av kommerskollegium till ålderstillägg begärda anslaget, 3,500 kronor, bör kunna minskas med åtminstone 500 kronor.

Slutligen synes mig, med hänsyn till den rådande avmattningen å torvmarknaden, anslaget till resekostnader för torvingenjörerna kunna, även om personalindragningarna i viss mån lära komma att föranleda ökad reslängd för den kvarblivande personalen, jämkas något nedåt, förslagsvis till 12,000 kronor.

Under åberopande av vad jag sålunda anført, hemställer jag nu, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1923—1924 anvisa

dels för anställande av en förste torvingenjör och tre torvingenjörer ett *extra* anslag av kronor 30,400, varav dock 400 kronor till förste torvingenjören skola utgå allenast under förutsättning att hans bostadsadress är Stockholm,

dels till skrivhjälp åt förste torvingenjören ett *extra* anslag av kronor 1,500,

dels ock till beredande, i mån av behov, efter hittills tillämpade grunder av personliga ålderstillägg åt förste torvingenjören och torvingenjörerna, i varje fall under förutsättning att vederbörande befattningshavare fortfarande med gott vitsord tjänstgör i nämnda egenskap, ett *extra* anslag av kronor 3,000, eller tillhopa » 34,900.

11. Undervisningskurs i torvhantering.

[39.] Under åren 1902—1922 uppehölls en torvskola av en med statsmedel understödd enskild förening, svenska torvindustriföreningen, med vilken för perioder om fem år för varje gång träffats avtal om anordnande, med anlitan-
 (extra anslag.)

ande, med anlitan-
 (extra anslag.)

Den sista perioden utlöpte med utgången av år 1922. Statsbidraget för sistnämnda år utgjorde 11,500 kronor.

I sitt år 1921 avgivna betänkande med förslag till statsåtgärder för främjande av ökad produktion och användning av torvbränsle anförde 1916 års torvkommitté, bland annat, att torvskolan, sådan den för det dåvarande vore organiserad, icke kunde anses motsvara vad som numera måste fordras av en sådan skola. Betydligt större krav än hittills måste,

för att skolan skulle kunna fylla den med densamma avsedda uppgiften, ställas på ledning, lärarkrafter och undervisningens form, samtidigt som undervisningen borde bli ekonomiskt så litet betungande för eleverna som möjligt. Enda sättet, på vilket ett dylikt program kunde realiseras, vore att staten inrättade en egen torvskola. I anslutning därtill framlade kommittén förslag till organisation av en sådan skola. Enligt detta förslag beräknades anläggningskostnaden för skolan till 460,000 kronor och den årliga kostnadsstaten till 43,000 kronor. [39.]

I skrivelse den 30 augusti 1921 gjorde kommerskollegium framställning rörande anslag för fortsatt uppehållande under första halvåret 1923 av en torvskola. Därvid uttalade kollegium, bland annat, att de ändrade tidsförhållandena syntes omöjliggöra ett omedelbart realiserande av kommitténs skolförslag. Då det dock ej heller vore tillrådligt att helt nedlägga undervisningen, enär torvhanteringen därigenom i alltför hög grad kunde komma att berövas möjligheterna att snabbt tillgodogöra sig återinträdande gynnsammare marknadsläge, ansåge kollegium, att ifrågavarande undervisning tillsvidare borde kunna anordnas på ett mera tillfälligt sätt och efter en i jämförelse med kommittéförslaget mycket förenklad plan. I anslutning därtill förordade kollegium såsom en lämplig tillfällig lösning av torvskolefrågan ett av förste torvingenjören uppgjort förslag, slutande för en sex månaders kurs å sammanlagt 11,500 kronor, därav 8,300 kronor till lärararvoden, 800 kronor till dagtraktamenten till torvtjänstemän för av dem meddelad undervisning, 500 kronor till lokalhyra m. m. och 1,900 kronor till inventariers och undervisningsmateriells underhåll och komplettering, expenser m. m. Därtill komme ett engångsanslag av 2,000 kronor för anskaffande av inventarier och undervisningsmateriel för sagda kurs. Av förstnämnda belopp borde hälften eller 5,750 kronor anvisas å övergångsbudgeten.

Vid föredragning inför Kungl. Maj:t den 7 januari 1922 av denna fråga anförde jag, bland annat, att, med hänsyn såväl till den statsfinansiella situationen som ock till den svåra depression, varunder torvindustrien lede, det syntes mig uppenbart, att varje tanke på ett realiserande av kommitténs vidlyftiga och kostsamma förslag åtminstone tillsvidare måste vara utesluten. Under sådana omständigheter syntes det mig lämpligast att för år 1923 träffa sådana rent tillfälliga anordningar, som å ena sidan möjliggjorde, att torvundervisningen kunde tillsvidare, intill dess de ekonomiska förhållandena stabiliserats och bättre överblick vunnits över torvindustriens läge och framtidsutsikter, i viss utsträckning uppehållas, men som å andra sidan icke på något sätt vore ägnade att prejudicera prövningen av frågan, huruvida en fast statlig

[39.] torvundervisningsanstalt i sinom tid borde inrättas och i så fall vilken organisationsform, som borde givas åt densamma. För ett sådant provisoriskt arrangemang syntes mig det av kollegium framlagda förslaget — om än med vissa modifikationer — lämpligen kunna tagas till utgångspunkt.

Med avseende å det av kommerskollegium framlagda utgiftsförslaget syntes det mig icke böra ifrågakomma att för lärarne beräkna högre arvoden än vad för år 1922 skulle utgå till lärarpersonalen vid den enskilda torvskolan eller sålunda, för hel kurs räknat, sammanlagt 7,500 kronor. Hur detta belopp skulle fördelas å de lärarkrafter, som för undervisningen kunde komma att anlitas, borde lämpligen överlätas åt Kungl. Maj:t att framdeles bestämma. Det till »inventariers och undervisningsmateriells underhåll och komplettering, expenser m. m.» beräknade beloppet, 1,900 kronor, ansåg jag kunna sänkas till 1,200 kronor. Mot övriga i kollegii förslag upptagna poster förklarade jag mig icke hava någon erinran att göra. Sammanlagda kostnaden för själva undervisningskursen belöpte sig alltså enligt mitt förslag till 10,000 (7,500 + 800 + 500 + 1,200) kronor. Då 1923 års torvundervisningskurs till ungefär halva sin längd skulle sträcka sig in på budgetåret 1923—1924, behövde av nyssberörda belopp allenast hälften eller 5,000 kronor anvisas å övergångsbudgeten.

Förutom berörda anslag tillstyrkte jag för anskaffande av möbler för undervisningslokalen samt rit- och skrivmaterialier m. m. ett av kollegium till 2,000 kronor uppskattat engångsbelopp.

Kungl. Maj:ts i enlighet härmed hos riksdagen gjorda hemställan blev av riksdagen bifallen.

Sedan Kungl. Maj:t därefter vid anmälan den 15 juni 1922 av riksdagens skrivelse den 3 i samma månad, nr 10 A, däri riksdagen anmält sitt beslut i ifrågavarande angelägenhet, anbefallt kommerskollegium att inkomma med förslag rörande användningen av de av riksdagen för förenämnda ändamål å övergångsbudgeten beviljade anslagen å tillhoppa 7,000 kronor, avgav kommerskollegium i skrivelse den 7 augusti 1922 dylikt förslag, därvid kollegium anförde, bland annat, följande:

»Att för ett belopp av tillsammans 7,500 kronor utom torvingenjörskåren erhålla en förste och en andre lärare, tillräckligt kvalificerade för handhavandet av undervisningen vid kursen, torde icke vara möjligt. Då det emellertid allt tydligare framgår, att statens torvingenjörer under nu rådande depression för torvindustrin ej komma att bli så upptagna av ordinarie göromål, att ej dessa tjänstemän mera än som förut varit ämnat kunna användas för undervisningen vid kursen, har på kollegii uppdrag förste torvingenjören med hänsyn till dessa sakförhållanden uppgjort ett nytt förslag, som här bifogas, till organisation av före-

varande undervisning, huvudsakligen baserat på användandet av det lärarmaterial, som torvtjänstemännen erbjuda. Enligt detta förslag skulle den torvingenjör, inom vilkens distrikt torvskolan kommer att förläggas, tjänstgöra som föreståndare och tillika förste lärare med omkring tre månaders undervisningstid. Ersättningen skulle utgå med 500 kronor för föreståndarskapet, 30 kronor för expeditionskostnader före kursens början och efter dess slut, dagtraktamenten enligt resereglementet, beräknade till 1,170 kronor, samt 300 kronor för utarbetande av föreläsningar, eller tillsammans 2,000 kronor. Såsom andre lärare, huvudsakligen för undervisning i praktisk torvtillverkning, föreslår förste torvingenjören en inom torvindustrien erfaren och verksam, å platsen boende person, som själv där driver torvfabrikation, vid vilken den praktiska undervisningen kan förläggas. Dennes arvode skulle bli 2,500 kronor för fyra månaders undervisning, och av detta belopp skulle 500 kronor anses utgöra ersättning för användandet vid undervisningen av drivkraft, maskinolja m. m.

Såsom lärare i vissa teoretiska ämnen utöver dem, som skulle tillhöra föreståndarens undervisningsskyldighet, skulle tjänstgöra fyra torvtjänstemän med en sammanlagd undervisningstid av fyra månader. Totalutgiften ur kursanslaget för dessa fyra tjänstemäns tjänstgöring vid skolan skulle enligt förslaget uppgå till 2,000 kronor, därav 400 kronor skulle utgöra ersättning för utarbetande av föreläsningar och återstoden dagtraktamenten.

Som ovan nämnts, skulle enligt Eders Kungl. Maj:ts och riksdagens beräkningar komma för inventariers och undervisningsmateriells underhåll och komplettering, expenser m. m. 1,200 kronor.

Då denna senare summa icke kunde beräknas förslå till en del utgifter för studieresor till torvfabriker, belägna utom skolans förläggningssort, och då dessutom medel erfordrades till täckande av kostnaden för vissa nedan omnämnda maskiners förflyttande till Almhult ävensom för kursens annonsering, upptager förste torvingenjörens förslag en utgiftspost för dessa ändamål å 700 kronor.

Då av det beräknade årsanslaget efter ovan omnämnda kostnaders bestående skulle återstå ett belopp av 1,100 kronor, framhåller förste torvingenjören såsom lämpligt, att detta belopp finge användas till stipendier eller understöd i en eller annan form åt mera medellösa och mycket flitiga elever. Härvid ifrågasätter förste torvingenjören jämväl fria resor för eleverna till och från kursen.

Den stat, som för den tillfälliga torvskolan enligt förste torvingenjörens förslag skulle fastställas, upptager alltså följande utgiftsposter:

Traktamenten och viss annan ersättning till föreståndare och tillika lärare i vissa teoretiska ämnen med deras praktiska tillämpning	kronor 2,000
arvode och viss annan ersättning till andre lärare med undervisningsskyldighet uti praktisk torvtillverkning	» 2,500
traktamenten och viss annan ersättning till extra lärare med undervisningsskyldighet i vissa teoretiska ämnen med deras praktiska tillämpning	» 2,000
hyra, värme och lyse för kurslokal	» 500

[39.] inventariers och undervisningsmateriels underhåll och komplettering,	
expenser m. m.	kronor 1,200
studieresor, frakter, annonser m. m. samt diverse oförutsedda utgifter	» 700
stipendier till särskilt flitiga och mera medellösa elever	» 1,100
	Summa kronor 10,000.

Förutom det direkta anslag, som sålunda förutsattes för kursens anordnande, erfordras för möjliggörande av dess förläggning till Älmhult, att en del inventarier och undervisningsmateriel, nämligen bland annat ett ältverk, en å två hästvandringar samt diverse redskap erhållas ur statens förråd utan annan kostnad ur kursanslaget än fraktkostnader.

Mot förste torvingenjörens förslag har kollegium endast smärre erinringar att göra.

Vid tillsättandet av föreståndare bör kollegium ej vara bundet vid att, som förste torvingenjören föreslagit, därtill utse viss torvtjänsteman.

Särskilda arvoden för utarbetande av föreläsningar synas kollegium ej böra förekomma.

Ersättningen till föreståndaren för expeditiionskostnader före kursens början och efter dess slut bör inräknas bland övriga expensutgifter.

Den tidslängd, för vilken torvtjänstemännen förordnas att undervisa vid kursen, torde få av kollegium bestämmas efter omständigheterna och utan annan begränsning än den, som ligger i, att anslaget skall räcka för därmed avsedda utgifter.

Ej heller för expenserna synes någon annan begränsning nödig.

Till de för kursen erforderliga lokalerna torde få räknas jämväl erforderligt utrymme för vinterförvaring av statens för kursen anskaffade eller använda inventarier m. m.

Fria resor för eleverna till och från kursen synas ej böra beviljas, varemot, i den mån kursens ekonomi visar sig med hänsyn till övriga utgifter sådant medgiva, kollegium bör äga efter förslag av kursens föreståndare lämna medellösa och därav förtjänta elever uppmuntran i form av stipendier.

Kollegium får alltså hemställa, att anslagen ställas till kollegii förfogande att användas för undervisningskursen efter ovan angivna riktlinjer, därvid kollegium torde erhålla i uppdrag att förordna om och hava tillsyn över undervisningen, bland torvtjänstemännen förordna föreståndare och lärare, anställa andre lärare mot arvode av sammanlagt högst 2,500 kronor, förhyra erforderliga lokaler och i övrigt träffa de avgöranden, som för ändamålet bliva erforderliga.»

Vid föredragning den 25 augusti 1922 av kollegii berörda skrivelse har Kungl. Maj:t beträffande användningen av anslaget meddelat beslut i överensstämmelse med kollegii förslag, dock med det undantag att stipendier ej finge av anslaget utgå.

I en annan likaledes den 7 augusti 1922 dagtecknad skrivelse har nu kommerskollegium — under återopande av vad kollegium anfört

i sin först omförmälda skrivelse av samma dag och med anmälan, att skäl ännu icke syntes föreligga för framläggande av förslag till ett slutgiltigt lösande av statens torvskolefråga — hemställt, att för anordnande av undervisningskurser i torvhantering under senare halvåret 1923 och första halvåret 1924 å extra stat för budgetåret 1923—1924 måtte anvisas ett förslagsanslag å högst 10,000 kronor.

[39.]

De skäl, som av mig under fjolåret framfördes för ett uppskov tills vidare med den slutliga prövningen av 1916 års torvkommittés förslag till inrättande av en statens egen torvskola, framträda i år med ökad styrka. Kollegium har nu icke heller ifrågasatt annat, än att medel skulle beviljas *dels* för avslutande av den till sommaren 1923 planerade provisoriska torvkursen, *dels ock* för påbörjande under liknande, tillfälliga former av en ny torvkurs under förra hälften av år 1924.

Departementa-
chefen.

Vidkommande kommerskollegii i förstberörda avseende gjorda framställning finner jag mig — då därmed endast åsyftas att bereda möjlighet till fullföljande av det vid fjolårets riksdag i ämnet fattade beslutet — böra biträda densamma. Då emellertid den omläggning av den för 1923 års torvkurs ursprungligen tilltänkta planen, som innefattas i kommerskollegii här förut återgivna förslag rörande användningen av det å övergångsstaten anvisade anslaget samt Kungl. Maj:ts i anledning därav fattade beslut, synes mig möjliggöra en sänkning av den totala utgiftssumman för kursen från beräknade 10,000 till 8,000 kronor samt av denna summa redan å övergångsstaten anvisats 5,000 kronor, torde det belopp, som å riksstaten för budgetåret 1923—1924 bör äskas för avslutande av 1923 års kurs, kunna inskränkas till 3,000 kronor.

Kommerskollegii framställning om anslag för påbörjande under år 1924 av en ny torvkurs kan jag av flera skäl icke biträda. Till en början hava, sedan beslutet om 1923 års torvkurs fattades, de budgetära svårigheterna ytterligare så förvärrats, att de redan under fjolåret påbörjade inskränkningarna i den statliga och statsunderstödda verksamheten på olika utbildningsområden nu lära få göras än mera omfattande. Framför allt tyda emellertid åtskilliga tecken på, att den inom torvhanteringen inträffade depressionen är av så djupgående och långvarig natur, att det med fog kan ifrågasättas, huruvida det, om icke en vändning inträder, verkligen är möjligt att inom näringsgrenen i fråga bereda kvalificerad sysselsättning för den personal, som vid årligen återkommande torvkurser skulle utbildas. Med hänsyn härtill och då jag i allt fall är av den uppfattningen, att ett inställande av 1924 års torv-

- [39.] kurs knappast kan vara ägnat att medföra någon mera väsentlig olägenhet för torvindustrien inom riket, medan å andra sidan en viss besparing i statsutgifter därigenom skulle vinnas, finner jag mig förhindrad att på ifrågavarande punkt tillstyrka anslagsäskande hos riksdagen.

På grund av vad jag sålunda anfört, hemställer jag, att Kungl. Maj:t nu endast måtte föreslå riksdagen

att för avslutande av den undervisningskurs i torvhantering, som är avsedd att påbörjas under förra hälften av år 1923, för budgetåret 1923—1924 anvisa ett *extra* anslag av kronor 3,000.

12. Understöd till Sveriges hantverksorganisation.

- [40.] Sveriges hantverksorganisation har för åren 1913—1922 såsom bidrag till sin verksamhet tilldelats statsunderstöd med 7,000 kronor årligen, varav för åren 1914—1922 4,000 kronor beviljats av riksdagen å extra stat och 3,000 kronor anvisats av Kungl. Maj:t ur manufaktur-
(extra anslag.) förlagslånefonden.

Vid föredragning inför Kungl. Maj:t den 7 januari 1922 av de frågor, som tillhörde regleringen för tiden 1 januari—30 juni 1923 av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel, förklarade jag mig — då, enligt vad kommerskollegium anmält, ovannämnda organisation vore i stånd vidtaga sådana åtgärder, att utbetalning av ett eventuellt statsbidrag för år 1923 först under senare hälften av samma år icke skulle komma att medföra hinder för dess verksamhet — sakna anledning att för ifrågavarande ändamål göra hemställan om anslagsäskande å övergångsbudgeten.

Nu har styrelsen för organisationen i en till Kungl. Maj:t ställd, av kommerskollegium med eget utlåtande den 28 augusti 1922 överlämnad skrift av den 19 i samma månad anhållit om statsbidrag för år 1923 med samma belopp som för år 1922 eller 7,000 kronor.

I sitt ovanberörda utlåtande har kommerskollegium, under framhållande att organisationen utan tvivel vore i behov av de understöd för dess allmänna verksamhet under år 1923, som avsåges i organisationens skrift, tillstyrkt bifall till framställningen.

Departements-
chefen.

Lika med kommerskollegium anser jag, att understöd av statsmedel fortfarande bör utgå till Sveriges hantverksorganisation. I nu-

varande statsfinansiella situation synes mig likväl en viss nedsättning i det hittills årligen beviljade understödsbeloppet ofrånkomlig. Jag tillstyrker, att å riksstaten för ändamålet upptages ett anslag av 3,000 kronor. [40.]

Till frågan, med vilket belopp hantverksorganisationen må kunna för år 1923 beredas anslag av fondmedel, är jag för dagen icke beredd att taga ställning, utan torde denna fråga framdeles få underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Därest understöd av riksstatsmedel tilldelas organisationen för år 1923, torde, i överensstämmelse med de för åtnjutande av motsvarande understöd för åren 1913—1922 föreskrivna villkor, organisationen böra åläggas *dels* att före den 1 maj 1924 till chefen för handelsdepartementet avgiva redogörelse för användningen av understödet och berättelse rörande organisationens verksamhet under år 1923, *dels* att, efter beprövande av redaktionen för Svensk hantverkstidning, i nämnda tidning offentliggöra reseberättelser, som av idkare av hantverk och annan mindre industri ävensom av arbetare i de särskilda näringsyrkena avgivas rörande av dem med statsunderstöd företagna studieresor, *dels ock* att till kommerskollegium avlämna åttio exemplar av organisationens publikationer för att genom kollegii försorg utdelas till de tekniska undervisningsanstalterna för deras bibliotek samt till användande såsom belöning åt därav förtjänta lärjungar vid dessa undervisningsanstalter.

På grund av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att under de här ovan av mig tillstyrkta villkor såsom bidrag till Sveriges hantverksorganisations verksamhet under år 1923 å riksstaten för budgetåret 1923—1924 anvisa ett *extra* anslag av kronor 3,000.

13. Statsunderstöd åt hantverksidkare för utbildande av lärlingar.

I enlighet med av Kungl. Maj:t därom gjord framställning anvisade 1917 års riksdag till statsunderstöd åt hantverksidkare för utbildande av lärlingar samt till lärlingspremier å extra stat för år 1918 ett förslagsanslag, högst, å 8,000 kronor.

Sedan kommerskollegium avgivit förslag rörande användningen av samma anslag, fastställde Kungl. Maj:t den 2 november 1917, i huvudsaklig överensstämmelse med kollegii förslag, *dels* bestämmelser rörande statsunderstöd för utbildande av lärlingar och rörande statspremier åt dylika, *dels ock* bestämmelser rörande statsunderstöd till hantverksföre-

[41.]
Statsunder-
stöd åt hant-
verksidkare
för utbildande
av lärlingar.
(extra anslag.)

[41.] ningar, anslutna till Sveriges hantverksorganisation, för utdelande av lärlingspremier.

Enligt dessa bestämmelser, vilka finnas i sin helhet intagna i det vid statsverkspropositionen till 1918 års riksdag fogade utdraget av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 14 januari 1918, skulle statsunderstöd till mästare för utbildande av lärlingar utgå med 300 kronor för varje lärling i den ordning, att 100 kronor utbetalades vid första, 75 kronor vid andra och 50 kronor vid tredje årets slut, sedan för varje gång av ombud för Sveriges hantverksorganisation avgivits utlåtande, huruvida mästaren, för så vitt på honom ankomme, bedrivit lärlingens utbildande på ett för utbildningens fullbordande vid tredje årets slut ändamålsenligt sätt. Återstående 75 kronor skulle utbetalas, sedan styrkt blivit, att lärlingen genom avlagt prov eller på annat sätt visat sig vara utlärd i yrket. Dessutom skulle lärling, för vars utbildande mästare erhållit statsunderstöd, och vilken efter avlagt prov undfått Sveriges hantverksorganisations utlärlingsbevis, vara berättigad till en utlärlingspenning av 20 kronor, varjämte, om han i samband med tilldelandet av utlärlingsbevis jämväl fått sig tillerkänd någon av Sveriges hantverksorganisations silvermedaljer, statspremium av högst 100 kronor skulle kunna tilldelas honom. Slutligen skulle genom hantverksföreningarnas försorg utdelas särskilda så kallade lärlingspremier, för vilket ändamål understöd enligt närmare angivna grunder skulle tillkomma hantverksföreningarna.

Med utgångspunkt från att, på sätt vid beräkningen av anslagets storlek förutsatts, årligen 50 nya lärlingar skulle komma i åtnjutande av statsunderstödd utbildning, föreskrev Kungl. Maj:t genom beslut förberörda den 2 november 1917 beträffande dispositionen av det för år 1918 för nu ifrågavarande ändamål anvisade anslag, 8,000 kronor, vidare, att 5,000 kronor skulle utbetalas till hantverksidkare såsom understöd för utbildande av en första årets lärlingsgrupp, medan återstående 3,000 kronor skulle användas såsom understöd till hantverksföreningar för utdelande av lärlingspremier.

Även för åren 1919—1922 har riksdagen på Kungl. Maj:ts därom gjorda framställningar å extra stat beviljat anslag för lärlingsutbildningens befrämjande. Anslaget har för nämnda år utgått med respektive 11,750, 14,250, 20,535 och 28,945 kronor. Av dessa belopp hava för åren 1918—1921 3,000 kronor och för år 1922 4,000 kronor avsetts till understöd åt hantverksföreningar för utdelande av lärlingspremier.

Av vad ovan anförts rörande de anvisade anslagens storlek framgår, att dessa för varje år ökats. Detta har sin grund däruti, att dels

[41.]

lärlingsgruppernas antal ökats från en år 1918 till tre år 1920 och följande år, dels från och med år 1921 det dittills med 300 kronor för varje lärling utgående understödet höjts till 400 kronor, dels från och med år 1922 antalet lärlingar och därmed också antalet understödda mästare ökats från 50 till 75, dels ock understödsbeloppet till hantverksföreningarna för utbetalande av lärlingspremier höjts från 3,000 till 4,000 kronor. Beträffande förhöjningen med 100 kronor i det för varje lärling utgående understödet är att märka, att detta belopp så fördelats, att de till mästarerna under de tre utbildningsåren utgående understöden ävensom det belopp, mästaren erhåller, då lärling blivit utlärd, ökats vardera med 25 kronor.

I skrivelse den 30 september 1921 gjorde kommerskollegium framställning om understöd för ifrågavarande ändamål jämväl under första halvåret 1923, därvid kollegium — med förmälan att med äskande av anslag för utdelande av statspremier och lärlingspremier kunde anstå till 1923 års riksdag — beräknade anslagsbehovet på följande sätt:

Lärlingsgrupp för år	Anslagets användning	Anslagsbehov	
1923	1:sta utbildningsåret	35 st. à 125 kronor	4,375
1922	2:dra »	35 » » 100 »	3,500
1921	3:dje »	26 » » 75 »	1,950
1920	Resterande belopp	32 » » 100 »	3,200
	Utlärlingspenningar	32 » » 20 »	640
		Summa kronor 13,665	

Vid föredragning inför Kungl. Maj:t den 7 januari 1922 av denna fråga förklarade jag mig — under hänvisning till att vissa av mina kolleger på grund av de budgetära svårigheterna förut samma dag sett sig nödsakade att föreslå uteslutande från övergångsbudgeten av anslag till olika slag av teoretiska och praktiska fortbildningskurser m. m. — förhindrad biträda kommerskollegii framställning, i vad den avsåge anslag för en ny lärlingsgrupps första utbildningsår. Beloppet av det av kollegium begärda anslaget borde därför sänkas med 4,375 kronor.

Med bifall till Kungl. Maj:ts i anslutning härtill avlätna framställning har riksdagen till ifrågavarande ändamål å extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 beviljat ett förslagsanslag, högst, å 9,290 kronor.

Föreskrift om anslagets disposition på angivet sätt meddelades av Kungl. Maj:t genom beslut den 15 juni 1922.

[41.]
Kommers-
kollegium.

I skrivelse den 30 augusti 1922 har nu kommerskollegium gjort framställning om understöd för enahanda ändamål för tiden 1 juli 1923—30 juni 1924.

Efter att till en början hava erinrat, att i det för första halvåret 1923 beviljade anslaget ej beräknats några medel till statspremier åt 1920 års lärlingsgrupp och att skälet därför var, att ifrågavarande premier ej skulle utbetalas förrän efter tredje utbildningsårets, d. v. s. 1923 års slut, framhåller kollegium vidare, att av i viss mån liknande skäl jämväl äskandet av anslag beträffande de poster, som avse de till mästarne utgående understöden, skulle kunnat uppskjutas till 1923 års riksdag.

I dylikt avseende anför kollegium följande:

»Då ifrågavarande understödsbelopp, jämlikt de meddelade bestämmelserna, skola utbetalas först efter utgången av respektive utbildningsår, synas de böra anvisas å riksstaten för det budgetår, under vilket vederbörande utbildningsår *utgår*, och ej såsom hittills å riksstaten för det budgetår, under vilket utbildningsåret *börjar*. Då nämligen härigenom olägenheter ur räkenskapssynpunkt uppstått och då det torde böra anses vara av vikt, att budgeten i alla punkter beräknas så exakt, som sig göra låter, synes det vara lämpligt, att vid framställning om anslag till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1923—1924 och framgent en ur budgetteknisk synpunkt riktigare beräkningsgrund tillämpas.»

Efter att vidare hava framhållit, att kollegium beräknat anslagsbehovet för nu ifrågavarande tidsperiod med utgångspunkt från den av kollegium sålunda uttalade uppfattning rörande den riksstat, å vilken nyssnämnda understödsbelopp borde anvisas, utlåter sig kollegium i fråga om själva beräkningarna på följande sätt:

»Medel till resterande belopp och till utlärlingspenningar för 1920 års *lärlingsgrupp* ha anvisats för de lärlingar, numera 29, vilkas lärlingstid utgår före den 1 juli 1923. Beträffande de lärlingar åter, för vilka lärotiden utgår under senare delen av 1923, böra resterande belopp och utlärlingspenningar beräknas å riksstaten för budgetåret 1923—1924. Antalet sådana lärlingar uppgår till 16.

Statspremier för 1920 års lärlingsgrupp skola, såsom förut nämnts, utdelas efter 1924 års ingång, varför medel härtill böra beräknas å 1923—1924 års riksstat. Sammanlagda antalet lärlingar i denna grupp är, på sätt av det föregående framgår, 45 (29 + 16).

Understöd för tredje utbildningsåret åt 1921 års *lärlingsgrupp* äro anvisade till de lärlingar, för vilka detta utbildningsår utgår före den 1 juli 1924. För de lärlingar, för vilka utbildningsåret utgår under senare halvåret 1924, böra medel beräknas först å riksstaten för budgetåret 1924—1925.

Medel till resterande belopp och till utlärlingspenningar för de lärlingar, vilkas lärotid utgår första halvåret 1924, böra upptagas å riksstaten för budgetåret 1923—1924. Antalet sådana lärlingar är för närvarande 26. För övriga lärlingar, tillhörande 1921 års grupp, erfordras medel för nu ifrågavarande ändamål först under budgetåret 1924—1925.

Statspremier åt 1921 års lärlingsgrupp skola utdelas först efter år 1924 och böra följaktligen uppföras å 1924—1925 års riksstat. [41.]

Understöd för andra utbildningsåret åt 1922 års lärlingsgrupp ha beviljats för de lärlingar, för vilka utbildningsåret utgår före 1 juli 1924. Beträffande de lärlingar, vilkas andra utbildningsår slutar under senare delen av 1924, böra medel begäras först å 1924—1925 års riksstat.

I sin ovanberörda framställning av den 30 september 1921 hemställde kollegium om anvisande å övergångsbudgeten av medel till 35 stycken understöd för första utbildningsåret åt en lärlingsgrupp 1923. Såsom nämnts blev framställningen likväl avslagen med hänsyn till de budgetära svårigheterna i samband med övergångsbudgeten.

Med anledning härav tillåter sig kollegium erinra, att kollegium vid upprepade tillfällen, senast vid framställning den 2 oktober 1919 om anslag å 1920 års riksstat för ifrågavarande ändamål (se tionde huvudtiteln år 1920, punkt 40, sid. 183), framhållit det bekymmersamma läge, vari hantverkets lärlingsfråga sedan flera år befinner sig, och varigenom hantverkets fortbestånd äventyras. På däri anförda skäl anser kollegium det synnerligen angeläget, att den statsunderstödda lärlingsutbildningen ej avbrytes, utan åtgärder vidtagas för tilldelandet av statsunderstöd åt en lärlingsgrupp 1923. Antalet av dessa lärlingar kan då lämpligen sättas till 75, motsvarande antalet lärlingar för ett helt kalenderår. För angivna syfte torde vara tillräckligt, att kollegium erhåller bemyndigande att under 1923 års senare halvår i överensstämmelse med gällande bestämmelser bevilja högst angivna antal understöd. Medel för ändamålet böra emellertid anvisas först å 1924—1925 års riksstat, då understöden skulle utbetalas först under senare halvåret 1924.

Under förutsättning av bifall härtill, torde kollegium erhålla bemyndigande att jämväl under år 1924 verkställa tilldelning av statsunderstöd för utbildande av en 1924 års lärlingsgrupp å 75 lärlingar. Bemyndigandet bör dock till att börja med avse endast statsunderstöd för det antal lärlingar, vilkas utbildningstid skulle börja under första halvåret 1924, förslagsvis 35 stycken. Några medel för ändamålet behöva ej äskas förrän å 1924—1925 års riksstat.

Förutom de sålunda föreslagna understöden åt hantverksmästare för utbildande av lärlingar torde till statsunderstöd åt hantverksföreningar för utdelande av lärlingspremier böra å 1923—1924 års liksom å 1922 års riksstat beräknas 4,000 kronor.

I anslutning till vad sålunda anförts beräknar kollegium anslagsbehovet för budgetåret 1923—1924 enligt följande sammanfattning:

Lärlingsgrupp för år	Anslagets användning	Anslagsbehov
1920	Resterande belopp	16 st. å 100 kronor 1,600
	Utlärlingspenningar	16 » » 20 » 320
	Statspremier	45 » » 100 » 4,500 6,420
1921	Resterande belopp	26 » » 100 » 2,600
	Utlärlingspenningar	26 » » 20 » 520 3,120
		9,540
	Understöd åt hantverksföreningar för utdelning av lärlingspremier	4,000
		Summa kronor 13,540.

[41.]

Kollegium tillåter sig slutligen framhålla önskvärdheten, att, därest den nuvarande statsfinansiella ställningen skulle lägga hinder i vägen för helt fullföljande av den statliga verksamheten för understödjande av lärlingsutbildningen, de inskränkningar, som kunna vidtagas, måtte begränsas till statsunderstöden åt hantverksföreningarna.»

Kollegii utlåtande utmynnar i en hemställan, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels till statsunderstöd åt hantverksmästare för utbildande av lärlingar samt till lärlingspremier, att användas enligt de av Kungl. Maj:t föreskrivna grunder, å extra stat för budgetåret 1923—1924 anvisa ett förslagsanslag, högst kronor 13,540,

dels ock medgiva, att Kungl. Maj:t må bemyndiga collegium att enligt samma grunder verkställa tilldelning av statsunderstöd för utbildande av högst 75 lärlingar med utbildningstid från tidpunkt under senare halvåret 1923 och högst 35 lärlingar med utbildningstid från tidpunkt under första halvåret 1924.

*Departementis-
chefen.*

Såsom av det här ovan sagda framgår, fann jag mig under fjolåret — under hänvisning till att vissa av mina kolleger på grund av de budgetära svårigheterna sett sig nödsakade att föreslå uteslutande från övergångsbudgeten av anslag till olika slag av teoretiska och praktiska fortbildningskurser m. m. — förhindrad biträda kommerskollegii då gjorda framställning om anslag för en ny lärlingsgrupps första utbildningsår. Den av mig sålunda intagna ståndpunkten vann Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande.

Kommerskollegii nu gjorda framställning avser återupptagande i full utsträckning av den statsunderstödda lärlingsutbildningen, i det collegium bland annat hemställer om bemyndigande att under senare halvåret 1923 och första halvåret 1924 igångsätta nya lärlingskurser för sammanlagt 110 lärlingar.

Ehuru jag för egen del väl inser betydelsen för det svenska hantverkets utveckling och uppblomstring av en rationellt ledd lärlingsutbildning och gärna skulle hava sett, att något avbrott i den statliga understödsverksamheten på ifrågavarande område icke behövt ifrågakomma, anser jag mig likväl — med hänsyn till de under fjolåret åberopade budgetära svårigheterna, vilka sedan dess ingalunda mildrats utan fastmer än ytterligare skärpts — nödsakad att även i år ställa mig avvisande mot kommerskollegii framställning i nu förevarande del. Visserligen skulle ett bemyndigande av den av kommerskollegium ifrågasatta art icke behöva föranleda upptagande av något anslag å 1923—

1924 års budget, men icke desto mindre är det klart, att ett dylikt be-
myndigande skulle under en följd av år binda statsverket vid betydande ut-
gifter, vilka i stället skulle belasta efterföljande riksstater. I det statsfinan-
siella läge, vari vårt land för närvarande befinner sig, anser jag mig
under sådana omständigheter icke kunna hemställa om frångående av
den under fjolåret i nu förevarande avseende intagna ståndpunkten,
under uttalande likväl av den uppfattningen, att så snart den budgetära
situationen ljusnat, den statliga understödsverksamheten på här ifråga-
varande område snarast möjligt bör i full utsträckning återupptagas.

[41.]

Om jag sålunda icke för närvarande kan tillstyrka statsunderstöd
för igångsättande av utbildning av nya lärlingsgrupper, är jag däremot
så tillvida ense med kommerskollegium, att understöd alljämt bör be-
viljas för att de årsgrupper, vilkas utbildning redan påbörjats, må sättas
i tillfälle att fullfölja och avsluta densamma. Mot de av kommerskolle-
gium föreslagna ändrade grunderna för upptagande i riksstaten av de
för sådant ändamål erforderliga anslagsbeloppen har jag intet att erinra.
Jag tillstyrker sålunda, att, på sätt kommerskollegium hemställt, å riks-
staten för budgetåret 1923—1924 anslag beviljas för 1920 och 1921 års
lärlingsgrupper med tillhopa 9,540 kronor. Likaledes torde, såsom hit-
tills varit fallet och kommerskollegium jämväl nu föreslagit, något be-
lopp böra ställas till förfogande för att användas till understöd åt hant-
verksföreningar för utdelning av lärlingspremier. Den av kommers-
kollegium i dylikt hänseende begärda summan, 4,000 kronor, synes mig
dock under förhandenvarande förhållanden böra avsevärt nedsättas, för-
slagsvis till 2,000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till statsunderstöd för utbildande av lärlingar
m. m. för budgetåret 1923—1924 anvisa ett *extra*
anslag av kronor 11,540.

14. Understöd åt föreningen för svensk hemslöjd.

I anledning av Kungl. Maj:ts därom gjorda framställningar har
riksdagen åt föreningen för svensk hemslöjd, såsom bidrag för uppe-
hållande av dess verksamhet, å extra stat anvisat för vart och ett av
åren 1907—1922 ett förslagsanslag, högst, å 15,000 kronor och för
första halvåret 1923 ett dylikt anslag å 5,000 kronor.

[42.]

*Understöd åt
föreningen för
svensk hem-
slöjd.*

(extra anslag.)

Rörande utbetalningen av det av riksdagen för första halvåret
1923 till föreningen beviljade anslaget har Kungl. Maj:t meddelat före-
skrifter genom beslut den 15 juni 1922, varvid stadgats skyldighet för

- [42.] föreningen att före den 1 maj 1924 till chefen för handelsdepartementet avgiva redogörelse för användandet av understödet och berättelse rörande föreningens verksamhet under år 1923.

Utöver av riksdagen, enligt vad ovan sagts, beviljade anslag har Kungl. Maj:t med anledning av framställningar från ifrågavarande förening, efter kommerskollegii tillstyrkan, på grund av penningvärdets sjunkande och andra omständigheter, varigenom riksstatsanslaget blivit otillräckligt, ur manufakturförlagslånefonden tilldelat föreningen ytterligare understöd för vart och ett av åren 1918—1921 med 5,000 kronor och för år 1922 med 4,000 kronor att av föreningen tillgodonjutas på samma villkor, som bestämts för åtnjutande av riksstatsanslaget för motsvarande år.

Styrelsen för föreningen har emellertid vid tre tillfällen, nämligen då det gällt statsanslag för åren 1920, 1921 och 1922, hos Kungl. Maj:t hemställt om förhöjning av det för föreningen å riksstaten uppförda anslaget från 15,000 till 20,000 kronor. Ingen av dessa framställningar har likväl, trots tillstyrkan av kommerskollegium, vunnit statsmakternas bifall.

*Hemslöjds-
föreningens
styrelse.*

Nu har föreningens styrelse i en den 21 augusti 1922 dagtecknad skrift, med bifogande av tryckt exemplar av föreningens årsberättelse för år 1921, anhållit, att å riksstaten för tiden 1 juli 1923—30 juni 1924 måtte för föreningen upptagas ett statsanslag å 15,000 kronor. Efter att i korthet hava erinrat om vad i ämnet förut förekommit ävensom, med ledning av årsberättelsen, hava lämnat en redogörelse för föreningens ekonomiska ställning vid utgången av år 1921 har styrelsen framhållit, att det visat sig allt svårare och svårare att från enskilt håll erhålla bidrag till föreningens verksamhet. På grund av bristande medel hade det därför varit en tvingande nödvändighet att vidtaga inskränkningar i samma verksamhet. Föreningens strävan vore emellertid att söka så småningom i åtminstone samma utsträckning som förut anordna undervisningskurser i hemslöjd, tillhandahålla prover, ritningar och mönster, verkställa undersökningar om hemslöjden i olika delar av landet samt genom föredrag och dylikt vidmakthålla och öka intresset för hemslöjden. För detta ändamål vore det likväl oundgängligen nödvändigt, att föreningen fortfarande erhöles bidrag från det allmänna. Styrelsen hade för de senare åren anhållit om ett från 15,000 kronor till 20,000 kronor förhöjt anslag å riksstaten. Av statsfinansiella skäl hade det emellertid icke ansetts möjligt att tillmötesgå dessa framställningar, och då samma svårighet alltjämt torde föreligga, hade för-

eningens styrelse ansett sig böra inskränka sig till att begära anslag allenast till lika högt belopp, som dittills av riksdagen beviljats, eller 15.000 kronor, i förlitande på, att anslag från manufakturförslagslåne-fonden fortfarande komme att tilldelas föreningen.

[42.]

I utlåtande av den 28 augusti 1922, varmed kommerskollegium till Kungl. Maj:t överlämnat den från hemslöjdsföreningen inkomna skrivelser, har kollegium förklarat sig — då det av framställningen syntes kollegium framgå, att det skulle möta synnerliga svarigheter för föreningen att utan erhållande av hela det begärda anslaget uppehålla sin verksamhet intill den 1 juli 1924 — icke vilja motsätta sig bifall till ansökningsen, under förutsättning att 7,500 kronor av anslaget skulle utbetalas först efter ingången av år 1924.

Kommers-
kollegium.

Föreningens framställning om erhållande jämväl för nu ifrågavarande budgetperiod av ett anslag å riksstaten till belopp av 15,000 kronor synes mig av enahanda skäl, som förut föranlett beviljande åt föreningen av anslag till dylikt belopp, i och för sig väl förtjänt av bifall. I nu föreliggande budgetära situation, då på andra områden av statlig eller statsunderstödd verksamhet av allmännyttig natur vittgående inskränkningar måst vidtagas, synes mig emellertid även beträffande svenska hemslöjdsföreningen en nedsättning av statsbidraget ofrånkomlig. Jag finner mig sålunda för budgetåret 1923—1924 icke kunna å riksstaten tillstyrka högre anslag åt föreningen än 10,000 kronor, att utbetalas med ena hälften under senare halvåret 1923 och andra hälften under förra halvåret 1924. Huruvida föreningen — utöver ett dylikt anslag — må kunna för ifrågavarande tid liksom tidigare för åren 1918—1922 beredas något tillskott av fondmedel är, med hänsyn till de mycket stora krav, som ställas på fondtillgångarna, för närvarande ovisst, men torde i sinom tid få göras till föremål för närmare undersökning.

Departements-
chefen.

Med stöd av vad jag sålunda anfört och under framhållande, att de för statsbidragets åtnjutande hittills stadgade villkor torde böra äga tillämpning jämväl i fortsättningen, får jag alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att åt föreningen för svensk hemslöjd såsom bidrag till uppehållande av dess verksamhet för budgetåret 1923—1924 anvisa ett *extra* anslag

av kronor 10,000.

15. Understöd åt svenska slöjdföreningen.

[43.] Med anledning av vid 1920 års riksdag inom dess båda kamrar väckta motioner anvisade samma riksdag för möjliggörande av fortsättning och ytterligare utvidgning av svenska slöjdföreningens verksamhet å extra stat för år 1921 ett förslagsanslag, högst, å 20,000 kronor.

Understöd åt svenska slöjdföreningen.
(extra anslag.)

Beträffande de skäl, som föranlett beviljandet av ifrågavarande statsanslag, tillåter jag mig hänvisa till vad ovannämnda motioner (nr 84 i första och nr 154 i andra kammaren) därom innehålla.

Även för år 1922 har riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning såsom bidrag för uppehållande av föreningens verksamhet å extra stat anvisat ett dylikt anslag å enahanda belopp som för år 1921.

Rörande utbetalningen av det av riksdagen för år 1922 till föreningen beviljade anslaget har Kungl. Maj:t meddelat föreskrifter genom beslut den 22 juni 1921, varvid stadgats skyldighet för föreningen att före utgången av maj månad 1923 till kommerskollegium ej mindre avgiva berättelse över föreningens verksamhet under år 1922 och redogörelse för föreningens ekonomiska ställning vid utgången av samma år än även avlämna tjugi exemplar av föreningens tidskrift för att genom kollegii försorg utdelas till tekniska undervisningsanstalter för deras bibliotek samt till användande såsom belöning åt därav förtjänta lärjungar vid dessa undervisningsanstalter.

Vid föredragning inför Kungl. Maj:t den 7 januari 1922 av de frågor, som tillhörde regleringen för tiden 1 januari—30 juni 1923 av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel förklarade jag mig — då, enligt vad kommerskollegium på given anledning upplyst, föreningen förklarat sig i stånd vidtaga sådana åtgärder, att uppskov med utbetalningen av ett eventuellt statsbidrag för år 1923 till senare hälften av samma år icke skulle komma att medföra för dess verksamhet skadliga hinder — sakna anledning att för ifrågavarande ändamål göra framställning om anslagsäskande å övergångsbudgeten.

Styrelsen för svenska slöjdföreningen.

I en till Kungl. Maj:t ställd, av kommerskollegium med eget utlåtande den 28 augusti 1922 överlämnad skrift av den 1 i samma månad har nu föreningens styrelse framhållit, hurusom det föreningen för år 1921 tilldelade anslaget satt föreningen i stånd att företaga en sedan länge önskvärd omorganisation, varigenom föreningens verksamhet i betydlig grad utvidgats. För att kunna uppehålla denna verksamhet i samma utsträckning även i fortsättningen vore det emellertid ett ofrån-

komligt villkor, att anslag till belopp motsvarande dem, som för åren 1921 och 1922 beviljats, komne föreningen till del även under första halvåret 1923 samt budgetåret 1923—1924. Styrelsen ville därför hemställa, att åtgärder måtte vidtagas för utverkande hos riksdagen av dels ett anslag å 10,000 kronor för första halvåret 1923, dels ock ett anslag å 20,000 kronor för budgetåret 1923—1924, allt till fortsättning och utvidgning av föreningens verksamhet.

[43.]

I sitt ovanberörda utlåtande har kommerskollegium uttalat, att kollegium funnit det vara otvivelaktigt, att föreningen för sin fortsatta verksamhet, sådan densamma efter den med år 1921 genomförda omorganisationen bedreves, vore i behov av statsanslag med enahanda belopp, som anvisats för åren 1921 och 1922. Anslaget syntes emellertid nu lämpligen böra beräknas endast för kalenderåret 1923, d. v. s. med ett belopp av 20,000 kronor, att anvisas å extra stat för budgetåret 1923—1924.

Kommers-
kollegium.

Av samma skäl, som föranlett mig att hemställa om sänkning av det till svenska hemslöjdsföreningen å riksstaten utgående statsbidraget, finner jag mig nödsakad föreslå en väsentlig nedsättning jämväl av det statsunderstöd, varav svenska slöjdföreningen under de senaste åren kommit i åtnjutande. Jag tillstyrker, att föreningen för uppehållande av 1923 års verksamhet å riksstaten för budgetåret 1923—1924 tillerkännes statsbidrag till belopp av 12,000 kronor.

Departements-
chefen.

Såsom villkor för statsbidragets utbekommande torde böra stadgas skyldighet för föreningen att avgiva berättelse över sin verksamhet samt avlämna visst antal exemplar av sin tidskrift i enlighet med vad genom Kungl. Maj:ts ovanberörda beslut den 22 juni 1921 föreskrivits.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att åt svenska slöjdföreningen såsom bidrag för uppehållande av dess verksamhet under år 1923 å riksstaten för budgetåret 1923—1924 anvisa ett *extra* anslag av kronor 12,000.

16. Tekniskt-vetenskaplig forskningsverksamhet inom kraft- och bränsleområdet.

[44.]
Tekniskt-
vetenskaplig
forsknings-
verksamhet
inom kraft-
och bränsle-
området.

(extra anslag.)

I en till riksdagen den 12 mars 1920 avlåten proposition, nr 307, med därvid fogat utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag lämnade Kungl. Maj:t riksdagen en närmare redogörelse för resultaten av en i anledning av skrivelse från riksdagen den 13 maj 1916, nr 128, verkställd utredning, huruvida och på vilket sätt, med synpunkt företrädesvis inriktad på upprättande av någon vetenskaplig-praktisk institution, staten skulle kunna medverka till varaktigt befrämjande av en planmässig kraft- och bränslepolitik. I samband härmed föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att till bedrivande genom ingenjörsvetenskapsakademien av tekniskt-vetenskaplig forskningsverksamhet inom kraft- och bränsleområdet såsom förslagsanslag, högst, att utgå enligt av Kungl. Maj:t fastställda närmare villkor, anvisa *dels* å tilläggsstat för år 1920 under sjunde huvudtiteln ett belopp av 150,000 kronor, därav 50,000 kronor skulle användas till inköp av apparatutrustning, *dels ock* å extra stat för år 1921 under tionde huvudtiteln ett belopp av 200,000 kronor.

Kungl. Maj:ts berörda framställning blev av riksdagen bifallen.

Vid föredragning den 9 juli 1920 av riksdagens i ämnet avlåtna skrivelse, i vad densamma avsåg det å tilläggsstat för år 1920 beviljade anslaget, godkände Kungl. Maj:t efter kommerskollegii hörande en av ingenjörsvetenskapsakademien ingiven organisationsplan för forskningarnas bedrivande. Enligt denna skulle den närmaste ledningen handhavas av en delegation inom akademien, bestående av fem ledamöter, samt vid sidan av delegationen tillsättas ett särskilt råd, bestående av tolv av akademien utsedda ledamöter jämte en representant för envar av järnvägsstyrelsen, chefsmyndigheten för statens torvtjänstemän, vattenfallsstyrelsen, statens skogsforsöksanstalt, järnkontoret, Sveriges industriförbund, mellersta och norra Sveriges ångpanneförening, södra Sveriges ångpanneförening, svenska gasverksföreningen, svenska elektricitetsverksföreningen, svenska maskinbefälsförbundet samt svenska maskinist- och eldareförbundet. Dessutom skulle anställas en sekreterare som föredragande i såväl delegationen som rådet. — Vidare medgav Kungl. Maj:t, att det för år 1920 beviljade anslaget finge användas i huvudsaklig överensstämmelse med ett av akademien därom avgivet förslag. I detta hade akademien, under hänvisning till en förslaget bilagd sammanställning av »uppgifter för ett blivande svenskt bränsle-

institut», approximativt uppdelat anslagsbeloppet, i den mån det ej avsåg inköp av apparatutrustning, i mindre summor för igångsättande av förberedande undersökningar rörande några i sammanställningen upptagna spörsmål, som akademien ansåg i första rummet böra komma under behandling. Bland dessa märktes vetenskapliga undersökningar av företrädesvis kemisk natur rörande torv, skiffrar och skifferprodukter samt vedkolningsprodukter ävensom tekniskt-vetenskapliga undersökningar i förening med upplysningsverksamhet dels i förbränningsfrågor med särskild hänsyn till träbränslets användning, dels på ångalstringsområdet i bränslebesparande syfte.

Beträffande anslaget å extra stat för år 1921 förordnade sedermera Kungl. Maj:t den 19 november 1920, att detsamma finge av akademien användas i huvudsaklig överensstämmelse med ett av akademien avgivet förslag, innebärande fortsättande samt i viss mån utvidgning av de under år 1920 påbörjade undersökningarna.

Även för år 1922 beviljades till bedrivande genom ingenjörsvetenskapsakademien av tekniskt-vetenskaplig forskningsverksamhet anslag till belopp av 200,000 kronor.

Enligt den för användandet av sistnämnda anslag av Kungl. Maj:t den 21 oktober 1921 fastställda planen skulle de igång-atta undersökningarna av företrädesvis kemisk natur fortsättas samt i övrigt för utvärderande av möjligheterna till bränslebesparing bedrivas tekniskt-vetenskapliga undersökningar beträffande inom industrien använda ungstyper, angående ångpanneeldstäder och ångalstring samt angående hushållseldstäder och bostadsuppvärmning, varjämte ett redan påbörjat arbete med att intressera de svenska industriföretagen för att skapa en fördjupad individuell bränslestatistik i och för minskning av framställningskostnaderna skulle fullföljas.

Sedan ingenjörsvetenskapsakademien därefter i skrivelse den 31 augusti 1921 till Kungl. Maj:t inkommit med framställning om anslag för fortsättande under första halvåret 1923 av nu ifrågavarande forskningsverksamhet ävensom hemställt, att från och med sagda budgetperiod anslaget måtte givas natur av reservationsanslag, föreslog Kungl. Maj:t under tionde huvudtiteln, punkt 46, i den till 1922 års riksdag avlåtna statsverkspropositionen riksdagen att å extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 till bedrivande genom akademien av tekniskt-vetenskaplig forskningsverksamhet anvisa ett reservationsanslag av 75,000 kronor. Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning blev av riksdagen bifallen.

Efter kommerskollegii hörande har Kungl. Maj:t sedermera den

[44.] 9 november 1922 fastställt ett av akademien avgivet förslag till plan för användandet av sistnämnda anslag. Denna plan innebär i huvudsak fortsättande av de under år 1922 bedrivna undersökningarna.

I samband med planens fastställande har akademien anbefallts att före den 1 oktober 1923 avgiva berättelse över forskningsverksamheten under samma års förra hälft och redogörelse för användningen av det anvisade beloppet.

*Ingenjörs
vetenskaps-
akademien.*

Redan dessförinnan, närmare bestämt i skrivelse den 29 augusti 1922, hade akademien till Kungl. Maj:t inkommit med framställning om anslag för fortsättande under tiden 1 juli 1923—30 juni 1924 av här ifrågakarande forskningsverksamhet. Efter att inledningsvis hava berört de tidigare meddelade besluten i ämnet redogör akademien i berörda skrivelse för, huru forskningarna dittills under år 1922 bedrivits, samt utvecklar betydelsen av att akademien sättes i tillfälle att fortsätta desamma. Akademien anför härom följande:

»I den för 1922 års arbete fastställda planen äro upptagna följande poster:	
För fortsatta vetenskapliga undersökningar av företrädesvis kemisk natur rörande torv	kronor 30,000
» fortsatta dylika undersökningar rörande skiffer och skifferprodukter	» 35,000
» fortsatta dylika undersökningar rörande ved	» 15,000
» fortsatta undersökningar av tekniskt-vetenskaplig natur rörande olika inom industrien använda ugnstyper	» 20,000
» fortsatta dylika undersökningar rörande ångpanneeldstäder och ångalstring	» 20,000
» fortsatta dylika undersökningar rörande hushållseldstäder och bostadsuppvärmning	» 20,000
» undersökningar av olika för kraft- och bränsleutredningen framlagda förslag	» 10,000
» arbeten med igångsättning av en individuell bränslestatistik (»bränslebokföring») inom industrien	» 15,000
» samling av på olika håll vunna erfarenheter samt upplysningsverksamhet	» 35,000
Summa kronor 200,000.	

Den första gruppen av arbeten omfattar alltså vetenskapliga forskningar av företrädesvis kemisk natur rörande våra inhemska bränslen, torv, skiffer och ved. Dessa forskningar avse huvudsakligen att skaffa en ingående kännedom om dessa bränslenas egenskaper och att således tjäna som en fast grundval, då det gäller att bedöma de olika förslag till bränslenas nyttiggörande, vilka tid efter annan framkomma.

Så ha exempelvis de för torven utarbetade karaktäriseringsmetoderna under året funnit praktisk tillämpning i samband med Sveriges geologiska undersöknings

torvinventeringar. Andra undersökningar av torvmaterialets förhållande vid olika behandling såsom upphettning, finmalning, jäsning och så vidare hava givit god ledning vid bedömandet av framlagda förslag till upptagnings- och förädlingsmetoder för torv. I detta sammanhang må nämnas, att genom utredningens försorg en svensk sakkunnig tagit del av en ny metod för torvberedning, som nu är under utarbetande i England och vilken, så vitt kan bedömas av de ännu preliminära undersökningsresultaten, giver goda löften.

På skifferområdet hava de kemiskt-vetenskapliga undersökningarna fortsatt med studier av vissa skifferars förhållande vid destillation i liten skala. Det för dessa ändamål upprättade laboratoriet och dess personal hava verksamt understött akademien vid de av akademien med särskilt anslag utförda undersökningarna av nuvarande metoder för användning och förädling av skiffer.

De tidigare påbörjade undersökningarna av vedens och vissa vedprodukters förhållande vid stegring i tryck och temperatur fortsättas. Till dessa undersökningar knytes förhoppningen att kunna finna en metod att ur avfallsprodukter för ved framställa högvärdiga bränslen. De mera praktiskt lagda undersökningarna inom vedområdet hava inriktats på att studera de bränslebesparingar, som kunna uppnås genom torkning av fuktigt träbränsle, såsom sågavfall och dylikt, medels överloppsvärme, och vilka besparingar visat sig kunna uppgå till betydande belopp.

I detta sammanhang må även nämnas, att akademien tillsatt en särskild kommitté med uppdrag att söka uppställa definitioner och normer för vid bränsleundersökningar använda beteckningar och beräkningssätt samt bestämmelser för enhetlig och praktisk formulering av bränsleanalyser.

En annan grupp arbeten av stor betydelse, som allt fort bör ägnas uppmärksamhet, omfattar tekniskt-vetenskapliga undersökningar av eldstäder och ugnar. Syftet med dessa arbeten är att genom en kritisk granskning av befintliga konstruktioner skapa möjligheter till förbättringar i bränsleekonomiskt hänseende och i vissa fall till ett utval av en eldstads- eller ugnstyp, som lämpar sig för det avsedda ändamålet och för det använda bränslet.

De tidigare utförda undersökningarna å de viktiga och mycket använda så kallade halvgasugnarna för träavfall hava bearbetats och givit resultat, som direkt kunna finna praktisk tillämpning vid byggandet och driften av dylika ugnar. Vid dessa undersökningar visade det sig, att akademien har behov av en särskild mindre experimenteldstad, utrustad med instrument och apparater för studier av förbränningsförloppet vid våra inhemska bränslen, såsom sågspån, ved, torv, skiffer, stenkol m. m. Uppförandet av en dylik försöksugn förberedes nu.

En serie undersökningar av inom järnindustrien använda smides- och vällugnar har slutförts. Resultatet av dessa undersökningar delgavs i förkortad form vid järnkontorets diskussionsmöte under maj månad detta år. Ur de gjorda undersökningarna kunna hämtas goda erfarenheter vid konstruktionen och byggandet av dylika ugnar. För närvarande studeras även arbetssättet i gjuteriernas kupolugnar. Därjämte vidtagas förberedelser för tekniskt-vetenskapliga undersökningar av glasindustriens ugnar.

Den stora roll, som bränsleförbrukningen för matlagning och bostadsuppvärmning spelar i landets bränslehushållning, har föranlett akademien att underkasta kokspisarna noggranna jämförande provningar. Det konstaterades därvid, att vår vanliga kokspis är en verklig vedslukare, men att dess ekonomi genom ganska

[44.] enkla åtgärder kan väsentligt förbättras. På grund av den stora nationalekonomiska betydelsen av dessa undersökningar äro de avsedda att fortsättas och, så långt disponibla medel räcka, utsträckas till att omfatta även andra hushållseldstäder. Särskilt inom detta område har akademien varit i tillfälle att utbyta värdefulla erfarenheter med socialstyrelsens värmetekniska byrå.

För att intressera den svenska industrien för en rationellt ordnad bränslebokföring ha ett järnverk och en cellulosafabrik underkastats en noggrann driftkontroll under en kortare tid. Som följd härav ha de undersökta verken nu anordnat en rationell bränslebokföring. Genom exemplets makt torde en dylik bokföring även så småningom införas vid andra liknande verk och fabriker. Akademien har vidtagit åtgärder för att framgå på likartat sätt inom andra industrigrenar, närmast textilindustrin.

I samband med dessa strävanden hava även genom en särskild kommitté påbörjats arbeten för att åstadkomma en förenkling och standardisering i ångfördelningsanläggningarna. Genom en dylik möjliggöres nämligen den noggranna kontroll över ångans användning inom fabrikationen, som måste ligga till grund för varje besparingssträvande.

Med sina för närvarande igångsatta undersökningar strävar akademien alltså dels efter att utvidga och fördjupa kunskapen om våra inhemska mindervärdiga bränslen i avsikt att möjliggöra deras utnyttjande, dels även efter att genom praktiska arbeten skapa möjligheter till bränslebesparingar såväl inom industrien som inom hushållen. Till dessa verksamhetsgrenar anknäyer sig därjämte ett upplysningsarbete, som avser att inom så vida kretsar som möjligt sprida kunskap om den rätta användningen av bränslet och om de vägar, som kunna leda till bränslebesparing.

I detta syfte hava hittills under år 1922 anordnats tre föreläsningsserier för ingenjörer i praktisk verksamhet, nämligen en berörande ånganläggningar i allmänhet och avhållen i Stockholm samt två särskilt riktade till textilindustrin och avhållna i Borås och Norrköping.

Vid dessa föreläsningsserier hava föreläsningar hållits dels av lärare vid tekniska högskolan, dels av i praktiken verksamma ingenjörer, varvid varje föreläsare städse rört sig inom ett av honom fullt känt och behärskat område.

Föreläsningsserierna hava mottagits med synnerligen stort intresse och hava utan tvivel varit fruktbringande. Akademien avser därför att fortsätta på den inslagna vägen.

För att på ett lättfattligt sätt till en större allmänhet sprida kunskap om de möjligheter till bränslebesparingar inom hushållet, vilka framkommit som resultat av akademiens och andras undersökningar, anordnades en utställning i Stockholm i maj 1922 i samband med då pågående byggnadsutställning. Av pressens uttalanden och av publikens hållning främ gick med tydlighet, att denna utställning, som besöktes av ett par tiotusental personer, på ett förträffligt sätt fyllde det avsedda ändamålet. Denna utställning kommer att i september detta år till största delen upprepas i Sundsvall. Underhandlingar om dess överflyttande till Göteborgs jubileumsutställning år 1923 äro inledda. Avsikten är att sedermera låta denna utställning ambulerä i de större städerna.

Upplysningsverksamheten bedrives även genom av akademien utgivna publikationer. Sammanlagt hava hittills inom kraft- och bränsleområdet utgivits 17

dylika, upptagna i särskild förteckning, bilaga 1, varjämte 7 för närvarande förberedas till snart offentliggörande.

[44.]

Akademien har i sina under föregående år till Eders Kungl. Maj:t ingivna framställningar om anslag för tekniskt-vetenskaplig forskning inom kraft- och bränsleområdet med styrka betonat vikten för vårt land av, att dessa frågor ägnas ett ingående studium i syfte att därigenom finna bästa möjliga utvägar för tillgodoseende av landets behov av bränsle och kraft. De synpunkter, akademien härutinnan gjort gällande, synas i huvudsak hava vunnit godkännande av Eders Kungl. Maj:t och av riksdagen. Samma skäl, som tidigare anförts, tala för att anslag alltfört beviljas för fullföljande i avsedd omfattning av detta forskningsarbete, vilket — som framgår av akademiens berättelse för 1920 och 1921 samt av här ovan lämnade meddelanden — på flera punkter blivit påbörjat och delvis redan lämnat påtagligt goda resultat.

En jämförelse mellan det ovan skisserade, närmast liggande programmet och den med akademiens skrivelse i ämnet den 18 juni 1920 till Eders Kungl. Maj:t överlämnade redogörelsen för uppgifter, vilka föreligga för ett blivande svenskt bränsleinstitut, vilken redogörelse här bifogas såsom bilaga 2, visar emellertid, att med tillgängliga medel endast ett fåtal av de viktiga och omfattande problemen kunnat tagas under behandling.

De arbeten, som planeras för det närmaste året, äro i korthet följande:

Fortsatta kemiskt-vetenskapliga undersökningar av våra inhemska bränslen.

Vetenskapliga undersökningar av dessa bränslen i destillations- och förbrännings-tekniskt hänseende i särskild försöksretort och försökseldstad.

Fortsatta tekniskt-vetenskapliga undersökningar av använda ugnar och eldstäder för industriens och hushållens bruk.

Fortsatta strävanden att införa bränslebokföring inom industrien.

Fortsatt verksamhet för undervisning och upplysning genom föreläsningar, publikationer och utställningar.

Bland arbeten, som framstått som synnerligen önskvärda, men som av kostnadshänsyn ännu ej kunnat påbörjas, må nämnas:

Vetenskapliga undersökningar av vattenångas egenskaper vid höga tryck och höga temperaturer.

Tekniskt-vetenskapliga undersökningar av kakelugnar och kaminer.

Vetenskapliga undersökningar rörande värmeöverföringslagarna och därmed sammanhängande konstruktionsfrågor.

Genom den hittillsvarande verksamheten hava vissa betydelsefulla steg tagits för att möjliggöra våra inhemska bränslens ökade användning. Likaså har akademien vid ett flertal eldstads- och ugnstyper kunnat giva praktiska råd och anvisningar i bränslebesparande syfte. Av den omständigheten, att en även obetydlig procentuell besparing i bränsleutgifterna spelar en betydande nationalekonomisk roll, i det importvärdet för bränsle rör sig i storleksordningen av ett hundratal miljoner kronor, framgår betydelsen av dessa bränslebesparingssträvanden. Vad akademien föregående år anförde som allmän motivering för anslag för nu ifrågavarande ändamål äger alltjämt full giltighet. I själva verket har utvecklingen inom näringslivet i än högre grad än vad man då förmodade givit vid handen, att de största ansträngningar böra göras för utfinnandet av medel till mildrande av krisens förlopp och för återupplivande av den förlamade produktionen. Ett sådant medel ligger

Bihang till riksdagens protokoll 1923. 1 saml.

- [44.] givetvis däri, att genom nya rön på det tekniskt-vetenskapliga området söka förbättra produktionens ekonomi. I samma höga grad som kraft- och bränslefrågorna spela en roll inom produktionen, i samma grad föreligger också därför motiv för ansträngningar till förbättringar genom tekniskt-vetenskaplig forskning på detta område.

Belysande för den vikt, som även i andra länder tillägges kraft- och bränsleproblemen, är den omständigheten, att i samband med »The British Empire Exhibition» i London 1924 planeras en internationell konferens rörande kraftfrågor, i vilken Sveriges deltagande är önskvärt. Även av många andra tecken framgår, vilket betydande intresse, som statsmakterna inom andra länder ägna dessa frågor. Det torde vara av icke ringa betydelse för vårt lands konkurrenskraft på världsmarknaden, att även här arbetet på ett ekonomiskt utnyttjande av egna tillgångar och av importerade råvaror bedrives med tillräcklig intensitet.

Bestyrelsen för akademiens undersökningar på kraft- och bränsleområdet har till akademien framfört sina bekymmer med anledning av, att Eders Kungl. Maj:t ej ansett sig kunna för första halvåret 1923 föreslå högre anslag än 75,000 kronor, vilket belopp sedermera av riksdagen beviljades, och har hemställt, att akademien ville för Eders Kungl. Maj:t framhålla, hurusom det, allt efter som arbetet fortskrider, med allt större tydlighet framgår, vilken betydelse detsamma har för vår bränslehushållning. Detta gäller såväl för industrien som för de enskilda hushållen. Av denna orsak har bestyrelsen enträget velat betona vikten av, att anslaget hålles uppe till samma nivå som under åren 1921 och 1922.

Akademien kan icke annat än instämma i dessa bestyrelsens uttalanden och får därför, under återopande av vad ovan anförts, i underdånighet hemställa,

att Eders Kungl. Maj:t måtte vid uppgörande av riksstaten för budgetåret 1923—1924 beräkna ett reservationsanslag å 200,000 kronor å extra stat för bedrivande genom ingenjörsvetenskapsakademiens försorg av fortsatt tekniskt-vetenskaplig forskningsverksamhet inom kraft- och bränsleområdet.»

Kommerskollegium.

Kommerskollegium, som den 16 september 1922 avgivit infordrat utlåtande över den av akademien gjorda framställningen, framhåller den stora vikten av, att förverkligandet av de utav akademien påbörjade eller tillämnade mångahanda och omfattande undersökningar, som siktade på besparingar i de för industrien och landet i allmänhet betungande bränslekostnaderna, ej fördröjdes genom bristande medel. Med hänsyn därtill tillstyrker kollegium, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärd för beviljandet av det utav akademien sökta anslaget.

Departementschefen.

Den av ingenjörsvetenskapsakademien med statsanslag bedrivna forskningsverksamheten å kraft- och bränsleområdet äsyftar som bekant utfinnandet av möjligheter att effektivare än hittills utnyttja vårt lands kraft- och bränsletillgångar samt nedbringa omkostnaderna för deras tillgodogörande. Ehuru det av akademien hittills utförda arbetet å detta område ju endast innebär och endast kan innebära en undersökning inom några valda delar av det stora, i sin helhet intimt samman-

[44.]
hängande frågekomplexet, hava åtskilliga för vår nationella hushållning fruktbärande resultat redan vunnits, och anledning föreligger att hoppas, att ett fortsatt forskningsarbete skall, genom de rön, som därvid göras, och de impulser, som väckas, bliva av mycket stor betydelse för ett rationellt tillgodogörande av vårt lands kanske allra värdefullaste naturtillgångar. Jag finner det under sådana omständigheter angeläget, att även för den budgetperiod, varom nu är fråga, statligt stöd för ifrågavarande arbete lämnas i sådan omfattning, att detsamma icke behöver avbrytas utan fastmer kan fortsättas och åtminstone på vissa områden ytterligare utvecklas och fördjupas. Till följd av de i det föregående ofta åberopade budgetära svårigheterna anser jag mig emellertid — även med risk att genom personalinskränkningar och andra åtgärder i besparingssyfte arbetet på vissa punkter mer eller mindre fördröjes — nödsakad föreslå en nedsättning i den av ingenjörsvetenskapsakademien för nu ifrågavarande ändamål begärda anslagssumman, en nedsättning, som t. o. m. måste göras något mera vittgående än den, som redan vid fjolårets riksdag vidtogs i nu förevarande hänseende. Därest för budgetåret 1923—1924 anslagssumman bestämmes till 100,000 kronor, synes mig staten hava sträckt sig till gränsen av vad som under förhandenvarande förhållanden över huvud taget är möjligt. Jag tillstyrker, att anslaget upptages till nyss omförmälda belopp.

Anslaget lär likasom senast böra givas natur av reservationsanslag.

Närmare föreskrifter rörande dispositionen av anslaget torde, i i likhet med vad som skett under föregående år, få meddelas av Kungl. Maj:t.

På grund av vad jag sålunda anfört och med tillkännagivande, att den redogörelse för användningen av 1922 års anslag, som under innevarande månad kommer att av akademien till mig avgivas, omedelbart skall tillställas riksdagens vederbörande utskott, hemställer jag alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till bedrivande genom ingenjörsvetenskapsakademien av tekniskt-vetenskaplig forskningsverksamhet inom kraft- och bränsleområdet för budgetåret 1923—1924 anvisa ett *extra* reservationsanslag av kronor 100,000.

17. Undersöknings- och försvarsarbeten å vissa malmfyndigheter m. m.

[45.]
*Undersök-
 nings- och
 försvarsar-
 beten å vissa
 malmfyndig-
 heter m. m.*
 (extra anslag.)

I en den 24 februari 1922 dagtecknad proposition, nr 103, föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att för verkställande av undersöknings- och försvarsarbeten å områden, som äro eller kunna varda för kronans räkning inmutade, ävensom för tillvaratagande i övrigt av kronans gruvegendom å tilläggsstat för år 1922 under tionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 75,000 kronor.

Vid föredragning inför Kungl. Maj:t av ifrågavarande ärende, som närmast föranleddes av en av chefen för Sveriges geologiska undersökning gjord framställning, anförde jag till statsrådsprotokollet över handelsärenden den 24 februari 1922, efter att hava berört de av geologiska undersökningen särskilt inom Norsjö socken av Västerbottens län för kronans räkning verkställda inmutningarna, bland annat följande.

För att tillvarataga de visserligen ännu ofullständiga, men icke desto mindre lovande resultat, som av staten med uppoffrande av betydande penningmedel redan vunnits, syntes det mig ofrånkomligen nödvändigt, att medel för fullföljande av de påbörjade arbetena å de för statens räkning inmutade områdena ställdes till Sveriges geologiska undersöknings förfogande. Det vore enligt min mening oförsvarligt, om staten, innan inmutningarnas värde kunde ens någorlunda bedömas, utan vidare uppgåve sin rätt till desamma och åt enskilda intressenter överläte att tillgodogöra sig de malmtillgångar, som å inmutningarna kunde vara tillfinnandes. Jag ansåge mig därför böra föreslå, att framställning till riksdagen gjordes om anvisande av för arbetenas fullföljande erforderligt anslag.

I likhet med Sveriges geologiska undersökning och kommerskollegium funne jag det emellertid i hög grad angeläget, att man icke stannade vid att bereda de medel, som erfordrades för fortsatta undersökningar å de redan inmutade områdena. Sålunda läte det alltför väl tänka sig, att vid det fortgående geologiska arbetet eller eljest malmfyndigheter kunde komma att påträffas, i fråga om vilka en närmare undersökning kunde befinnas påkallad jämte därmed sammanhängande åtgärder för bevarande av kronans rätt. Härtill borde slutligen läggas, att, sedan staten numera blivit antingen ensam ägare till eller innehavare av jordägarandelar i ett stort antal gruvfyndigheter i olika delar av landet, erfarenheten ådagalagt nödvändigheten av, att Kungl. Maj:t, för ett rationellt tillvaratagande av denna värdefulla statsegendom, ägde tillgång till åtminstone några medel, ur vilka vid inträffande behov erforderliga utgifter kunde bestridas.

Sedan jag vidare uttalat mig beträffande själva anslagsbeloppet, hemställde jag, att proposition i enlighet med vad ovan sagts måtte till riksdagen avlåtas. [45.]

Propositionen i fråga blev av riksdagen bifallen.

I anledning av en av Sveriges geologiska undersökning gjord framställning blev därefter genom beslut den 18 augusti 1922 av det anvisade anslaget ett belopp av 65,000 kronor ställt till institutionens förfogande för fullföljande av de pågående undersöknings- och försvarsarbetena å de områden, som genom institutionens försorg blivit eller kunde bli för kronans räkning inmutade.

I skrivelse den 24 oktober 1922 anmälde geologiska undersökningen sedermera, att de under sommaren utförda undersökningarna i tvänne fall givit positivt resultat och att beträffande den ena fyndigheten det dittills utförda arbetet ingåve förhoppning, att en koppargruva av synnerligen högt värde uppdagats. På grund härav och då det vore ett viktigt statsintresse, att undersökningarna finge utan avbrott fortsättas, för vilket ändamål hela det av 1922 års riksdag anvisade anslaget vore erforderligt, hemställde geologiska undersökningen, att jämväl återstående 10,000 kronor måtte ställas till institutionens förfogande.

Sedan kommerskollegium i avgivet utlåtande förklarat sig biträda ifrågavarande framställning, blev densamma genom beslut den 18 november 1922 av Kungl. Maj:t bifallen.

I särskilda den 10 respektive den 18 november 1922 till handelsdepartementet inkomna skrifter hava nu *dels* chefen för Sveriges geologiska undersökning hemställt om åtgärder för anvisande av ytterligare ett belopp av 150,000 kronor för fullföljande av de genom institutionen bedrivna malmlättnings-, blottläggnings- och försvarsarbetena, *dels och* kommerskollegium anhållit, att å riksstaten för budgetåret 1923—1924 måtte uppföras ett anslag å 20,000 kronor för bevarande av kronans gruvegendom i redan utmålslagda fyndigheter samt i fyndigheter, som av enskilda inmutats å kronojord, men för vilka ännu ej anvisats utmål.

Chefen för Sveriges geologiska undersökning anför till stöd för sin förberörda framställning bland annat följande:

»Såsom resultat av geologiska undersökningens arbeten av ovannämnd art föreligga tills vidare de numera såsom statsgruvefält avsatta svavel- och kopparmalmsförekomsterna vid Stekenjokk och Remdalen i Vilhelmina socken av Västerbottens län samt ett antal dels inmutade, dels (i ett fall) utmålslagda fyndigheter av svavel- och kopparmalm inom det s. k. Skelleftefältet i nedre delen av samma län. På grund av det särskilt ur kommunikationssynpunkt ogynnsamma läget hava fyndigheterna inom de båda nämnda statsgruvefälten ansetts icke för närvarande

Framställning från chefen för Sveriges geologiska undersökning.

[45.] motivera ytterligare undersökningsarbeten. Då emellertid de efter avgivandet av undersökningens årsberättelse för år 1920 utförda detaljerade analyserna av undersökningsmaterialet från statsgruvefälten visa, att dessa förutom betydande kvantitet svavelkis även (inom Stekenjokkfältet) hålla mäktig kopparmalm av cirka 2 procent koppar, äro fälten ifråga utan tvivel att beteckna såsom anmärkningsvärda reserver för framtiden och motivera väl de på deras undersökning nedlagda omkostnaderna.

Inom nedre delarna av Västerbottens län hava uppdagats ett flertal fyndigheter av svavel- och kopparkis m. m. Av dessa är, såsom förut framhållits i en underdånig skrivelse av den 24 oktober 1922, särskilt en nyligen anträffad kopparmalmsfyndighet lovande, och även åtminstone några av de övriga av undersökningen påträffade svavel- och kopparfyndigheterna förväntas vara brytvärda.

Enligt undersökningens förmenande hava sålunda de hittills för kronans räkning utförda exploreringsarbeten i norra Sverige, ehuru de kunnat bedrivas i relativt anspråkslös omfattning, givit resultat, som tillfullo rättfärdiga det nedlagda arbetet och omkostnaderna. Indirekt hava undersökningens arbeten dessutom haft betydelse därigenom, att genom desamma enskilda stimulerats till omfattande malmletning i samma eller angränsande trakter samt att därigenom även några avsevärda förekomster blivit uppdagade.

Det torde därför vara fullt befogat, att geologiska undersökningen fortsätter ifrågavarande arbeten, i första rummet genom att i nödig omfattning undersöka de ännu jordtäckta malmanledningarna, som ytterligare redan äro undersökningen bekanta och till läget någorlunda lokaliserade, men även genom att lokalisera och undersöka nya anledningar, som kunna upptäckas och synas därav förtjänta. Då arbeten av ifrågavarande art sträva att inom landet frambringa råvaror, som nu för stora summor årligen måste importeras, torde de även under rådande ekonomiska depression framstå såsom så nyttiga och produktiva, att de böra fullföljas, helst i något större men i varje fall icke i mindre omfattning än hittills.

Härför behöva emellertid nödiga penningmedel stå till förfogande. Hittills hava sådana beretts på det sättet, att geologiska undersökningen, sedan den inmutat vissa förekomster samt beräknat, vilka arbeten som i första hand synts böra komma i fråga, ingått till Eders Kungl. Maj:t med anhållan om medel för dessas bedrivande under första året, varefter Eders Kungl. Maj:t efter prövning avlåtit proposition till riksdagen i frågan. Efter riksdagsbeslut har så undersökningen på vanligt sätt efter ingiven plan för de beviljade medlens användande fått desamma till disposition.

Flera omständigheter göra denna procedur synnerligen olämplig för fall som de ifrågavarande. Vid tidpunkten för avgivandet av geologiska undersökningens övriga anslagsäskanden känner man i regeln icke storleken av de behov, som under det närmast kommande året kunna uppstå för bedrivandet av ifrågavarande arbeten, ofta icke ens om några behov överhuvudtaget komma att förefinnas. Först omkring årsskiftet eller t. o. m. senare kan man någorlunda veta, om ett oundgängligt anslagsbehov föreligger, och beträffande dettas storlek kunna i regeln först vårens och sommarens arbeten giva närmare upplysning. Gruvlagens bestämmelser rörande den tid, inom vilken försvars- och undersökningsarbeten skola utföras, medföra emellertid, att ifrågavarande arbeten (ej minst på grund därav att de till följd av de norrut rådande klimatförhållandena måste utföras under begränsade delar av året) böra igångsättas ganska omedelbart efter det inmutning verkställt. Då oftast de

nya fyndigheter, som numera inmutas, äro jordbetäckta, är det dessutom i hög grad önskvärt att redan innan inmutningar tagas å en påträffad malmanledning verkställa, förutom detaljerade geologiska arbeten, jämväl förberedande elektriska, resp. magnetiska mätningar, vilka i och för sig äro alltför omfattande för att kunna utföras inom ramen av geologiska undersökningens ordinarie arbetsplaner och med anlitande av dess övriga anslag. Om sådana förberedande undersökningar ej verkställas, måste, innan begäran om anslag för undersökningarna ingives, ofta alltför stora områden inmutas för att säkerställa undersökningsområdena, så att icke tilläventyrs enskilda spekulanter, stimulerade av de officiella framställningarna, inmuta områden, som sedermera kunna komma att visa sig hysa de sökta fyndigheterna. Även om de mellankommande enskilda spekulanterna själva ej skulle lyckas uppdaga de sökta fyndigheterna, kunna de dock tydligtvis genom sina inmutningar omöjliggöra för geologiska undersökningen att arbeta på deras upptäckande inom de rätta områdena. Flera fall från de senare åren visa å andra sidan, till vilka orimliga konsekvenser beträffande de inmutade områdenas storlek det i vissa fall kan leda, om man utan föregående undersökningar vill genom inmutning trygga den jordtäckta moderklyften till malmblock.

De anförda skälen för att snabbt kunna påbörja undersökningsarbeten, så snart en därav förtjänt malmanledning uppdagats, synas mig nödvändiggör, att medel för sådana arbetens utförande kunna beredas på mindre omständlig och tidsödande väg än hittills.

Under alla omständigheter böra under nästkommande år de nu pågående arbetena inom Norsjö socken fullföljas, varjämte undersöknings- och försvarsarbeten å åtskilliga inom Malå och Lycksele socknar inmutade anledningar böra verkställas. Omfattningen av de behövliga arbetena under 1923 låter sig på nuvarande ståndpunkt icke bestämmas, utan blir väsentligen beroende på de resultat, som undan för undan vinnas. För den händelse ytterligare något antal av de inom Bjurfors-Bjurträskområdena genom blockstudier och elektriska mätningar kända men ännu ej blottade malmindikationerna visa sig hålla goda malmer, är det dock önskvärt att för samtliga dessa indikationers undersökande genom borrhningar och andra blottningsarbeten m. m. kunna nedlägga så mycket arbete, att härför ävensom för försvars- och undersökningsarbeten å övriga förekomster kan behöva disponeras intill 100,000 kronor. Av detta belopp behöver en del, förslagsvis intill högst 50,000 kronor, kunna i mån av behov göras tillgänglig under första halvåret 1923. Ehuru för närvarande hållpunkter saknas för bedömande av det eventuella behovet under första halvåret 1924, får jag i anslutning till det ovan anförda föreslå, att för budgetåret 1 juli 1923—30 juni 1924 för möjliggörande av ifrågavarande undersökningar reserveras ett belopp av 100,000 kronor.

Med stöd av det anförda får jag sålunda i underdånighet anhålla, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå instundande riksdag att för möjliggörande i mån av behov av undersökningar av nya malmfyndigheter anvisa

dels å extra stat för budgetåret 1 juli 1923—30 juni 1924 ett reservationsanslag av 100,000 kronor,

dels å tilläggsstat för första halvåret 1923 ett reservationsanslag av 50,000 kronor.»

[45.] Kommerskollegium har i ett den 13 november 1922 avgivet utlåtande tillstyrkt bifall till framställningen, under erinran tillika, att densamma rörde andra ändamål än dem, som åsyftades med det av kollegium självt begärda anslaget å 20,000 kronor.

*Framställning
från kommers-
kollegium.*

Till stöd för sin den 18 november 1922 till handelsdepartementet ingivna framställning rörande sistberörda anslag uttalar sig kommerskollegium — efter att hava lämnat en redogörelse för gruvstadgans föreskrifter i fråga om skyldighet för delägare i gruva att verkställa försvarsarbeten m. m. — på följande sätt:

»Som ägare av gruva eller del däri kan det alltså åligga kronan att verkställa försvarsarbeten eller erlägga försvarsavgifter eller betala kronan som samägare i gruva eljest åliggande tillskott. Så vitt kollegium har sig bekant, kan under nästinstundande arbetsår (kalenderåret 1923) detta bliva fallet beträffande ett hundratal utmål, däri kronan har jordägarandel, som ej är utarrenderad.

Av dessa utmål äro ett tjugutal inmutade enligt lagen den 31 maj 1918 och stå fördenskull nu under förvaltning av 1917 års mineralfyndighetskommission, som, i den mån arbetsskyldigheten i samma utmål ej redan är fullgjord för 1923, torde komma att vidtaga åtgärder för utmålns försvar.

I övriga omkring åttio utmål ankommer försvaret ej på kommissionen. I händelse av bifall till kollegii den 14 oktober 1922 till Eders Kungl. Maj:t — i handelsdepartementet — avgivna förslag angående förvaltningen av kronans gruvegendom skulle därför efter den 1 oktober 1923 deras eventuella försvarande medels arbete eller avgift ankomma på åtgärd från kollegium i vad kronans rätt angår, vilket skulle bliva fallet även beträffande kronans jordägarandelar i fyndigheter, som inmutats av enskilda, men för vilka ännu ej anvisats utmål. Denna kollegii eventuella egenskap har för kollegium utgjort en anledning att fästa Eders Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på ifrågavarande anslagsbehov.

Verkställes försvaret genom arbete, torde inom varje utmål kostnaden för arbete avseende ett års försvar ej understiga 100 kronor och om, såsom av praktiska skäl är lämpligt, arbete för ytterligare fyra år samtidigt verkställes, blir kostnaden för varje utmål omkring 500 kronor, således i varje fall överskjutande kostnaden för arbetsskyldighetens fullgörande genom erläggande av avgift, därvid dock är att märka, att den härå möjligen uppkommande besparingen kan komma att utgå till andra kronan, enligt vad ovan sagts, åvilande tillskott ävensom ock utgifter å ej inräknade, icke utmåslagda fyndigheter. Den å kronan som hälftenägare belöpande kostnaden skulle enligt denna beräkning alltså kunna beträffande de av kollegium nu avsedda gruvorna uppgå till ungefär 20,000 kronor.

Till begagnande av den eller de myndigheter, som under år 1923 komma att hava sig anförtrodd förvaltningen av kronans ifrågavarande gruvegendom, synes alltså ett anslag å detta belopp böra finnas. Då den verkliga utgiften kan bliva lägre, men ej kan med större säkerhet beräknas, synes det lämpligast, att anslaget får karaktär av reservationsanslag.

På grund av vad sålunda anförts, får kollegium hemställa, att Eders Kungl. Maj:t tacktes vidtaga åtgärd för ställande till Eders Kungl. Maj:ts förfogande av

ett reservationsanslag på extra stat under tionde huvudtiteln för 1923—1924 å 20,000 kronor för bevarande av kronans gruvegendom i utmålslagda fyndigheter samt i fyndigheter, som av enskilda inmutats å kronojord, men för vilka ännu ej anvisats utmål.»

[45.]

I anledning av vad kommerskollegium i ovan återgivna framställning anført beträffande ett av kollegium den 14 oktober 1922 till handelsdepartementet avgivet förslag angående förvaltningen av kronans gruvegendom, ber jag att få nämna, att berörda förslag utgör resultatet av en på mitt initiativ igångsatt överarbetning i vissa hänseenden av ett av gruvlagstiftningssakkunniga jämlikt Kungl. Maj:ts uppdrag utarbetat, den 31 mars 1922 dagtecknat betänkande, syftande bland annat till åstadkommande av en ur många synpunkter önskvärd centralisering av den nu på ett flertal olika myndigheter uppdelade förvaltningen av kronans gruvägareintressen. Ärendet, vilket är av synnerligen vidlyftig beskaffenhet, föreligger ännu icke i det skick, att det kunnat göras till föremål för slutlig prövning av Kungl. Maj:t, men är det min avsikt att åtminstone i vissa delar upptaga detsamma till behandling i samband med den proposition, som bör till 1923 års riksdag avlätas rörande förlängning av det Kungl. Maj:t meddelade bemyndigandet att utarrendera kronans jordägarandelar i vissa gruvor.

Då jag nu har att taga ställning till de av chefen för Sveriges geologiska undersökning och kommerskollegium i ovanberörda hänseenden framställda anslagsäskandena, anser jag mig i stort sett kunna inskränka mig till att hänvisa till mina under fjolåret i ämnet gjorda, här förut återgivna uttalanden. Jag finner det sålunda uppenbart, att de av Sveriges geologiska undersökning bedrivna arbetena, vilka redan givit resultat, som i en framtid kunna komma att tillföra kronan mycket stora värden, böra i skälig omfattning få fullföljas, liksom det ock torde vara självklart, att åtgärder måste vidtagas för tillvaratagande i författningsenlig ordning av kronans rätt i annan gruvegendom, till vilken kronan såsom inmutare eller jordägare ensam eller i förening med andra blivit ägare. Då medel för sådant ändamål icke stå till Kungl. Maj:ts förfogande, tillstyrker jag, att erforderligt anslagsäskande göres hos riksdagen.

Departements-
chefen.

I avseende å de begärda anslagsbeloppen anser jag mig icke kunna föreslå annan minskning, än att den av chefen för Sveriges geologiska undersökning äskade summan nedsättes till 120,000 kronor. Skulle för geologiska undersökningens arbeten medel, utöver dem som redan ställts till undersökningens förfogande, oundgängligen erfordras

Bihang till riksdagens protokoll 1923. 1 saml.

[45.] redan under första halvåret 1923, torde, i den mån andra tillgångar tillfälligtvis kunna för ändamålet beredas, dessa få tagas i anspråk mot ersättning sedermera från det ifrågasatta riksstatsanslaget, så snart det samma blivit tillgängligt.

Slutligen anser jag mig — vid det förhållande att gränserna mellan de olika myndigheters förvaltningsområden, vilka hava att taga befattning med statens gruvegendom, ännu icke definitivt fastställts, — böra förorda, att de belopp, vilka för här ovan berörda ändamål må komma att av riksdagen beviljas, sammanföras i ett gemensamt anslag, vilket ställes till Kungl. Maj:ts disposition för att i mån av uppkommande behov och efter Kungl. Maj:ts närmare beprövande fördelas mellan de respektive myndigheterna. Anslaget torde böra givas natur av reservationsanslag.

Under åberopande av vad sålunda anförts, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för verkställande av undersöknings- och försvarsarbeten å områden, som äro eller kunna varda för kronans räkning inmutade, ävensom för tillvaratagande i övrigt av kronans gruvegendom å riksstaten för budgetåret 1923—1924 anvisa ett *extra* reservationsanslag av kronor 140,000.

E. Ingenjörsvetenskapsakademien.

[46.]
Ingenjörsvetenskapsakademien.
(ordinarie anslag.)

Såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för upprätthållande av en ingenjörsvetenskapsakademi under år 1920 beviljade 1919 års riksdag på Kungl. Maj:ts i propositionen nr 210 därom gjorda framställning ett ordinarie förslagsanslag, högst 40,000 kronor. Anslaget har sedermera för åren 1921 och 1922 utgått med oförändrad summa och är i riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 upptaget med halva beloppet eller högst 20,000 kronor.

På sätt närmare framgår av ovanberörda proposition, förutsattes vid akademiens stiftande, att staten skulle bestrida grundavlöningarna, således icke dyrtidstilläggen, till akademiens befattningshavare ävensom de egentliga administrationskostnaderna, närmast lokalhyran. Från denna utgångspunkt beräknades det statsbidrag, varav akademien kom i åtnjutande. Då någon minskning i nyssberörda utgiftsposter icke lär

kunna vidtagas för nu ifrågavarande budgetår, torde anslaget fortfarande [46.]
böra upptagas med enahanda belopp, som förut utgått för helt år räknat.

Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i riksstaten upptaga det *ordinarie* anslaget till
upprätthållande av verksamheten vid ingenjörsveten-
skapsakademien med kronor 40,000.

F. Diverse.

1. Ålderstillägg.

Vid bifall till de av mig förut i dag förordade nya löneregleringarna för sprängämnesinspektionen, inspektionen över elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöverföring och bergsstaten skola beträffande de befattningshavare, som övergå å de nya lönestaterna, de i avlöningen ingående belopp, som motsvara de nuvarande ålderstilläggen, för framtiden bestridas av de å de olika institutionernas stater uppförda anslagen till »Avlöningar till ordinarie tjänstemän». Det under tionde huvudtiteln uppförda anslaget till ålderstillägg kan följaktligen nedsättas, förslagsvis med 3,000 kronor. [47.]
Ålderstillägg.
(ordinarie anslag.)

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att å riksstaten upptaga det *ordinarie* förslags-
anslaget till ålderstillägg med kronor 2,000.

2. Rese- och traktamentspenningar.

I riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 har det ordinarie förslagsanslaget till rese- och traktamentspenningar, för år 1922 50,000 kronor, upptagits med halva beloppet eller 25,000 kronor. [48.]
Rese- och traktamentspenningar.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att å riksstaten upptaga det *ordinarie* förslags-
anslaget till rese- och traktamentspen-
ningar med kronor 50,000.
(ordinarie anslag.)

3. Skrivmaterialier och expenser, ved m. m.

[49.]
Skrivmaterialier och expenser, ved m. m.
(ordinarie anslag.)

I 1922 års riksstat var det ordinarie förslagsanslaget till skrivmaterialier och expenser, ved m. m. uppfört med enahanda belopp som för år 1921 eller med 50,000 kronor.

Från och med innevarande år är anslaget höjt så, att det för helt år skulle utgöra 75,000 kronor. Halva beloppet därav eller 37,500 kronor har upptagits å övergångsbudgeten.

De sammanlagda utbetalningarna å det för år 1922 anvisade anslaget uppgingo för tiden intill den 1 oktober samma år till icke mindre än i avrundat tal 148,200 kronor. Ehuru man för budgetåret 1923—1924 av olika anledningar bör kunna räkna med en väsentlig minskning av utgifterna för här ifrågavarande ändamål, synes likväl, med hänsyn till anslagets belastning under föregående år, någon nedsättning av anslagssumman, sådan den för närvarande för helt år beräknats, icke nu kunna vidtagas.

Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att å riksstaten upptaga det *ordinarie* förslagsanslaget till skrivmaterialier och expenser, ved m. m.
med kronor 75,000.

4. Tryckningskostnader.

[50.]
Tryckningskostnader.
(ordinarie anslag.)

Det ordinarie förslagsanslaget till tryckningskostnader var i 1922 års riksstat uppfört med 124,986 kronor. Då det för år 1921 med ungefär enahanda belopp anvisade anslaget för samma ändamål visat sig otillräckligt — de sammanlagda utgifterna uppgingo för tiden intill den 1 oktober samma år till icke mindre än 230,000 kronor — höjdes anslaget från och med innevarande år så, att det för helt år skulle uppgå till 160,000 kronor. Hälften därav eller för jämnande av huvudtitelns slutsumma 80,023 kronor har för ändamålet upptagits i riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923.

Utgifterna å det för år 1922 anvisade anslaget utgjorde till och med september månads utgång i runt tal 84,000 kronor. Då man torde hava att räkna med, att till följd av såväl det allmänna prisfallet som de alltjämt fortgående åtgärderna för nedbringande av statens tryckningskostnader en ytterligare väsentlig minskning i utgifterna å anslaget för framtiden kommer att inträda, finner jag mig böra förorda, att an-

slaget nu nedsättes till 100,000 kronor eller för utjämning av huvudtitelns slutsumma till 100,044 kronor. [50.]

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att å riksstaten upptaga det *ordinarie* förslagsanslaget till tryckningskostnader med... kronor 100,044.

5. Kommittéer och utredningar genom sakkunniga.

I riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 är det ordinarie förslagsanslaget till kommittéer och utredningar genom sakkunniga, för år 1922 150,000 kronor, upptaget med halva beloppet eller 75,000 kronor.

[51.]
Kommittéer
och utred-
ningar genom
sakkunniga.

Genom beslut den 24 november 1922 har Kungl. Maj:t nu förklarat, att ett stort antal av de under handelsdepartementet lydande kommittéer och sakkunnigberedningar antingen omedelbart eller under loppet av första halvåret 1923 skola avsluta eller avbryta sin verksamhet. De enligt sagda beslut efter den 1 juli 1923 kvarvarande två kommittéerna, svenska hjälpkreditkommittén och mineralfyndighetskommissionen, torde kunna beräknas draga en årskostnad sammanlagt icke överstigande 10,000 kronor. Jämväl den av kommerskollegium och socialstyrelsen med biträde av sakkunniga bedrivna upplysningsverksamheten i ekonomiska och sociala frågor skall enligt ovanberörda beslut fortgå, dock så, att de sakkunnigas antal inskränkes till en. För denna verksamhet, vilken drager vissa kostnader för biträden m. m., torde för budgetåret böra avses en summa av inemot 18,000 kronor. Slutligen läser ett visst belopp böra beräknas för tilläventyrs erforderliga nya sakkunnigberedningar. Detta belopp torde, med hänsyn såväl till nödvändigheten att för det omfattande förarbetet i större traktatfrågor understundom anlita jämväl utom departementet stående sakkunnig arbetskraft som ock därtill, att kostnaderna för de svenska förhandlingsdelegationerna i vissa fall bestritts och torde komma att bestridas från tionde huvudtitelns nu ifrågakvarande anslag, icke böra tillmätas alltför snävt.

(ordinarie
anslag.)

Vid överbäggande av här ovan berörda förhållanden har jag funnit mig böra föreslå, att tionde huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga för budgetåret 1923—1924 upptages med hälften av det nuvarande årsbeloppet eller sålunda med 75,000 kronor. Anslaget torde, i likhet med vad som föreslagits beträffande övriga huvudtitlars motsvarande anslag, hädanefter böra givas natur av reservationsanslag.

[51.] Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att under riksstatens tionde huvudtitel, med utslutande av det under avdelningen F 5 uppförda ordinarie förslagsanslaget till kommittéer och utredningar genom sakkunniga, under samma avdelning för enahanda ändamål upptaga ett *ordinarie* reservationsanslag av kronor 75,000.

6. Extra utgifter.

[52.]
Extra ut-
gifter.
(ordinarie
anslag.)

I riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 har det ordinarie reservationsanslaget till extra utgifter, för år 1922 25,000 kronor, upptagits med halva beloppet eller 12,500 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att å riksstaten upptaga det *ordinarie* reservationsanslaget till extra utgifter med kronor 25,000.

7. Tillfällig löneförbättring för viss personal inom den civila statsförvaltningen.

[53.]
Tillfällig löne-
förbättring
för viss per-
sonal inom
den civila
statsförvalt-
ningen.
(extra anslag.)

Under åberopande av vad chefen för finansdepartementet förut denna dag till statsrådsprotokollet över finansärenden anfört i fråga om beredande av tillfällig löneförbättring för viss personal inom den civila statsförvaltningen, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kan varda riksdagen förelagd, för beredande av tillfällig löneförbättring åt viss personal inom den civila statsförvaltningen för budgetåret 1923—1924 under tionde huvudtiteln beräkna ett *extra* förslagsanslag av kronor 61,000.

8. Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst.

[54.]
Dyrtidstill-
lägg åt be-
fattnings-
havare i sta-
tens tjänst.
(extra anslag.)

Under åberopande av vad chefen för finansdepartementet förut denna dag till statsrådsprotokollet över finansärenden anfört i fråga om dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till täckande av kostnader för dyrtidstillägg
 åt befattningshavare i de till handelsdepartementet
 hörande ämbetsverk och kårer för budgetåret 1923—
 1924 anvisa ett *extra* förslagsanslag [54.]
 av kronor 1,300,000.

Tionde huvudtitelns *ordinarie* anslag komma, vid bifall till de av
 mig framställda förslag, att för budgetåret 1923—
 1924 uppgå till kronor 8,921,424.

Summan av de *extra* anslagen kommer, därest
 de av mig framställda förslagen vinna bifall, att för
 samma tid uppgå till » 2,611,476.

Huvudtitelns slutsumma skulle sålunda för budget-
 året 1923—1924 uppgå till » 11,532,900.

I vad departementschefen sålunda hemställt och
 föreslagit instämma statsrådets övriga ledamöter; och
 behagar Hans Maj:t Konungen bifalla vad sålunda
 blivit tillstyrkt.

Ur protokollet:
J. H. Göransson.

Sammandrag och register

till

Tionde huvudtiteln för budgetåret 1923—1924.

Punkt	Sid.	Nr		Ordinarie anslag Kronor	Extra anslag Kronor	Ordinarie anslag Kronor	Extra anslag Kronor
A. Departementet.							
1	1	1	Departementschefen			24,000	
2	1	2	Departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli, <i>förslagsanslag</i>			145,300	
3	8	3	Departementets verksamhet				14,172
			Säger för departementet			169,300	14,172
B. Centrala verk med underlydande stater.							
Kommerskollegium:							
4	9	1	Kommerskollegium, <i>förslagsanslag</i>			514,420	
5	16	2	Kommerskollegii verksamhet				89,000
Bergsstaten:							
6	27	3	Bergsstaten, <i>förslagsanslag</i>	89,700			
6	27	4	Övergångsstat	14,300		104,000	
Sprängämnesinspektionen:							
7	56	5	Inspektionen, <i>förslagsanslag</i>			11,500	
8	68	6	Arvode åt en assistent				6,048
Inspektionen över elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöverföring:							
9	69	7	Inspektionen, <i>förslagsanslag</i>			31,500	
10	71	8	Arvoden åt två assistenter				12,096
11	71	9	Förhandskontroll & fartygs sjövärdighet				217,720
Undervisningsanstalter för sjöfart:							
12	76	10	Navigationskolorna	178,645			
13	79	11	Ytterligare medel för navigationskolornas uppvär- ming och belysning		3,800		
14	79	12	Navigationslärarkursen, <i>reservationsanslag</i>	—			
15	80	13	Ålderstillägg för personalen vid undervisnings- anstalterna för sjöfart, <i>förslagsanslag</i>	11,000		189,645	3,800
16	80	14	Skeppsmättningskostnad, <i>förslagsanslag</i>			32,200	
Lots- och fyrväsendet:							
17	81	15	Lots- och fyrrinrättningen, <i>förslagsanslag</i>			6,105,915	
18	90	16	Säkerhetsanstalter för sjöfarten, <i>reservationsanslag</i>				78,000
Patent- och registreringsverket:							
19	99	17	Patent- och registreringsverkets verksamhet, <i>reserva- tionsanslag</i> , att direkt utgå av patent- och varu- märkes- samt registreringsavgifters medel	936,000			

Punkt	Sid.	Nr		Ordinarie anslag Kronor	Extra anslag Kronor	Ordinarie anslag Kronor	Extra anslag Kronor
20	106	18	Dyrtidstillägg vid patent- och registreringsverket, <i>reservationsanslag</i> , att direkt utgå av patent- och varumärkes- samt registreringsavgifternas medel ...		140,000		
21	106	19	Kostnader, som föranledas av överståthållarämbetets och länsstyrelsernas befattning med vissa slag av registrering, <i>förslagsanslag</i>		4,000	936,000	144,000
22	107	20	Försäkringsinspektionen: Försäkringsinspektionens verksamhet, <i>reservationsanslag</i> , att direkt utgå av bidrag till försäkringsinspektionen			125,400	
23	110	21	Dyrtidstillägg vid försäkringsinspektionen, <i>reservationsanslag</i> , att direkt utgå av bidrag till försäkringsinspektionen				15,500
24	110	22	Statens provningsanstalt: Statens provningsanstalts verksamhet, <i>förslagsanslag</i> , att utgå i första hand av inkomster av provningsanstalten			306,500	
			Säger för centrala verk med underlydande stater			8,357,080	566,164
C. Handel och sjöfart.							
25	116	1	Handelshögskolan i Stockholm,				50,000
26	118		Export- och handelsstudiestipendier, <i>reservationsanslag</i>	—	—	—	—
27	122	2	Statsunderstöd till auktoriserade handelskammare i riket				24,000
28	123	3	Statsunderstöd till svenska handelskammare i utlandet				50,000
29	128	4	Bidrag till Sveriges allmänna exportförening				20,000
30	131	5	Bidrag till en internationell byrå i Bryssel för handelsstatistik, <i>förslagsanslag</i>				1,200
31	134	6	Ersättning till sjömanshusen				162,000
32	141	7	Läkarundersökning av sjöfolk, <i>förslagsanslag</i>				35,000
33	143	8	Arvoden åt två dispaschörsassistenter				4,000
34	143	9	Internationell patrulleringstjänst i norra Atlanten, <i>förslagsanslag</i>				9,500
			Säger för handel och sjöfart				355,700
D. Bergsbruk, industri, hantverk och slöjd.							
35	146	1	Reseunderstöd åt personer, som önska i främmande länder förvärva ökad insikt och skicklighet i vad till bergshantering hör, <i>reservationsanslag</i> ...	—	—	—	—
			Befrämjande av slöjderna: Befrämjande i allmänhet av slöjderna:				
36	147	2	Manufakturernas befrämjande				8,000
			<i>Reservationsanslag:</i>				
36	147	3	Reseunderstöd åt arbetare i de särskilda näringsyrkena	—			
36	147	4	Reseunderstöd åt idkare av hantverk och annan mindre industri	—			

Punkt	Sid.	Nr		Ordinarie anslag Kronor	Extra anslag Kronor	Ordinarie anslag Kronor	Extra anslag Kronor
36	147	5	Reseunderstöd åt verkmästare och förmän inom industrien				
36	147	6	Reseunderstöd åt teoretiskt och praktiskt bildade tekniker, som icke ägna sig åt bergshantering	8,000			
37	150	7	Befrämjande av husslöjden	20,000		28,000	
			Torvtillgångarnas tillgodogörande:				
38	153	8	Torvingenjörer		30,400		
38	153	9	Skrivhjälp åt förste torvingenjören		1,500		
38	153	10	Personliga ålderstillägg åt torvingenjörerna		3,000		
39	162	11	Undervisningskurs i torvhantering		3,000		37,900
40	168	12	Understöd till Sveriges hantverksorganisation				3,000
41	169	13	Statsunderstöd åt hantverksidkare för utbildande av lärlingar				11,540
42	175	14	Föreningen för svensk hemslöjd				10,000
43	178	15	Svenska slöjdföreningen				12,000
44	180	16	Tekniskt-vetenskaplig forskningsverksamhet inom kraft- och bränsleområdet, <i>reservationsanslag</i>				100,000
45	188	17	Undersöknings- och försvarsarbeten å vissa malmfyndigheter m. m., <i>reservationsanslag</i>				140,000
			Säger för bergsbruk, industri, hantverk och slöjd			28,000	314,440
			E. Ingenjörsvetenskapsakademien.				
46	194	1	Ingenjörsvetenskapsakademien			40,000	
			F. Diverse.				
47	195	1	Ålderstillägg, <i>förslagsanslag</i>			2,000	
48	195	2	Rese- och traktamentspenningar, <i>förslagsanslag</i>			50,000	
49	196	3	Skrivmaterialier och expenser, ved m. m., <i>förslagsanslag</i>			75,000	
50	196	4	Tryckningskostnader, <i>förslagsanslag</i>			100,044	
51	197	5	Kommittéer och utredningar genom sakkunniga, <i>reservationsanslag</i>			75,000	
52	198	6	Extra utgifter, <i>reservationsanslag</i>			25,000	
53	198	7	Tillfällig löneförbättring för viss personal inom den civila statsförvaltningen, <i>förslagsanslag</i>				*) 61,000
54	198	8	Dyrtdistillägg åt befattningshavare i statens tjänst, <i>förslagsanslag</i>				1,300,000
			Säger för diverse			327,044	1,361,000
			Summa			8,921,424	2,611,476

*) Beräknat belopp.

Elfte huvudtiteln.

*Utdrag av protokoll över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 8 januari 1923.*

Närvarande:

Statsministern och ministern för utrikes ärendena BRANTING, statsråden
LINDQVIST, THORSSON, OLSSON, SANDLER, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON,
ÅKERMAN, LINDERS, SCHLYTER, ÖRNE.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Thorsson, anmäler här-
efter de frågor, som tillhöra regleringen av utgifterna under riksstatens
elfte huvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragnings-
staterna, samt anför därvid följande:

A. Civila pensionsväsendet.

1. Pensionering av civila tjänst innehavare.

[1.] Till pensionering av civila tjänst innehavare beviljade 1907 års
riksdag ett ordinarie förslagsanslag å 100,000 kronor. Detta anslag
har på därom av Kungl. Maj:t gjorda framställningar efter hand höjts
till 1,900,000 kronor. I riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923
har anslaget upptagits med hälften av sistnämnda belopp eller 950,000
kronor.

Enligt budgetredovisningen för år 1921 har emellertid anslaget
belastats med en merutgift av 604,740 kronor.

Med hänsyn härtill synes anslaget nu böra ökas med i avjämnat
tal 600,000 kronor.

Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i riksstaten upptaga det *ordinarie* förslags-
anslaget till pensionering av civila tjänst innehavare
med kronor 2,500,000.

2. Förvaltningsbidrag till civilstatens änke- och pupillkassa.

[2.] Sedan 1907 års riksdag i samband med antagande av det av Kungl. Maj:t i proposition nr 18 samma år framlagda förslag till lag angående civila tjänst innehavares rätt till pension uppfört ett ordinarie anslag å 35,000 kronor såsom förvaltningsbidrag till en ny änke- och pupillkassa för civilstaten, upptogs detta anslag i riksstaten år efter år till och med 1921 med oförändrat belopp.

Med anledning av framställning från fullmäktige för delägarna i civilstatens änke- och pupillkassa höjde 1921 års riksdag i enlighet med Kungl. Maj:ts i samma års statsverksproposition gjorda framställning berörda anslag från och med år 1922 med 15,000 kronor till 50,000 kronor, varjämte riksdagen, likaledes på Kungl. Maj:ts förslag, till förstärkning av nämnda anslag å extra stat för år 1922 anvisade ett förslagsanslag, högst, 50,000 kronor.

Såsom framgår av det vid 1922 års statsverksproposition fogade utdraget av statsrådsprotokollet över finansärenden den 7 januari 1922, innefattande mitt yttrande rörande regleringen för tiden 1 januari—30 juni 1923 av utgifterna under riksstatens elfte huvudtitel, hade verkställande direktören i civilstatens änke- och pupillkassa i en till mig avlämnad promemoria beträffande förvaltningsbidraget till kassan för första halvåret 1923 beräknat, att, utöver det å samma tid belöpande ordinarie anslaget 25,000 kronor, skulle erfordras ett förstärkningsanslag av 20,000 kronor. Under hänvisning till vad jag förut samma dag vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor anfört rörande förstärkningsanslagen föreslog jag emellertid, att förstärkning av ifrågavarande anslag skulle beredas i form av höjning av det ordinarie anslaget.

I enlighet med Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda förslag upptog 1922 års riksdag i riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 ifrågavarande anslag med 45,000 kronor.

I en till mig på begäran överlämnad promemoria har nu verkställande direktören i nämnda kassa meddelat, att avlöningarna till kassans styrelse och tjänstemän för budgetåret 1923—1924 kunde beräknas till 67,355 kronor, oavsett härå belöpande dyrtidstillägg.

Räknar man med ett indextal av 175 för budgetåret 1923—1924, skulle för beredande av dyrtidstillägg för samma tid till befattningshavare vid civilstatens änke- och pupillkassa, enligt av mig föreslagna

ändrade grunder för dyrtidstilläggens beräkning, erfordras ett belopp av omkring 13,000 kronor.

Då för budgetåret 1923—1924 ämbetsverkens anslag till avlöningar i allmänhet måst bliva föremål för nedsättning, torde det vara befogat, att jämväl förvaltningsbidraget till civilstatens änke- och pupillkassa undergår en motsvarande minskning, och föreslår jag, att ifrågavarande förvaltningsbidrag för nämnda budgetår må utgå med ett belopp av 75,000 kronor.

Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i riksstaten upptaga det *ordinarie* anslaget till förvaltningsbidrag till civilstatens änke- och pupillkassa med kronor 75,000.

3. Pensionstillägg åt f. d. civila befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer.

[3.]. Genom proposition den 24 februari 1922, nr 125, föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till kungörelser angående pensionstillägg åt vissa f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer samt angående pensionstillägg åt vissa änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl., varjämte Kungl. Maj:t av riksdagen äskade erforderliga anslag för beredande av dylika pensionstillägg.

Ifrågavarande författningar skulle, enligt Kungl. Maj:ts förslag, träda i kraft samtidigt med av Kungl. Maj:t föreslagna nya bestämmelser angående dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare eller den 1 april 1922.

I skrivelse den 26 maj 1922, nr 194, anmälde riksdagen, att riksdagen antagit de vid propositionen fogade förslag till kungörelser, dock att, då de av Kungl. Maj:t föreslagna nya bestämmelserna om dyrtidstillägg enligt riksdagens beslut skulle utfärdas att gälla först den 1 juli 1922, kungörelserna skulle träda i kraft först sistnämnda dag. Därjämte anmälde riksdagen, att riksdagen under elfte huvudtiteln å tilläggsstat för år 1922 och å extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 såsom förslagsanslag anvisat *dels* 550,000 kronor till pensionstillägg åt f. d. civila befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer, *dels ock* 250,000 kronor till pensionstillägg åt f. d. militära befattningshavare m. fl. pensionärer.

I överensstämmelse med riksdagens beslut utfärdade Kungl. Maj:t den 15 juni 1922 *dels* kungörelse angående pensionstillägg åt vissa f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer (nr 360), *dels ock* kungörelse angående pensionstillägg åt vissa änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl. (nr 361).

Såsom framgår av det vid förenämnda proposition fogade utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden den 24 februari 1922, voro de förslag rörande pensionstillägg, som genom propositionen förelades riksdagen och vilka anslöto sig till 1921 års pensionskommittés förslag i ämnet, endast att betrakta såsom ett provisorium i avvaktan på en definitiv pensionsreglering. Då någon dylik reglering icke heller nu kan komma till stånd, torde för beredande av pensionstillägg jämväl under budgetåret 1923—1924 erforderliga medel böra av riksdagen äskas.

Vad angår grunderna för pensionstilläggen, torde lämpligen förenämnda kungörelser den 15 juni 1922, vilkas giltighet är till tiden obegränsad, få fortfarande gälla allenast med erforderlig ändring av de däri intagna, av Kungl. Maj:t meddelade föreskrifter angående pensions-tilläggens utbetalning.

I fråga om kostnaderna för beredande av pensionstillägg under budgetåret 1923—1924 tillåter jag mig erinra, att 1921 års pensionskommitté beräknat årskostnaden för pensionstilläggen till ungefär 1,650,000 kronor, därav 1,150,000 kronor torde kunna avses för f. d. civila befattningshavare m. fl. pensionärer och 500,000 kronor för f. d. militära befattningshavare m. fl. pensionärer. Efter denna beräkning, med viss avrundning, bestämdes anslagen å övergångsbudgeten. Jämväl för budgetåret 1923—1924 torde samma beräkning böra läggas till grund.

Emellertid har jag ansett mig böra föreslå en ändring i sättet för ifrågavarande kostnaders bestridande för framtiden. Såsom jag tidigare i dag föreslagit, skulle kostnaderna för dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare samt änkor och barn efter befattningshavare vid affärsverken samt med dem jämställda pensionärer bestridas från dessa verks egna inkomstmedel. Då samma princip torde böra gälla i avseende å kostnaderna för pensionstilläggen, skulle av det för f. d. civila befattningshavare m. fl. pensionärer beräknade beloppet vad som belöper sig å pensionärer vid affärsverken, eller i runt tal 700,000 kronor, icke behöva ingå i det anslag, varom nu är fråga. Detta skulle förty kunna bestämmas till 450,000 kronor.

På grund av vad sålunda anförts får jag, som under rubriken »Militära pensionsväsendet» torde få hemställa om medel för beredande av pensionstillägg åt f. d. militära befattningshavare m. fl. pensionärer

under förevarande punkt hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels medgiva, att för budgetåret 1923—1924 kostnaderna för pensionstillägg enligt kungörelserna den 15 juni 1922, nr 360 och nr 361, åt f. d. befattningshavare samt änkor och barn efter befattningshavare, vilka varit anställda vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar, statens vattenfallsverk och statens domäner eller vid av nämnda verk övertagna företag eller inrättningar, må bestridas av de medel, av vilka vederbörande verks omkostnader i övrigt bestridas;

dels ock till beredande av pensionstillägg enligt sagda kungörelser åt övriga f. d. civila befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer för budgetåret 1923—1924 anvisa ett *extra* förslagsanslag av kronor 450,000.

4. Dyrtidstillägg åt f. d. civila befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer.

[4.] Under åberopande av vad jag förut denna dag under »För flera huvudtitlar gemensamma frågor» yttrat rörande dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avvidan på den proposition om anvisande av medel för ändamålet, som kan bli förelagd riksdagen, till beredande av dyrtidstillägg åt f. d. civila befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer för budgetåret 1923—1924 beräkna ett *extra* förslagsanslag av kronor 3,800,000.

5. Dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter civila befattningshavare i statens tjänst m. fl.

[5.] Under åberopande av vad jag förut denna dag under »För flera huvudtitlar gemensamma frågor» yttrat rörande dyrtidstillägg åt

befattningshavare i statens tjänst m. fl. hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på den proposition om anvisande av medel för ändamålet, som kan bli förelagd riksdagen, till beredande av dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter civila befattningshavare i statens tjänst m. fl. för budgetåret 1923—1924 beräkna ett *extra* förslagsanslag av kronor 1,900,000.

Jag ber härefter få erinra, att Kungl. Maj:t, enligt finansdepartementet tillhandakomna protokollsutdrag, förut beslutat avlåtande till riksdagen av följande framställningar, nämligen:

på *socialdepartementets* föredragning:

6. Statens andel i kostnaden för pensionering av extra provinsialläkare.

(se *bil. 1* vid detta prot., sid. 23)

[6.] att riksdagen måtte i riksstaten uppföra det *ordinarie* förslagsanslaget till statens andel i kostnaden för pensionering av extra provinsialläkare med kronor 15,000.

7. Statens andel i kostnaden för pensionering av lasarettsläkare.

(se *bil. 1* vid detta prot., sid. 24)

[7.] att riksdagen måtte i riksstaten uppföra det *ordinarie* förslagsanslaget till statens andel i kostnaden för pensionering av lasarettsläkare med kronor 25,000.

8. Bidrag till sjuksköterskors pensionering.

(se *bil. 1* vid detta prot., sid. 24)

[8.] att riksdagen måtte i riksstaten uppföra det *ordinarie* förslagsanslaget till bidrag till sjuksköterskors pensionering med kronor 20,000.

9. Statens bidrag till pensionering av barnmorskor.

(se *bil. 1* vid detta prot., sid. 24)

[9.] att riksdagen måtte i riksstaten uppföra det *ordinarie* förslagsanslaget till statens bidrag till pensionering av barnmorskor med kronor 30,000.

10. Statsverket åliggande, av andra medel ej utgående ersättningar i anledning av olycksfall i arbete.

(se *bil. 1* vid detta prot., sid. 25)

[10.] att riksdagen måtte i riksstaten uppföra det *ordinarie* förslagsanslaget till bestridande av statsverket åliggande, av andra medel ej utgående ersättningar i anledning av olycksfall i arbete med kronor 100,000.

på *kommunikationsdepartementets* föredragning:

11. Pensionering av förmän och arbetare vid statens järnvägsbyggnader samt statens vattenfallsverks byggnadsavdelning.

(se *bil. 2* vid detta prot., sid. 26)

[11.] att riksdagen måtte i riksstaten uppföra det *ordinarie* förslagsanslaget till pensionering av förmän och arbetare vid statens järnvägsbyggnader samt statens vattenfallsverks byggnadsavdelning med kronor 24,000.

på *ecklesiastikdepartementets* föredragning:

12. Bidrag till kungl. hovkapellet pensionsinrättning.

(se *bil. 3* vid detta prot., sid. 27)

[12] att riksdagen måtte i riksstaten uppföra det *ordinarie* anslaget till bidrag till kungl. hovkapellet pensionsinrättning med kronor 3,000.

13. Bidrag till pensionering av änkor och barn efter lärare vid allmänna läroverk, pedagogier, seminarier m. m.

(se *bil. 3* vid detta prot., sid. 27)

[13.] att riksdagen måtte, i avbidan på proposition angående inordnandet av lärarnas vid elementarläroverken nya änke- och pupillkassa i statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl., i riksstaten beräkna ett *ordinarie* anslag av kronor 157,276 till bidrag till pensionering av änkor och barn efter lärare vid allmänna läroverk, pedagogier, seminarier m. m.

14. Bidrag till pensionering av den kvinnliga lärarpersonalen vid enskilda läroanstalter.

(se *bil. 3* vid detta prot., sid. 28)

[14.] att riksdagen måtte i riksstaten uppföra det *ordinarie* förslagsanslaget till bidrag till pensionering av den kvinnliga lärarpersonalen vid enskilda läroanstalter med kronor 68,000.

15. Tilläggspensioner åt vissa lärarinnor vid de statsunderstödda enskilda läroanstalterna.

(se *bil. 3* vid detta prot., sid. 29)

[15.] att riksdagen måtte för beredande enligt av riksdagen godkända grunder av tilläggspensioner åt vissa lärarinnor vid de statsunderstödda enskilda läroanstalterna för budgetåret 1923—1924 anvisa ett *extra* förslagsanslag av kronor 180,000.

16. Bidrag till folkskollärares m. fl. pensionering.

(se *bil. 3* vid detta prot., sid. 31)

[16.] att riksdagen måtte i riksstaten upptaga det *ordinarie* anslaget till bidrag till folkskollärares m. fl. pensionering med ett belopp av kronor 5,310,000.

17. Pensionsavgifter till statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl.

(se *bil. 3* vid detta prot., sid. 31)

[17.] att riksdagen måtte i riksstaten upptaga det *ordinarie* förslagsanslaget till pensionsavgifter till statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. med ett belopp av kronor 3,255,000.

18. Bidrag till kostnaderna för pensionering av döfstumlärare m. fl.

(se *bil. 3* vid detta prot., sid. 32)

[18.] att riksdagen måtte, i avbidan på proposition angående inordnande av döfstumlärarnas pensionsanstalt i statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl., i riksstaten beräkna ett *ordinarie* anslag av kronor 35,000 till bidrag till kostnaderna för pensionering av döfstumlärare m. fl.

på jordbruksdepartementets föredragning:

19. Tillfälliga understöd åt pensionerade kronojägare.

(se *bil. 4* vid detta prot., sid. 34)

[19.] att riksdagen måtte under elfte huvudtiteln anvisa för budgetåret 1923—1924 ett *extra* förslagsanslag av kronor 1,800 för utdelande av tillfälliga understöd åt pensionerade kronojägare, under villkor att understöd ej må tilldelas annan än den, som styrker sig vara i behövande omständigheter och antingen erhållit avsked med pension från allmänna indragningsstaten till belopp understigande 500 kronor eller ock under 1908 erhållit avsked med avkortad pension från anslaget till pensionering av civila tjänstinnehavare, samt att i avseende å understödets storlek iakttages, att detsamma jämte den utgående pensionen icke må tillsammans överstiga 500 kronor för år.

Bihang till riksdagens protokoll 1923. 1 saml.

på *handelsdepartementets* föredragning:

20. Bidrag till handelsflottans pensionsanstalt.

(se *bil. 5* vid detta prot., sid. 36)

[20.] att riksdagen måtte i riksstaten uppföra det *ordinarie* förslagsanslaget till bidrag till handelsflottans pensionsanstalt med kronor 101,000.

21 och 22. Förbättring av pensioneringen från handelsflottans pensionsanstalt m. m.

(se *bil. 5* vid detta prot., sid. 36)

[21.] att riksdagen måtte för budgetåret 1923—1924 under elfte huvudtiteln anvisa

dels till förbättring av pensioneringen från handelsflottans pensionsanstalt ett *extra* förslagsanslag av kronor 31,000,

dels ock till förbättring av pensioneringen inom de tre första klasserna av handelsflottans pensionsanstalt ett *extra* anslag av kronor 31,000.

23. Tilläggspensioner under år 1923 åt pensionstagarna vid handelsflottans pensionsanstalt.

(se *bil. 5* vid detta prot., sid. 38)

[22.] att riksdagen måtte för beredande under år 1923 av tilläggspensioner åt pensionstagarna vid handelsflottans pensionsanstalt å riksstaten för budgetåret 1923—1924 under elfte huvudtiteln anvisa ett *extra* förslagsanslag av kronor 106,000,

förklara, att tilläggspensionerna skola till pensionstagarna utgå med följande belopp, nämligen inom anstaltens första klass med 80 kronor, inom den andra klassen med 60 kronor, inom den tredje klassen med 50 kronor och inom den fjärde klassen med 45 kronor, samt

medgiva, att tilläggspensionerna må till vederbörande pensionärer utgå å de tider, i den ordning och efter de grunder, som gällande reglemente föreskriver i fråga om de från anstalten utgående ordinarie pensionerna.

24. Bidrag till bestridande av förvaltningskostnaderna vid handelsflottans pensionsanstalt.

(se *bil. 5* vid detta prot., sid. 39)

[23.] att riksdagen måtte till bestridande under år 1923, i enlighet med vad av chefen för handelsdepartementet förordats, av förvaltningskostnader vid handelsflottans pensionsanstalt å riksstaten för budgetåret 1923—1924 under elfte huvudtiteln anvisa ett *extra* anslag av kronor 2,225.

25. Tillfälliga understöd åt f. d. befattningshavare vid lotsverket.

(se *bil. 5* vid detta prot., sid. 42)

[24.] att riksdagen måtte för budgetåret 1923—1924 under elfte huvudtiteln anvisa ett *extra* förslagsanslag av kronor 7,500 för utdelande av tillfälliga understöd åt sådana f. d. befattningshavare vid lotsverket, som pensionerats enligt bestämmelser, äldre än dem, som med 1915 års ingång blevo tillämpliga å personalen vid lotsverket, under villkor:

att understöd ej tilldelas annan än den, som styrker sig vara i behövande omständigheter; samt

att understödet bestämmes till 100 kronor, dock att understödet för den, som i pension jämte pensionsförhöjning uppbär mindre än 250 kronor årligen, skall utgå med det belopp, som erfordras för att understödet och pensionen jämte pensionsförhöjningen tillsammans skola uppgå till 350 kronor, samt att understödet tillsammans med pensionen jämte pensionsförhöjningen icke i något fall må överstiga 550 kronor.

26. Ersättning åt vissa personer, som drabbats av olycksfall, uppkomna i följd av förhållandena under världskriget m. m.

(se *bil. 5* vid detta prot., sid. 44)

[25.] att riksdagen måtte, i avvidan på den proposition i ämnet, som kan varda riksdagen förelagd, till beredande av ersättning åt personer, vilka under arbete i statens tjänst eller å svenskt fartyg eller för oskadliggörande av minor drabbats av olycksfall, uppkomna i följd av förhållandena under världskriget, samt åt deras efterlevande under elfte huvudtiteln beräkna ett *extra* förslagsanslag av kronor 150,000.

B. Militära pensionsväsendet.

på försvarsdepartementets föredragning:

1. Ersättning för mistade löneinnehållningar.

(se *bil. 6* vid detta prot., sid. 46)

[26.] att riksdagen måtte i riksstaten upptaga *ordinarie* anslaget till ersättning för mistade löneinnehållningar med kronor 19,021.

2. Ersättning för nådårs- och begravningshjälpsbesparingar.

(se *bil. 6* vid detta prot., sid. 47)

[27.] att riksdagen måtte i riksstaten upptaga *ordinarie* anslaget till ersättning för nådårs- och begravningshjälpsbesparingar med kronor 28,080.

3 och 4. Bidrag till pensionering av änkor och barn efter befäl och underbefäl med vederlikar vid armén m. m.

(se *bil. 6* vid detta prot., sid. 47)

[28.] att riksdagen måtte
dels i riksstaten upptaga *ordinarie* anslaget för bidrag till pensionering av änkor och barn efter befäl och underbefäl med vederlikar vid armén med kronor 137,286,

dels ock till ytterligare bidrag för år 1922 till pensionering av änkor och barn efter befäl och underbefäl med vederlikar vid armén för budgetåret 1923—1924 anvisa ett *extra* anslag av..... kronor 6,724.

5. Upprätthållande av arméns pensionskassas egen pensionering m. m.

(se *bil. 6* vid detta prot., sid. 49)

[29.] att riksdagen måtte för budgetåret 1923—1924 anvisa ett *extra* förslagsanslag av kronor 3,500,000, att användas såväl till upprätthållande av arméns pensionskassas egen

pensionering med fastställda pensionsbelopp, mot skyldighet för pensionskassan att avstå de för nämnda år densamma tillkommande vederlag för de till statsverket indragna rusthållsavgifterna, som ock till fyllnadspensioner i enlighet med fastställda grunder för sådana pensioners utgående.

6. Tillfälliga understöd åt avskedade underofficerare och vederlikar vid armén.

(se *bil. 6* vid detta prot., sid. 49)

[30.] att riksdagen måtte för budgetåret 1923—1924 anvisa ett *extra* förslagsanslag av kronor 9,000 för utdelande under år 1924 av tillfälliga understöd åt avskedade underofficerare och vederlikar vid armén i enlighet med de av Kungl. Maj:t med 1907 års riksdag bestämda grunder.

7. Pensionsförbättring för viss personal vid armén.

(se *bil. 6* vid detta prot., sid. 51)

[31.] att riksdagen måtte

dels till beredande av pensionsförbättring åt viss personal vid armén i enlighet med de i kungörelserna den 20 augusti 1919 samt den 9 och den 15 juni 1922 angivna grunder för budgetåret 1923—1924 anvisa ett *extra* förslagsanslag av kronor 850,000,

dels ock förklara, att Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bestämmande, underordnad myndighet må i enlighet med de i kungörelsen den 15 juni 1922 angivna grunder tilldela personal, som under tiden 1 juli 1923—30 juni 1924 avgår från tjänsten, pensionsförbättring att utgå under pensionstagarens återstående livstid.

8. Ersättning för inkomster från Vadstena krigsmanshuskassas äldre medel.

(se *bil. 6* vid detta prot., sid. 54)

[32.] att riksdagen måtte i riksstaten upptaga *ordinarie* anslaget till ersättning för inkomster från Vadstena krigsmanshuskassas äldre medel med kronor 106,000.

9. Vadstena krigsmanshuskassa.

(se *bil. 6* vid detta prot., sid. 54)

[33.] att riksdagen måtte i riksstaten upptaga *ordinarie* anslaget till Vadstena krigsmanshuskassa med kronor 137,640.

10. Bidrag till ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring.

(se *bil. 6* vid detta prot., sid. 55)

[34.] att riksdagen måtte i riksstaten upptaga *ordinarie* anslaget för bidrag till ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, med kronor 252,000.

11. Förhöjning av ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring.

(se *bil. 6* vid detta prot., sid. 56)

[35.] att riksdagen måtte

dels medgiva, att den ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, som utgår såsom sjukhjälpsersättning eller livränta för tid under budgetåret 1923—1924 eller såsom begravningshjälp i anledning av dödsfall, inträffat under nämnda år, må, därest skadan uppkommit före den 1 januari 1921, höjas med 50 procent utöver det belopp, vartill ersättningen må bestämmas enligt grunderna i förordningen den 18 juni 1909 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring,

dels ock för bestridande av härav föranledda kostnader för budgetåret 1923—1924 anvisa ett *extra* förslagsanslag av kronor 90,000.

12. Förhöjning i gratialen åt avskedat manskap.

(se *bil. 6* vid detta prot., sid. 57)

[36.] att riksdagen måtte i riksstaten upptaga *ordinarie* anslaget till förhöjning i gratialen åt avskedat manskap med ... kronor 648,000.

13. Ytterligare förhöjning i gratialen åt avskedad manskap.

(se *bil. 6* vid detta prot., sid. 58)

[37.] att riksdagen måtte i riksstaten upptaga *ordinarie* förslagsanslaget till ytterligare förhöjning i gratialen åt avskedad manskap med kronor 400,000.

14. Tillfälligt understöd åt f. d. förrådsvaktmästare.

(se *bil. 6* vid detta prot., sid. 60)

[38.] att riksdagen måtte för budgetåret 1923—1924 anvisa ett *extra* anslag av kronor 980 för utdelande av tillfälligt understöd åt f. d. förrådsvaktmästare under villkor:

att understöd ej tilldelas annan än den, som styrker sig vara i behövande omständigheter, samt

att understödet för en var bestämmes till sådant belopp, att det, jämte honom tillkommande gratial från Vadstena krigsmanshuskassa, uppgår till 400 kronor.

Departementschefen anför härefter:

15. Pensionstillägg åt f. d. militära befattningshavare m. fl. pensionärer.

[39.] Under åberopande av vad jag förut under punkt 3 anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till beredande av pensionstillägg enligt kungörelserna den 15 juni 1922, nr 360 och nr 361, åt f. d. militära befattningshavare m. fl. pensionärer för budgetåret 1923—1924 anvisa ett *extra* förslagsanslag av kronor 500,000.

16. Dyrtidstillägg åt f. d. militära befattningshavare.

[40.] Under åberopande vad jag förut denna dag under »För flera huvudtitlar gemensamma frågor» yttrat rörande dyrtidstillägg åt befatt-

ningshavare i statens tjänst m. fl. hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på den proposition om anvisande av medel för ändamålet, som kan bli förelagd riksdagen, till beredande av dyrtidstillägg åt f. d. militära befattningshavare för budgetåret 1923—1924 beräkna ett *extra* förslagsanslag av kronor 2,400,000.

17. Dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter militära befattningshavare.

[41.] Under återopande av vad jag förut denna dag under »För flera huvudtitlar gemensamma frågor» yttrat rörande dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på den proposition om anvisande av medel för ändamålet, som kan bli förelagd riksdagen, till beredande av dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter militära befattningshavare för budgetåret 1923—1924 beräkna ett *extra* förslagsanslag av kronor 500,000.

18. Dyrtidstillägg åt pensionerade båtsmän och marinsoldater samt Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare.

[42.] På min föredragning har Kungl. Maj:t förut i dag beslutat för riksdagen framlägga förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst. Vad däremot angår frågan om dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst har utredningen icke fortskridit så långt, att förslag nu kunnat föreläggas riksdagen. Emellertid bör givetvis i den blivande kungörelsen angående dyrtidstillägg åt nämnda pensionärer, såsom hittills, undantag göras för avskedade båtsmän och marinsoldater samt Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare. Då dyrtidstillägget till sist omnämnda grupp av pensionärer och understödstagare utgår och jämväl för framtiden torde böra utgå med ett för varje pensionär eller understödstagare

bestämt belopp, oberoende av de under budgetåret inträdande ändringar i levnadskostnadsindex, torde redan nu definitivt förslag i ämnet kunna föreläggas riksdagen.

Vad angår dyrtidstilläggen åt ifrågavarande pensionärer och understödstagare ber jag få hänvisa till det vid propositionen nr 131 till 1922 års riksdag fogade utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 24 februari 1922. Härav inhämtas, att dyrtidstillägget till varje pensionär utgått för år 1917 med 50 kronor, för vardera av åren 1918 och 1919 med 175 kronor samt för vardera av åren 1920 och 1921 med 200 kronor. Levnadskostnadsstegringen utöver 1914 års nivå utgjorde i medeltal 52 % för år 1917, 114 % för år 1918, 161.5 % för år 1919, 168.7 % för år 1920 och 146.7 % för år 1921. För år 1922, då man räknade med en levnadskostnadsstegring av i medeltal 105 %, blev dyrtidstillägget enligt beslut vid fjolårets riksdag bestämt till 150 kronor. Efter samma årsbelopp utgår dyrtidstillägget för första halvåret 1923.

Beträffande beloppet av det dyrtidstillägg, som till ifrågavarande pensionärer och understödstagare bör utgå för budgetåret 1923—1924, är väl att märka, att man med visshet torde kunna räkna med en avsevärt lägre siffra för levnadskostnadsstegringen än under år 1922. Såsom jag tidigare i dag haft tillfälle omnämna, har jag ansett mig kunna motse en fortsatt sänkning av talet för levnadskostnadsstegringen till omkring 75 % utöver 1914 års nivå. Dessutom skulle enligt det förslag, som Kungl. Maj:t beslutat avlåta till riksdagen, dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst utgå efter väsentligt lägre beräkningsgrunder än hittills. Det vill emellertid synas, som om efter fjolårets rätt kraftiga nedsättning av dyrtidstilläggen till avskedade båtsmän och marinsoldater samt Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare någon ytterligare reduktion skäligen icke bör vidtagas för det budgetår, varom nu är fråga. Jag finner mig sålunda böra föreslå, att dyrtidstillägget för dem bibehålles vid ett årsbelopp av 150 kronor.

Kostnaderna för ifrågavarande dyrtidstillägg skulle alltså uppgå till samma belopp, för år räknat, som för närvarande, eller i runt tal 1,275,000 kronor.

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- a) för beredande av dyrtidstillägg under tiden 1 juli 1923—30 juni 1924 åt pensionerade båtsmän och marinsoldater samt Vadstena krigsmanshuskassas under-

stödstagare, vilka vid ingången av juli månad år 1923 uppnått en levnadsålder av 60 år eller däröver, för budgetåret 1923—1924 anvisa ett *extra* förslagsanslag av kronor 1,275,000;

b) förklara, att dyrtidstillägget till varje dylik vid ingången av juli månad år 1923 till pension eller därmed jämförligt understöd från statsverket, statsunderstödd pensionsinrättning eller Vadstena krigsmanshuskassa berättigad f. d. befattningshavare skall utgå med ett belopp av 150 kronor;

c) medgiva, att dyrtidstillägget må till vederbörande f. d. befattningshavare eller, om han under tiden 1 juli 1923—30 juni 1924 avlidit, till hans stärbhus på en gång utbetalas i den ordning, som av Kungl. Maj:t bestämmes.

Härefter erinrar departementschefen, att Kungl. Maj:t förut på försvarsdepartementets föredragning beslutat avlåtande till riksdagen av följande framställningar, nämligen:

19. Ersättning till flottans pensionskassas pensionsfond för minskade inkomster.

(se bil. 6 vid detta prot., sid. 61)

[43.] att riksdagen måtte i riksstaten upptaga *ordinarie* anslaget för ersättning till flottans pensionskassas pensionsfond för minskade inkomster med kronor 36,320.

20. Ersättning till flottans pensionskassas gratialfond för minskade inkomster.

(se bil. 6 vid detta prot., sid. 61)

[44.] att riksdagen måtte i riksstaten upptaga *ordinarie* anslaget för ersättning till flottans pensionskassas gratialfond för minskade inkomster med kronor 16,650.

21. Bidrag till flottans pensionskassas gratialfond.

(se *bil. 6* vid detta prot., sid. 62)

[45.] att riksdagen måtte i riksstaten upptaga *ordinarie* anslaget för bidrag till flottans pensionskassas gratialfond med ... kronor 45,900.

22. Pensionering av flottans befäl och underbefäl med vederlikar.

(se *bil. 6* vid detta prot., sid. 63)

[46.] att riksdagen måtte i riksstaten upptaga *ordinarie* förslagsanslaget till pensionering av flottans befäl och underbefäl med vederlikar med kronor 450,000.

23. Pensionering av flottans gemenskap.

(se *bil. 6* vid detta prot., sid. 64)

[47.] att riksdagen måtte i riksstaten upptaga *ordinarie* förslagsanslaget till pensionering av flottans gemenskap med... kronor 309,000.

24. Tillfälliga understöd åt f. d. stammanskap vid marinen m. fl.

(se *bil. 6* vid detta prot., sid. 64)

[48.] att riksdagen måtte för budgetåret 1923—1924 anvisa ett *extra* förslagsanslag av kronor 2,600 att användas för utdelande av tillfälliga understöd åt f. d. stammanskap vid marinen (utom båtsmän) och skeppsgossar, vilka pensionerats enligt reglementet för pensionering av flottans och lotsverkets gemenskap den 31 oktober 1879, under villkor:

att understöd ej må tilldelas annan än den, som styrker sig vara i behövande omständigheter,

att understöd till manskap, som erhållit pension på grund av uppnådd levnads- och tjänstålder, skall utgå med 200 kronor, för år räknat, samt

att understöd till manskap och skeppsgossar, som erhållit pension på grund av skada eller sjukdom, ådragen under tjänstutövning, må på därom gjord ansökning och efter i varje särskilt fall verkställd prövning av behovet och dess sammanhang med den ådragna skadan eller sjukdomen beviljas, med iakttagande att pensionen och understödet icke må

tillsammans överstiga det belopp, som skolat utgå såsom livränta vid tillämpning av förordningen den 18 juni 1909 angående ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring.

25. Tillfälliga understöd åt f. d. daglönare vid marinen.

(se bil. 6 vid detta prot., sid. 66)

[49.] att riksdagen måtte för budgetåret 1923—1924 anvisa ett *extra* förslagsanslag av kronor 11,005 för utdelande av tillfälliga understöd åt f. d. förmän bland daglönare, sjukvaktare och övriga daglönare vid marinen, vilka pensionerats enligt bestämmelser, äldre än dem, som meddelats genom kungörelsen den 25 november 1910, under villkor:

att understöd ej tilldelas annan än den, som styrker sig vara i behövande omständigheter, samt

att understödet bestämmes för den, som, utan att erhålla invalidunderhåll, i pension från flottans pensionskassa uppbär mindre än 200 kronor årligen, till det belopp, som erfordras för att understödet och pensionen tillsammans skola uppgå till 300 kronor, för år räknat; för den, som i sådan pension eller i dylik pension jämte invalidunderhåll åtnjuter tillhoppa från och med 200 kronor till och med 307 kronor årligen, till 100 kronor, för år räknat; samt för den, som i sådan pension bekommer 400 kronor eller 500 kronor årligen, till 50 kronor, för år räknat.

26. Pensionsförbättring för viss personal vid marinen.

(se bil. 6 vid detta prot., sid. 67)

[50.] att riksdagen måtte

dels till beredande av pensionsförbättring åt viss personal vid marinen i enlighet med de i kungörelserna den 29 augusti 1919 samt den 9 och den 15 juni 1922 angivna grunder för budgetåret 1923—1924 anvisa ett *extra* förslagsanslag av kronor 230,000,

dels ock förklara, att Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bestämmande, underordnad myndighet må i enlighet med de i kungörelsen den 15 juni 1922 angivna grunder tilldela personal, som under tiden 1 juli 1923—30 juni 1924 avgår från tjänsten, pensionsförbättring att utgå under pensionstagarens återstående livstid.

27. Invalidhusfonden.

(se bil. 6 vid detta prot., sid. 70)

[51.] att riksdagen måtte i riksstaten upptaga *ordinarie* anslaget till invalidhusfonden med kronor 60,350.

Blesserade över- och underofficerare.

(se bil. 6 vid detta prot., sid. 70)

[52.] att riksdagen måtte ur riksstaten utesluta *ordinarie* anslaget till blesserade över- och underofficerare.

C. Allmänna indragningsstaten.

Föredragande departementschefen anför slutligen:

1. Allmänna indragningsstaten.

[53.] Förslagsanslaget till allmänna indragningsstaten är i riksstaten för år 1922 upptaget till 2,315,493 kronor samt i riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 till 1,157,788 kronor.

Utgifterna från detta anslag hava nedannämnda år uppgått till runda tal följande belopp:

år 1917	kronor 1,997,400
» 1918	» 2,269,500
» 1919	» 2,276,900
» 1920	» 2,071,200
» 1921	» 1,996,100.

Enligt vad riksräkenskapsverket i skrivelse den 20 december 1922 meddelat skulle å ifrågavarande anslag vid årets slut komma att uppstå en besparing av inemot 1,100,000 kronor, beroende huvudsakligen därpå att de före år 1918 till kronofogdarna utgående sportelersättningarna, vilka från och med nämnda år indragits till statsverket och tillgodo-föras förevarande anslagstitel, avsevärt ökats. För åren 1920 och 1921

utgjorde de särskilda uppbördsmedlen för anslaget 623,226 resp. 717,828 kronor.

Med hänsyn till den minskade belastningen å anslaget och då man allt fortfarande under de närmaste åren lär kunna räkna med i stort sett samma inkomst för anslaget som under de sistförflutna åren, synes anslaget kunna sänkas till i runt tal 1,200,000 kronor med erforderlig jämkning för avjämnande av riksstatens slutsumma.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i riksstaten upptaga det *ordinarie* förslags-
anslaget till allmänna indragnings-
staten med kronor 1,200,023.

Vid bifall till de av mig framställda förslag skulle de *extra* anslagen för budgetåret 1923—1924 komma att uppgå till ... kronor 16,034,834 samt de *ordinarie* anslagen för nämnda budgetår

tillhopa utgöra	»	15,564,546,
vadan huvudtitelnslutsumma skulle uppgå till	»	31,599,380.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Gunnar Grip.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 15 december 1922.*

Närvarande:

Statsministern och ministern för utrikes ärendena BRANTING, statsråden
LINDQVIST, THORSSON, OLSSON, SANDLER, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON,
ÅKERMAN, LINDERS, SCHLYTER, ÖRNE.

Departementschefen, statsrådet Lindqvist, anför härefter:

42:o.

I 1922 års riksstat äro under elfte huvudtiteln, avdelningen civila pensionsväsendet, upptagna fyra ordinarie förslagsanslag till nedan angivna ändamål med följande belopp:

Statens andel i kostnaden för pensionering av extra provinsialläkare	kronor	15,000
Statens andel i kostnaden för pensionering av lasarettsläkare	»	25,000
Bidrag till sjuksköterskors pensionering	»	15,000
Statens bidrag till pensionering av barnmorskor	»	30,000

[6.]
Statens andel
i kostnaden
för pensionering
av extra
provinsial-
läkare.

Då statens bidrag till de pensionskassor, som uppbära medlen från berörda anslag, till den allra största delen utbetalts under kalenderårets senare hälft och det rörande den del, med avseende å vilken detta icke varit fallet, ej syntes möta någon svårighet att för framtiden träffa en sådan anordning, föreslog Kungl. Maj:t i 1922 års statsverksproposition riksdagen att beträffande ifrågavarande anslag icke upptaga några belopp i riksstaten för första halvåret 1923. Riksdagen biföll Kungl. Maj:ts berörda förslag.

Utgifterna under år 1921 från dessa fyra anslag framgå av följande tablå:

Statens andel i kostnaden för pensionering av extra provinsialläkare	kronor	14,183
Statens andel i kostnaden för pensionering av lasarettsläkare	»	24,000
Bidrag till sjuksköterskors pensionering	»	21,405
Statens bidrag till pensionering av barnmorskor	»	22,974.

Med hänsyn till belastningssiffran lär för budgetåret 1923—1924 anslaget till bidrag till sjuksköterskors pensionering böra höjas till 20,000 kronor. Övriga anslag torde bestämmas till senast beviljade belopp.

Rörande de tre i tablån sist angivna anslagen gör jag framställning i det följande.

Nu hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i riksstaten uppföra det *ordinarie* förslagsanslaget till *statens andel i kostnaden för pensionering av extra provinsialläkare* med kronor 15,000.

43:o.

[7.] Under åberopande av vad jag anfört under 42:o), får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Statens andel i kostnaden för pensionering av lasarettsläkare.

att i riksstaten uppföra det *ordinarie* förslagsanslaget till *statens andel i kostnaden för pensionering av lasarettsläkare* med kronor 25,000.

44:o.

[8.] Hänvisande till vad som anförts under 42:o), hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Bidrag till sjuksköterskors pensionering.

att i riksstaten uppföra det *ordinarie* förslagsanslaget till *bidrag till sjuksköterskors pensionering* med kronor 20,000.

45:o.

[9.] Under åberopande av vad jag anfört under 42:o), hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Statens bidrag till pensionering av barnmorskor.

att i riksstaten uppföra det *ordinarie* förslagsanslaget till *statens bidrag till pensionering av barnmorskor* med kronor 30,000.

46:o.

Det ordinarie förslagsanslaget till bestridande av statsverket åliggande, av andra medel ej utgående ersättningar i anledning av olycksfall i arbete utgick för år 1922, liksom för vart och ett av åren 1918—1921, med 15,000 kronor.

På grund av anslaget stora överbelastning under de senaste åren föreslog Kungl. Maj:t i 1922 års statsverksproposition, att anslaget för första halvåret 1923 måtte beräknas efter 100,000 kronor för år och alltså upptagas till 50,000 kronor. Detta förslag godkändes av riksdagen.

För budgetåret 1923—1924 torde anslaget böra bestämmas till samma årsbelopp, efter vilket anslaget för första halvåret 1923 beräknats; och får jag därför hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i riksstaten uppföra det *ordinarie* förslagsanslaget till bestridande av *statsverket åliggande, av andra medel ej utgående ersättningar i anledning av olycksfall i arbete* med kronor 100,000.

Vad departementschefen under 42:o—46:o hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter förena sig, behagar Hans Maj:t Konungen bifalla, och skall utdrag av detta protokoll tillställas finansdepartementet för iakttagande vid uppgörande av förslag till reglering av utgifterna under riksstatens elfte huvudtitel för budgetåret 1923—1924.

Ur protokollet:
Conr. Falkenberg.

[10.]
Statsverket
åliggande, av
andra medel
ej utgående
ersättningar i
anledning av
olycksfall i
arbete.

Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 15 december 1922.

Närvarande:

Statsministern och ministern för utrikes ärendena BRANTING, statsråden LINDQVIST, THORSSON, OLSSON, SANDLER, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, ÅKERMAN, LINDERS, SCHLYTER, ÖRNE.

[11.]

Anslag till pensionering av förmän och arbetare vid statens järnvägsbyggnader samt statens vattenfallsverks byggnadsavdelning.

Departementschefen, statsrådet Örne anför:

Sedan år 1920 har å riksstaten varit uppfört ett ordinarie förslagsanslag till pensionering av förmän och arbetare vid statens järnvägsbyggnader samt statens vattenfallsverks byggnadsavdelning. Anslaget, som upptagits för år 1922 med 31,000 kronor och för tiden 1 januari —30 juni 1923 med 12,000 kronor, torde för budgetåret 1923—1924 lämpligen kunna bestämmas till dubbla sistnämnda belopp eller 24,000 kronor.

Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i riksstaten uppföra det *ordinarie* förslagsanslaget till pensionering av förmän och arbetare vid statens järnvägsbyggnader samt statens vattenfallsverks byggnadsavdelning med kronor 24,000.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att utdrag av detta protokoll skall tillställas finansdepartementet för iakttagande vid uppgörande av förslag till reglering av utgifterna under elfte huvudtiteln för budgetåret 1923—1924.

Ur protokollet:

Fredric Hawerman.

*Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 30 december 1922.*

Närvarande:

Statsministern och ministern för utrikes ärendena BRANTING, statsråden
LINDQVIST, THORSSON, OLSSON, SANDLER, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON,
ÅKERMAN, LINDERS, SCHLYTER, ÖRNE.

Departementschefen, statsrådet Olsson anför härefter:

1:o.

Jag hemställer, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen
att i riksstaten uppföra det *ordinarie* anslaget till
bidrag till kungl. hovkapellet's pensionsinrättning med
dess nuvarande årsbelopp 3,000 kronor.

[12.]

*Bidrag till
kungl. hov-
kappellets
pensionsin-
rättning.*

2:o.

I riksstaten har sedan flera år tillbaka varit uppfört ett ordinarie
bestämt anslag till bidrag till pensionering av änkor och barn efter lärare
vid allmänna läroverk, pedagogier, seminarier m. m. För år 1922 var
anslaget uppfört med ett belopp av 157,276 kronor. I riksstaten för
tiden 1 januari—30 juni 1923 är sagda anslag uppfört med halva be-
loppet eller 78,638 kronor.

[13.]

*Bidrag till
pensionering
av änkor och
barn efter
lärare vid all-
männa läro-
verk, peda-
gogier, semi-
narier m. m.*

Genom beslut den 22 oktober 1920 bemyndigade Kungl. Maj:t
chefen för ecklesiastikdepartementet att tillkalla högst fyra sakkunniga
för att inom departementet biträda med verkställande av utredning och
avgivande av förslag dels i fråga om omorganisation av dövstumlära-
rnas pensionsanstalt, därvid särskilt borde tagas under omprövning, huruvida

anstalten lämpligen borde uppgå i statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl., dels ock huruvida och under vilka villkor lärarnas vid elementarläroverken nya änke- och pupillkassa kunde böra inordnas under nyssnämnda statsanstalt. I anledning härav tillkallade departementschefen samma dag såsom sakkunniga överdirektören och chefen för försäkringsinspektionen P. J. G. Laurin, direktören för statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. C. G. Widström och lektorn, numera byråchefen i skolöverstyrelsen E. Göransson.

De sakkunniga hava nu till chefen för ecklesiastikdepartementet inkommit med ovanberörda utredning och förslag. Vad beträffar lärarnas vid elementarläroverken nya änke- och pupillkassa avser sagda förslag, att berörda kassa skulle, i likhet med vad förut skett med vissa andra förut fristående kassor, inordnas i statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl., och den verkställda utredningen giver vid handen, att någon ökning av det ovannämnda anslagsbeloppet, för helt år räknat, icke skulle med anledning därav vara erforderlig.

De sakkunnigas förslag torde böra föreläggas riksdagen till prövning, men då detta ärende kräver ytterligare beredning, hemställer jag nu, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på proposition angående inordnandet av lärarnas vid elementarläroverken nya änke- och pupillkassa i statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl., i riksstaten beräkna ett *ordinarie* anslag av 157,276 kronor till bidrag till pensionering av änkor och barn efter lärare vid allmänna läroverk, pedagogier, seminarier m. m.

3:o.

[14.]
Bidrag till
pensionering
av den kvinnliga
lärarpersonalen
vid enskilda
läroanstalter.

Sedan åtskilliga år tillbaka har i riksstaten varit uppfört ett ordinarie förslagsanslag till bidrag till pensionering av den kvinnliga lärarpersonalen vid enskilda läroanstalter. I 1922 års riksstat var anslaget uppfört med ett belopp av 68,000 kronor samt i riksstaten för förra halvåret 1923 med 34,000 kronor.

Jag hemställer, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen

att i riksstaten uppföra det *ordinarie* förslagsanslaget till bidrag till pensionering av den kvinnliga lärarpersonalen vid enskilda läroanstalter med 68,000 kronor.

4:o.

Genom 1909 års riksdags beslut fingo lärarinnorna vid vissa statsunderstödda enskilda läroanstalter sina avlöningsförhållanden ordnade, och frågan om berörda lärarinnors pensionering bragtes genom beslut av 1910 års riksdag till lösning. I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag beslöt sistnämnda riksdag, bland annat, att under riksstatens tionde huvudtitel uppföra ett förslagsanslag: bidrag till pensionering av den kvinnliga lärarpersonalen vid enskilda läroanstalter. Kungörelse i ämnet utfärdades den 23 december 1910 (nr 145), innehållande dels av riksdagen antagna bestämmelser för tilldelande av bidrag ur sagda förslagsanslag, dels ock av Kungl. Maj:t fastställt reglemente för den nya anstalt, lärarinnornas pensionsanstalt, som skulle övertaga uppgiften att bereda pensioner åt den kvinnliga lärarpersonalen vid de läroanstalter, som åtnjuta statsunderstöd från det under riksstatens åttonde huvudtitel uppförda reservationsanslaget till enskilda läroanstalter, numera till privatläroverk.

Den nya anordningen visade sig ej vara i alla avseenden tillfyllest. Det fanns nämligen många lärarinnor, för vilka pensionsregleringen blev ineffektiv; dessa utgjordes dels av de något äldre lärarinnor, som endast med avseende å en kortare tid av sin tjänstgöring kunde få draga fördel av de nya pensionsbestämmelserna, dels ock av de redan pensionerade lärarinnor, som antingen icke alls eller blott i ringa mån kommit i åtnjutande av den nya pensionsanstaltens förmåner. I syfte att förbättra omförmälda lärarinnors pensionsvillkor avlät Kungl. Maj:t till 1917 års riksdag proposition (nr 137) i frågan. Propositionen avsåg beredande av tilläggspensioner åt vissa lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter. För bestridande av kostnaderna för dessa pensioner begärdes på extra stat för år 1918 ett förslagsanslag å 40,000 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag blevo till alla delar av riksdagen bifallna; och har riksdagen allt sedan dess för berörda ändamål anvisat ett extra förslagsanslag, beräknat efter vissa grunder och av årligen växlande storlek.

Genom kungörelse den 31 december 1917 (nr 965) angående tilläggspensioner åt vissa lärarinnor vid de statsunderstödda enskilda läroanstalterna fastställde Kungl. Maj:t de av riksdagen antagna grunder för beredande av tilläggspensioner åt nämnda lärarinnor samt utfärdade närmare föreskrifter för åtnjutande av pensionerna.

Som lärarinnepensionerna i regeln utgingo med mycket blygsamma

[15.]
Tilläggspensioner åt vissa lärarinnor vid de statsunderstödda enskilda läroanstalterna.

belopp, väcktes pensionsfrågan ånyo på tal, och i proposition till 1921 års riksdag (nr 288) föreslog Kungl. Maj:t ytterligare åtgärder för förbättrande av ifrågavarande lärarinnors pensionsförhållanden. De åtgärder, som i sådant avseende vidtogos, hade två syften, nämligen dels att åstadkomma en höjning av de grundpensioner och tilläggspensioner, som för det dåvarande utgingo till förutvarande lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter, dels ock att bereda ökade pensioner åt de lärarinnor vid sagda läroanstalter, som komme att avgå med pension efter utgången av juni 1921.

Det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget bifölls till alla delar av riksdagen, som för beredande av medel att bestrida härav föranledda kostnader anvisade på extra stat för år 1922 ett förslagsanslag å 150,000 kronor.

De i anledning av riksdagens nu omförmälda beslut erforderliga ändrade eller nya bestämmelser hava meddelats genom tre kungörelser av den 18 november 1921 (nr 702, 703 och 704).

I enlighet med Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag har riksdagen för tiden 1 januari—30 juni 1923 anvisat ett belopp av 85,000 kronor för ifrågavarande ändamål.

I skrivelse den 31 augusti 1922 har nu skolöverstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t ville föreslå riksdagen att för beredande av tilläggspensioner åt ifrågavarande lärarinnor anvisa under riksstatens elfte huvudtitel på extra stat för budgetåret 1923—1924 ett förslagsanslag å 180,000 kronor.

Rörande beräkningen av nämnda anslagsbelopp har överstyrelsen anfört följande:

Vad angår det för ifrågavarande ändamål för budgetåret 1923—1924 erforderliga beloppet, får överstyrelsen hänvisa dels till den på sid. 25 i propositionen nr 137 till 1917 års riksdag intagna tabell, dels till sid. 15 f. av propositionen nr 288 till 1921 års riksdag; de på dessa båda ställen införda kostnadsberäkningar hava legat till grund jämväl för 1922 års riksdagsbeslut. Enligt sagda beräkningar skulle för tilläggspensioner enligt de av 1917 års riksdag godkända grunder erfordras för år 1923 67,550 kronor och för år 1924 omkring 71,125 kronor samt enligt de av 1921 års riksdag godkända grunder en merkostnad av för år 1923 98,000 kronor och för år 1924 123,000 kronor. Med ledning av dessa belopp torde sammanlagda behovet för budgetåret 1923—1924 kunna beräknas till 179,837 kronor 50 öre eller med avrundning uppåt 180,000 kronor.

Vad angår ifrågavarande anslags benämning framhåller överstyrelsen, att uttrycket tillfällig pensionsreglering icke återfinnes i förenämnda kungörelse den 18 november 1921 (nr 703) utan att där lika väl som i tidigare kungörelser i ämnet talas om tilläggspensioner, varför över-

styrelsen föreslår, att anslagets rubrik och kungörelsernas rubriker bringas i överensstämmelse med varandra.

Då storleken av det för här ifrågavarande ändamål erforderliga Departements-
beloppet fixerats med hänsyn tagen till de beräkningar, som legat till chefen.
grund för 1917 och 1921 års riksdagars beslut angående ifrågavarande pensioner, har jag ingen erinran att göra emot skolöverstyrelsens framställning. Jämväl till överstyrelsens förslag beträffande anslagets rubrik ansluter jag mig. Jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för beredande enligt av riksdagen godkända grunder av tilläggs pensioner åt vissa lärarinnor vid de statsunderstödda enskilda läroanstalterna anvisa för budgetåret 1923—1924 ett *extra* förslagsanslag å 180,000 kronor.

5:o.

I riksstaten för år 1922 finnes uppfört ett ordinarie anslag till [16.]
bidrag till folkskollärares m. fl. pensionering å 5,064,000 kronor. Anslaget Bidrag till
motsvarar ränta efter fem procent å den statens engångsavgift, som folkskol-
skulle erfordras för täckande av beräknad brist i statens anstalts för lärarens m. fl.
pensionering av folkskollärare m. fl. fond. I riksstaten för tiden 1 pensionering.
januari—30 juni 1923 upptogs anslaget, efter ett beräknat årsbelopp
av 5,310,000 kronor, med 2,655,000 kronor.

Jag hemställer, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i riksstaten upptaga det *ordinarie* anslaget till bidrag till folkskollärares m. fl. pensionering med ett belopp av 5,310,000 kronor.

6:o.

I 1922 års riksstat finnes det ordinarie förslagsanslaget till pen- [17.]
sionsavgifter för pensionering av folkskollärare m. fl. uppfört med ett Pensions-
belopp av 3,255,000 kronor. Då medel för ändamålet icke erfordrades avgifter till
för förra halvåret 1923, enär omförmälda pensionsavgifter icke utbetalas statens an-
till statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. förr än under stalt för pen-
årets senare hälft, blev i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag ifråga- sionering av
folkskollärare
m. fl.

varande förslagsanslag av 1922 års riksdag upptaget i riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 utan angivet belopp.

Då någon anledning icke föreligger att vidtaga någon ändring i anslagets beräknade årsbelopp, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i riksstaten upptaga det *ordinarie* förslagsanslaget till pensionsavgifter till statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. med ett belopp av 3,255,000 kronor.

7:o.

[18.]
Bidrag till
kostnaderna
för pensionering
av
dövstum-
lärare m. fl.

I 1922 års riksstat finnes uppfört ett ordinarie förslagsanslag å 35,000 kronor till bidrag till dövstumläraernas pensionsanstalt. För tiden 1 januari—30 juni 1923 är nämnda anslag uppfört i riksstaten med halva beloppet eller 17,500 kronor.

I det föregående under punkten 2:o omförmäld jag, att sakkunniga, som på grund av chefen för ecklesiastikdepartementet den 22 oktober 1920 givet bemyndigande tillkallats inom ecklesiastikdepartementet för verkställande av utredning och avgivande av förslag rörande bland annat omorganisation av dövstumläraernas pensionsanstalt, nu inkommit med berörda utredning och förslag. Sagda förslag avser, att nämnda pensionsanstalt skulle inordnas i statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl., och av utredningen framgår, att en sådan anordning icke för närvarande behöver föranleda någon höjning av ovanberörda anslagsbelopp för helt år räknat.

De sakkunnigas förslag torde böra föreläggas riksdagen till prövning. Då detta ärende emellertid tarvar ytterligare beredning, hemställer jag nu, att Eders Kungl. Maj:t ville föreslå riksdagen

att, i avbidan på proposition angående inordnande av dövstumläraernas pensionsanstalt i statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl., i riksstaten beräkna ett *ordinarie* anslag av 35,000 kronor till bidrag till kostnaderna för pensionering av dövstumlärare m. fl.

Vad föredragande departementschefen i de under punkterna 1:o—7:o här ovan upptagna ärenden hem-

ställt behagar Hans Maj:t Konungen, på tillstyrkan av statsrådets övriga ledamöter, bifalla och förordna, att utdrag av detta protokoll skall tillställas finansdepartementet för iakttagande vid uppgörande av förslag till reglering av utgifterna under riksstatens elfte huvudtitel för budgetåret 1923—1924.

Ur protokollet:
Gösta Neuendorff.

*Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 22 december 1922.*

Närvarande:

Statsråden LINDQVIST, THORSSON, OLSSON, SANDLER, NOTHIN, SVENSSON,
HANSSON, ÅKERMAN, LINDERS, SCHLYTER, ÖRNE.

Departementschefen, statsrådet Linders anför:

[19.]
Tillfälliga
understöd åt
pensionerade
kronojägare.

För varje år från och med 1911 till och med 1920 under tionde huvudtiteln och därefter under elfte huvudtiteln har riksdagen på extra stat uppfört ett förslagsanslag för utdelande av tillfälliga understöd åt pensionerade kronojägare, under villkor att understöd ej finge tilldelas annan än den, som styrkte sig vara i behövande omständigheter och antingen erhållit avsked med pension från allmänna indragningsstaten till belopp understigande 500 kronor, eller ock under 1908 erhållit avsked med avkortad pension från anslaget till pensionering av civila tjänst-innehavare, samt att i avseende å understödets storlek skulle iakttagas, att detsamma jämte den utgående pensionen icke finge tillsammans överstiga 500 kronor för år.

Anslagens belopp hava utgjort för vart och ett av åren 1917—1919 2,000 kronor, för ett vart av åren 1920—1922 1,800 kronor samt för första halvåret 1923 900 kronor.

Även för budgetåret 1923—1924 torde ett förslagsanslag för enahanda ändamål till belopp av 1,800 kronor böra uppföras å extra stat under elfte huvudtiteln. Någon ändring i villkoren för rätt att komma i åtnjutande av understöd av förevarande slag ifrågasätter jag ej.

Under åberopande härav hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att under elfte huvudtiteln anvisa för budgetåret 1923—1924 ett *extra förslagsanslag* av kronor 1,800 för utdelande av tillfälliga understöd åt pensionerade kronojägare, under villkor att understöd ej må tilldelas annan än den, som styrker sig vara i behövande

omständigheter och antingen erhållit avsked med pension från allmänna indragningsstaten till belopp understigande 500 kronor eller ock under 1908 erhållit avsked med avkortad pension från anslaget till pensionering av civila tjänst innehavare, samt att i avseende å understödets storlek iakttages, att detsamma jämte den utgående pensionen icke må tillsammans överstiga 500 kronor för år.

Vad föredragande departementschefen hemställt behagar Hans Maj:t Konungen, på tillstyrkan av statsrådets övriga ledamöter, bifalla samt förordnar tillika, att utdrag av protokollet härom skall tillställas finansdepartementet för iakttagande vid uppgörande av förslag till reglering av utgifterna under riksstatens elfte huvudtitel för budgetåret 1923—1924.

Ur protokollet:

Nils Flodman.

*Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 30 december 1922.*

Närvarande:

Statsministern och ministern för utrikes ärendena BRANTING, statsråden
LINDQVIST, THORSSON, OLSSON, SANDLER, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON
ÅKERMAN, LINDERS, SCHLYTER, ÖRNE.

Departementschefen, statsrådet Svensson, anhåller att få underställa Kungl. Maj:ts prövning frågan om reglerandet av vissa utgifter under riksstatens elfte huvudtitel för budgetåret 1923—1924, avseende handelsdepartementet, och anför därvid följande:

1:o.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i riksstaten uppföra det *ordinarie* förslags-
anslaget till bidrag till handelsflottans pensionsanstalt
medkronor 101,000.

[20.]
*Bidrag till
handels-
flottans
pensions-
anstalt.
(ordinarie
anslag.)*

2:o och 3:o.

[21.]
*Förbättring
av pensione-
ringen från
handels-
flottans
pensions-
anstalt m. m.
(extra anslag.)*

På framställning av Kungl. Maj:t har riksdagen för vart och ett av åren 1910—1922 till förbättring av pensioneringen från handelsflottans pensionsanstalt å extra stat beviljat ett förslagsanslag å 31,000 kronor. Med anslaget har avsetts att höja pensionsbeloppet i anstaltens fjärde klass, omfattande sjöfolk, som icke äro fartygsbefälhavare, styrmän eller maskinister, från 60 till 90 kronor.

Å riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 har för enahanda ändamål anvisats ett anslag å 15,500 kronor.

I enlighet med Kungl. Maj:ts därom gjorda framställningar har riksdagen därjämte till förbättring av pensioneringen inom de tre första klasserna av handelsflottans pensionsanstalt å extra stat för vart och ett

av åren 1913—1922 beviljat ett anslag av likaledes 31,000 kronor, från och med år 1918 betecknat såsom förslagsanslag, högst. För tiden 1 januari—30 juni 1923 är anslaget uppfört med ett belopp av 15,500 kronor. Ändamålet med förevarande anslag är att medelst genom det samma åstadkommet ökat antal pensioner inom dessa klasser för vederbörande nedbringa väntetiden för pensions erhållande.

Vid föredragning den 30 juni 1922 av riksdagens skrivelse den 8 i samma månad, nr 11 A, däri riksdagen anmält sitt beslut rörande omförmälda två anslag å övergångsbudgeten, bemyndigade Kungl. Maj:t, vidkommande det förstnämnda anslaget, direktionen över handelsflottans pensionsanstalt att till envar, som i enlighet med bestämmelserna i reglementet för anstalten och direktionens därå grundade beslut komme att för första halvåret 1923 eller någon del därav uppbära pension inom fjärde klassen, för motsvarande tid utbetala fyllnadspension efter trettio kronor, för helt år räknat, ävensom att efter ingången av år 1923 hos statskontoret, i mån av behov och mot redovisningsskyldighet, rekvirera för utbetalande av dylika fyllnadspensioner erforderliga medel, som statskontoret skulle hava att till direktionen utanordna från förstnämnda, av riksdagen till förbättring av pensioneringen från handelsflottans pensionsanstalt på extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 anvisade förslagsanslag å 15,500 kronor.

Beträffande det till förbättring av pensioneringen inom anstaltens tre första klasser för tiden 1 januari—30 juni 1923 beviljade anslag å 15,500 kronor förordnade Kungl. Maj:t samma dag,

att anslaget skulle användas uteslutande för pensioneringen inom de tre första klasserna av handelsflottans pensionsanstalt;

att de i § 4 av reglementet för nämnda pensionsanstalt den 29 januari 1864 meddelade bestämmelser angående proportionen av pensionsrummens antal i de olika klasserna icke skulle i fråga om användningen av det nya anslaget äga tillämpning;

att de tre första klasserna skulle vid anslagets fördelning betraktas såsom en pensionsklass och de inom desamma pensionssökande sålunda erhålla pension från anslaget i den ordning, de blivit inom anstalten pensionsberättigade, oavsett vilken klass de tillhörde; samt

att utbetalningen av de med tillhjälp av ifrågavarande anslag beviljade nya pensionerna skulle verkställas å den tid, i den ordning och efter de grunder, som sagda reglemente i övrigt föreskreve; och anbefallde Kungl. Maj:t tillika statskontoret att efter ingången av år 1923 till direktionen över handelsflottans pensionsanstalt på rekvisition och mot redovisningsskyldighet utbetala anslaget i fråga.

I skrivelse den 28 augusti 1922 har nu direktionen över handelsflottans pensionsanstalt gjort framställning om beredande åt pensionsanstalten av medel för enahanda ändamål å extra stat för budgetåret 1923—1924 med samma belopp, som beviljats senast för år 1922.

Departements-
chefen.

På grund härav och då anslag för ifrågavarande ändamål är av behovet påkallat jämväl för budgetåret 1923—1924, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1923—1924 under elfte huvudtiteln anvisa

dels till förbättring av pensioneringen från handelsflottans pensionsanstalt ett *extra*

förslagsanslag av kronor 31,000,

dels ock till förbättring av pensioneringen inom de tre första klasserna av handelsflottans pensionsanstalt ett *extra* anslag av kronor 31,000.

4:o.

[22.]
Tilläggs-
pensioner under
år 1923 åt
pensions-
tagarne
vid handels-
flottans pen-
sionsanstalt.
(extra anslag.)

På framställning av Kungl. Maj:t har riksdagen för vart och ett av åren 1919—1922 för beredande av tilläggs-pensioner åt pensions-tagarne vid handelsflottans pensionsanstalt å tilläggsstat anvisat ett förslagsanslag av 106,000 kronor.

Vid föredragning den 30 juni 1922 av riksdagens skrivelse den 8 i samma månad, nr 11 B, däri riksdagen anmält sitt beslut att för samma år bevilja omförmälda anslag, bemyndigade Kungl. Maj:t direktionen över handelsflottans pensionsanstalt att till envar, som i enlighet med bestämmelserna i reglementet för anstalten och direktionens därå grundade beslut under år 1922 eller någon del därav uppbure pension från anstalten, utbetala tilläggs-pension med följande belopp, nämligen inom anstaltens första klass med 80 kronor, inom den andra klassen med 60 kronor, inom den tredje klassen med 50 kronor och inom den fjärde klassen med 45 kronor, därvid skulle iakttagas, att tilläggs-pensionerna skulle till vederbörande pensionärer utgå å de tider, i den ordning och efter de grunder, som gällande reglemente föreskreve i fråga om de från anstalten utgående ordinarie pensionerna. Tillika bemyndigades direktionen att under år 1922 hos statskontoret, i mån av behov och mot redovisningsskyldighet, rekvirera för utbetalande av dylika tilläggs-pensioner erforderliga medel, som statskontoret skulle hava att till direktionen utanordna från förenämnda, av riksdagen för beredande under

år 1922 av tilläggspensioner åt pensionstagarne vid handelsflottans pensionsanstalt å tilläggsstat för år 1922 anvisade förslagsanslag av 106,000 kronor.

I sin förutnämnda skrivelse den 28 augusti 1922 har nu direktionen över handelsflottans pensionsanstalt hemställt, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för beredande av tilläggspensioner jämväl för år 1923 till pensionstagarne vid anstalten samt för ändamålet hos riksdagen begära anvisande av medel till samma belopp som för år 1922 eller 106,000 kronor.

Då tilläggspensioner torde böra beredas även för år 1923, tillstyrker jag, att å riksstaten för budgetåret 1923—1924 medel för ändamålet ställas till förfogande. Anslagsbeloppet torde böra bestämmas till detsamma som för föregående år. Någon ändring i tilläggspensionernas belopp eller i grunderna för desammas utgående ifrågasätter jag ej.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

för beredande under år 1923 av tilläggspensioner åt pensionstagarne vid handelsflottans pensionsanstalt å riksstaten för budgetåret 1923—1924 under elfte huvudtiteln anvisa ett *extra* förslagsanslag av kronor 106,000,

förklara, att tilläggspensionerna skola till pensionstagarne utgå med följande belopp, nämligen inom anstaltens första klass med 80 kronor, inom den andra klassen med 60 kronor, inom den tredje klassen med 50 kronor och inom den fjärde klassen med 45 kronor, samt

medgiva, att tilläggspensionerna må till vederbörande pensionärer utgå å de tider, i den ordning och efter de grunder, som gällande reglemente föreskriver i fråga om de från anstalten utgående ordinarie pensionerna.

5:o.

Vid handelsflottans pensionsanstalt äro sedan år 1907 anställda en kamrerare och sekreterare, en kanslist och en vaktmästare. Enligt den nämnda år fastställda avlöningsstaten för befattningshavarne hos anstalten utgingo följande arvoden, nämligen till kamreraren och sekre-

*Departementets
chefen.*

[23.]

*Bidrag till
bestridande av
förvaltnings-
kostnaderna
vid handels-
flottans pen-
sionsanstalt.*

(extra anslag.)

teraren 2,500 kronor, till kanslisten 1,000 kronor samt till vaktmästaren 600 kronor, allt för år räknat.

Sedermera har Kungl. Maj:t den 28 september 1917 medgivit, att berörda arvoden finge under ett vart av åren 1917 och 1918 utgå med följande belopp, nämligen till kamreraren och sekreteraren med 2,750 kronor, till kanslisten med 1,100 kronor och till vaktmästaren med 700 kronor.

Dessa arvoden liksom kostnaderna i övrigt för anstaltens förvaltning hava bestritts ur anstaltens s. k. förvaltningskostnadsfond.

På därom av direktionen gjord framställning medgav Kungl. Maj:t den 22 november 1918, att arvodena till befattningshavarna hos pensionsanstalten finge under år 1919 utgå med 3,300 kronor till kamreraren och sekreteraren, 1,400 kronor till kanslisten och 850 kronor till vaktmästaren eller sålunda med sammanlagt 1,450 kronor utöver den år 1907 fastställda staten. Då emellertid förvaltningskostnadsfondens avkastning, sedan de i staten upptagna arvodena till personalen ävensom övriga förvaltningskostnader därur guldits, för år 1919 beräknades komma att lämna ett överskott av endast omkring 500 kronor, anbefallde Kungl. Maj:t tillika statskontoret att till direktionen från handels- och sjöfartsfonden utbetala ett belopp av högst 1,000 kronor såsom bidrag till bestridandet av kostnaderna för ifrågavarande arvodesförhöjningar.

För år 1920 utgingo arvodena till ovannämnda befattningshavare med samma belopp som för år 1919; och beviljades såsom bidrag till bestridande av arvodeskostnaderna liksom för sistnämnda år ett belopp av sammanlagt 1,000 kronor, därav ena hälften, avsedd att användas under första halvåret, utanordnades från handels- och sjöfartsfonden, medan återstående beloppet anvisades såsom ett särskilt anslag å 1920 års tilläggsstat.

Sedan direktionen sedermera i skrivelse den 5 december 1919 hemställt, att arvodena till ifrågavarande befattningshavare under år 1921 måtte få utgå med 4,000 kronor till kamreraren och sekreteraren, 1,700 kronor till kanslisten och 1,100 kronor till vaktmästaren, samt direktionen tillika meddelat, att under år 1921 till bestridande av de utöver staten föreslagna arvodesförhöjningarna endast 450 kronor kunde tagas i anspråk från förvaltningskostnadsfondens avkastning, föreslog Kungl. Maj:t 1920 års riksdag att såsom bidrag till bestridande av förvaltningskostnaderna vid anstalten å extra stat för år 1921 anvisa ett förslagsanslag, högst 2,250 kronor. Denna Kungl. Maj:ts framställning blev av riksdagen bifallen.

I anledning av en utav Kungl. Maj:t gjord framställning anvisade sedermera 1921 års riksdag för samma ändamål på extra stat för år 1922 enahanda belopp.

I skrivelse den 29 augusti 1921 gjorde därefter direktionen framställning om beredande åt pensionsanstalten av medel för enahanda ändamål ej mindre å extra stat för första halvåret 1923 med ett belopp av 1,425 kronor än även å tilläggsstat för år 1922 med ett belopp av 600 kronor.

Till stöd för den sålunda ifrågasatta höjningen, utgörande för år räknat 600 kronor, av det dittills till anstalten utgående statsbidraget anförde direktionen, att årshyran för anstaltens tjänstelokal från och med den 1 oktober 1921 ökats från 1,000 kronor till 1,600 kronor, att annan lokal icke kunnat uppbringas, samt att anstalten saknade tillgång för bestridande av samma hyresökning.

Beträffande användningen av det för första halvåret 1923 äskade anslagsbeloppet, 1,425 kronor, avsåges 1,125 kronor, motsvarande halva beloppet av den för år 1922 beviljade anslagssumman, såsom bidrag till beredande av arvoden med enahanda belopp som för år 1922 åt anstaltens befattningshavare och återstoden, 300 kronor, såsom bidrag till anstaltens ökade hyreskostnad.

Det för år 1922 avsedda anslagsbeloppet, 600 kronor, skulle helt och hållet användas såsom bidrag till hyran.

Vid föredragning inför Kungl. Maj:t den 31 december 1921 av denna fråga förklarade jag mig, då, enligt vad jag sedermera från direktionen inhämtat, någon olägenhet av att uppskjuta utbetalningen av ett eventuellt anslag för kalenderåret 1923 till efter den 1 juli samma år icke komme att för anstalten uppstå, sakna anledning att göra hemställan om anslagsäskande å övergångsbudgeten. Vidkommande åter direktionens framställning, i vad densamma avsåge anslag å 1922 års tilläggsstat, framginge av en av direktionen lämnad redogörelse, att anstalten saknade tillgång till bestridande av den ökade hyran för anstaltens lokal, vid vilket förhållande anslag för bestridande av den ökade hyreskostnaden, 600 kronor, syntes böra äskas av riksdagen. Kungl. Maj:ts i anslutning härtill avlätna framställning blev av riksdagen bifallen.

I sin ovannämnda skrivelse den 28 augusti 1922 har nu direktionen över handelsflottans pensionsanstalt gjort framställning om beredande åt pensionsanstalten av medel å extra stat för år 1923 med ett belopp av 2,850 kronor, varav 2,250 kronor såsom bidrag till beredande av arvoden med enahanda belopp som för åren 1921 och 1922 åt anstaltens befattningshavare och återstoden, 600 kronor, såsom bidrag till anstaltens hyreskostnad.

Departements-
chefen.

Såsom jag redan under fjolåret, vid behandlingen av de frågor, som rörde regleringen av utgifterna under elfte huvudtiteln å 1922 års tilläggsstat, anförde, utgå icke dyrtidstillägg till den hos direktionen för handelsflottans pensionsanstalt anställda personalen. I stället hava de avlöningsförhöjningar, som på grund av den på sin tid inträdda prisstegringen ansetts böra tillgodokomma nämnda personal, beretts genom ökning av själva grundarvodena. Då numera en avsevärd sänkning inträtt i den allmänna prisnivån, automatiskt medförande en väsentlig minskning av avlöningsförmånerna för den statsanställda personalen, måste det enligt min mening anses rimligt, att en jämkning nedåt vidtages jämväl beträffande ovan omförmälda arvoden, sådana de under de senaste åren utgått. För egen del finner jag mig böra förorda, att arvodena från och med den 1 juli 1923 sänkas till samma belopp, som utgingo före den med ingången av januari månad 1921 vidtagna förhöjningen, d. v. s. för sekreteraren och kamreraren till 3,300 kronor, för kanslisten till 1,400 kronor och för vaktmästaren till 850 kronor, allt för år räknat. Härigenom skulle för år 1923 vinnas en minskning i de utöver staten utgående arvodesförhöjningarna av 625 kronor, med vilket belopp alltså den av direktionen begärda anslagssumman, 2,850 kronor, torde kunna sänkas.

Återstående beloppet, 2,225 kronor, lär, då förvaltningskostnadsfondens avkastning icke lämnar tillgång till dess gäldande, böra äskas av riksdagen.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till bestridande under år 1923, i enlighet med vad av mig förordats, av förvaltningskostnader vid handelsflottans pensionsanstalt å riksstaten för budgetåret 1923—1924 under elfte huvudtiteln anvisa ett extra anslag av kronor 2,225.

6:o.

[24.]
Tillfälliga
understöd åt
f. d. befatt-
ningshavare
vid lotsverket.
(extra anslag.)

Efter därom av Kungl. Maj:t avlåtna framställningar har riksdagen å extra stat beviljat för varterdera av åren 1920 och 1921 ett förslagsanslag å 9,000 kronor och för år 1922 ett dylikt anslag å 8,105 kronor för utdelande av tillfälliga understöd åt sådana f. d. befattningshavare vid lotsverket, som pensionerats enligt bestämmelser, äldre än dem, som med 1915 års ingång blevo tillämpliga å personalen vid lotsverket, under villkor:

att understöd ej tilldelades annan än den, som styrkt sig vara i behövande omständigheter; samt

att understödet bestämdes till 100 kronor, dock att understödet för den, som i pension jämte pensionsförhöjning uppbure mindre än 250 kronor årligen, skulle utgå med det belopp, som erfordrades för att understödet och pensionen jämte pensionsförhöjningen tillsammans skulle uppgå till 350 kronor, samt att understödet tillsammans med pensionen jämte pensionsförhöjningen icke i något fall finge överstiga 550 kronor.

Sedan direktionen över flottans pensionskassa i skrivelse den 27 oktober 1921 meddelat, att antalet då levande understödstagare utgjorde 74 med ett sammanlagt understödsbelopp av 7,705 kronor, samt direktionen sedermera på given anledning upplyst, att pensionskassan redan under första halvåret 1923 vore i behov av den å nämnda tid belöpande delen av anslaget eller ett belopp av omkring 3,855 kronor, beviljade 1922 års riksdag, på Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning, å extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett förslagsanslag å 3,855 kronor, att såsom tillfälliga understöd utdelas åt förenämnda f. d. befattningshavare vid lotsverket.

Direktionen över flottans pensionskassa har nu i skrivelse den 27 oktober 1922 — med anmälan att ytterligare en understödstagare med ett understödsbelopp av 205 kronor avgått — hemställt, att för tiden 1 juli 1923—30 juni 1924 ett belopp av 7,500 kronor måtte för nu ifrågasvarande ändamål äskas av riksdagen.

Jag biträder direktionens hemställan och tillstyrker, att Kungl. *Departements-*
Maj:t måtte föreslå riksdagen *chefen.*

att för budgetåret 1923—1924 under elfte huvudtiteln anvisa ett *extra* förslagsanslag
av kronor 7,500
för utdelande av tillfälliga understöd åt sådana f. d. befattningshavare vid lotsverket, som pensionerats enligt bestämmelser, äldre än dem, som med 1915 års ingång blevo tillämpliga å personalen vid lotsverket, under villkor:

att understöd ej tilldelas annan än den, som styrker sig vara i behövande omständigheter; samt
att understödet bestämmes till 100 kronor, dock

att understödet för den, som i pension jämte pensionsförhöjning uppbär mindre än 250 kronor årligen, skall utgå med det belopp, som erfordras för att understödet och pensionen jämte pensionsförhöjningen tillsammans skola uppgå till 350 kronor, samt att understödet tillsammans med pensionen jämte pensionsförhöjningen icke i något fall må överstiga 550 kronor.

7:o.

[25.] I tvänne till 1920 års riksdag avlåtna propositioner, nr:is 34 och 35, föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att bevilja understöd åt efterlevande dels till vissa vid kanonbåten Gunhilds förolyckande den 24 september 1918 omkomna, å kanonbåten tjänstgörande personer, dels ock till några likaledes vid marinen anställda, vid desarmering av en i Västervik ilandfluten mina den 6 maj 1918 förolyckade personer. Dessa framställningar voro närmast motiverade av det förhållandet, att de personer, för vilka understöd ifrågasattes, icke kunde erhålla ersättning enligt gällande författningar. Med hänsyn till de särskilda omständigheter, under vilka ovannämnda olyckshändelser inträffat, ansågos emellertid starka billighetsskäl tala för, att ersättning bereddes de omkomnes efterlevande.

Ifrågavarande synpunkter biträdades av riksdagen, som tillerkände vederbörande understöd i enlighet med de gjorda framställningarna.

I sin till Kungl. Maj:t i ämnet avlåtna skrivelse, nr 126, framhöll emellertid riksdagen, bland annat, att de belopp, som sålunda beviljats, måste anses vara synnerligen blygsamma och att framför allt enhetliga grunder saknats vid beloppens fastställande. Dessa ersättningsfrågor, vilka uppkommit på grund av omständigheter, som stode i samband med världskriget, borde enligt riksdagens mening bedömas efter andra synpunkter än understödsfrågor i allmänhet och motiverade väl en utredning för avvägande av lämpliga grunder för understödens beräkning. En sådan utredning borde omfatta alla de fall, då under de tillämpliga krigsåren någon person på grund av tjänstgöring eller eljest av intresse för allmänt väl drabbats av olycka, uppkommen i följd av krigsförhållandena. Enligt riksdagens förmenande borde utredningen verkställas efter närmare omprövning av Kungl. Maj:t.

I anledning av vad riksdagen sålunda uttalat har jämlikt Kungl. Maj:ts uppdrag utredning i det av riksdagen begärda syftet verkställts av marinförvaltningen, riks försäkringsanstalten och kommerskollegium, vilka ämbetsverk framlagt ett gemensamt förslag i ämnet, åsyftande att

av statsmedel bereda ersättning — huvudsakligen i form av livräntor — åt personer, vilka under arbete i statens tjänst eller å svenskt fartyg eller för oskadliggörande av minor drabbats av olycksfall, uppkomna i följd av förhållandena under världskriget, samt åt deras efterlevande.

Ämbetsverkens förslag har för yttrande remitterats till försäkringsrådet, som dock ännu icke avgivit utlåtande.

Ehuru ärendet alltså icke föreligger i det skick, att detsamma nu kan underställas Kungl. Maj:ts prövning, har jag ansett mig böra utgå ifrån, att förslag i ämnet, förutsättande vissa utgifter för staten, kan komma att avlåtas till den nu sammanträdande riksdagen. Å förslaget till riksstat för budgetåret 1923—1924 torde därför för ändamålet böra beräknas ett anslag, vars belopp i det skick, ärendet för närvarande befinner sig, synes mig kunna uppskattas till 150,000 kronor. Anslaget torde böra givas natur av förslagsanslag.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kan varda riksdagen förelagd, till beredande av ersättning åt personer, vilka under arbete i statens tjänst eller å svenskt fartyg eller för oskadliggörande av minor drabbats av olycksfall, uppkomna i följd av förhållandena under världskriget, samt åt deras efterlevande under elfte huvudtiteln beräkna ett *extra* förslagsanslag av kronor 150,000.

Vad departementschefen ovan under punkterna 1—7 hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämma, behagar Hans Maj:t Konungen bifalla och förordnar, att utdrag av protokollet härom skall tillställas finansdepartementet för iakttagande vid uppgörande av förslag till reglering av utgifterna under riksstatens elfte huvudtitel.

Ur protokollet:

Olof Edström.

*Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 30 december 1922.*

Närvarande:

Statsministern och ministern för utrikes ärendena BRANTING, statsråden
LINDQVIST, THORSSON, OLSSON, SANDLER, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON,
ÅKERMAN, LINDERS, SCHLYTER, ÖRNE.

Departementschefen, statsrådet Hansson anför:

l:o.

[26.] Ordinarie anslaget till ersättning för mistade löneinnehållningar
Ordinarie anslaget till ersättning för mistade löneinnehållningar. är i riksstaten för år 1922 upptaget med 19,021 kronor. För tiden
1 januari—30 juni 1923 har anslaget uppförts med hälften av berörda
belopp eller, i jämnt krontal, med 9,511 kronor.

Uti skrivelse till Kungl. Maj:t den 30 augusti 1922 har *direk-
tionen över arméns pensionskassa* föreslagit, att ifrågavarande anslag måtte
för tiden 1 juli 1923—30 juni 1924 upptagas med 19,021 kronor eller
enahanda belopp som för år 1922.

Arméförvaltningens civila departement har uti avgivet utlåtande
instämt i denna hemställan.

Med tillstyrkande av berörda förslag får jag hemställa, att Kungl.
Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i riksstaten upptaga ordinarie anslaget till
ersättning för mistade löneinnehållningar med 19,021
kronor.

2:o.

Ordinarie anslaget till ersättning för nådårs- och begravningshjälpbesparingar är i riksstaten för år 1922 upptaget med 28,080 kronor. För tiden 1 januari—30 juni 1923 är anslaget uppfört med hälften av berörda belopp eller med 14,040 kronor.

[27.]
Ordinarie
anslaget till
ersättning för
nådårs- och
begravnings-
hjälpbespa-
ringar.

Direktionen över arméns pensionskassa har i skrivelse till Kungl. Maj:t den 30 augusti 1922 anhållit, att anslaget måtte för tiden 1 juli 1923—30 juni 1924 upptagas med 28,080 kronor eller enahanda belopp som för år 1922.

Arméförvaltningens civila departement har uti avgivet utlåtande instämt i denna hemställan.

I enlighet härmed får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i riksstaten upptaga ordinarie anslaget till ersättning för nådårs- och begravningshjälpbesparingar med 28,080 kronor.

3:o.

1883 års riksdag beviljade enligt skrivelse den 13 juni 1883 ett årligt bidrag till pensionering av änkor och barn efter befäl och underbefäl med vederlikar vid armén. Detta bidrag skulle utgå med 1 1/2 procent årligen på summan av de löner och beklädnadsbidrag, vilka enligt gällande stater kunde läggas till grund för bestämmande av fyllnadspension.

Uti brev den 29 juni 1921 föreskrev Kungl. Maj:t, bland annat, att vid bestämmande av pension enligt gällande pensioneringsgrunder för beställningshavare, å vilken den av riksdagen jämlikt skrivelse den 16 juni 1921 (nr 351) beslutade lönerreglering vunnit tillämpning, skulle så anses, som om beställningshavaren i sin vid avgången innehavande beställning åtnjutit lön enligt vederbörlig under år 1921 gällande stat.

Bidraget, som i enlighet därmed för år 1922 och första halvåret 1923 beräknats på grundval av 1921 års stater, är i riksstaten upptaget med, för förstnämnda år 137,286 kronor och för berörda halvår 68,643 kronor.

[28.]
Ordinarie
anslaget för
bidrag till
pensionering
av änkor och
barn efter be-
fäl och under-
befäl med
vederlikar vid
armén, jämte
därmed sam-
manhängande
extra anslag.

Direktionen över arméns pensionskassa har uti skrivelse till Kungl. Maj:t den 30 augusti 1922 frambållit, att på grund av den i förberörda brev den 29 juni 1921 meddelade föreskrift måste i fråga om beräkandet av statsbidraget till arméns nya änke- och pupillkassa från och med år 1922 och tills vidare 1921 års stater läggas till grund.

Totalbeloppet av löner å aktiv stat för arméns befäl och underbefäl med vederlikar samt de från armén till kustartilleriet överflyttade, vid delaktighet i arméns nya änke- och pupillkassa fortfarande bibehållna löntagare uppginge för år 1921 enligt gällande stater till 9,152,455 kronor, varå 1½ procent utgjorde 137,286 kronor.

Enligt § 25 av förordningen den 5 november 1915 angående arméns reservstater vore nya änke- och pupillkassan vidare tillförsäkrad statsbidrag för till beställning å reservstat överflyttad personal, och hade nämnda kassa för år 1922 en statsbidragsfordran för innehavare av dylika beställningar å 6,723 kronor 97 öre.

På grund av vad sålunda anförts anhölle direktionen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att i riksstaten för tiden 1 juli 1923—30 juni 1924 upptaga dels å ordinarie stat såsom bidrag till pensionering av änkor och barn efter befäl och underbefäl med vederlikar vid armén ett belopp av 137,286 kronor, dels ock till förstärkande av 1922 års anslag för enahanda ändamål å extra stat ett belopp av 6,723 kronor 97 öre.

Uti avgivet utlåtande har *arméförvaltningens civila departement* instämt i denna hemställan.

Direktionens över arméns pensionskassa ifrågavarande hemställan anser jag mig böra tillstyrka. Dock torde det ifrågasatta extra anslaget böra avrundas till ett belopp av 6,724 kronor.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels i riksstaten upptaga ordinarie anslaget för bidrag till pensionering av änkor och barn efter befäl och underbefäl med vederlikar vid armén med 137,286 kronor,

dels ock till ytterligare bidrag för år 1922 till pensionering av änkor och barn efter befäl och underbefäl med vederlikar vid armén för budgetåret 1923—1924 anvisa ett extra anslag av 6,724 kronor.

4:o.

Under en följd av år har riksdagen å extra stat beviljat ett förslagsanslag dels till upprätthållande av arméns pensionskassas egen pensionering med fastställda pensionsbelopp och dels till fyllnadspensioner i enlighet med de av riksdagen godkända grunder för sådana pensioners utgående. Ifrågavarande anslag, vilket för år 1922 utgår med 3,500,000 kronor, är i riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 upptaget med hälften av berörda belopp eller med 1,750,000 kronor. Liksom föregående år är pensionskassan tillförbunden att till gengäld under sist angivna budgetperiod avstå de densamma tillkommande vederlag för de till statsverket indragna rusthållsavgifterna.

[29.]
Extra anslag till upprätthållande av arméns pensionskassas egen pensionering samt till fyllnadspensioner.

Uti skrivelse till Kungl. Maj:t den 30 augusti 1922 har *direktionen över arméns pensionskassa* anhållit, att för ifrågavarande ändamål måtte för tiden 1 juli 1923—30 juni 1924 anvisas 3,500,000 kronor eller enahanda belopp som för år 1922.

Arméförvaltningens civila departement har uti avgivet utlåtande instämt i denna hemställan.

Med tillstyrkande av berörda förslag får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1923—1924 anvisa ett extra förslagsanslag av 3,500,000 kronor, att användas såväl till upprätthållande av arméns pensionskassas egen pensionering med fastställda pensionsbelopp, mot skyldighet för pensionskassan att avstå de för nämnda år densamma tillkommande vederlag för de till statsverket indragna rusthållsavgifterna, som ock till fyllnadspensioner i enlighet med fastställda grunder för sådana pensioners utgående.

5:o.

Uti den till 1907 års riksdag avlätna statsverkspropositionen föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att å extra stat under tionde huvudtiteln för år 1908 uppföra ett förslagsanslag av 34,360 kronor för utdelande av tillfälliga understöd åt avskedade underofficerare och vederlikar vid armén under villkor:

Bihang till riksdagens protokoll 1923. 1 saml.

[30.]
Extra anslag till utdelande av tillfälliga understöd åt avskedade underofficerare och vederlikar vid armén.

att understöd ej finge tilldelas annan än den, som styrkt sig vara i behövande omständigheter och före år 1902 erhållit avsked med pension från arméns pensionskassa eller, på grund av punkt 8 i kungl. cirkuläret den 22 juni 1877, från allmänna indragningsstaten, samt

att i avseende å understödets belopp iakttoges, att för den, vilkens pension och fyllnadspension icke uppginge till 200 kronor, understödet icke finge tillsammans med pensionen och fyllnadspensionen överstiga 300 kronor, och att till annan pensionär understöd icke finge utgå med högre belopp än 100 kronor eller tillsammans med pension och fyllnadspension överstiga 600 kronor.

Berörda framställning blev av riksdagen bifallen.

Då det för varje år erforderliga anslagsbeloppet för nu ifrågasvarande ändamål är beroende på antalet understödsbehövande underofficerare och storleken av deras pensioner, anbefalldes direktionen över arméns pensionskassa genom brev den 18 oktober 1907 att årligen till Kungl. Maj:t avlämna uppgift angående det anslagsbelopp, som för nästpåföljande år kunde beräknas för ifrågasvarande ändamål erforderligt med hänsyn till de under löpande året utbetalda belopp samt de understödstagare, som under året avlidit eller eljest som behöriga sökande avgått.

På grundvalen av dylika uppgifter, som därefter årligen infordrats, har Kungl. Maj:t sedermera äskat och riksdagen för vart och ett av åren 1909—1923 å extra stat beviljat ett för ändamålet erforderligt förslagsanslag. Det för år 1923 beräknade, å extra stat för första halvåret 1923 uppförda anslaget utgör 10,000 kronor.

Uti skrivelse till Kungl. Maj:t den 30 augusti 1922 har *direktionen över arméns pensionskassa* meddelat, att av de vid beräklandet av detta anslagsbehov för år 1923 såsom eventuella sökande av understöd upptagna personer 7 stycken enligt ingångna upplysningar avlidit. Högsta möjliga understödsbelopp hade för dem utgjort 680 kronor. Av 1922 års anslag hade utbetalts allenast ett belopp av 8,430 kronor. Då det emellertid icke läte sig med bestämdhet beräkna, huruvida och i vad mån eljest berättigade sökande, från vilka under år 1922 ansökan om understöd icke inkommit, framdeles kunde komma att anmäla sig till erhållande av sådant och funnes därtill berättigade, ansåge direktionen, att det för ändamålet erforderliga anslagsbehovet för år 1924 icke kunde beräknas till lägre belopp än 9,000 kronor.

På grund härav och då understödsbeloppen, i enlighet med av Kungl. Maj:t lämnad föreskrift, skulle på en gång utbetalas oberoende

av tiden för utbetalande av pension samt hittills varit vanligt, att denna utbetalning ägde rum i början av året, hemställde direktionen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för tiden 1 juli 1923—30 juni 1924 till understöd under år 1924 åt pensionerade underofficerare med vederlikar anvisa ett belopp av 9,000 kronor.

Då jag icke har något att erinra emot förevarande framställning, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1923—1924 anvisa ett extra förslagsanslag av 9,000 kronor för utdelande under år 1924 av tillfälliga understöd åt avskedade underofficerare och vederlikar vid armén i enlighet med de av Kungl. Maj:t med 1907 års riksdag bestämda grunder.

6:o.

Uti proposition till 1919 års riksdag (nr 276) föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att *dels* till beredande av pensionsförbättring åt viss personal vid armén under tionde huvudtiteln bevilja å tilläggsstat för år 1919 ett förslagsanslag av 155,000 kronor samt å extra stat för år 1920 ett förslagsanslag av 335,000 kronor, *dels* godkänna av föredragande departementschefen förordade grunder för pensionsförbättringens utgående, *dels* ock förklara, att Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bestämmande, underordnad myndighet finge i enlighet med nyssnämnda grunder tilldela personal, som under åren 1918—1920 avgått eller avginge från tjänsten, pensionsförbättring att utgå under pensionsstagarens återstående livstid.

[31.]
Pensionsför-
bättring för
viss personal
vid armén.

Vad sålunda av Kungl. Maj:t föreslagits blev av riksdagen bifallet.

I enlighet härmed utfärdade Kungl. Maj:t den 20 augusti 1919 kungörelse angående grunder för pensionsförbättring för viss personal vid armén (Svensk författningssamling nr 538).

På därom av Kungl. Maj:t gjorda framställningar har riksdagen å extra stat för åren 1921 och 1922 anvisat 510,000 respektive 675,000 kronor för beredande, i enlighet med förenämnda grunder, av pensionsförbättring åt viss personal vid armén, varjämte riksdagen förklarat, att jämväl personal, som under åren 1921 och 1922 avginge från tjänsten, finge tilldelas pensionsförbättring enligt nyssnämnda grunder, att utgå under pensionstagarens återstående livstid.

Uti proposition till 1922 års riksdag (nr 171) föreslog Kungl.

Maj:t riksdagen, bl. a., att *dels* godkänna ett vid propositionen fogat förslag till kungörelse med grunder för pensionsförbättring åt officerare och underofficerare samt civilmilitära beställningshavare vid armén och marinen, *dels* förklara, att Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bestämmande, underordnad myndighet finge i enlighet med de i nyssnämnda förslag till kungörelse angivna grunder tilldela personal, som under tiden 1 januari 1922—30 juni 1923 avgått eller avginge från tjänsten, pensionsförbättring att utgå under pensionstagarens återstående livstid, *dels* medgiva, att det till beredande av pensionsförbättring åt viss personal vid armén i enlighet med kungörelsen den 20 augusti 1919 å extra stat för år 1922 under elfte huvudtiteln anvisade förslagsanslag finge disponeras jämväl för utbetalande av pensionsförbättring enligt de i förenämnda förslag till kungörelse angivna grunder, *dels ock* till bestridande av kostnaderna för pensionsförbättring för personal vid armén å extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 400,000 kronor.

Sedan riksdagen bifallit vad Kungl. Maj:t i sistberörda proposition föreslagit, utfärdade Kungl. Maj:t den 15 juni 1922 kungörelse med grunder för pensionsförbättring åt officerare och underofficerare samt civilmilitära beställningshavare vid armén och marinen (Svensk författningssamling nr 336).

Vidare föreslog Kungl. Maj:t uti proposition till 1922 års riksdag (nr 170), att riksdagen måtte medgiva, *dels* att f. d. beställningshavare vid armén eller marinen, vilken vore i åtnjutande av pension och fyllnadspension genom arméns eller flottans pensionskassa och som — på grund av att han erhållit fullmakt, konstitutorial eller förordnande efter den 6 maj 1910 och den s. k. respittiden till följd därav för honom bortfallit — gått miste om eller lidit minskning i den viss personal vid armén och marinen tillkommande pensionsförbättring samt därigenom kommit i åtnjutande av mindre sammanlagd pensionsförmån än den, som skulle hava tillkommit honom, om han kvarstått i den beställning, han nyssnämnda dag innehade, finge, utöver honom redan tilldelade pensionsförmåner, i pensionsförbättring från och med den 1 januari 1922 åtnjuta hälften av skillnaden mellan den sammanlagda pensionsförmån, han hittills ägt uppbära, och vad i sådant avseende skulle hava tillkommit honom, därest han till gällande respittids utgång kvarstått och pensionerats i sin förenämnda, tidigare innehavda beställning; med iakttagande att nu ifrågakvarande pensionsförbättring utbetalades och frånträdde i samma ordning, som gällde i fråga om fyllnadspension, *dels ock* att vad till bestridande av denna pensionsförbättring erfordrades finge utgå av

de till pensionsförbättring för viss personal vid armén respektive marinen anvisade förslagsanslag.

Efter det att riksdagen bifallit vad Kungl. Maj:t sålunda föreslagit, utiärdade Kungl. Maj:t den 9 juni 1922 kungörelse angående pensionsförbättring för vissa f. d. beställningshavare vid armén och marinen (Svensk författningssamling nr 335).

Uti skrivelse till Kungl. Maj:t den 30 augusti 1922 har *direktionen över arméns pensionskassa* hemställt, att till beredande av pensionsförbättring åt viss personal vid armén måtte för tiden 1 juli 1923—30 juni 1924 anvisas ett belopp av 850,000 kronor.

I denna hemställan har *arméförvaltningens civila departement* uti avgivet utlåtande instämt.

Då något förslag till definitiv pensionsreglering icke kan föreläggas 1923 års riksdag, torde medel böra äskas för beredande under tiden 1 juli 1923—30 juni 1924 av pensionsförbättring enligt förenämnda pensioneringsgrunder åt såväl den personal vid armén, som redan fått sig dylik förmån tillförsäkrad för sin återstående livstid, som ock armén tillhörig personal, vilken under samma tid avgår från tjänsten. Enligt vad jag inhämtat från direktionen över arméns pensionskassa blir det i direktionens ovanberörda skrivelse till beredande av pensionsförbättring under här ifrågavarande tid föreslagna belopp tillräckligt jämväl för bestridande av de å samma tid belöpande kostnader för pensionsförbättring enligt kungörelsen den 9 juni 1922.

I anslutning till vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels till beredande av pensionsförbättring åt viss personal vid armén i enlighet med de i kungörelserna den 20 augusti 1919 samt den 9 och den 15 juni 1922 angivna grunder för budgetåret 1923—1924 anvisa ett extra förslagsanslag av 850,000 kronor;

dels ock förklara, att Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bestämmande, underordnad myndighet må i enlighet med de i kungörelsen den 15 juni 1922 angivna grunder tilldela personal, som under tiden 1

juli 1923—30 juni 1924 avgår från tjänsten, pensionsförbättring att utgå under pensionstagarens återstående livstid.

7:o.

[32.]
Ordinarie
anslaget till
ersättning för
inkomster
från Vadstena
krigsmanshus-
kassas äldre
medel.

Ordinarie anslaget till ersättning för inkomster från Vadstena krigsmanshuskassas äldre medel är i riksstaten för år 1922 upptaget med 106,000 kronor. För tiden 1 januari—30 juni 1923 har anslaget uppförts med hälften av berörda belopp eller med 53,000 kronor.

Direktionen över arméns pensionskassa har i skrivelse till Kungl. Maj:t den 30 augusti 1922 anhållit, att anslaget måtte för tiden 1 juli 1923—30 juni 1924 upptagas med 106,000 kronor eller enahanda belopp som för år 1922.

I denna hemställan har *arméförvaltningens civila departement* uti avgivet utlåtande instämt.

I enlighet med berörda förslag får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i riksstaten upptaga ordinarie anslaget till ersättning för inkomster från Vadstena krigsmanshuskassas äldre medel med 106,000 kronor.

8:o.

[33.]
Ordinarie
anslaget till
Vadstena
krigsmanshus-
kassa.

Ordinarie anslaget till Vadstena krigsmanshuskassa är i riksstaten för år 1922 uppfört med ett belopp av 137,640 kronor. För tiden 1 januari—30 juni 1923 har anslaget uppförts med hälften av berörda belopp eller med 68,820 kronor.

Då anslaget för budgetåret 1923—1924 torde bära uppföras med enahanda belopp som för år 1922, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i riksstaten upptaga ordinarie anslaget till Vadstena krigsmanshuskassa med 137,640 kronor.

9:o.

Ordinarie anslaget för bidrag till ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, är i riksstaten för år 1922 upptaget med ett belopp av 242,000 kronor. För tiden 1 januari—30 juni 1923 har anslaget uppförts med hälften av nämnda belopp eller med 121,000 kronor.

[34.]
Ordinarie anslaget för bidrag till ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring.

Riksförsäkringsanstalten har i skrivelse till Kungl. Maj:t den 30 augusti 1922, angående extra anslag för upprätthållande av anstaltens verksamhet under budgetåret 1923—1924, meddelat, att anstalten tänkt sig, att kostnaderna för läkarundersökning och anskaffande av läkarbetyg samt andra dylika kostnader, som skola utgivas av riksförsäkringsanstalten på grund av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, lämpligen skulle kunna bestridas av det å riksstaten under elfte huvudtiteln uppförda ordinarie anslaget för bidrag till ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring. Det syntes nämligen i viss mån oegentligt, att dessa kostnader skulle såsom hittills varit fallet belasta riksförsäkringsanstaltens förvaltningsanslag. De borde givetvis liksom motsvarande kostnader, som uppkomme enligt lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete, bestridas av de medel, av vilka skadeersättningar utgäves. Härtill komme att dessa kostnader alltid vore i viss mån oberäkneliga, varför deras bestridande av det begränsade förvaltningsanslaget kunde orsaka svårigheter.

Efter samråd med chefen för socialdepartementet har jag funnit lämpligt, att de av riksförsäkringsanstalten omförmålda kostnaderna för läkarundersökning m. m. på grund av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, bestridas av anslaget för bidrag till ersättning i anledning av sådan skada. Då enligt under hand inhämtad upplysning för bestridande av dessa kostnader skulle erfordras ett belopp av 10,000 kronor för tiden 1 juli 1923—30 juni 1924, torde här ifrågavarande anslag, som för första halvåret 1923 upptagits med 121,000 kronor, böra för budgetåret 1923—1924 uppföras med $(121,000 \times 2 + 10,000 =)$ 252,000 kronor.

På grund härav får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i riksstaten upptaga ordinarie anslaget för bidrag till ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, med 252,000 kronor.

10:o.

[35.]
Extra anslag
till förhöj-
ning av er-
sättning i an-
ledning av
kroppsskada,
ådragen
under mili-
tärtjänst-
göring.

Såsom bidrag till bestridande av kostnader för ersättning enligt förordningen den 18 juni 1909 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, finnes i riksstaten uppfört ett ordinarie anslag. Detsamma är i riksstaten uppfört med, för år 1922 242,000 kronor och för tiden 1 januari—30 juni 1923 hälften av nämnda belopp eller 121,000 kronor.

För åren 1918—1920 har riksdagen medgivit en provisorisk höjning med 50 procent av de enligt berörda förordning utgående ersättningsbelopp.

Kostnaderna för nämnda förhöjning utgingo under år 1918 i enlighet med riksdagens beslut från bevaringsmanskapets invalid- och pensionsfond. Emellertid måste till följd härav fondens kapitaltillgångar tagas i anspråk. Då ett fortgående på denna väg icke syntts lämpligt, har riksdagen, uppå därom av Kungl. Maj:t gjorda framställningar, för ifrågasvarande ändamål å tilläggsstat för vart och ett av åren 1919 och 1920 anvisat ett förslagsanslag av 175,000 kronor.

Genom förordning den 4 juni 1920 (Svensk författningssamling nr 305) har gjorts sådan ändring i förordningen den 18 juni 1909, att i de fall, *då skadan uppkommit efter 1921 års ingång*, de enligt 1909 års förordning utgående ersättningsbeloppen fördubblats. Härav föranledda ökade kostnader bestridas av förberörda, i riksstaten upptagna ordinarie anslag.

Beträffande sådana fall, *då skadan uppkommit före 1921 års ingång* har sistnämnda års riksdag medgivit, att ersättningen enligt förordningen den 18 juni 1909 finge för år 1921 förhöjas med 50 procent. Till bestridande av härigenom uppkommande ökade kostnader anvisade riksdagen å tilläggsstat för år 1921 ett förslagsanslag av 175,000 kronor.

Sedermera har 1922 års riksdag medgivit, att ersättningen i sistberörda fall finge såväl för år 1922 som för första halvåret 1923 förhöjas med 50 procent, samt för bestridande av härav föranledda kostnader anvisat särskilda förslagsanslag, å tilläggsstat för år 1922 till belopp av 160,000 kronor och å extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 till halva sistnämnda belopp eller 80,000 kronor.

Uti skrivelse till Kungl. Maj:t den 22 november 1922 har nu *riksförsäkringsanstalten* hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att enligt berörda förordning den 18 juni 1909 utgående

ersättningsbelopp måtte, därest skadan uppkommit före den 1 januari 1921, få förhöjas med 100 procent för tiden 1 juli 1923—30 juni 1924.

På grund av statsfinansiella skäl anser jag mig icke kunna tillstyrka den av riks försäkringsanstalten föreslagna förhöjningen med 100 procent av ifrågavarande ersättningsbelopp, utan torde för budgetåret 1923—1924 böra, liksom hittills, medgivas en förhöjning av endast 50 procent. Det för bestridande av härigenom uppkommande kostnader erforderliga anslagsbeloppets storlek har jag, med ledning av i riks försäkringsanstaltens ovanberörda skrivelse meddelade uppgifter, ansett böra bestämmas till 90,000 kronor.

I enlighet härmed får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels medgiva, att den ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, som utgår såsom sjukhjälpsersättning eller livränta för tid under budgetåret 1923—1924 eller såsom begravningshjälp i anledning av dödsfall, inträffat under nämnda år, må, därest skadan uppkommit före den 1 januari 1921, böjas med 50 procent utöver det belopp, vartill ersättningen må bestämmas enligt grunderna i förordningen den 18 juni 1909 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring,

dels ock för bestridande av härav föranledda kostnader för budgetåret 1923—1924 anvisa ett extra förslagsanslag av 90,000 kronor.

11:o.

Ordinarie anslaget till förhöjning i gratialen åt avskedad manskap är, i enlighet med av 1914 års senare riksdag upprättad plan för gäldandet av kostnaderna för av samma riksdag beslutade höjningar i gratialen åt dylikt manskap, i riksstaten för år 1922 uppfört med ett belopp av 648,000 kronor. För tiden 1 januari—30 juni 1923 har anslaget upptagits med hälften av berörda belopp eller med 324,000 kronor.

[36.]
Ordinarie anslaget till förhöjning i gratialen åt avskedad manskap.

I enlighet med berörda plan skulle för vardera av åren 1923 och 1924 under ifrågavarande anslag erfordras ett belopp av 648,000 kronor,
Bihang till riksdagens protokoll 1923. 1 saml.

vadan anslaget för budgetåret 1923—1924 torde böra upptagas med sistnämnda belopp.

I anslutning härtill får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i riksstaten upptaga ordinarie anslaget till *förhöjning i gratialen åt avskedat manskap* med 648,000 kronor.

12:o.

[37.] Uppå därom av Kungl. Maj:t gjord framställning medgav 1919 års lagtima riksdag, att indelt manskap med minst 20 men under 25 tjänstår, som avskedats *före* den 1 januari 1910 och som styrkte sig vara i behövande omständigheter, finge från och med den 1 januari 1919 komma i åtnjutande av gratial från Vadstena krigsmanshuskassa enligt samma grunder, som gällde beträffande sådant manskap som avskedats efter nämnda tidpunkt.

att gratial från Vadstena krigsmanshuskassa finge från och med den 1 januari 1919 utgå med 200 kronor för varje underhållstagare vid fyllda 67 år, samt

att från Vadstena krigsmanshuskassa enligt gällande bestämmelser utgående korprals- och vicekorpralstillägg finge från och med den 1 januari 1919 höjas till 60 kronor respektive 30 kronor för år räknat.

I sammanhang härmed beslöt riksdagen att *dels* till förhöjning i gratialen åt avskedat manskap vid armén under tionde huvudtiteln å tilläggsstat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag av 340,000 kronor,

dels ock under tionde huvudtiteln av riksstaten för år 1920 uppföra ett nytt ordinarie anslag, benämnt »Ytterligare förhöjning i gratialen åt avskedat manskap, förslagsanslag», och under detta anslag anvisa ett belopp av 365,000 kronor.

I överensstämmelse med riksdagens förenämnda beslut utfärdade Kungl. Maj:t den 20 augusti 1919 kungörelse angående förhöjning i gratial från Vadstena krigsmanshuskassa m. m. (Svensk författningssamling nr 539).

De för bestridande av ifrågavarande förhöjningar erforderliga anslagsbeloppens storlek hava bestämts med ledning av beräkningar, uppgjorda av i ärendet särskilt tillkallade sakkunniga.

Med utgångspunkt från dessa beräkningar hava för åren 1921 och 1922 för ändamålet anvisats 395,000 respektive 425,000 kronor.

För år 1923 skulle enligt de sakkunnigas beräkningar erfordras ett belopp av 468,300 kronor. Då förhöjningarna i gratialen åt avskedat manskap utbetalas med lika belopp den 1 juni och den 1 december föreslog Kungl. Maj:t i 1922 års statsverksproposition riksdagen att för tiden 1 januari—30 juni 1923 upptaga anslaget med 230,000 kronor eller, i nedåt avrundat tal, hälften av det för hela år 1923 beräknade beloppet. Sedermera meddelade jag i skrivelse till riksdagens bankoutskott, att Kungl. Maj:t genom beslut den 24 februari 1922 förordnat, att räntan av indelningsverkets besparingsfond skulle överföras till det under elfte huvudtiteln uppförda ordinarie förslagsanslaget till förhöjning i gratialen åt avskedat manskap, och att härav komme att föranledas en minskad belastning å nämnda anslag, motsvarande storleken av de överförda räntemedlen. Som de under tiden 1 januari—30 juni 1923 inflytande räntemedlen kunde beräknas till omkring 40,000 kronor, syntes en minskning med nämnda summa kunna vidtagas i det belopp, varmed omförmälda anslag upptagits i statsverkspropositionen till 1922 års riksdag.

I anledning av vad sålunda meddelats uppförde riksdagen ifrågasvarande anslag för tiden 1 januari—30 juni 1923 med ett till 190,000 kronor minskat belopp.

Då de sakkunniga angivit medelsbehovet för här ifrågasvarande ändamål under åren 1923 och 1924 till 468,300 respektive 497,300 kronor, skulle för tiden 1 juli 1923—30 juni 1924 böra beräknas halva summan av nämnda årsbehov eller $\left(\frac{468,300 + 497,300}{2} =\right)$ 482,800 kronor, vilket

belopp, såsom varande maximibelopp, torde kunna avrundas nedåt till 470,000 kronor. Från detta belopp bör emellertid, i anslutning till vad ovan anförts, dragas beloppet av de räntemedel, som beräknas komma att under tiden 1 juli 1923—30 juni 1924 inflyta av indelningsverkets besparingsfond, närmare 70,000 kronor, vadan anslaget torde böra av 1923 års riksdag uppföras med $(470,000 - 70,000 =)$ 400,000 kronor.

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i riksstaten upptaga ordinarie förslagsanslaget till *ytterligare förhöjning i gratialen åt avskedat manskap* med 400,000 kronor.

13:o.

[38.]
Extra anslag
för utdelande
av tillfälligt
understöd åt
f. d. förråds-
vaktmästare.

Med bifall till Kungl. Maj:ts därom framställda förslag beviljade 1921 års riksdag, i likhet med vad under föregående år ägt rum, å extra stat för år 1922 ett anslag å 1,120 kronor för utdelande av tillfälligt understöd åt f. d. förrådsvaktmästare. Anslaget beviljades under villkor:

att understöd ej tilldelades annan än den, som styrkte sig vara i behövande omständigheter, samt

att understödet för en var bestämdes till sådant belopp, att det, jämte honom tillkommande gratial från Vadstena krigsmanshuskassa, uppginge till 400 kronor.

För budgetperioden 1 januari—30 juni 1923 anvisade riksdagen för ändamålet under enahanda villkor ett belopp av 560 kronor.

Uti skrivelse till Kungl. Maj:t den 31 augusti 1922 har nu *arméförvaltningen* anmält, att åtta f. d. förrådsvaktmästare under år 1922 redan uppburit eller komme att uppbära understöd från ifrågavarande anslag, sju stycken med envar 140 kronor och en, vilken under året avlidit, med 46 kronor 65 öre, samt att förstberörda sju understödstagare ännu levde och styrkt sig vara i behov av understöd. Skulle ifrågavarande understöd enligt förut angivna bestämmelser fortfarande utgå på det sätt, att detsamma jämte en var tillkommande gratial från Vadstena krigsmanshuskassa uppginge till 400 kronor årligen, erfordrades således för en var av sju f. d. förrådsvaktmästare för tiden 1 juli 1923—30 juni 1924 ett belopp 140 kronor eller tillhoppa 980 kronor.

På grund härav hemställde arméförvaltningen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att å extra stat för tiden 1 juli 1923—30 juni 1924 uppföra ett anslag å 980 kronor för tillfälligt understöd åt f. d. förrådsvaktmästare.

Vad sålunda föreslagits finner jag mig böra tillstyrka. Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1923—1924 anvisa ett extra anslag av 980 kronor för utdelande av tillfälligt understöd åt f. d. förrådsvaktmästare under villkor:

att understöd ej tilldelas annan än den, som styrker sig vara i behövande omständigheter, samt

att understödet för en var bestämmes till sådant belopp, att det, jämte honom tillkommande gratial från Vadstena krigsmanshuskassa, uppgår till 400 kronor.

14:o.

Ordinarie anslaget för ersättning till flottans pensionskassas pensionsfond för minskade inkomster är i riksstaten för år 1922 upptaget med 36,320 kronor. För tiden 1 januari—30 juni 1923 har anslaget uppförts med hälften av berörda belopp eller med 18,160 kronor.

[43.]
Ordinarie
anslaget för
ersättning till
flottans pen-
sionskassas
pensionsfond
för minskade
inkomster.

Direktionen över flottans pensionskassa har i skrivelse till Kungl. Maj:t den 3 november 1922 hemställt, att anslaget måtte för tiden 1 juli 1923—30 juni 1924 upptagas med 36,320 kronor eller enahanda belopp som för år 1922.

Marinförvaltningen har yttrat sig över såväl denna som övriga av direktionen över flottans pensionskassa gjorda och här nedan omförmälda framställningar beträffande anslagen under elfte huvudtiteln samt därvid förklarat sig intet hava att erinra i avseende å framställningarna i de delar desamma kunnat undergå granskning hos ämbetsverket.

Direktionens nu ifrågavarande framställning finner jag mig böra tillstyrka. Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i riksstaten upptaga ordinarie anslaget för
*ersättning till flottans pensionskassas pensionsfond för
minskade inkomster* med 36,320 kronor.

15:o.

Ordinarie anslaget för ersättning till flottans pensionskassas gratialfond för minskade inkomster är i riksstaten för år 1922 upptaget med 16,650 kronor. För tiden 1 januari—30 juni 1923 har anslaget uppförts med hälften av nämnda belopp eller med 8,325 kronor.

[44.]
Ordinarie
anslaget för
ersättning till
flottans pen-
sionskassas
gratialfond
för minskade
inkomster.

Uti skrivelse till Kungl. Maj:t den 3 november 1922 har *direktionen över flottans pensionskassa* hemställt, att anslaget måtte för tiden 1 juli 1923—30 juni 1924 upptagas med 16,650 kronor eller enahanda belopp som för år 1922.

I enlighet med vad sålunda föreslagits får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i riksstaten upptaga ordinarie anslaget för
*ersättning till flottans pensionskassas gratialfond för
minskade inkomster* med 16,650 kronor.

16:o.

[45.]
Ordinarie
anslaget för
bidrag till
flottans pen-
sionskassas
gratialfond.

Till 1908 års riksdag gjorde Kungl. Maj:t framställning om att riksdagen måtte bevilja flottans pensionskassa bidrag av statsmedel motsvarande 1 1/2 procent årligen av summan av de avlöningsförmåner, som enligt gällande stadganden kunde läggas till grund vid bestämmande av fyllnadspension för befäl och underbefäl med vederlikar vid flottan, samt för sådant ändamål å riksstatens tionde huvudtitel för år 1909 uppföra under benämning »Bidrag till flottans pensionskassas gratialfond» ett ordinarie anslag av 35,000 kronor.

Riksdagen, som ansåg med billighet överensstämmande, att flottans pensionskassas gratialfond i likhet med arméns änke- och pupillkassa finge av statsverket erhålla ett bidrag beräknat efter 1 1/2 procent av summan av ovanberörda avlöningsförmåner, eller i runt tal 35,000 kronor, fann emellertid det nya statsanslaget böra för det dåvarande begränsas till det belopp, som erfordrades för att gratialkassan, inberäknat ett redan då till gratialfonden utgående årligt anslag av statsverket å 16,650 kronor till ersättning för minskade inkomster för pensionskassans gratialfond, finge åtnjuta ett statsbidrag av sammanlagt 35,000 kronor, eller till 18,350 kronor, och uppförde riksdagen i anslutning härtill under benämning »Bidrag till flottans pensionskassas gratialfond» å riksstaten för år 1909 ett ordinarie anslag av 18,350 kronor.

På framställning av Kungl. Maj:t har detta anslag sedermera år för år höjts och i riksstaten för år 1922 upptagits till ett belopp av 46,300 kronor. För tiden 1 januari—30 juni 1923 har anslaget uppförts med ett belopp av 23,000 kronor.

Uti brev den 29 juni 1921 föreskrev Kungl. Maj:t, bland annat, att vid bestämmande av pension enligt gällande pensioneringsgrunder för beställningshavare, å vilken den av riksdagen jämlikt skrivelse den 16 juni 1921 (nr 351) beslutade lönereglering vunnit tillämpning, skulle så anses, som om beställningshavaren i sin vid avgången innehavande beställning åtnjutit lön enligt vederbörlig under år 1921 gällande stat.